

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Sigrid Undset

HER KADIN GİBİ

Elips Kitap / 355

Kitabın Adı / Her Kadın Gibi

Yazar / Sigrid Ündset

Tercüme / Samih Tiryakioğlu

Kapak / Hakkı Üslu

Baskı / Cantekin Matbaası

1. Baskı Eylül 2007

ISBN: 975-6053-70-4

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları Elips Kitap'a aittir.

ELİPS KİTAP

Uğur Mumcu'nun Sokağı No: 21/4

GOP / ANKARA

Tel: (312) 447 04 57 Faks: 447 66 35

Yazışma: PK 836 Yenışehir/ANKARA

www.elipskitap.com

e mail: elipskitap@elipskitap.com

Her Kadın Gibi

Sigrid Undset

Tercüme

Samih Tiryakioğlu

Eylül 2007

Sigrid Undset

“Annemle babam 1881'de evlenmişler, hemen arkasından İtalya'ya yollanmışlar. Babam arkeologdu, Avrupa'daki Demir Çağı'nın başlangıçları üzerinde araştırmalar yapmak istiyormuş. Roma'da geçirdikleri ilk kış sıtmaya yakalanıyor. İlk çocukları az kalsın bu hastalık üzüntüsü arasında ve bir pansiyon odasında dünyaya geliyormuş. Bunun üzerine, babamın çalışmaları yarım kalmış. Bu istenmedik çocuk ben olduğuma göre, kendimi bu dünyaya davetsiz gelmiş bir misafir sayabilirim. Galiba da yine ondan dolayı sonradan çok şımarık bir çocuk oldum...”

Sigrid Undset hayatının hikâyesine böyle başlıyor. Anlattığına göre, ertesi yaz Danimarka'ya geliyorlar. Sigrid'in annesi Danimarkalıdır, orada babasının evi vardır. Sigrid küçük, şirin bir Danimarka şehrinde; Kalundborg'da dünyaya geliyor. Babası, araştırmalarına devam etmek üzere Roma'ya dönünce de Sigrid, annesiyle beraber orada kalıyor. Birkaç yıl sonra, hep beraber Norveç'e, memleketlerine dönüyorlar.

Sigrid Undset, daha çok küçük yaştan, sanata karşı bir heves duymuştu. Okulda dersleriyle pek ilgilenmiyordu. Onun en sevdiği şeyler; resim yapmak, kırlar-dolaşıp çiçek toplamak, ırmakta kürek çekmekti.

Kısacası, haylaz bir kız olup çıkmıştı. Yalnız yaramaz, haşarı bir kız değildi. Derslerine çalışmayışı tembelliğinden değil, onlara karşı ilgi duymayışındandı. Kendisini yakından tanıyan arkadaşları, hocaları onun “bambaşka yaradılıştan” bir çocuk olduğunu anlıyorlardı.

Sigrid on bir yaşındaydı, babası öldü. Fakir kaldılar. İki kardeşi daha vardı. Anneleri, çalışıp çabalayarak, onları zor geçindiriyordu. Sigrid'i babası Kristiana (bugünkü Oslo)'da ilk açılan özel bir karma okula vermişti. Okulun sahibi, kızı, haylazlığından dolayı, pek sevmedi ama hâline de acıdı, parasız okumasını sağladı. Yalnız, en sonunda onun da sabrı tükendi. Bir gün acı konuştu:

“Okumaya, üniversiteye gitmeye niyetin yoksa burada boşuna yer kaplama, kızım,” dedi. Senin yerine seve seve okuyacak fakir çocuklar vardır.”

Sigrid:

— Üniversiteye falan gitmeye hiç niyetim yok benim, diye, açıkça söyleyiverdi, okuldan kaydı silindi.

Annesi onu, geçinmelerine de yardımı olsun diye, ticaret okuluna verdi. Bir iki yıl sonra Sigrid, daha on altı yaşında, saçları örgülü bir kızken, bir elektrik mühendisinin yazıhanesinde çalışmaya başladı.

Hayata atılmıştı artık. Az çok para kazanıyor, kendi istediği gibi çalışmaya da imkân buluyordu. Gündüz işte ayrı; akşam evde ayrı çalışıyordu. Günde on sekiz saat çalıştığı oluyordu. Bu böyle, on yıl sürdü. En sonunda kardeşleri evlenip gittiler de o da daha az kazanmakla kendini ve annesini geçindirmenin yolunu buldu.

Yirmi beş yaşına geldiği vakit iki kitabı çıkmıştı. Onlardan da biraz para kazanmaya başlamıştı. Sonra sonra kendini büsbütün okuyup yazmaya verdi. Babasından kalan tarih kitapları, bilgi kaynakları onun önüne geniş bir dünya seriyordu.

Sigrid Undset 1911'de, A.C. Starsvad adında bir ressamla evlendi. Kocasının, ilk karısından, üç çocuğu vardı, sonradan Sigrid'in de üç çocuğu oldu. Harp çıkmış, geçim daha da zorlaşmıştı. Kankoca gece gündüz çalışıyorlardı.

Sigrid, ayrıca, ev işleriyle, çocuklarla uğraşıyordu. Harp bitti, hayat yavaş yavaş düzelmeye başladı. Sigrid Undset de yazar olarak, asıl o sıralarda tanındı. 1921'de çıkan ve beğenilen ilk romanından sonra daha büyük bir şevkle, daha da geniş bir çerçeve içinde çalışmaya oturdu.

Bu uzun ve ateşli sanat çalışması sonunda "Kristin Lavransdatter" romanları ortaya çıktı. İlk kitabı "Gelin Tacı", ikincisi de bugün okuduğunuz "Her Kadın Gibi" olan bu romanlar, XX. yüzyıl dünya edebiyatının şahikalarından biri, belki de başlıcasıdır.

Sigrid Undset 1928'de, Nobel Edebiyat Ödülü'nü bu eseriyle kazandı. Nobel, öteden beri hep bir yazarın bütün eserlerinden dolayı verilirken o yıl istisna yapılmış, Undset'e dünyanın en büyük edebiyat armağanı "Kristin Lavransdatter"den dolayı verilmişti. Ondan sonra da Undset birçok roman daha yazdıysa da "Kristin Lavransdatter" romanları onun başlıca hatta tek eseri sayılır.

XX. yüzyıl dünya edebiyatında "Kristin Lavransdatter" in ne kadar müstesna bir yeri ve değeri olduğunu başvurduğumuz her edebiyat ansiklopedisi, roman özetleri kitabı ve en yetkili edebiyat dergileri kesin bir dille belirtiyor.

İngilizce "Masterpieces of World Literature" (Dünya Edebiyatı Şaheserleri) şöyle diyor:

"Kahramanları çizmede, teferruatı seçmede, bilhassa anlatışta ateşli bir sanat heyecanı var."

"Thesaurus of Book Digests" (Kitap Özetleri Hazinesi)'te şu satırları okuyoruz:

"Dünyanın en güzel romanlarından biri. Kahramanlar içten gelme bir heyecanla, beşerî duygularla çizilmiş, üç boyutlu, inanılır tipler olarak canlandırılmıştır. "Gelin Tacı" da, "Her Kadın Gibi" de fırtınalı bir aşkın hikâyesidir. Sigrid Undset'e Nobel Ödülü'ne verenler, devrin en büyük roman ustalarından birini seçmekle çok isabet etmişlerdir."

"Cassell's Encyclopedia of Literature" (Cassel Edebiyat Ansiklopedisi) Sigrid Undset'in sanatını şöyle tahlil ediyor:

“Yazarın hem mümtaz, hem de sade üslubu eserine müstesna değerini kazandırıyor. İnsan ruhunu anlayışı da kahramanlarını, okuyanla ahbab edecek derecede canlandırıyor. Muhakkak ki Undset kadın ruhunu gayet iyi tanıyor.

“Twentieth Century Authors” (Yirminci Yüzyıl Yazarları) adındaki bibliografya kitabındaki şu satırlar da bu romanlara, layık olduğu şeref tacını giydiriyor:

“Ancak bir dehanın elde edebileceği harikulade bir başarı. Kahramanları hayatta tanıdığımız insanlardan daha canlı.”

Fransa’nın en ağırbaşlı edebiyat ve sanat dergisi olan “Les Nouvelles Littéraires” (Edebiyat Haberleri) de bu bahiste çok kesin konuşuyor:

“Sigrid Undset’in şaheseri olan “Kristin Lavransdatter”i okumuş olmak bir mazhariyettir. Bugünkü dünya edebiyatının en kuvvetli, en cazip, en heyecan verici eserlerinden biri olan bu romanlar en meşhur aşk romanları arasında yer almaya değer hakiki bir şaheserdir. İnsanüstü bir aşkın kahramanı olan Kristin unutulmayacak, içli, hassas bir kadın tipi olarak kalacaktır.”

Yine Fransa’nın, sanat ve edebiyat alanında en ciddi başvurma kaynaklarından biri olan “Dictionnaire des Oeuvres” (Eserler Lügati) “Kristin Lavransdatter” romanlarını şöyle anlıyor:

“Sigrid Undset’in Nobel Ödülü kazanan bu şaheseri bütün dillere çevrilmiştir. Romanlar emsalsiz bir tabîî akışla, bir destan havası içinde, türlü hadiselerle geçer, ilgi bir an kaybolmaz. Heyecanlı bir sanat ateşiyle meydana gelmiş bir eser.”

1. Bölüm

Günah Çocuğu

1

Baard Peterssön'ün gemisi, 27 Ekim akşamı, Birgsi İskelesi'ne yanaştı. Nidarholm Rahibi Olaf, hısmı Erlend Nikulaussön'le yeni geline hoş geldiniz demek için atına binerek kıyıya gitti. Yeni evliler rahibin misafiri olacaklar, geceyi Vigg'de geçireceklerdi.

Erlend, gemiden inmesi için karısına yardım etti. Zavallının yüzünde bir ölüm solgunluğu vardı. Rahip deniz yolculuğunun yorgunluğu hakkında bir iki şaka yaptı.

Erlend de güldü:

“Muhakkak ki, dedi, kanmın sallanmayan; yerinde duran bir evde, bir yatağa yatıp dinlenmeye ihtiyacı var.”

Kristin de gülmeye çalışıyordu ama içinden bir daha ömrü boyunca gemiye binmemeye tövbe ediyordu. Erlend'in ona yaklaşmasıyla bile midesi bulanıyordu. Gemiyle denizin kokusu kocasının üstüne başına sinmişti. Tuzlu sudan saçları ıslanıp ağırlamış, yapış yapış olmuştu. Deniz yolculuğunu yaparlarken bir çocuk gibi sevinmekteydi. Dümeni Baard tutmuştu. Erlend'le Baard, Kristin'in hâline acımışlardı ama genç kadın bu acımanın,

içinde bulunduğu acıklı hâle uygun ve yeteri kadar olmadığı düşüncesindeydi. Yol boyunca, gemiye alışınca deniz tutmasının da geçeceğini söyleyip durmuşlardı ama Kristin yolculuğun başından sonuna kadar pek fenalaşmıştı.

Ertesi gün ata binip köylerden geçerek yoluna devam ederken, Kristin kendini hâlâ gemide sanıyordu. Yol inişli yokuşluydu. İlerilere doğru baktığı zaman sanki bütün o dolaylarda yalpa vuruyormuş, sallanıyormuş sanıyordu.

Yeni evlileri gelin alayı hâlinde evlerine kadar götürmek için Erlend'in arkadaşlarıyla komşulannndan birçoğu Vigg'e gelmişlerdi. Donmuş toprak demir gibi katı olduğundan, atların nalları büyük gürültüler çıkarıyordu. İnsanlarla atların etrafını bir buğu hâlesi sarmıştı. Atların üstleriyle erkeklerin saçlarından, kürklerinden ince ince buz parçaları sarmaktaydı.

Erlend'in saçları da Rahibinkiler gibi bembeyazdı. Sabahleyin içtiği içkiyle soğğun şiddeti yüzünden yanakları ateş gibi yanıyordu. Sırtında güveylik elbisesi vardı. Gençti, neşeliydi; misafirleriyle şakalaşırken, onlara seslenirken, güzel sesi sevinçle, bazen de şakacı şakacı çınlayordu.

Kristin'in yüreği kaygıyla, şefkatle, tasa ile çarpmaya başladı. Deniz yolculuğu yüzünden hâlâ hastaydı. Biraz birşey yer veya içer içmez göğsünde yanmalar hissediyordu. Ayrıca, pek üşümekteydi. Erlend'in ne kadar gamsız olduğunu gördükçe de içinden ona hınç duyuyordu âdeta. Yalnız, karısı sıfatıyla Erlend'in evine giderken, onun ne büyük bir sevinç ve gurur duyduğunu gördükçe esefleniyor, ona acımaya başlıyordu. Erlend yazın evlerine geldiği zaman Kristin, ona düğünlerinin pek parlak olduğunu, bunun ise yakışık almadığını söyleyemediği için pek üzülmemekteydi. Yalnız, o da biliyordu ki evlenmeden önceki gizli sevimleri sonradan, ikisini de ileride küçük düşürecek bazı hâllere yol açacaktı. Kristin bunu şimdi Erlend'in de anlamış olmasından dolayı rahattı.

Sonra, babasından da epey korkmuştu ama düğün bitince çok uzaklara gideceklerini düşünerek avunmuştu. Doğduğu köyü belki uzun zaman göremeyecekti. O zamana kadar da dedikodular yatışırdı elbet.

Şimdi karşısına yeni bir aksilik çıkmaktaydı. Erlend, Husaby Çiftliği'ne yerleştikleri zaman büyük bir ziyafet vereceğini söylemişti ama Kristin bunun yeni bir düğün gibi parlak olacağını hesaba katmamıştı. Sonra Kristin'le Erlend artık hep bu misafirlerin, bu davetlilerin arasında yaşayacakları için onların saygısını, dostluğunu kazanmak da gerekiyordu.

Son yıllarda bütün bu insanlar, Erlend'in yaptığı çılgınlıklardan, başına gelen felaketlerden başka şey görmemişlerdi. Şimdi ise Erlend artık onların nezdinde temize çıktığını; ailesi, serveti bakımından layık olduğu mevki kendine eşit öteki insanlar arasında yer alacağını düşünmekteydi. Yalnız, ne şartlar altında evlendiğini civar köyler halkı bir öğrense, Erlend yine el âleme kepaze olacaktı.

Rahip genç kadına doğru eğildi:

"Pek düşüncelisin, Kristin," dedi. "Deniz tutması hâlâ geçmedi galiba. Ama, dur, anneni mi düşünüyorsun yoksa?"

Kristin yavaşça: "Evet, efendim, dedi, annemi düşünüyorum."

Kafile Skaun'a varmış, yamacı tırmanmaya başlamıştı. Aşağıda, vadinin nihayetinde kuru yapraklı orman uzanıyordu. İnce bir buz tabakasına bürünmüş bembeyaz ağaçlar, güneşte, parıldıyordu. Uzakta küçük, mavi bir gölün ışıltısı görülmekteydi. Bir çamlıktan geçtiler. O sırada Erlend elini uzattı.

Sevinçli bir sesle: "İşte Husaby, Kristin," dedi. "İyi günler geçirirsin orada umarım, emi, karıcığım?"

Önlerinde buzdan bembeyaz olmuş uçsuz bucaksız tarlalar uzanmaktaydı. Çiftlik yamacın ortasındaki büyük bir

selin üzerinde kurulmuştu. Taştan yapılmış küçük bir kilisenin etrafında birçok geniş, büyük yapılar vardı. Duman deliklerinin üzerinde bir buhar bulutunun döndüğü görülmekteydi.

Kafile uzaktan görünür görünmez kilisenin çanları çalmaya başladı. Bir alay insan sevinçten bağrıışarak, selamlar vererek, çiftlikten dışanya uğradılar. Düğün alayındaki delikanlılar silahlarını birbirlerine çarptılar, kafile neşeli bir hayhuy içinde, yeni güveyin çiftliğine yöneldi.

Kilisenin önüne geldikleri zaman durdular. Erlend genç karısını attan indirip kilisenin kapısına götürdü. Orada ikisini de rahiplerle çömezleri karşıladılar, içerisi pek soğuktu. Küçük pencerelerden içeriye vuran aydınlık, mumlann ışıklarını donuklaştınıyordu.

Erlend onun elini bırakıp erkekler tarafına gidince, Kristin kendisini pek yalnız hissedip âdeta ürktü. Ayın çok güzel oldu. Yalnız Kristin pek üşüdü.

Kafile kiliseden çıkıp başında rahipler olduğu hâlde çiftliğin yolunu tuttu. Rahiplerin peşi sıra, el ele tutuşmuş oldukları hâlde, Erlend'le Kristin geliyorlardı, onların arkasından da ikişer ikişer yürümekte olan, davetliler...

Kristin hâlâ kendini toparlayamamış olduğu için çiftliğin nasıl bir yer olduğunu pek göremedi. Avlu uzun, dardı. Binalar kuzeyde, güneyde iki sıra hâlindeydiler. Bunlar pek çoktu, birbirlerine pek yakındı; hepsi de eski, harap şeylerdi.

Düğün alayı büyük salonun kapısında durdu, rahipler salona okunmuş su serptikten sonra Erlend, Kristin'i alıp, loş bir sofadan geçirdi. Sağdaki kapıyı açınca, karşılarına aydınlık bir oda çıktı. Kristin kapıdan girerken başını eğdi, Erlend'le beraber kendisini yeni evinin salonunda buldu.

Pek büyük bir salondur burası. Ortada o kadar büyük bir ocak vardı ki her bir başında ayrı bir ateş yanıyordu. Salon çok geniş olduğundan, tavandaki kirişleri ayrıca oymalı tahtadan sütunlar desteklemekteydi.

Doğu tarafındaki sütunların arasında, dolap biçimi kapılı yataklar vardı. Bunların önüne uzun bir sıra konulmuştu. Bu sıranın ortasına gelinle güvey için taht gibi bir yer ayrılmıştı.

Salonda pek çok ışık vardı. Kıymetli çömleklerin, sahanların ağırlığı altında çökecek gibi olmuş sofralarla, duvarlardaki şamdanlarda da mumlar, meşaleler yakılmıştı.

O zamanların âdetine uyularak, duvar halılının aralarındaki boşluklara silahlar, kalkanlar asılmıştı. Gelinle güveyin oturacakları taht gibi yerin arkasında duvara kadife gerilmişti. Bir adam oraya Erlend'in altın kakmalı kılıcıyla, beyaz kalkanını asmakla meşguldü. Kalkanın üzerinde sıçrayan, kırmızı bir arslan resmi vardı.

Uşaklarla hizmetçiler davetlilerin harmanilerini almışlardı. Erlend karısını elinden tutarak ocağa doğru götürdü. Davetliler onların arkasında yarım daire olmuşlardı.

Temiz yüzlü şişman bir kadın ilerledi, Kristin'in baş örtüsünü çözdü. Yerine dönerken gülümseyerek iki gence bir baş işareti yaptı. Erlend de aynı hareketi tekrarladı, sonra kansına baktı. Yüzü ne kadar da güzeldi! Kristin'in kalbi yine duracak gibi oldu. Erlend'e acıyordu âdeta. Onun, kansını şimdi böyle, kendi evinde görerek neler düşündüğünü bilmekteydi çünkü. Başında kar gibi beyaz bir duvak vardı. Bu duvak, al renkli gelin elbisesinin üzerine dökülüyordu.

Elbisesi düzgün dursun diye sabahleyin Kristin karnını, kalçalarını uzun bir kumaşla sarmıştı. Yanaklarına da Fru Aashild'in verdiği allıktan sürmüştü. Erlend hiçbir şeyin farkında değildi. Zaten Kristin'e öyle geliyordu ki kocası artık ona sahip olmuş bulunduğu için genç kadına pek o kadar dikkatle de bakmamaktaydı. Kristin, Erlend'e durumu hakkında bir şey söylenmemiş olduğu için eseflenmekteydi.

Yeni evliler böylece el ele tutuşarak dururlarken rahipler her tarafı dolaşarak okuyup üflediler, evi takdis ettiler. Sonra bir hizmetçi kız, Erlend'e evin anahtarlarını getirdi.

Erlend ağır anahtar destesini kansının kemerine taktı. Görenler, Erlend'in Kristin'i kucaklamak arzusuyla yanıp tutuştuğunu hemen sezerlerdi.

Sonra bir uşak, boynuzdan yapılmış üzerine altın halkalar geçirilmiş büyük bir bardak sundu. Erlend kansının sağlığına içti:

“Çiftliğine hoş geldin kancığım, burada mesut yaşarsın umarım” dedi.

Kristin de davetlilerin gürültüleri, alkışları arasında şaraptan biraz içti, kalanını ocağın ateşi üzerine döktü.

Çalgılar çalmaya başlarken Erlend kansını başköşeye götürdü, davetliler de sofraya oturdular.

Üçüncü gün davetliler birer birer gitmeye başladılar. Beşinci gün öğleden sonra saat üçte de son davetliler düğün evinden ayrıldılar. Böylece Kristin kocasıyla beraber Husaby'de yalnız kaldı.

İlk iş olarak genç kadın, bütün yatak takımlarını kaldırıp küllü suyla yıkattı. Yatağın etrafındaki duvarları da yıkattırdı. Yatağın altındaki otları kaldınmasını, götürülüp yakılmasını istedi. Yatağın altına taze ot serildikten sonra üzerine Kristin'in yanında getirdiği eşya ile yeni yatak yapıldı. Kristin çiftlikteki bütün yatakların aynı şekilde temizlenmesini; bütün kürklerin, pöstekilerin ütünden geçirilmesini istedi.

Erlend bunları gördükçe başını sallayarak: “Ne kadın yahu!” diyor, aynı zamanda büyük bir utanç duyuyordu.

Papazlar yatağını da takdis etmişlerdi ama Kristin'i ilk gece hiç uyku tutmamıştı. Yatağı çiçekli ipekliden yastıklar, keten çarşaf, muhteşem kilimler, pöstekilerle süslenmişti ama altındaki o minder çürüyüp küflenmişti. Yorganlarla onları örten çok güzel ayı postunun içinde bitler kaynaşıyordu.

Kristin düğün günleri esnasında birçok şeyin farkına varmıştı. Duvarlara asılı kıymetli halıların altlarında, duvarları teşkil eden ağaç kütüklerinin kirleri, isleri yıkanmamış, temizlenmemişti. Düğün ziyafeti için türlü türlü

yiyecekler hazırlanmıştı ama bunların çoğu ya bozulmuştu ya iyi pişmemişti. Ateş için yaş, odun kullanıldığından hem salonu ısıtmak mümkün olmamış hem de her taraf dumana boğulmuştu.

İkinci günü Erlend'le beraber çiftliği dolaşmaya çıktığı zaman her tarafta birçok ihmal, bakımsızlıkla karşılaştı. Düğünden sonra kilerler, zahire ambarları boşalıverecekti. Un bitmek üzereydi. Otlar saman azalmıştı. Kristin kalan miktarla Erlend'in atları, davaları nasıl besleyebileceğini merak ediyordu. Koyunlar için ise pek az kuru yaprak kalmıştı.

Buna karşılık bir samanlık yarı yarıya ketenle doluydu. Birkaç yılın mahsulünün büyük kısmı olmalıydı bu; yalnız, hiç kullanılmamıştı. Bir kilere de çok eskiden kalma yün doldurulmuştu. Bir kısmı çuvallara doldurulmuş bir kısmı da yerlere dökülüp saçılmış olan bu yünler yıkanmamış oldukları için pis pis kokuyordu. Kristin bunlardan bir avuç alınca bir sürü güve, pire, bit yumurtaları, sirkeleri etrafa dökülüverdi.

Çiftlikteki hayvanlar cılız, sıska, uyuz, sakattı. Yalnız atlar güzeldi, takımlıydı. Bunların arasında da babasının atları olan Guldsvein'le, Ringdrotten'le boy ölçüşecek olanı yoktu. Babasının düğün hediyesi olarak Kristin'e verdiği at da Husaby'dekilerin en güzeliydi.

Kristin onun yanına gelince hayvanını başından tutup yüzünü yanağına sürmekten kendini alamadı. Trondhjem dolaylarından düğüne gelmiş olan bütün davetliler atı inceden inceye tetkik ediyorlar; kocaman, sağlam bacıklarını, derin göğsüyle uzun boynunu, küçük başıyla geniş kalçalarını methede ede bitiremiyorlardı. İhtiyar bir köylü bu hayvanın iğdiş edilmiş olmasına hayıflanmaktaydı:

"İğdiş edilmeseydi, mükemmel bir savaş atı olurdu bu!" diyordu.

O zaman Kristin babasının atlarını uzun uzun anlatıp övdü.

Erlend gülümseyerek: "Sen pek fazla konuşmazsın Kristin, dedi, ama, bakıyorum, babandan söz açıldı mı, lafın sonunu getiremiyorsun!"

Bunun üzerine, Kristin birden susuverdi.

Erlend'le beraber atlarına binip yola çıkacakları zaman babasının yüzünü hatırladı. Babası ata binebilsin diye kızına yardım ederken neşeli görünmeye çalışıyordu, çünkü etraflarında büyük bir kalabalık vardı. Bir ara Kristin babasının gözlerini görmüştü. Lavrans kızının kolunu okşamış, sonra veda makamında elini sıkırmıştı. Kristin o sırada yola çıktığı için kendini pek mesut hissediyordu ama şimdi ona öyle geliyordu ki babasının o andaki bakışlarını hatırladıkça hep içi burkulacaktı.

Düğün telaşı geçtikten sonra Kristin Lavransdatter evine çekidüzen vermeye, ev işlerini idare etmeye başladı. Erlend'in itirazlarına, onu zorla yatakta alıkoymak istemesine rağmen şafakla beraber kalkıyordu.

Herşeyin kötü gitmekte olduğunu görmüş, ne gibi şeyleri ele alması gerektiğini anlamıştı. O zaman hakikat bütün çıplaklığıyla karşısına çıktı: Madem ki ağır bir günah işleyip daha nikâhlanmazdan önce Erlend'le sevişmişti, şimdi de bu günahın sonuçlarına katlanmak zorundaydı. Sonra Tanrı'nın insanlara bahşettiği bütün şeyleri, bu çiftlikteki gibi ziyan etmekten, har vurup harman savurmaktan büyük günah da olamazdı. Çiftliği idare etmiş olanlar Erlend'in varını yoğunu, hiç utanmadan ziyan etmişlerdi. Son yıllar içinde Husaby'nin başında hiçbir becerikli kimse bulunmamıştı. Erlend de çoğu zaman çiftliğinden uzaktaydı. Sonra burasını idare etmek için gerekli bilgilere de sahip değildi. Uzak köylerdeki topraklarını ekmekte olan ortakçı köylüler onu aldatıyorlar, Husaby'deki hizmetçilerle uşaklar akıllarına estiği gibi üstün körü iş görüyorlardı. Kristin bütün bunların hemen farkına vardı ama işleri yoluna koyması pek de kolay olmadı.

Bir gün bu işler hakkında Erlend'in kâhyası Ulf Haldorssön ile görüştü. Harmanın kışlık et kesiminden önce kaldırılması gerekiyordu.

Ulf ona: "Sen de biliyorsun, Kristin, dedi, bir çiftlik uşağı değilim ben. Haftor'la ben aslında Erlend'in silah arkadaşıyız. Zaten köylülerin işlerine benim aklım ermez pek."

Kristin: "Biliyorum, dedi. "Yalnız, muhakkak olan bir şey var, Ulf, ben buraya yeni geldim, çiftliğin adamlarını tanımıyorum. Bu kış burada işleri idare etmek benim için kolay olmayacak, bunu da biliyorum. Onun için bana yardım et, akıl öğret olmaz mı ?"

Ulf gülümseyerek ona baktı:

"Evet, dedi, bu kış işler senin için hiç de kolay olmayacak, anlıyorum bunu."

Ulf Kristin'le yahut Erlend'le konuşurken hep böyle acayip şekilde gülümsüyordu. Biraz küstah, alaycı bir adamdı ama Kristin'e karşı iyilikle, biraz da saygıyla davranmaktan geri durmuyordu. Zaten Kristin onun teklifsiz, laubali tavırlarına kızmaya kendinde pek de hak göremiyordu. Çünkü Erlend'le Kristin evlenmezden önce aralarında olup bitenleri Ulf biliyordu. Onun bu tavırlarına katlanmak lazımdı. Şu da var ki; Ulf, Erlend'e pek büyük saygı göstermekteydi. Ulf, Möreli yoksul bir köylünün oğluydu. Babası, Baard Peterssön'ün çiftliğinin yakınında oturmaktaydı. Çocukluk arkadaşı oldukları için Erlend'le senli benli konuşuyordu. Kristin'e de "sen" diye hitap etmekteydi.

Ulf Haldorssön iri yan, esmerce, güzel gözlü, çok yakışıklı bir adamdı. Çiftlikteki hizmetçi kızlar onun için pek de iyi şeyler söylemiyorlardı. Şehre indiği zaman dehşetli içki içiyor, patlayasıya yemek yiyor, kötü evlerde kavga gürültü çıkarıyordu. Yalnız Husaby'ye dönünce çalışkan, güvenilir, akıllı bir adam oluyordu.

Sözüne devam etti:

"Bütün olup bitenlerden sonra hiçbir kadın için burada ömür sürmek kolay iş değildir ama bana öyle geliyor ki

sen öbürlerine göre bu işin içinden daha iyi sıynlacaksın. Güçlüklerden yılacak, ağlayıp inleyecek çapta bir kadın değilsin çünkü. Çocuklarının malını mülkünü koruyacağı benzersin. Zaten bunu senden başka yapacak kimse de yok. Sonra, bana güvenebilirsin. Elimden geldiği kadar sana yardım edeceğim. Dedim ya köylerdeki işlerden pek anlamam ama bana danışırsan, öğütlerimi dinlersen kışı iyi geçirmek mümkün olur.”

Kristin, Ulf'a teşekkür edip eve girdi.

Yüreği kaygı, tasa içindeydi. Erlend onun gebe olduğunun farkında değildi. İşin asıl kötüsü, Kristin karnındaki çocuğun yaşamakta olduğunu hissetmemekteydi. Yirmi hafta geçince çocuğun annesinin karnında kımıldaması gerektiğini biliyordu. Bu müddetten sonra üç hafta daha geçmişti. Geceleri, taşıdığı yükün daha irileştiğini, ağırlaştığını hissediyordu ama bu yük hep sessiz, hareketsiz durmaktaydı. O zaman türlü türlü vehimlere kapılıyor, kapalı gözlerinin önüne bacakları tutmayan, uzuvlan eksik, yamın yumru çocuklar geliyordu.

Doğduğu köyün yakınlarında da böyle bir çocuk vardı. Eksik doğmuştu zavallı. Şimdi epey büyümüş olmalıydı. Babası Lavrans bu çocuğu görmüştü ama hiç onun sözünü etmezdi, ondan bahsedenlere de kızardı.

Kristin karnında taşıdığı çocuğu Norveç'in büyük kralı ve evliyası Olaf'a emanet etmişti. Bu günah çocuğu yüzünden ne türlü çile çekmek gerekiyorsa hepsine katlanacaktı. Ona en çok geceler ağır geliyordu. O zaman türlü türlü şeyler kuruyordu: Çocuğun kolları, bacakları yoksa, felçliyse yaşadığını hissedemem elbet, diyordu. Erlend uykusu arasında karısının tasalandığını fark ediyor, onu koluyla sımsıkı yakalayıp başını da onun göğsüne gömüyordu.

Gündüzleri Kristin herşeyi unutmuş görünmekteydi. Kalçalarının genişlediğini hizmetçilerden gizlemek için her sabah itina ile giyiniyordu.

Husaby'de akşam yemeğinden sonra hizmetçilerle uşakların, yattıkları binalara çekilmeleri âdeti. O zaman Erlend'le Kristin salonda yalnız kalıyorlardı.

Kristin kocasına Husaby'de eskiden nasıl hayat sürüldüğüne dair sualler soruyordu. Erlend bu konuda şaşılacak kadar az şey bilmekteydi. Bazı şeyler anlatıldığını duymuştu ama bunları pek de iyi hatırlayamıyordu. Çiftlik vaktiyle Kral Skule'nin malıydı. Birçok binayı o yaptırmıştı. Erlend'in dedeleri arasında, bir dükle bir de başpiskopos vardı. Bunların torunu olduğu için pek övünüyordu ama onlara dair bilgisi de pek kıttı. Kristin onun, bu konuda, babasının kendisine anlattıklarından başka bir şey bilmediğini görünce pek şaşıyordu. Kendi evlerinde ise babasıyla annesi dedeleriyle övünmekten pek hoşlanmazlardı. Yalnız, onların iyi huylarını anlatırlardı. Bazen kusurlarını anlattıkları da olurdu.

Sonra, Kristin kocasına, düğün ziyafetinde bulunanlar hakkında sualler sordu. Tuhafı şu ki, Erlend'in onlar hakkında da pek bir şey bildiği yoktu.

Kristin'i şaşırtan taraf, kocasının bu bölgenin insanlarına benzemeyişiydi. Bunlar arasında pembe beyaz tenli, iri yapılı yuvarlak başlı birçok yakışıklı erkek vardı. Yaşlıların çoğu pek şişmandı. Davetlileri arasında Erlend yabancı gibi kalıyordu. Erkeklerin hepsinden daha uzun boyluydu. Zayıf, narin yapılıydı. İpek gibi yumuşak siyah saçları vardı. Teni hafif esmerdi. Buna karşılık kömür gibi simsiyah kaşlarla kirpikler altında açık mavi gözleri vardı. Alını yüksek ve dar, şakakları çökük, burnu inceydi. Ağzı bir erkek için ufak sayılırdı. Bununla beraber yakışıklıydı. Kristin onun kadar güzel bir erkek görmemişti. Sakin ve güzel sesi öbürlerinin kaba saba sesleriyle kıyaslanamayacak kadar tatlıydı...

Bunları Erlend'e anlattığı zaman kocası gülümsedi:

"Evet, dedi, ailem buralı değildir. Beni en çok annemin babası Gaute'ye benzetirler."

Bir akşam Erlend'le Kristin soyunuyorlardı. Erlend birtürlü kunduralarından birinin bağını çözemiyordu. Sonunda bağı kesti ama bıçağı da eline batırdı. Yaradan çok kan akıyor, Erlend etinin orasını iyice sıkıyordu.

Kristin gidip sandığından bir bez parçası aldı. Sırtında yalnız gömleği vardı. Elini sarmaya başlarken Erlend de öbür koluyla karsısını belinden kucakladı.

Birdenbire korkulu, heyecanlı bir tavırla Kristin'in yüzüne bakarak kızardı. Kristin başını önüne eğdi.

Erlend kolunu Kristin'in belinden çekti. Kocasını hiçbir şey söylemediği için Kristin sessizce uzaklaşıp yatağa girdi. Yüreği küt küt atıyordu. Arada bir kocasından tarafa bakmaktaydı. Erlend arkasını dönmüştü. Elbiselerini yavaş yavaş, birer birer çıkarıyordu. Sonra o da gelip yattı.

Kristin onu konuşsun diye bekliyordu. Bu bekleyişi öylesine heyecanlıydı ki bazen yüreği duracak gibi oluyordu.

Erlend yine hiçbir şey söylemedi. Onu kollarının arasına da almadı.

Sonunda bir elini çekine çekine Kristin'in göğsüne koydu. Çenesini de onun omzuna dayadı. Kristin kocasının sakallannın omzuna battığını hissediyordu. Yalnız, Erlend hâlâ bir şey söylemediği için duvardan tarafa döndü.

Kristin gittikçe daha fazla kederleniyordu. Erlend onun, çocuğunu bu kadar zaman karnında taşıdığını fark etmiş de hiçbir şey söylememiştir! Karanlıkta dişlerini sıkıyordu. Pek öfkelenmişti. Erlend bir şey sormazsa o da bir şey söylemeyecek ve bu, doğuma kadar böylece sürüp gidecekti.

Erlend de bir şey söylemeksizin yatıyordu. Saatlerce böylece durdular. İkisi de birbirinin uyumadığını biliyordu. Sonunda Kristin Erlend'in muntazam soluklanndan onun uyuyakaldığını anladı. O zaman kederden, utançtan, hor görülmuş olmaktan dolayı gözyaşlarını tutamadı, ağlamaya başladı. Erlend'in bu yaptığını hiç unutamiyacaktı gibi geliyordu ona.

Böylece üç gün geçti. Erlend pek süklüm püklümdü. Kristin ise pek öfkeliydi. Erlend'e baktığı zaman o, başını hemen başka tarafa çeviriyordu.

Dördüncü gün Kristin büyük salonda otururken Erlend kapıyı açtı. Sırtında at elbisesi vardı:

— “Medalby’ye gidiyorum,” dedi. “Sen de gelir misin?”

Bu çiftliği de düğünden sonra Erlend Kristin’e vermişti. Genç kadın kabul etti. Avluda eyerlenmiş dört at vardı. Erlend uşaklara: “Siz gelmeyin, dedi, burada kalıp harmana yardım edin.”

Sonra ata binmesi için kansına yardım etti. Kristin kocasının belki şimdi konuşacağını düşündü ama ormanda atla ağır ağıt ilerlerken Erlend yine bir şey söylemedi.

Kasım ayının sonları yaklaşmıştı ama henüz o dolaylara kar yağmamıştı. Hava serin ve güzeldi. Yeri, ağaçları kaplamış olan kırağı, güneşin ışıklan altında yaldızlı bir parlaklıkla ışıltıyordu. Kan koca Husaby Çiftliği’nin arazisinden geçmekteydiler. Kristin birçok tarlanın bakımsız kaldığını, zararlı otlarla kaplı olduğunu gördü. Bunu kocasına da söyledi.

Erlend bilgiç bir tavırla cevap verdi:

— “Toprak işlerinden anlıyorsun ama şunu bilmiyorsun galiba: Şehrin yakınında buğday ekmek zahmete değmez. Yağ verip, yün verip karşılığında buğday, un aldın mı daha kârlı çıkarsın...”

— “Öyleyse ambarlarında ne varsa değiş. Çünkü bunların hepsi bozuk. Hem sen kanunu da bilmiyorsun galiba. Toprak kiralayan herkes bunun dörtte üçünü ekmeye dörtte birini otlak diye saklamaya mecburdur. Sonra, sen buralann derebeyisin. Senin toprağın ortakçılannın kine göre daha iyi idare edilmeli. Babam hep böyle söylerdi...”

Erlend hafifçe gülümsedi:

— İnan ki dedi, ben kanuna pek aldırış etmem. Köylüler bana vermeye mecbur olduklarını verdiler mi, ötesine karışmam. Husaby’yi de en uygun şekilde idare ederim, olur biter.

— “Demek ki sen Kral Olaf’tan, Kral Magnus’tan daha akıllısın. Çünkü bu kanunları onlar koymuşlardı.”

“Yok canım! Böyle bir iddiam yok benim! Ama, toprakla ilgili kanunları, nizamları ne kadar iyi biliyormuşsun sen, Kristin ? “

— “Evet, biraz bilirim. Babam öğretmişti bunları bana.”

“O da az acayip adam değilmiş, ha.”

Kristin öfkelenildi, bir çığlık koparıp atını kamçıladi. Erlend dört nala uzaklaşan karısının arkasından öfkeli, şaşkın bakakaldı.

O da hayvanını mahmuzlayıp ileriye atıldı. Karşılarında derenin geçit verdiği yer vardı ama bu mevsimde oradan geçmek doğru olmazdı. Çünkü güzün o taraflarda toprak kaymaları olmuştu.

Kristin’in atı kendisini başka bir atın kovaladığını fark edince daha da hızlanmıştı. Erlend kansının sarp inişlerden aşağıya saptığını görünce büyük bir korkuya kapıldı. Küçük bir koruluktan dört nala geçip onun önüne çıkacak şekilde hayvanını yolu kapayarak yan çevirdi. Kristin durmak zorunda kaldı. Erlend yeniden kansının yanı sıra ilerlemeye başladığı zaman, onun da biraz korkmuş olduğunu fark etti.

Kristin’in bu hareketine çok içerlemişti, eğilip yanağına “şırak!” diye bir tokat attı. Kristin’in atı irkildi, sonra korkup şahlandı.

Atları sakinleşip yine yan yana yürümeye başladıkları zaman Erlend öfkeden titreyen bir sesle: “Hak ettin bunu,” dedi. “Ne vardı böyle deli gibi at süreceksin? Beni çok korkuttun.”

Kristin yüzünü Erlend’in göremeyeceği şekilde yana çevirmişti, onu tokatlamış olduğu için pişmandı ama yine de devam etti:

“Evet, Kristin, çok korkuttun beni. Öyle at sürülür mü hiç? “

Kristin hiç aldırmadı ama Erlend onun biraz önceye göre daha az öfkeli olduğunu hissetti. Bütün bunlar Erlend'in Jörund Çiftliği'yle, Kristin'in babasıyla alay etmiş olmasından ileri geliyordu. Erlend buna pek şaşıyordu ama işin gerçeği de buydu.

Medalby'ye geldikleri zaman Erlend'in ortakçısı kapının önüne çıktı, onlara: "İçeriye buyurun," dedi. Erlend önce çiftlik binalarını gezmek istedi. Kristin de onlarla beraber geliyordu.

Erlend gülerек: "Artık çiftlik karımın malı oldu" dedi. "O bu işleri benden çok daha iyi biliyor."

Orada birkaç köylü de vardı. Bunlar devir muamelesi-ne şahitlik edeceklerdi. Stein bu çiftliğe yerleştikten sonra Erlend'den ya gelip binalann durumunu kendi gözüyle görmesini ya da buraya bir kâhya göndermesini istemişti. Şahitler de hiçbir binanın iyi durumda olmadığını, çatıların daha Stein geldiği zaman çökmüş olduğunu söylüyorlardı. Kristin buranın bakımsız ama iyi bir çiftlik olduğunu, yalnız Stein'in çalışkan bir kimse olmadığını hemen anladı. Bununla beraber, Erlend uzlaşıcı bir tavır takındı. Binalar tamir edilinceye kadar Stein'e kendi gelirinden bir kısmını vermeye razı oldu.

Hep birden Stein'in evine girdiler. Sofrada iyi yemekler, sert bira vardı. Stein'in karısı, kendisini karşılayamadığı için, Kristin'den özür diledi çünkü yeni doğurmuş, yataktan kalktıktan sonra daha kiliseye gitmemişti. Kocas da kiliseye gitmeden önce evden çıkmasına razı olmuyordu.

Kristin kadına güzel sözler söyledi. Sonra beşiğinde yatan bebeği görmek istedi. Bu, onların ilk çocuklarıydı. On iki günlük gürbüz bir oğlandı.

Kristin'le Erlend'i başköşeye oturtular. Hep birlikte yenilip içildi. Yemekte en çok konuşan Kristin oldu. Erlend'le köylüler pek konuşmuyorlardı. Bununla beraber Kristin, köylülerin kendisinden hoşlandıklarını fark etti.

O sırada çocuk uyanıp ağlamaya başladı. Annesi susturmak için ona meme vermek zorunda kaldı. Kristin birkaç defa gidip anneye oğlunu seyretti. Bebeğin karnı doyunca onu kucağına aldı.

Erlend'e: "Bak, dedi, ne güzel çocuk, değil mi?"

Erlend Kristin'in yüzüne bakmadan: "Evet, dedi, sahiden de güzel bir çocuk."

Kristin çocuğu biraz daha okşayıp sevdikten sonra annesine verdi:

"Çocuğuna bir hediye göndereceğim, dedi, çünkü Dofrinelerin kuzeyine geldikten sonra ilk kucağıma aldığım çocuk o."

O sırada yaşlı bir köylü ayağa kalktı. Epeyce içmişti. Bira kâsesinin içindeki kepçeyi alıp masanın üstüne koydu.

Kocaman kâseyi kaldırarak: "Hanımım, dedi, hepimiz senin sağlığına içeceğiz. Umarım yakında doğuracağın çocuk da babası gibi Husaby Derebeyi olur."

Kristin de ayağa kalkıp ağır kâseyi eline aldı ama önce kocasının içmesini istedi. Erlend biraya ancak dudaklarını değdirdi. Kristin uzun uzun içti. Sonra ihtiyar köylüye dilekleri için teşekkür edip kâseyi geri verdi. Pek neşeliydi.

Erlend kıpkırmızıydı. Hiç memnun görünmüyordu. Kristin, aksine, hep gülmek, neşelenmek istiyordu. Biraz sonra Erlend ev sahiplerinden izin istedi. Kan koca kal-karak Husaby'nin yolunu tuttular.

Hiç konuşmaksızın yolun bir kısmını gitmişlerdi ki Erlend sert bir tavırla sordu:

"Ne vardı sanki evlendiğin sırada gebe olduğunu bu köylülere anlatacak? Göreceksin bak! Dedikodular nasıl hemen alıp yürüyecek!"

Kristin önce hiç cevap vermedi. Atının başı üzerinden tam önüne doğru bakıyordu. Yüzü o kadar beyazdı ki Erlend korktu.

Kristin sonunda kocasının yüzüne bakmadan: “Bu sözlerini hiç unutmayacağım,” dedi. “Karnımda taşıdığım çocuğunu selamlamak için söyleyeceğin sözler bunlar mı olmalıydı?”

Erlend yalvaran bir sesle: “Kristin!” dedi.

Onun cevap vermediğini, kendisinden tarafa bakmadığını görünce bir iki defa daha seslendi.

Nihayet Kristin başını çevirmeden, soğuk, nazik bir eda ile: “Buyurunuz, efendim” dedi.

Bunun üzerine Erlend okkalı bir küfür savurdu. Atını mahmuzlayarak başını alıp gitti. Çok geçmeden yine kansının yanına döndü:

“Öyle kızmıştım ki, dedi, seni bırakıp gidiyordum az daha.”

“Böyle bir şey yapsaydın beni evde zor görürdün.”

“Bütün söyleyeceğin bu kadar mı?”

Yine tek kelime söylemeksizin ilerlediler. O sırada karşılanna, bir yokuşa doğru sapan dar bir yol çıktı.

Erlend kansına: “Yukarıdan dolaşıp eve dönelim istersen.” dedi. “O yol daha uzundur ama günün birinde oradan hep seninle geçmeyi düşünmüştüm.”

Kristin kayıtsız bir baş işareti yaptı.

Biraz sonra Erlend: “Yayan gitmek daha iyi olacak galiba.” dedi. Atlan bir ağaca bağladıktan sonra devam etti: “Yokuşun üst başında kardeşim Gunnulf’la benim yaptığım bir şato vardı. Ne hâlde acaba, gidip bir bakayım diyorum.”

Sonra kansının elinden tuttu. Birlikte ilerlediler.

Çok geçmeden tepeye vardılar. Üzerlerine kırağı yağmış kuru yapraklı ağaçların gerisinde, nehrin kıvrıldığı noktada, tam karşiki yamacın üstünde, Husaby Çiftliği görülüyordu. Taştan kilisesi, büyük, ihtişamlı binaları, etrafını çevreleyen geniş tarlalan, ta nihayetdeki ormanlık sırtla heybetli bir hâli vardı.

Erlend: “Çoğu zaman annem bizimle beraber buraya çıkardı,” dedi. “Bakışlarını hep güneye, Dofrinelere doğru çevirirdi. Düşüncelerinin her sabah her akşam

Husaby'den uzaklaşır gibi bir hâli vardı. Sonra da kuzeye döner, şu karşıda gördüğün mavimsi çukurluğa doğru bakardı. Orası fiyordun karşı kıyısında bir dağdır. Annemin Husaby'den yana baktığını hiç görmedim."

Erlend'in sesi tatlı ve şefkatliydi. Yalnız, Kristin hâlâ susuyor, ondan yana bakmıyordu. Bunun üzerine Erlend donmuş çalılara tekmeler atarak yürümeye başladı.

"Hayır, dedi, Gunnulf'la beraber buraya yaptığımız oyuncak şatodan hiçbir iz kalmamış. Ama, aradan da o kadar çok zaman geçti ki."

Kristin yine birşey söylemedi.

Biraz aşağılarında buz tutmuş, küçük bir su birikintisi vardı. Erlend bir taş alıp oraya attı. Buz kalındı. Taş gölün donuk bir aynayı andıran yüzünde ufacık bir yıldız şekli vücuda getirebildi. Erlend bir taş daha alıp daha kuvvetle fırlattı. Sonra bir tane daha, bir tane daha attı. Buzu kırmayı kafasına koymuştu.

O sırada gözü kansının yüzüne ilişti. Kristin küçümser bir eda ile bakıyor, onun bu çocukluğuna alaylı alaylı gülümsüyordu.

Erlend birden arkasına döndü. Aynı anda Kristin'in yüzü ölü gibi sarardı, gözlerini kapattı. Eliyle etrafını araştırdı, arka üstü düşecekmiş gibi sallandı, sonra bir ağacın gövdesine tutundu. Erlend korkmuştu:

"Nen var, Kristin?" diye sordu.

Genç kadın cevap vermedi. Bir şeyler dinlermiş gibi bir hâli vardı. Bakışları dalgın ve acayıptı.

Bir defa daha karnında aynı hareketi hissetti. Sanki içinde bir balık vardı da kuyruğuyla ona vuruyordu. Etrafında yer, gök dönmekteydi. Gözleri kararıyor, gittikçe hâlsizleşiyordu.

Erlend tekrar sordu:

"Ne oluyorsun, söylesene?"

Kristin bu hâli ne zamandır beklemişti! Hissetmiş olduğu büyük kaygıyı ona anlatmaya nasıl cesaret edebilirdi! Bu dargınlıktan sonra ise ona bunu hiç anlata-mazdı.

Konuşan yine Erlend oldu. Karısını hafifçe omuzlarından tutarak yavaşça sordu:

“Çocuk kımıldadı mı yoksa?”

O zaman Kristin'in kocasına karşı duyduğu öfke bir anda dağılıverdi. Çocuğunun babasına sığındı, başını göğsünde gizledi.

Biraz sonra atlarnı bağlamış oldukları yere doğru indiler. Gün batmak üzereydi. Buz gibi soğuk sisin içinde kıpkırmızı, donuk görünen güneş, kavak ağaçlarının tepeleri arasından gittikçe alçalıyordu.

Erlend kansasını atına bindirdikten sonra gidip kendi atını da çözdü. O sırada, kemerine taktığı eldivenlerini giymek istedi ama bunlardan yalnız bir tanesini buldu. Öbürünü yokuşta aramaya başladı.

O zaman Kristin: “Nafile arama,” dedi. “Eldivenin burada, Erlend.”

“Düşüğünü gördüğüm zaman söyleseydin ya bana! Çok mu kızgınsın hâlâ yoksa?”

Bu eldivenleri Kristin dikmiş, düğün hediyeleriyle beraber Erlend'e vermişti.

Gözlerini eğerek yavaşça: “Bana vurduğün zaman kemerinden düşmüştü,” dedi.

Erlend elini eyerin kayışına koymuş, atının yanında yürüyordu. Çekingen, neşesiz bir hâli vardı. Sonra birden bir kahkaha kopardı:

“Ömürsün, inan ki, Kristin!” dedi. “Ben hısmımı, akrabamı gönderip seni babandan istemek için uğraşırken böyle huyların olduğunu aklımdan bile geçirmemiştim!”

Kristin de gülümsedi:

“İyi de olmuş, dedi, yoksa, beni almaktan vazgeçerdin. Bu da senin için çok iyi olurdu ya.”

Erlend karsına doğru birkaç adım attı, elini onun dizine koyarak: “Hele şükür, dedi, ilk defadır ki ağzından benim iyiliğim için bir lâf çıktığını işitiyorum!”

Sonra karsına dayanarak, sevinçle ısıldayan bakışlarını ona kaldırdı. Kristin’in yüzü pembeleşmişti. Neşe içindeydi. Boyuna başını eğip, gülümsediğini Erlend’den gizlemeye çalışıyordu.

Erlend, Kristin’in atını geminden tutup ilerletti. Kendi atı da arkalarından geliyordu. İnişin alt başına ulaşınca kadar karısını böylece götürdü. Birbirlerine her bakışlarında karşılıklı gülümsüyorlardı ama Kristin başını çeviriyordu.

Yeniden yola çıktıkları zaman Erlend yaramaz bir tavırla: “Hadi bakalım, Kristin’im, dedi, şimdi Husaby’ye kadar dörtlüye gideceğiz, sonra da çocuklar gibi sevineceğiz.”

2

Noel gecesi bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Sert bir rüzgâr vardı. Kızakla yola çıkmak tehlikeli olacağından Kristin evde kaldı. Erlend’le uşakları atlanna binip gece yarısı ayininde bulunmak üzere kiliseye gittiler.

Kristin büyük salonun kapısından onların gidişlerini seyretti. Ellerindeki çırılar koyu renkli eski evin üzerine kızıl ışıklar saçıyor, avludaki donmuş, kaygan su birikintilerinde akisler yaratıyorlardı. Bir aralık, bir rüzgâr sağanağının tesiriyle meşalelerin alevleri yana doğru eğildi. Kristin gecenin içinde atların nal seslerini artık işitmez oluncaya kadar orada öylece kaldı.

Salonda, sofranın üzerinde yanmakta olan mumlar, akşam yemeğinin artıklarını aydınlatıyordu. Bir sahanda biraz lapa artığı vardı. Isınmış peksimetler orada burada sürünüyordu. Sofranın şurasına burasına bira dökülmüştü. Bunların içinde de balık kılçıkları yüzüyordu.

Kristin'le beraber kalmaları gereken hizmetçiler yerde ot yığınlarının üzerine oturmuşlardı. Çiftlikte Krsitin'le onlardan bir de Aan adında bir ihtiyardan başka kimse yoktu. Bu adam ta Erlend'in büyük babasının zamanından beri çiftlikte çalışıyordu. Şimdi aşağıda, gölün kıyısındaki bir kulübede oturmaktaydı. Gündüzleri çiftliğe çıkmaktan hoşlanıyordu. Sağa sola dolaşıyor, pek çok iş gördüğünü sanıyordu. O akşam sofrada uyuyakalmıştı. Erlend'le Ulf gülümseyerek onu kaldırıp bir köşeye götürmüşler, üstüne bir kaput örtmüşlerdi.

O sırada Kristin kendi evlerini düşündü.

Kiliseye gitmeden önce sofraya hazırlanırdı. Annesiyle hizmetçiler sofranın güzel, süslü olması için canla başla çalışırlardı. Masanın üzerine tereyağ, peynir, koyun pastırması, nar gibi pişmiş küçük ekmek yığınları koyarlardı. Sofranın üzerinde gümüş kâseler, bal şerbeti içmek için boynuzdan yapılmış pırl pırl kadehler bulunurdu. Babası bira fıçısını kendi eliyle getirip sofranın önündeki sıralardan birine yerleştirirdi.

Kristin sandalyesini ocağa doğru çevirdi. Bu çirkin sofrayı görmeye tahammül edemiyordu. Hizmetçilerden biri korkunç gürültüler çıkararak horlamaktaydı.

O sırada kocasının hoşlanmadığı bir huyunu daha hatırladı: Erlend evinde çirkin, pis bir tarzda yemek yiyordu. Sofraya otururken ellerini yıkamıyor, sofrada iyi parçaları bulmak için elini sahanlara daldırıyordu. Sonra, köpeklerini kucağına oturtuyor, herkes yemek yerken köpeklerin de sofradan yemek kapmalanna ses çıkarmıyordu. Onun için, hizmetçilerin, uşakların da sofrada laubali tavırlar takınmalanna şaşmamak gerekirdi. Kristin evinde zarif tavırlarla, yavaş yavaş yemek yemeye alışmıştı.

Annesi: “Ev sahiplerinin hizmetçiler, uşaklar yemeklerini bitirsinler diye beklemeleri pek yakışık almaz ama derdi, sabahtan akşama kadar çalışan kimselerin de doyunca ya kadar yemeleri şarttır.”

Kristin, yavrularıyla beraber ocağın karşısında yatan büyük, sarı köpeği yavaşça yanına çağırdı. Pek aksi bir köpekti bu, tıpkı Raasvold'da oturan ihtiyar Fru Gunna'ya benziyordu. Onun için de Erlend ona, o kadının adını takmıştı.

Köpek geldi, başını Kristin'in dizi üstüne koydu. Hanımı onu okşadı:

"Zavallı hayvan!" dedi.

Gunna'nın beli bir tırpanın sırtı gibi incecikti. Şiş memeleri neredeyse yere sürtünecekti. Yavrular annelelerini yiyip bitiriyorlardı âdeta.

Kristin başını oturduğu sandalyenin arkalığine dayayıp tavandaki isli kirişlere baktı. Kendini pek yorgun hissediyordu.

Yok, yok! Husaby'de geçirdiği bu son aylar onun için hiç de kolay olmamıştı. Birlikte Medalby'ye gittikleri günün akşamı Erlend'le biraz konuşmuştu. Kristin o zaman kocasının ne düşündüğünü anlamıştı: Erlend, başına gelenlere kendisi sebep olduğu için Kristin'in kızgın olduğunu sanıyordu.

Çok alçak sesle: "Şimdi hatırladım" diye fısıldamıştı. "Hani geçen bahar bir gün kilisenin arkasındaki ormanlığa gitmiştik de sen: 'Benimle meşgul olma artık' demiştin bana..."

Kristin onun böyle konuştuğunu görünce pek sevinmişti. Erlend'in unutmuş görüldüğü birçok şeyi hatırlayışına pek şaşıyordu. Sonradan Erlend ilave etmişti:

"Yalnız, Kristin, bir mesele daha var: Bana böyle büyük bir hınç duyduğun hâlde nasıl oldu da yine tatlılıkla, neşeyle muamele edebildin bunu anlayamıyorum işte. Durumunu sen herhâlde çoktan biliyordun. Ben seni şu parlayan güneş gibi temiz, lekesiz sanıyordum..."

Kristin kederli kederli: "Ah, Erlend dedi. "Biliyorsun ki, çok dolambaçlı yollara saptım ben. Bana güven gösterenlerin bu güvenlerini kötüye kullandım.

Sen bana karşı hiç de doğru hareket etmedin. Ama Tanrı bilir ya bu yüzden sana en ufak bir hınç duymadım, bu yüzden seni sevmemezlik de etmedim.”

Erlend yavaşça cevap verdi:

“Orası öyle. Ben de bütün o yıllar boyunca, yaptığım kötülüğü düzeltmeye çalıştım. Sen bana çok bağlılık gösterdin, çok sabırlı davrandın. Günün birinde bunların mükâfatını göreceğimi düşünerek avunuyordum.”

“Büyük babamın kardeşiyle Fröken Bengta’nın macesasını duymuşsundur elbet. Bunlar Bengta’nın ailesinin arzusuna aykırı olarak İsveç’ten kaçmışlardı. Tanrı da onları, çocuk vermeyerek cezalandırdı. O yıllar boyunca, bizim de aynı şekilde ceza göreceğimizi düşünerek korkmadın mı hiç?”

Sonra titreyerek yavaşça ilave etti:

“Emin ol, Erlend, ben de bu yaz işin farkına vardığım zaman bundan pek sevinç duymadım. Yalnız, şöyle düşündüm: Evlenmeden önce, Tanrı saklasın, sen ölüverirsen tek başıma yaşamaktansa, senin çocuğunla birlikte yaşamak daha iyi olurdu herhâlde. Onu doğururken ölürsem bu da iyi olacaktı. Sen öldükten sonra yerini tutacak meşru bir oğlun olmamaktansa benim ölümüm daha iyi olacaktı.”

Erlend hemen atıldı:

“Doğuracağın çocuk senin ölümüne sebep olursa ben onu kendime pek pahalıya mal olmuş sayarım. Böyle şeyler söyleme Kristin, hem Husaby Çiftliği benim pek öyle gözümde yok. Hele onu Orm’a miras bırakmayacak olduktan sonra...” Kristin sordu:

“Şu hâlde Eline’den doğan çocuğun senin için daha kıymetli demek?”

“Senden doğacak çocuk daha kıymetli elbet. Yalnız, şu var ki bu çocuk doğması yakışık alan günden bir yıl önce doğmuş olacak. Orm’u ise ben on iki yıl müddetle sevdim, okşadım.”

“Çocuklarına acıdığın oluyor mu?”

“Olmaz olur mu? Eskiden Österdal'a gider, onları görürdüm.”

“Noel'den önce de git gör onları istersen.”

“Seni üzmez mi bu?”

“Ne münasebet? Aksine, çok yerinde bulurum böyle bir şeyi.”

“Peki, çocukları da Noel'de çiftliğe getirsem? Nasıl olsa günün birinde onlarla karşılaşmak zorunda kalacaksın.”

“Elbette. Getir onları. Bu da çok yerinde olur.”

Erlend yola çıktıktan sonra Kristin, Noel için herşeyi hazırlamaya gayret etti. Bu bir alay yabancı uşakların, hizmetçilerin ortasında yaşamaktan büyük acı duyuyordu. Erlend onun yanına iki oda hizmetçisi vermiş, onlara hanımlarını hiç yalnız bırakmamalarını tembih etmişti. Çünkü Kristin vaktiyle Eline'nin yattığı bu yerde tek başına yatmaktan korkuyordu. Yalnız, karnının şişkinliğini belli etmeksizin bu iki hizmetçinin önünde soyunup giyinmekten yana da büyük güçlükler çekmekteydi.

Çiftlikteki hizmetçi kadınlar pek işe yarar şeyler değildilerdi. O zamana kadar Erlend, Eline ile herkesin gözü önünde nikâhsız yaşamaktan çekinmemişti, kızlarına söz gelmesini istemeyen köylüler de onları Husaby Çiftliği'ne hizmete göndermek istemiyorlardı. Bir ev hanımına itaate alışmamış olan hizmetçilerin hepsi pek tembeldi ama çok geçmeden Kristin'in eve çekidüzen verdiğini, onun da kendileriyle beraber çalıştığını görünce bundan memnun kaldılar. Hanımlarının kendilerini dinlediğini, neşeyle, tatlılıkla cevaplar verdiğini görerek onlar da konuşkan, neşeli oldular.

Kristin herkese iyi muamele ediyor, kimseyi azarlamıyordu. Hizmetçilerden homurdananlar olursa bunları, gördükleri işi anlamamış farz ediyor, işi nasıl yapmaları gerektiğini onlara gösteriyordu. Jörund'dayken babası da

yeni gelen uşaklara böyle yapardı. Onun için, Lavrans'ın verdiği iş karşısında bir uşağın bir ikinci defa homurdandığı, söylendiği görülmüş şey değildi.

Kış böyle geçti. Kristin sevmediği ya da elleri bir türlü işe yatmayan kadınları savmak çarelerini araştırmaya başladı.

Sonra, doğacak çocuğu için elbise, kundak, çamaşır hazırlaması da gerekmektedir ama bu işi hizmetçilerin gözü önünde yapmaktan çekiniyordu. Ancak sabahları buna biraz vakit bulabiliyordu.

Beri yandan, çocuk ona gece gündüz rahat yüzü göstermeyecek şekilde kımıldanıp durmaktaydı. Kristin'in aklına yine fena fena şeylerin geldiği oluyordu. Yüz yerinde dümdüz bir deri parçasıyla doğan, kafaları arkalarına dönük olan, topuklarının bulunması gereken yerde ayak parmakları olan çocuklar dünyaya geldiğini hep işitmişti. Bazen de Svein adındaki bir çocuğu hatırlıyordu: Annesi gebeyken bir yangını seyrettiği için bu çocuğun yüzünün yarısı mosmordu.

O zaman elindeki işi bırakıp dua etmeye başlıyordu. Bu sayede biraz ferahlıyor, hatta Tanrı'nın, kendisine dua etmeyen, emirlerini yerine getirmeyen birçok kimseye de gülbüz, sağlam çocuklar ihsan ettiğini düşünerek teselli buluyordu. Kendi kendine bir adak adamıştı. Sanct Olaf'ın Nidaros'taki mezarını ziyaret edip işlediği günahlar için ondan af dileyecekti. Erlend de bunu vadetmişti ona; yalnız, dedikodulardan çekindiği ayrıca yaptıklarından utandığı için Kristin'le beraber gitmek istemiyordu. Bu yüzden de yolculuk geri kalmıştı.

Bir akşam sofrada yemek yiyorlardı.

Frida adlı genç hizmetçi kız birden: "Hanımım, dedi, doğacak çocuk için kundaklar, bezler hazırlamak zamanı geldi galiba."

Kristin işitmemiş gibi yaparak yemeğe devam etti. Kız üsteledi:

“Ama, belki bunları gelirken babanızın evinden getirmişsinizdir.”

Kristin yine aldırmadı. Biraz sonra kızın kıpkırmızı kesildiğini gördü. Saygıyla, hanımından tarafa bakmaktaydı. Kristin gülümseyerek kâhya Ulf ile konuşmaya devam etti. O sırada hizmetçi kız birdenbire ağlamaya başladı. Kristin gülümsemeye devam ettikçe o daha fazla ağlıyordu. Sonunda Kristin dayanamadı:

“Yeter artık, Frida!” dedi. “Çocukluğu bırak da yemeğini ye!”

Kızcağız hıçkırarak dışarıya çıktı.

Ulf, ertesi gün yapılacak işleri Kristin’le konuşmaya devam etti sonra birdenbire neşeli bir tavırla: “Biliyor musun, Kristin, dedi, Erlend seninle on yıl önce evlenmeliydi. Bugün işleri çok daha yoluna girmiş olurdu.”

Kristin de gülerек cevap verdi:

“Evet ama, on yıl önce ben dokuz yaşındaydım. Bu onun için kârlı bir iş olur muydu acaba?”

Ulf gülerек dışarıya çıktı. Kristin bütün gece umutsuzluktan, utançtan ağladı.

Noel’den bir hafta önce Erlend, Eline’den doğma oğlu Orm ile beraber çıka geldi. Çocuğu elinden tutup üvey annesinin karşısına getirdiği zaman Kristin irkildi.

Orm güzel bir çocuktur. Kristin de karnında taşıdığı çocuğu böyle tasavvur ediyordu.

Orm yaşına göre belki biraz çelimsizdi, narindi ama güzel bir yüzü vardı. Eli ayağı düzgündü. Esmer tenli, koyu kumral saçlıydı. İri mavi gözleri, kırmızı, körpe bir ağzı vardı. Üvey annesini terbiyeli terbiyeli selamladı ama yüzü soğuk ve asıktı. Kristin onunla bir iki söz etti. Yalnız, ne yapsa nereye gitse çocuğun bakışlarını hep kendi üzerinde hissediyordu. Bu yüzden hareketleri daha ağırlaşıp beceriksizleşmekteydi.

Erlend’in, oğluyla pek konuşmadığını, çocuğun da ona çekingen davrandığını fark etti. Erlend’e oğlunu methetti:

“Güzel çocuk,” dedi. “Akıllı bir şeye benziyor.”

Erlend kızı Margret'i getirmemişti.

“O daha küçük, kışın bu kadar uzun yolculuğa dayanamaz.” diyordu.

Kristin kızın nasıl olduğunu sorunca Erlend övünerek anlattı:

“Ağabeyinden daha güzel o, hem çok daha canlı. Bütün evi parmağının üstünde döndürüyor. Kıvrıkcık sarı saçları, ela gözleri var.”

Kristin: “Herhâlde annesine benziyordur.” diye düşündü.

Kıskanmaktan kendini alamıyordu. Acaba Erlend kızını, babasının Kristin'i sevdiği gibi sevecek miydi? Margret'ten bahsederken Erlend'in sesi öyle şefkatli, öyle ılık bir hâl almıştı ki Kristin kalktı, dış kapıya gitti. Dışanda hava o kadar karanlık, o kadar yağmurluydu ki ne ay görünüyordu ne de yıldızlar. Kendi kendine: “Herhâlde gece yarısı yaklaşmıştır,” dedi. Sofadaki fenerlerden birini alıp yaktı. Omuzlarına bir manto alıp yağmurun altında dışarıya çıktı.

Avlunun öbür ucundaki papaz evine doğru gitti. Başpiskoposun Erlend'e verdiği ceza sona ereli beri Husaby'ye hiçbir rahip gelmemişti. Buraya tayin edilen yeni rahip, Erlend'in kardeşi Gunnulf'la beraber yabancı memleketlerdeydi. İkisi de mektep arkadaşlarıydılar. Gunnulf gençliğinde göğsünden hastalandığı için kışın yolculuk yapmaktan sakınıyordu. Onun için, Erlend ikisinin de baharda geleceklerini ummaktaydı.

Kristin boş eve girip küçük kilisenin anahtarını aldı. Karanlıkta ilerleyerek küçük kiliseye geldi. İçerisi soğuktu. Kristin duasını etti. Hem üşüyor, hem korkuyordu. Feneri yere koyup duvarın dibindeki sıralardan birine oturdu. Mantosuna iyice sarındıktan sonra çocukluk günlerinin Noel Yortularını düşündü. Sonra birden, köylerindeki kilisenin yanmış olduğunu hatırladı,

ağlamaya başladı. İsa'nın doğduğu bu kutsal gecede herkes toplu hâlde kiliselerde ayine katılırken, o burada tek başına yapayalnızdı. Bir ara ellerini kamında gezdirdi. Çocuğun kımıldadığını yine hissediyordu:

“Yavrum, evladım, minicik oğlum benim,” diye inledi.

“Tanrı ikimize de acısın. Denizlerin yıldızı, ebedî hayatın parlak güneşi olan Meryem Ana yardım etsin bize. Niye bu kadar çok çırpınıyorsun bu akşam? Çok üşüdüğümü sen de mi hissediyorsun yoksa?”

Kristin kendini bileli beri hep gece yansı yapılan Noel ayinlerine giderdi. Çok soğuk gecelerde babasıyla annesi onu içi kürklü deri bir torbaya koyup kiliseye öyle götürürlerdi. Babası arada bir çocuğun burnunu, soğuktan donmuş olup olmadığını anlamak için hafif ısırır, sonra da: “Isırdığımı duyuyor musun, Kristin?” diye sorardı.

Bir keresinde de babası onu omuzlarına oturtmuş, sonra büyük salona girmişti. Kristin çok yüksekte olduğu için başı kapının üst kenarına çarpıp şişmişti. Babası sofrada onu kucağına oturtmuş, şiş diye hançerinin ağzını Kristin'in alnına bastırmış, yemeklerin en iyi taraflarını yedirmiş, sonra da kendi bardağından bal şerbeti içirmişti ona. Kristin bunları içi ezilerek hatırlıyordu:

“Baba, babacığım; sevgili babacığım benim!” diye inledi.

Hiçkinklarla sarsılıyordu. Bütün bu tatlı hatıralardan sonra, babası onun bu Noel'i nasıl geçirmiş olduğunu bir bilseydi!

Kalkıp kiliseden çıktı. Eve dönerken finnin damındaki delikten kıvılcımlar, dumanlar çıkmakta olduğunu gördü. Hizmetçiler, kiliseden dönecek olanlara yiyecek hazırlıyorlardı.

Sofa karanlıktı. Masanın üzerinde yanmakta olan mumlar eriyip bitmişti. Ocaktaki ateş sönmek üzereydi. Kristin ocağa biraz odun atıp korları üfledi. O sırada da Orm'un bir köşede oturmakta olduğunu gördü. Çocuk üvey annesinin kendisini gördüğünü fark edince hemen ayağa kalktı. Kristin sordu:

“Sen burada mısın, yavrum? Ötekilerle beraber kiliseye gitmedin mi?”

Orm bir iki defa yutkundu:

“Babam beni uyandırmayı unutmuş olacak,” dedi.

“Gece yarısına daha vakit var, git de biraz uzan, ben gelir uyandırırım seni, demişti...”

“Vah vah, Orm, çok yazık...”

Çocuk susuyordu. Sonra: “Ben seni de onlarla gittin sanıyordum,” dedi. “Uyandığım zaman burada yapayalnızdım...”

“Yok, ben sadece buradaki küçük kiliseye gittim biraz, o kadar.. Ama, büyük kiliseye gitmek de isterdim doğrusu.”

Kristin kirli sofranın manzarasına tahammül edemiyordu. Yemek artıklarını bir teknenin içine aktarıp köpeğin önüne koydu. Sonra bir bez alıp masanın üzerini sildi.

Orm'a: “Hadi gel de kilere gidelim seninle,” dedi. “Ekmekle biraz da tuzlama, salamura getirelim. Yarınki ziyafet için sofrayı hazırlayalım.”

“Niye hizmetçilere yaptırmıyorsun bu işi?”

“Noel'de insan hiç kimseden iş istememeli. Aksine, mümkün olduğu kadar fazla iş görüp başkalanna faydalı olmalı.”

“Öyleyse ne diye benden yardım istiyorsun?”

“O başka mesele: Sen bu evin oğlusun.”

Orm feneri aldı, beraberce avluyu geçtiler. Kilerde Kristin iki sahana Noel için hazırlanmış yiyeceklerden doldurdu. Bir deste büyük mum aldı. Sonra yine eve döndüler. Kristin sofrayı kurdu, yine yiyecek getirmek için kilere gitmek istedi.

Orm: “Senin yerine ben gideyim.” dedi. “Avluda yerler çok kaygan.”

Kristin kapının önünde durarak çocuğun gelmesini bekledi. Sonra ikisi de gidip ocağın başında birer iskemleye oturdular.

Kristin: “Hadi, Orm, dedi, sen git de yat biraz istersen. Onlar kiliseden epey geç dönecekler.”

Çocuk masanın üzerindeki boynuz bardaklardan birini alıp doldurdu. Üvey annesinin sağlığına içtikten sonra bardağı ona uzattı. O anda Kristin sırtından aşağıya buz gibi sular indiğini hisseder gibi oldu. Orm'un annesi Eli-ne'nin de vaktiyle Haugen'de, Fru Aashild'in evinde onunla böyle birlikte içki içmek istediğini hatırlamıştı.

Çocuk daha doğmadan, annesi ne hissederse onu hissetmekteydi sanki... Kristin üşürse o da üşüyor, Kristin korkup heyecanlanırsa o da korkup heyecanlanıyordu.

Kristin: “O kadar korkmama da lüzum yok !” diye düşündü.

Boynuz bardağı alarak o da üvey oğlunun sağlığına içti.

Bardağı Orm'a geri verirken çocuğun siyah, kıvrıcık saçlarını hafif hafif okşadı:

“Yok, yok, diye düşünüyordu, sana üvey annelik etmiyeceğim ben. Çünkü sen Erlend'in güzel, sevimli oğlusun.”

Kristin uyuyakalmıştı. Erlend içeriye girip buz tutmuş eldivenlerini masanın üzerine atınca utandı:

“Döndünüz mü?” diye sordu. “Ne çabuk! Gündüz ayinine de kalırsınız sanıyordum ben sizi...”

Erlend: “Gece yarısı ayinine gittik ya bu kadarı yeter..” dedi.

Kristin onun buzlarla kaplı kaputunu sırtından aldı.

Erlend: “Hava açık, dedi, her taraf buz tutmuş...”

Kristin: “Orm'u götürmeyi unutmuşsun, iyi etmedin...” dedi.

Erlend sordu:

“Kızmış mı yoksa?” Sonra sesini alçalttı: “Aslını ararsan, unuttum değil. O kadar tatlı tatlı uyuyordu ki, uyardırmaya kıyamadım! Hem zaten, yanımda sen yoktun ya, herkes merakla bana bakıyordu. Bir de üstelik onunla orada görünmek istemedim.”

Kristin bir şey söylemedi ama buna üzülmüştü. Erlend’in doğru hareket etmemiş olduğunu düşünüyordu.

3

O yıl Noel’de Husaby’ye çok misafir gelmedi. Erlend de davet edildiği yerlerden hiçbirine gitmek istemiyor, asık bir suratla çiftliğinde oradan oraya gidip duruyordu.

Aslında Kristin’in gebe oluşuna onun sandığından fazla üzülmekteydi. Lavrans ona kızını vermeye razı olduğu günden beri her önüne gelene nişanlısının iyiliğinden, güzelliğinden, namusundan bahsetmişti. Kristin’le ailesini kendi ailesinden daha aşağı tuttuğunu hiç kimsenin sanmasını istemiyordu. Herkes, Lavrans Björgulfsön kızını vermekle ona şeref bahsettiğini bilsin istiyordu. Yalnız, şimdi el âlem ne düşünecekti? Daha nikahlanmadan önce Erlend’le yattığını duyanlar, Erlend’in ona bir köylü kızı kadar bile önem vermediğini iddia edeceklerdi.

Düğün sırasında Erlend kaynatasıyla kaynanasını Husaby’ye davet etmişti. Böylelikle onlara, kızlarının hiç de yoksulluk içinde yaşamadığını göstermek istiyordu. Aynı zamanda etrafa kaynatasıyla kaynanasının ne iyi, ne asil, ne kibar insanlar olduklarını göstermek de istiyordu. Lavrans’la Ragnfrid’in, nereye giderlerse gitsinler kibarlıklarıyla hemen dikkati çekecekleri düşüncesindeydi. Sonra, Jörund’da kilisenin yandığı o gün, kaynatasının kendisi hakkında pek de kötü duygular beslemediğini sezmişti. Öyleyken, yine de bu şartlar altında tekrar karşılaşmaları ne kendisi ne de kaynatasıyla kaynanası için hoş bir şey olacaktı. Kristin, Erlend’in ikide bir Orm’u azarlamasına öfkeleniyordu. Çocuğun konuşup oynayacak hiçbir akranı yoktu. Bu yüzden bazan ölçüyü kaçırıp

yaramazlıklar ettiği, etrafını sıktığı oluyordu. Bir gün babasının okuyla oynarken bir tarafını bozdu. Erlend buna pek fena içerledi, Orm'a tokat attı, bir daha da oka, yaya el sürmesini yasak etti.

O sırada Kristin onlara arkasını dönmüş, dikiş dikiyordu. Onlardan yana dönmeden: "Kabahat Orm'da değil, dedi, o aldığı zaman yay zaten bozulmu tu. Orm yayı düzeltmek istiyordu. Büyük oğlunun okla, yayla oynamasını nasıl yasak edebilirsin? Bari ona   valyeler salonundaki yaylardan birini ver de olsun bitsin!"

Erlend  fkeli  fkeli: "İstiyorsan ona sen ver bunu," dedi.

Kristin aynı tavırla cevap verdi:

"Vereceğim, hem de seve seve. Ulf  ehre indiği zaman ona söyleyeceğim bu i i."

Erlend alaylı, öfkeli bir sesle; "Hadi bakayım, Orm, dedi, git de teşekkür et üvey annene!"

Orm gidip Kristin'e teşekkür etti. Sonra da ortalıktan kayboldu.

Biraz sonra Erlend: "Biliyorum, Kristin, dedi, beni kızdırmak için mahsus yaptın bunu."

"Evet, ben cadıyım da ondan. Sen, cadısın dememi  miydin bana?"

"Evet, ama, alay olsun diye söylemiştim bunu."

Kristin cevap vermedi. Ba ını da diki inin üzerinden kaldırmadı.

Erlend dışarıya çıkınca Kristin ağlamaya başladı. Orm'u seviyor, Erlend'in çoğu zaman çocuğa karşı haksız davrandığını düşünüyordu. Sonra, kocasının asık suratı, ters mizacı onu o kadar  zmekteydi ki bütün gece yatağında ağladı. Ertesi gün ak ama kadar ba ı ağrıdı. Elleri zayıflayıp incelmi ti. Ni an y z ğ yle düğünde Erlend'in ona verdiği yüzük uyurken kayıp d  mesin diye bunların yanlarına, çocukluğundan beri taktığı daha dar başka yüzükleri de takmak zorunda kaldı.

Bir pazar akşamı Baard Peterssön'le dul kızı, Munan Baardssön'le karısı habersiz olarak Husaby'ye geldiler. Erlend'le Kristin misafirlerine hoş geldiniz demek için avluya çıktılar.

Munan, Kristin'i görür görmez Erlend'in sırtına bir tokat attı:

“Maşallah, Erlend, dedi, karnın rahatı yerinde. Bakšana, evlendiği sıralardaki gibi zayıf, çelimsiz değil hiç. Yanaklarından kan damlıyor.”

Gerçekten de Kristin'in yüzü o anda kıpkırmızı olmuştu.

Erlend hiç sesini çıkarmadı. Baard düşünceli görünüyordu. İki kadın ise bir şey görmemiş, bir şey duymamış gibi davranmaktaydılar. Sessiz, terbiyeli bir eda ile ev sahiplerini selamladılar.

Akşam yemeğinin hazırlanması beklendiği sırada Kristin ocağın yanına bira ile bal şerbeti getirtti. Munan Baardssön durmadan gevezelik ediyordu: Erlend'e Düşes İngebjörg'den bir mektup getirmişti. Düşes Erlend'le genç karısı hakkında haber sormaktaydı: “Evlendiği genç kız, vaktiyle İsveç'e getirmek istediği kız mı?” diye soruyordu. Munan, kralın verdiği bir vazifeye yolculuk etmekteydi. Haugen'den geçerken Fru Aashild'i de ziyaret etmişti. Aashild onlara çok çok selam göndermişti.

Kristin yavaşça sordu: “Jörund'a da uğradınız mı?”

Hayır, uğramamıştı. Çünkü Kristin'in annesiyle babasının cenazeye gittiklerini söylemişlerdi ona; Ragnfrid'in anne tarafından hısmı olan Tora, kilerin balkonundan düşmüş, bel kemiğini kırmıştı. Kocasını Rolf, şaka yapmaksızın onu itmiş, düşmesine sebep olmuştu. Karısı ölünce Rolf o kadar acı duymuştu ki elini ayağını bağlayıp gece gündüz başında durmak gerekmişti. Çünkü herkes adamcağızın kendisini öldürmesinden korkuyordu.

Hepsi ürperdiler, hiç ses çıkarmıyorlardı. Kristin bu hismlarını az tanıyordu ama onların düğünlerinde bulunmuştu. Birdenbire fenalaştı, başı döndü, karşısında oturmakta olan Munan hemen seğırtti. Genç kadını omuzlarından tutmuş, ona doğru eğilmişti. Pek terbiyeli, kibar bir hâli vardı. Kristin o zaman Erlend'in, teyze çocuğı olan Munan'ı neden sevdiğini anlar gibi oldu.

Munan anlatmaya devam etti:

“Ben Rolf'u gençliğinden tanırım. Evlendiğı zaman herkes karısı Tora'ya acıyordu. Rolf'u fazla kaba saba bulmaktaydılar. İşin aslı başkaymış. Adamcağız kansını seviyormuş. Hep böyledir zaten. Birçok koca kanlan hakkında ileri geri konuşurlar, “Şundan bir kurtulsam” derler ama, çoğı pek iyi bilir ki kansını kaybetmek, felaketlerin en büyüğüdür..”

Baard Peterssön birdenbire ayağı kalktı, duvarın yanındaki sıraya doğru ilerledi

Munan: “Tanrı cezamı versin benim, dedi, çenemi tutamıyorum ki!”

Kristin olup bitenleri bir türlü anlamıyordu. Geçirdiğı fenalığı savuşturmuştu ama gelenler o kadar acayip insanlardı ki odada pek sıkıcı bir hava vardı. Hizmetçilerin yemeğı getirdiklerini görünce rahat bir nefes aldı.

Munan sofraya bakarak ellerini ovuşturdu:

“Aferin, Kristin,” dedi. “Büyük Perhiz başlamadan evine geldiğine iyi etmişiz. Bu kadar az zamanda böyle güzel şeyleri nasıl da hazırladın? Annem sana büyücülük mü öğretti yoksa?.. Ama, görüyorum, bir kocanın hoşuna gidecek şeyleri hazırlamakta çok ustasın sen.”

Sofraya oturdular. Kristin rahatsızlığını belli etmemeye çalışarak, misafir kadınlarla sakın sakın, alçak sesle konuşuyordu. Bir ara, Munan Baardssön Kristin'in utangaçlığı hakkında bir şeyler söyleyecek oldu. Bunu hoşla gitsin diye yapmak istemişti. Kristin bu sözleri duymamazlıktan geldi.

Munan çok şişman bir adamdı. Ufacık, düzgün kulakları, boynunun kırmızı, yağlı etleri içinde kayboluyordu. İri bir de göbeği vardı:

“Hep sorarım kendi kendime, dedi, acaba ben de kıyamet günü bütün bu etlerle, yağlarla mı dirileceğim diye... Mesela sen Kristin, yakında yine inceleyeceksin. Bense hiçbir zaman zayıflayamayacağım. Belki inanmazsın ama, yirmi yaşındayken ben de Erlend kadar ince, narin yapıyıldım...”

Erlend: “Yeter artık, Munan, dedi, Kristin’i yoruyorsun.”

Munan: “Peki, madem öyle istiyorsun, susacağım,” dedi. “Ama, bir kibirlilik gelmiş sana şimdi galiba. Eh, hakkın da var: Nikâhlı karınla sofranın başköşesine geçip oturmuşsun. İyi de ettin ha, çünkü yaşlanmaya başlamıştın artık. Yok, yok, madem istedin, susacağım. Ama, vaktiyle sen de benim evime gelip canın istediği kadar kalırken, soframa otururken hiç kimse sana “konuş” “sus” dememişti, değil mi? Yani evimde hiç soğukluk görmemiştin demek istiyorum...”

Ben Kristin’le biraz şaka edeyim dedim. Bakalım o bana o kadar gücendi mi? Ne dersin, Kristin? Eskiden bu kadar alıngan değildin. Ben Erlend’i şu kadarcıktan tanıyım. Ona hep yakınlık gösterdim. Elinde kılıç olduğu zaman olsun, bir gemiyi idare ettiğin zaman olsun, çevik, mert bir adamsın, Erlend. Yalnız, bir kusurun var: Düşüncesizliğin yüzünden bir erkeğe, bir kadına fenalık ettin mi, bunun sorumluluğunu üzerine almaktan acizsin. Ökseye tutulmuş bir kuş gibisin sen! İşler sarpa sardı mı, ya Tanrı’dan medet umarsın ya da hısmlarından. Sen de bilirsin bunu, Kristin, değil mi? Neyse, şimdi sıkıntılı devreleri atlattın artık, ama, geçen kış, düğünden önce epey de kaygılanıp telaşlandın, utandın, ha!”

Kristin kıpkırmızı olmuştu. Elleri titriyordu. Erlend’den tarafa bakmaya cesaret edemiyordu. Dehşetle öfkelenmişti. Üstelik, salonda bu yabancı insanlarla Orm, hizmetçiler, uşaklar vardı. Erlend’in zengin hısmlarının terbiyesi, nezaketi bundan ibaretti demek!

O zaman Baard ancak yanındakilerin işitebileceği bir sesle: “Bunda şaka konusu olacak ne var, canım!” dedi. “Lavrans Björgulfsön’le konuşurken ben hep senin tarafını tutmuştum, Erlend.”

Erlend birden bağırdı;

“İyi halt etmiştin! Bu deliliği nasıl yaptın anlayamıyorum, Baard. Sen benim ne mal olduğumu biliyordun çünkü...”

Munan’ın da çenesi açılmıştı:

“Durun. dedi, işin hoş tarafını ben anlatayım size...”

Baard, hani ben sana gelmişim de ‘Bu evlenme işinde Erlend’e yardım edelim” demiştim? O zaman bana ne cevap vermiştin, hatırlıyor musun? “Erlend’in almak istediği kız galiba kısır da sen onun için bu evlenme işinin olup bitmesini istiyorsun. Çünkü, baksana, kız kısır olmadığını bir türlü ispat etmedi” demiştin.”

Sözünün burasında ağlamaya başladı:

“Yani anlıyorsunuz ya, dedi, benim Erlend’in malında mülkünde gözüm varmış sanki de onun kısır bir kızla evlenmesini istiyormuşum! Erlend evlat sahibi olamadan ölürse onun malından mülkünden ben de pay alacaktım! Ama, Tanrı da şahittir, kul da: Senin malında mülkünde gözüm yok benim.

Hem sonra, kardeşin Gunnulf da var. Neyse. Ama, ben sana ne cevap verdim, onu da hatırlıyor musun, Baard? Dedim ki:

“Kristin ilk erkek çocuğunu doğurur doğurmaz ona altın kakmalı, balina kemiği kınlı hançerimi vereceğim,” dedim. İşte, şimdi de veriyorum...”

Bir taraftan hâlâ ağlıyordu. Silahı, masanın üstünden, Kristin’den yana fırlattı:

“Ama, dedi, bu sefer oğlan doğurmazsan gelecek yıl doğurursun muhakkak.”

Kristin’in ateş gibi yanan yüzünden öfke, utanç yaşlan akmaktaydı. Hıçkırmamak için kendini zor tuttu.

İki yabancı kadın bu gibi gürültülere, patırtılara alışık oldukları için sakın sakın yemeklerini yiyorlardı.

Erlend karısına: “Al şu hançeri, dedi, yoksa bütün gece Munan’i dinleyeceğiz.”

Munan yine devam etti:

“Ama, baban hesabına da çok memnunum, Kristin. Seni ince, toy, nazik bir genç kız sanıyordu. Hem de kibirli adamdı şu Lavrans! ‘Kızım çok incedir, çok saftır, Erlend gibi bir adamın koynuna girmeye tahammül edemez!’ diyordu. Babanı işiten seni ya melek ya bebek sanırdı. ‘Dinle beni, Lavrans, dedim ona, senin kızın körpe, güzel, canlı bir kızdır. Bizim oralarda da kış geceleri hem uzun olur hem de soğuk.’

Kristin yüzünü baş örtüsüyle gizledi. Artık yüksek sesle hiçkırıyordu. Bir ara sofradan kalkmak istedi ama Erlend onu zorla oturttu:

“Kendine hâkim ol,” dedi. “Aldırma Munan’ın söylediklerine. Zilzurna sarhoş o, görmüyor musun?”

Kristin de kendine hâkim olmak gerektiğini biliyordu ama gözyaşlarını bir türlü tutamıyordu.

Baard Peterssön Munan’a bağırdı:

“Tut çeneni be! Zaten ömrün boyunca pis, mendebur bir herifin sen. Ama, görmüyor musun Kristin hasta. Hiç olmazsa bu yüzden çeneni tutabilirsin!”

“Mendebur mu dedin?.. Evet, benim senden daha fazla piçim var. Yalnız, bir şey var ki onu ne ben yaptım, ne de Erlend. Çocuğumun babalığını kabul etsin diye, başkasına para vermeye kalkışmadım ben...”

Erlend bağırdı:

“Munan, ayıp yahu! Evimde böyle şeyler istemem ben!”

“Ayıp mı? Asıl ayıp, senin yaptığın!” Sonra da masaya öyle kuvvetli bir yumruk indirdi ki bardaklar, tabaklar sıçradı:

“Bak sofrada senin oğlun da var ama uşaklarla bir arada yemek yiyor. Asıl ayıbın büyüğü bu, anladın mı?”

Baard ayağa kalkıp Munan'ın kafasına bir şarap şişesi fırlattı. İkisi de kaptılar. Masa eğildi, üzerindeki yemekler, tabaklar karşıda oturanların üstüne başına döküldü.

Kristin'in yüzü sapsarıydı. Ağız açık kalmıştı. Bir ara Ulf'a gözü ilişti. Ulf olup bitenlere açıktan açığa, kaba bir tavırla gülüyordu. Masayı doğrultup ileriye doğru itti, dövüşmekte olan iki adamı da masayla duvarın arasına sıkıştırdı.

Erlend masanın üstüne sıçradı. Munan'nın kollarını yakaladı, koltuklarının altından tutup kendine doğru çekti. Onun da yüzü kıpkırmızıydı. Munan ihtiyar Baard'a öyle şiddetli bir tekme savurdu ki, adamın ağzından kan geldi. Bunun üzerine, Erlend onu masanın üstünden kaldırdığı gibi yere fırlattı. Sonra kendisi de yere atlayıp durdu. Göğsü kalaycı körüğü gibi inip kalkmaktaydı.

Munan ayağa kalkıp Erlend'in üstüne atıldı ama iki seferinde de Erlend onun kollarından sıyrıldı. Sonra birden Munan'ın üstüne çullanıp kollarıyla onu sımsıkı yakaladı. Erlend çok çevikti ama Munan ayaklarının üstünde çok sağlam duruyordu. Kuvvetli cüsseli olduğu için kendini yere yıktırmadı. Erlend'le birbirlerini yakalamış oldukları hâlde salonu çepeçevre dönerlerken, hizmetçiler çılgınlık kopanyorlardı. Erkeklerden hiçbiri onları ayırmaya niyetli görünmemektedir.

O sırada Munan'ın kansı Katline bütün ağırlığı, şişmanlığıyla ayağa kalktı. Sanki evinin kilerinde merdivene tırmanmış gibi, yavaşça masanın üzerinden aştı:

“Hadi, kesin artık kavgayı,” diye bağırdı. “Bırak onu, Erlend! Sen de Munan. Yaşlı bir adama böyle laflar söylemeye utanmıyor musun? Üstelik yakın hısmın o senin!..”

İki erkek de onun dediğini yaptılar. Munan'ın karısı baş örtüsünü çıkarmış, onun burnundan akan kanları siliyordu. Onu yatırmak isteyince, Munan hiçbir şey

söylemeden peşi sıra yatağa doğru yürüdü. Karısıyla uşaklarından biri gelip onu soydular, yatırıp dolap şeklindeki yatağın kapısını kapattılar.

Erlend yine sofranın bulunduğu tarafa gelmişti. Karısını tamamen unutmuş gibi bir hâli vardı. Baard, oturmuş, başını sallıyor, yanaklarından teker teker yaşlar akıyordu. O sırada Ulf ayağa kalktı.

Erlend'e: "Hadi, dedi, kapa artık şu yemek faslını da herkes yatmaya gitsin. Görmüyor musun? Karın bizim bu çeşit aile toplantılarımıza alışık değil."

Sonra salondan çıkıp gitti. Baard onun arkasından bakıyordu. Acınacak hâldeydi zavallı. İhtiyar, mecalsiz bir hâlde, kadife yastıklar arasında oturuyordu. Kızıyla adamlarından biri onu ayağa kaldırıp götürdüler.

Kristin sofranın başında yalnız kalmıştı. Durmadan ağlıyordu. Erlend ona yaklaştığı zaman, sert bir hareketle kocasının elini itti. Salonu bir baştan öbür başa geçerken iki üç defa sendeledi ama kocası ona: "Hasta mısın?" diye sorduğu zaman sert bir sesle: "Hayır!" diye cevap verdi.

Kristin bu tarafların dolaba benzeyen kapaklı yataklarından hoşlanmıyordu. Kendi evlerinde yatakların odaya bakan taraflarına halılar asılırdı, yatağın içerisi de boğucu bir hâl almazdı. Bugün Kristin zaten güçlkle nefes alıyordu; kapalı, daracık yatağa girince kendini boğulacak sandı. Kaburgalarının tam altındaki o sert yumru, çocuğun başıydı herhâlde. Çocuğun küçük, kara kafasının kalbinin köklerine dalmış olduğunu tahayyül ediyordu. Vaktiyle Erlend siyah saçlı başını onun göğsüne koydukça, Kristin boğulurmuş gibi olurdu. Şimdi, çocuğu yüzünden aynı hissi duyuyordu ama bu his ona bugün hiç de hoş gelmiyordu.

Erlend bir kolunu Kristin'in omuzlarına atarak: "Hadi, ağlama artık..." dedi.

O da içmişti ama kafası yerindeydi. İçkiye iyi dayanıyor, zaten az içiyordu. Kristin böyle bir şeyin kendi evlerinde hiç olamayacağını düşünmekteydi. Bazen evleri

içkili misafirlerle doluyken babasının da sarhoş olup sendelediğini görmüştü ama ne kadar sarhoş olurlarsa olsunlar ne babası ne de misafirleri böyle kavgalar çıkarmışlardı. Bazan iskemlelerinden yere yuvarlanıncaya kadar içip sızdıkları olurdu, yine de neşe kaçırarak, tatsızlık çıkaracak şeyler yapmazlar, rahat rahat uykuya dalarlardı.

Erlend karısına: "Aldırma buna o kadar, sevgilim," dedi.

Kristin hıçkırarak cevap verdi:

"Ya Baard'a ne demeli? Yakışır mı ona böyle hareket etmek ? "

"Kristin, biliyorum. Babana karşı mahcup durumdayım."

Namuslu bir adamdır o. Ama, Baard da benim babalığımıdır. Fena adam değildir. Karısına felç geldi. Ölmeden önce tam altı yıl yatakta yattı. Onun kadar sevgiyle, şefkatle karısına bakan birisi görülmemiştir. Bazen o kadar çocukça hareket ediyorsun ki insan senin gelecek yıl yirmi yaşına basacağına güç inanır. Hem, yirmi yaşını çok geçsen bile böyle kalacaksın gibi geliyor bana."

"Evet, böyleyim ben. Bu yüzden benimle ne kadar eğlenen haklısın!"

"Seninle eğlenmek aklımdan bile geçmez. Yalnız, Jörund'da sen hep babanı gördün. Dürüst adamdı, erkek adamdı ama bazı işlerde o kadar gevşekti ki bir keşiş gibi hareket ederdi."

"Sen hiç altı çocuk babası keşiş gördün mü?"

"Öylesi de varmış: Eski Holm rahibinin tam yedi çocuğu olmuş ama, bu başka bahis... Tanrı aşkına ağlama böyle. Gören aklını kaçırdın sanır..."

Ertesi sabah Munan kuzu gibi olmuştu. Ciddi bir tavırla gelip Kristin'in yanağını okşadı:

"Sofrada söylediklerimi bu kadar ciddiye alacağını aklımdan bile geçirmezdim, dedi, yoksa, sözlerime dikkat ederdim, emin ol!" Sonra Erlend'e döndü:

“Orm’ın hep bu evde olması Kristin’i üzebilir,” dedi. “Onu buradan ne kadar çabuk uzaklaştırırsan o kadar iyi edersin. İstersen ben yanıma alayım onu.”

Erlend’in buna akli yattı. Orm da gitmek istiyordu. Yalnız, Kristin ondan ayrılmaya razı olmadı. Çünkü üvey oğlunu seviyordu.

Şimdi geceleri yeniden Erlend’le yalnız olarak geçmeye başlamıştı ama Erlend onun için avutucu, eğlendirici bir arkadaş olamıyordu. Gidip ondan uzağa, ocağın yanına oturuyor, ara sıra tek bir söz söylüyor, bir yudum bira içiyor, köpekleriyle oynuyordu. Sonra gidip sıralardan birine uzanıyor, nihayet yatağa girip yatıyordu. Kristin’e iki üç defa “hadi gelsene” diye sesleniyor, sonunda uykuya dalıyordu.

Kristin ise oturup dikiş dikiyordu. Kesik kesik, ağır ağır soluk aldığı duyulmaktaydı. Doğum yakındı herhâlde. İnce belli, hafif kalçalı olduğu günler onun için bir hayal olmuştu.” İnsanın eğilip ayakkabılarını acı duymadan, kolayca bağlayabilmesi ne saadetmiş meğer!” diyordu.

Erlend uyurken artık gözyaşlarını tutmaya çalışmıyordu bile. Büyük salonda yanıp devrilen odunların, kımıldayan köpeklerin sesinden başka gürültü işitilmiyordu. Kristin bazen Erlend’le ikisinin vaktiyle nelerden bahsetmiş olabileceklerini kendi kendine sormaktaydı. Ama, o zamanlar pek de konuşmuyorlardı şüphesiz. Kaçamaklı olarak buluştukları o kısa anlarda yapacak bambaşka işleri vardı!

Bu mevsimde annesiyle hizmetçileri akşamları dokuma tezgâhlarının bulunduğu binada geçirirlerdi. Bazen babasıyla uşakları da işlerini alıp oraya gelirlerdi. Kimi hayvanların koşumlarını kimi rençberlikte kullanılan aletleri tamir eder, bazıları da tahta üzerine oymalar yapardı. Küçük bina, aralarında sakın sakın konuşan insanlarla dolardı. İçlerinden birisi bira içmek için büyük kâsenin yanına gittiği zaman kocaman tahta kepçeyi yerine asmadan önce âdet olduğu üzere: “Bira içmek isteyen var mı?” diye sorardı.

Bazen erkeklerden biri destanlar, tarihî olaylar anlatır bazen de gülünç hikâyeler, hoş fıkralar dinlenirdi. Erkekler kahkahayı koparırlarken kadınlar, belli etmeden, sessiz sessiz gülerlerdi.

Annesinin şarkı söylediği de olurdu. Ragnfrid'in sesi güzeldi ama şarkı söyletebilmek için ona çok yalvarmak lazımdı. Babası da çok güzel arp çalardı ama annesi gibi kendine fazla yalvartmazdı...

O sırada küçük kardeşi Úlvhild çıkırıkla örekeyi bir tarafa iter, gidip duvara yaslanırdı. Babası onu kucağına alıp sorardı:

“Yoruldun mu yavrum?”

O zaman birisi tavla takımını getirir, baba kız uyku zamanına kadar tavla oynarlardı. Kristin küçük kardeşinin sarı buklelerini şimdi de hatırlıyordu: Babası onu kucağına aldığı zaman saçları Lavrans'ın koyu kurşuni çuhadan elbisesinin kollan üzerine saçılırdı. Hele babasının, Úlvhild'in o yaralı, nazik küçük sırtını şefkatle öyle bir kucaklayışı vardı ki...

Şimdi de babasının ellerini hatırlıyordu: Büyük, ince ellerdi bunlar. Her birinin serçe parmağında iri birer yüzük vardı. Bu yüzükler Lavrans'a annesinden kalmaydı.

Nikâh yüzüğü olan kırmızı taşlısını ölünce Kristin'e bırakacağını söylemişti. Sağ elindeki yüzükte ise ailesinin arması gibi yarısı mavi, yarısı beyaz bir taş vardı. Bunu Kristin'in büyük babası Herr Björgulf karısı gebeyken yaptırmış: “Bana bir oğlan doğurunca bu yüzük senin olacak” demişti. Büyük annesi bu yüzüğü üç gece taktıktan sonra, doğan erkek çocuğunun yani Lavrans'ın boynuna takmıştı. Şimdi de Lavrans ölünce bu yüzükle birlikte gömülmek istediğini söylüyordu.

Lavrans kızına bunları anlatmakla ne demek istemişti acaba? Nereye gitse herkes onun arkasından alay ediyordu: “Kızı nişanlısıyla çoktan yatmış, zavallının haberi yok” diyordu herkes. Kristin ise nikâhsız olarak

Erlend'in karısı olmuştu ama yine de bir genç kız gibi gelinliğini giyip saçlarını omuzlarına dökmüş, başına gelin tacını giymişti...

Lavrans hep: "Herkes benim için çocuklarına söz geçiremiyor, diyor," derdi.

Bunu söylerken ciddi, sert olması lazım gelirken, gözlerinin içi gülerdi. Zaten kızını azarlamak hiç elinden gelmezdi. Kristin'in ta çocukluğundan beri bu hep böyle olagelmmişti.

Kristin gebeliği yüzünden acı çekmeye başlayalı beri, çocuğunun eksik, sakat doğacağı gibi kuruntular artık aklına gelmez olmuştu. Daha ilerisini, mesela gelecek ayı düşünmeye çalışıyordu: O zaman doğurmuş olacaktı. Yalnız, bunun nasıl bir şey olacağını bir türlü gözünün önüne getiremiyor, hep doğduğu köyü, Jörund'u düşünerek sararıp soluyordu.

Bir gün Erlend ona sordu:

"Annene haber gönderelim istersen?"

Kristin istemedi. Annesinin kış ortasında böyle uzun bir yola çıkmaya cesaret edebileceğini pek sanmıyordu. Sonradan pişman oldu. Zaten neye "hayır" dese sonradan pişman oluyordu. Laugarbru'daki Tordis de ona: "İstersen seninle geleyim de ev işlerine yardım edeyim. Daha acemi sayılırsın," demiş, Kristin bunu da istemişti.

Şimdiyse, tam doğum sancılarıyla kıvranmaya başlayacağı zaman, etrafında hiçbir aşına çehre göremeyeceği için üzülüyordu. Sonra, korkuyordu da. Doğum işi hakkında hiçbir bilgisi yoktu. Annesi hiç böyle bir şeyden bahsetmemiş, doğurmak üzere olan bir kadının yanına girmesine de razı olmamıştı:

"Bu gibi şeyler gençleri korkutmaktan başka şeye yaramaz," derdi.

Herhâlde korkunç bir şey olacaktı: Kardeşi Ulvhild'in doğuşunu Kristin hatırlıyordu. Annesi pek güç doğurmuştu ama kabahati kendisine buluyordu:

Gebeyken bir çitin altından geçmişti. Nitekim öbür çocuklarını çok kolay doğurmuştu. O sırada, Kristin de gemide gelirken iplerin altından geçtiğini hatırlıyor, soğuk terler döküyordu.

Annesi köylerinin en usta ebesiydi. Bir yerden çağınıldı mı kara, soğuğa bakmaz, bazen kayaklı erkeklerin sırtına biner, doğuracak kadının yardımına koşardı. Kadın bir dilenci bile olsa, çok yoksul bir insanın nikâhsız kansı bile olsa yardıma gitmekten çekinmezdi.

Kristin annesinin bu tecrübesini hatırladıkça, nasıl olup da onun geçen yaz kendisindeki değişikliği fark etmediğine şaşıyordu. O zaman birden zihninde bir şimşek çaktı: Annesi muhakkak fark etmişti onun gebe olduğunu. Kendisine haber yollanmasa bile mutlaka gelecekti. Kızı doğum sancılarıyla kıvrılırken başka birinin ona yardım etmesine katlanamazdı çünkü...

Hatta geliyordu bile. Belki de yoldaydı.. Kristin, böyle evlenmeden önce gebe kaldığı için nasıl da özür dileyecekti ondan! Ne iyi şeydi bu; doğumunda annesi baş ucunda bulunacaktı. Çocuğunu doğurduktan sonra da annesinin dizleri önünde dize gelecekti.

Kristin hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı:

“Anne, gel anneciğim, diyordu, evet, gel anne, beni de afet, n’olur!”

Annesinin gelmek için yolda olduğu düşüncesi onda öyle kuvvetle yer etti ki günün birinde şuna inandı: Annem bugün geldi, diyordu. Sabahleyin erkenden mantosunu sırtına alıp onu karşılamak için yola çıktı. Çiftlikten uzaklaştığını kimse fark etmemişti.

Güçlkle ilerliyordu. Çok geçmeden soluğu kesildi, karnın’da, göğsünde ağrılar hissetmeye, çarpıntı duymaya başladı. Yolun büyük kısmı ormandan geçiyordu. Biraz korktu ama bu kış ortasında kurt izine rastlamadığını hatırladı. Sonra, annesine karşı gidiyordu, ayaklarına kapanıp af dileyecekti ya, Tanrı elbette onu korurdu. Onun için, durmadan ilerlemeliydi.

Bir aralık, bir çok küçük çiftliğin yakınındaki ufak bir gölün kenanna geldi. Yolun, gölün buzları üzerinde devam ettiği noktaya gelince bir ağaç kütüğünün üzerine oturdu. Böylece bazen dinlenerek bazen de üşüyünce kalkıp yürüyerek hep annesini bekledi. Ne yazık ki sonunda yine Husaby'ye dönmek zorunda kaldı.

Ertesi gün yine yola çıktı. Gölün yakınındaki küçük çiftliklerden birinin avlusundan geçtiği sırada ev sahibi kadın onun peşi sıra koştu:

“Tanrı aşkına, hanımım, dedi, nasıl yaptın bu işi?”

Kristin bu sözleri işitince öylesine korktu ki olduğu yere mihlanıp kaldı. Tır tir titriyor, korku dolu gözlerini köylü kadına dikmiş, bakıyordu. Kadın devam etti:

“Korkmadın mı ormandan geçmeye?.. Ya karşına kurt çıksaydı? Başına başka bir felaket gelseydi? Çok ihtiyatsızsın doğrusu!” Köylü kadın kolunu Kristin’in beline dolayıp onu tuttu. Kahverengi çilli, zayıf, sarımtırak yüzüne baktı: “Gir de dinlen biraz,” dedi. “Sonra, bizimkilerden biri gelince seni evine kadar götürür.”

Kulübe ufaktı, yoksul görünüşlüydü, içerisi karmakarışık. Bir alay küçük çocuk yerde oynuyordu. Anne çocukları mutfak binasına gönderdi. Kristin’in mantosunu çıkardı, sıranın üzerinde rahatça otursun diye hazırladığı yere onu yerleştirdikten sonra, karla örtülü ayakbılarını çıkardı, sonra da ayaklarını bir pöstekiye sardı.

Kristin kadıncağıza boyuna zahmet etmemesini söylüyordu ama dinlemiyordu. Gidip yiyecek bira getirdi.

Beri yandan da köylü kadın düşünüyordu: Bu Husaby’de kimsenin kimseden haberi yoktu. Kendisi yoksul bir adamın kansıydı. Çiftlikten ya ufak bir yardım görüyorlar ya da hiç görmüyorlardı. Kocasına ona, hele gebeyken, avlunun parmaklığından dışarıya bakması için bile izin vermezdi. Hatta geceleri ahıra kadar gitse, daima arkasından biri bakıp onu beklerdi. Hâlbuki kasabanın en zengin kadını ölüm tehlikesiyle karşılaşacak şekilde başını alıp yola çıkıyordu da kimse bunun farkında olmuyordu. Beri yanda Husaby’deki hizmetçilerle

uşaklar vakitlerini ya birbirleriyle kavga etmek, ya yan yan gelip yatmakla geirmekteydiler. Herkes Erlend'in evlilikten bıktığını, karısına aldırış etmediğini söylüyordu: Bütün bunlar doğruydu demek...

Bunları düşünürken köylü kadın boyuna konuşuyor; Kristin'i yemek yesin, bira içsin diye zorluyordu. Kristin ise utanmaktaydı çünkü geçen bahardan beri görmediği şekilde iştahı açılıvermişti. Bu iyi yürekli kadıncağızın pişirdiği yemekler o kadar lezzetliydi ki!

Köylü kadın gülümsüyor: "Büyük insanların kanları da öbür kadınlar gibidir," diyordu. "Bakarsın bir kadın evinde yemeğin yüzünü görmeye tahammül edemez, sonra başka bir eve gitti mi oradaki yemek basit de olsa yoksul da olsa ona lezzetli gelir. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür, derler, bu da onun gibi bir şey işte.."

Kadıncağız Updallıydı. Adı Audfinna idi. Kristin'in hoşuna gittiğini anlayınca ailesi, evi, hısmı, doğduğu köy hakkında bir sürü izahat vermeye başladı. Kristin'in yüreği doğduğu yerin hasretiyle ezilmekteydi. Sert bira ile kızışmış, serşemlemişti. O da uzun uzun konuştu; hem güldü hem ağladı. Husaby'deki o sessiz gecelerde içine attığı ne varsa şimdi bunları bu iyi yürekli köylü kadının önünde ortaya döküyordu.

Akşam olmaya başlamıştı ama Audfinna onu bırakmıyordu:

"Bekle de kocam yahut oğullarımdan biri gelsin, seni eve götürsün," diyordu.

Kristin uyuşmuş gibi sustu. Yalnız, gözlerinin içi ışıldayarak gülümsüyordu. Husaby'ye geldiğinden beri kendini hiç bu kadar iyi hissetmemişti.

O sırada birdenbire bir adam kapıyı açıp: "Hanımı gören var mı?" diye sordu.

Kristin'i görünce çıkıp gitti.

Biraz sonra Erlend'in iri boyu kapıda göründü. Elindeki baltayı yere bıraktı. Geri geri giderek duvara dayandı. Elleri arkasındaydı, tek kelime söyleyecek hâli yoktu.

Audfinna ona doğru ilerledi:

“Karımdan yana korktun mu yoksa?” dedi.

Erlend elini saçlarının arasından geçirdi:

“Evet, dedi, korktum. Bunu söylemeye de utanmıyorum. Kimse benim bu akşam korktuğum kadar korkmamıştır. Ormana gittiğini duyunca deliye döndüm.”

Audfinna Kristin’in oraya nasıl geldiğini anlattı. Erlend onun elini tuttu:

“Hiç unutmayacağım bu iyiliğini...” dedi.

Sonra, Kristin’in yanına yaklaştı, bir elini ensesine koydu. Ona tek kelime söylemedi ama kulübede kaldıkları müddetçe hep böyle durdu.

O sırada Husaby’deki işçilerle uşaklar, komşu çiftliklerden erkekler de geldiler. Hepsinin yüreği oynadığı için Audfinna onlara bira ikram etti.

Erkekler kayaklarıyla tarlalara sapıp ilerliyorlardı. Erlend kendi kayaklarını uşaklardan birine vermişti. Kristin’i kaputunun içine sarıp yokuşun altbaşına kadar ilerledi. Artık gece iyiden iyiye bastırmış, gökyüzünde yıldızlar parıldamaya başlamıştı.

O sırada arkalarındaki ormandan, gecenin karanlığı içinde gittikçe artmaya başlayan dağınık ulumalar geldi. Kurtlardı bunlar, hem epey kalabalıktilar. Erlend irkilerek durup Kristin’i bıraktı. Öbür elindeki baltayı sıkıyordu. Karısının geçirmiş olduğu tehlikeyi bir an için düşününce onu öyle seri hareketle kendisine çekti ki, Kristin bu yüzden içinin ezildiğini hissetti.

Kırlara doğru dağılmış olan kayaklılar kurtların ulumalarını duyunca hemen geri dönüp karı kocanın yanına geldiler. Kayaklarını omuzlarına alıp ellerindeki mızraklarla, baltalarla Kristin’in etrafını kuşattılar. Kurtlar kafilenin arkasından yol boyunca ta Husaby’ye kadar geldiler. O kadar yakındılar ki karanlıkta zaman zaman onları seçmek mümkün olabiliyordu.

Husaby'ye vardıkları zaman erkeklerden çoğunun yüzleri korkudan kül gibi olmuştu.

Bunlardan biri: “Çok korkunç bir tehlike atlattık,” dedi

Sonra gidip ocağın içine kustu. Hizmetçiler de pek telaşlanmışlardı. Hanımlarını hemen yatağına götürdüler. Kristin yemek yiyemedi. Yalnız, o korkunç kaygı şimdi geçmişti ya, kendisi için herkesin bu kadar telaşlanmasından tatlı bir his duyuyordu.

Büyük salonda yalnız kaldıkları zaman Erlend gelip yatağın kenarına oturdu:

“Niye yaptın bunu?” diye mınıldandı. Ondan cevap alamayınca daha yavaş sesle tekrar sordu: “Benimle yaşamak mı acı geliyor sana yoksa?..”

Kristin onun ne demek istediğini anlayıncaya kadar biraz zaman geçti. Sonra, birden haykırdı:

“Aman yarabbi! Nasıl oluyor da böyle şeyler düşünebiliyorsun?”

— “Medalby'ye gittiğimiz gün bir ara senden ayrılmıştımda: “Husaby'ye zor dönerim ben, işin yoksa bekle” demiştin ne demek istiyordun o zaman?”

Kristin: “Hiç! Kızgınlıkla söylemiştim bunu,” dedi.

Sonra da kaç gündür kafasını kurcalayan düşünceleri anlattı. Hep annesini gelecek sanıyordu.

Erlend sakın sakın dinliyordu. Nihayet karanlıkta ona eğilerek: “Bakalım burayı, yani Husaby'yi ne zaman kendi evin sayacaksın?” dedi.

Kristin çekingen bir tavırla gülümsedi:

“Artık bir hafta yeter buna!” dedi.

Kocası yüzünü ona yaklaştırmıştı. Genç kadın kollarını Erlend'in boynuna doladı. Onu hırsıyla öptü.

Erlend yavaşça: “Sana tokat vurduğum günden beri ilk defa öpüyorsun beni,” dedi. “Çok kinci şeysin, Kristin'im...”

O sırada Erlend bir şeyi daha hatırladı: Kristin'in gebe olduğunu anladığı akşamdan beri ilk defadır ki karısı ona, kendisi yalvarmaksızın, böyle sanılmıştı.

O geceden sonra Erlend ona karşı öyle nazik davran-
dı ki Kristin, gösterdiği öfkeden, yaptığı hiddetli hareket-
lerden dolayı çok pişmanlık duydu.

4

Günler gelip geçiyordu. Kristin'in doğum için son
vade dediği gün de geçmişti.

Erlend Nidaros'ta bir toplantıya gitmek zorunda kaldı.
Pazartesi günü dönebileceğini sanıyordu ama çarşamba
sabahı hâlâ dönmemişti. Kristin büyük salonda otur-
muş, ne yapacağını bilemiyordu. Hiçbir işe başlamaya
kendinde cesaret bulamamaktaydı.

Duman deliğinden bol bir gün ışığı giriyordu.

"Dışarıda bahar havası var herhâlde," diye düşündü.

Sonra kalktı, sırtına bir manto aldı.

Hizmetçilerden biri ona bir öğüt vermiş: "Bir kadın
uzun zaman doğuramazsa düğününde bindiği ata kuca-
ğında yulaf yedirmeli, " demişti.

Kristin kapının önünde biraz durakladı. Göz kamaştırı-
cı güneşin altında avlunun koyu bir rengi vardı. Ayna gibi
parıldayarak akan sular, ışıltılı buz parçalarıyla beraber
beygir gübresi de sürüklüyorlardı. İpek gibi masmavi gök
eski evlerin üzerinde parlıyor, damlardan eriyen karların
suları damla damla akıyordu. Duman, ılık rüzgârın sağa-
naklarıyla döne döne, bazan da titreye titreye havada
yükselmekteydi.

Kristin ahıra gidip içeriye girdi. Yemlikten bir parça
yulaf alarak eteğine doldurdu. Ahırın kokusu, atların
karanlıkta kıvıldaışları ona iyi geldi. Yalnız, ahırda birta-
kım insanlar vardı. Onların önünde düşündüğünü yapa-
madı. Dışarıya çıkıp yulaf tanelerini tavuklara serpti.
Sonra atlardan birini kaşağılayıp temizleyen seyis Tore'yi
gördü. Gözlerini kapayıp yüzünü güneşe çevirdi. Uzun
zaman evde kapalı kaldığından teni porsuyup solgunlaş-
mıştı.

O böylece dururken avluya üç atlı girdi. Bunlardan biri, tanımadığı genç bir rahipti. Kristin'i görür görmez eyerinden inip elini uzatarak ona doğru ilerledi.

Gülümseyerek: "Beni böyle evin dışında karşılamayı hatırlınızdan geçirmiyordunuz herhâlde, dedi, ama müsaade edin de bunun için teşekkür edeyim size. Yengem Kristin Lavransdatter'siniz siz, değil mi?"

"Siz de kaynım Gunnulf'sunuz galiba... Hoş geldiniz."

"Hoş bulduk."

Genç rahip eğilerek yengesini yanağından öptü. Kristin yabancı memleketlerde uzun zaman ayrı kalan hısm-lar rastlaştıkları zaman bunun usulden olduğunu biliyordu. Gunnulf devam etti:

"Erlend'in eşiyle tanıştığıma da çok memnun oldum."

O sırada kâhya Ulf dışarıya çıktı. Uşaklardan birine misafirlerin atlarını tutmasını söyledi. Gunnulf, Ulf'u da samimi bir eda ile selamladı:

"Sen hâlâ burada mısın, yahu?" dedi. "Bense seni evlenmiş başka yere yerleşmiş sanıyordum."

Ulf güldü:

"Yo, dedi, asacaklarını bilsem yine de evlenmem. Sen nasıl bekâr kalacağını Tanrı'ya vadettiysen, ben de bekâr kalacağım diye şeytana söz verdim."

Gunnulf güldü:

"Öyleyse işin iş, dedi, hangi yolu seçsen kurtulacaksın demek. Ama, kitapta yeri var: İnsan şeytana verdiği sözü bile tutmalı, diyor." Sonra sordu: "Erlend yok mu?"

Eve dönmek için yola koyuldukları sırada Kristin'e elini uzattı.

Kristin pek utanmış, pek telaşlanmıştı. Bunu belli etmemek için o da hizmetçiler arasına karışarak sofranın kurulmasına yardım edip göz kulak oldu. Sonra Erlend'in kardeşine baş köşeye oturmasını rica etti.

Kristin onunla oraya beraber oturmayı kabul etmediği için, Gunnulf da gelip yengesinin yanına, sıranın üzerine oturdu.

Kristin onun Erlend'den daha kısa boylu olduğunu fark etti. Gunnulf çok daha şişman ve iriydi ama kısa boyluydu. Geniş omuzlan düzgündü. Hâlbuki Erlend'in omuzlan biraz düşükçeydi. Yalnız, Gunnulf'un saçları Erlend'inkileri andırıyordu. Başının ortası papazlarda âdet olduğu üzere tıraş edilmişti. Başının etrafındaki saçlar ise simsiyahtı, Erlend'in saçlarını andırır şekilde ipek gibi parlayordu. Gunnulf aynı zamanda teyze çocuğu olan Munan Baardssön'e de benziyordu. Demek ki, Munan gençliğinde epey yakışıklıydı. Sonra birdenbire, rahibin Fru Aashild'e benzediğini de fark etti. Onun da Fru Aashild gibi kehribar sansı gözleri vardı: Siyah, ince, düz kaşların altında pınl pırlıdı bu gözler.

Kristin Paris'te, öbür Batı ülkelerinde birçok bilgin edinmiş olan kaynının karşısında önce utandı ama sonra yavaş yavaş bu utancı geçti. Zaten Gunnulf'la konuşmak o kadar kolaydı ki!.. Hiç kendinden bahsetmiyor, hele bilgisini göstermekten bucak bucak kaçırıyordu. Kristin'e o kadar çok şey anlattı ki genç kadın dünyanın ne kadar büyük olduğunu o zaman anladı. Onu dinlerken kendisini unutuyordu: Sert çizgili, yuvarlak bir yüzü vardı. Canlı, ince bir şekilde gülümsüyordu. Cübbesinin altında ayak ayak üstüne atmış, beyaz, kuvvetli elleriyle bir ayağının bileğini tutmuştu.

Akşama doğru Gunnulf, yengesine sordu:

“Sıkıldınızsa satranç oynayalım biraz”

Kristin: “Evde satranç takımı yok galiba,” dedi.

Gunnulf buna pek şaşıtı:

“Sahi mi?” dedi. Sonra Ulf'a sordu: “Erlend annemin altın satranç takımını ne yaptı acaba? Kimseye vermedi herhâlde.”

Ulf yavaşça: “Satranç takımı yukarıda, şövalyeler salonunda...” dedi. “Onun eskiden burada oturan birisine gitmesini istemiyordu da oraya saklamıştı. Gidip getireyim istersen, Gunnulf. “

“Evet, git getir. Artık Erlend kızmaz buna.”

Az sonra ikisi de oymalı bir çekmeceyle geldiler. Çekmecenin anahtarı üstündeydi. İçinde Kristin'in o zamana kadar hiç görmediği telli iki çalgıyla kurdeleler, ipek çileleri, üç tane de kitap vardı. Nihayet rahip satranç takımını buldu. Satranç tahtası yaldızlı beyazlı hanelere ayrılmıştı. Yine beyaz, yaldızlı olan taşlar ise balina kemiğinden yapılmıştı.

Kristin Husaby'de vakit geçirmek için böyle şeyler bulunduğunu ilk defa görüyordu. Satranç oynamayı, çalgı çalmayı bilmediğini kaynına söylemek zorunda kaldı. Yalnız, kitaplarla ilgilendi.

Gunnulf: "okumayı biliyorsun demek?" diye sordu.

Kristin biraz da övünerek:

"Evet, dedi, çocukken öğrenmiştim. Sonraları manastıra gittiğim zaman da iyi okuyup yazdığım için pek beğenmişlerdi beni."

Kristin kitaplara bakarken rahip onun yanı başında duruyordu. Kitaplardan biri "Tristan ile Isolde" adlı bir romandı. İkincisi evliyalarn hayatını anlatıyordu. Üçüncüsü Latince bir kitaptı. Çok güzel yazılmıştı. Her bölümün başında renkli, büyük harfler vardı.

Gunnulf: "Bu kitap dedemiz piskopos Nikulaus'undu" dedi.

O sırada avluda nal sesleri duydular. Biraz sonra da Erlend, yüzü sevinçle ışıdayarak, içeriye girdi. Kimin geldiğini duymuştu çünkü. İki kardeş ellerini birbirlerinin omuzlarına koyarak, karşılıklı durdular. Erlend boyuna sualler soruyordu ama bunların cevaplarını beklemiyordu. Gunnulf da Nidaros'ta iki gün kalmıştı. Nasıl olup da birbirlerini görememişlerdi, şaşılacak şeydi!

Erlend: "Gerçekten de öyle," dedi. Sonra Kristin'e döndü: "Nasıl, sevgilim, diye sordu, kardeşimi beğendin mi? Ama, ben gelinceye kadar ahbap olmuşsunuz bile." Yine Gunnulf'a döndü: "Benim hısmımları pek beğenmez o..."

Tam sofraya oturacakları sırada Erlend kürk başlığının başında, kaputunun sırtında, kılıcının da belinde olduğunu fark etti. Hemen soyundu.

O akşam, Kristin'in Husaby'ye gelişinden beri en neşeli geçen akşam oldu. Erlend kardeşini zorla başköşeye, Kristin'i de onun yanına oturttu. Yemekleri kendi eliyle ikram edip bardağına içki koydu. Gunnulf'un sağlığına ilk kadehi içerken bir dizini yere koyarak onun elini öpmek istedi. Karısına da: "Başpiskoposa hürmette sakın kusur etmeyelim, Kristin," dedi. "Çünkü günün birinde muhakkak başpiskopos olacaksın, değil mi, Gunnulf?"

Geç vakit uşaklar salondan çekildiler. Kristin'le iki kardeş sofrada kalıp içmeye devam ettiler. Erlend masanın üstüne oturmuş, yüzünü kardeşinden yana çevirmişti.

Çekmeceyi göstererek: "Evlendiğim sırada bunu Kristin'e vermeyi tasarlamıştım ama herşeyi o kadar çabuk unutuyorum ki" dedi. "Hâlbuki sen hiçbir şeyi unutmuyorsun. Ama, annemizin yüzüğü güzel bir ele takıldı, değil mi, ha?"

Sonra Kristin'in elini kendi dizinin üzerine koyarak nişan yüzüğünü genç karısının parmağında döndürdü.

Gunnulf başıyla "evet" diye işaret etti. Sonra çalgılardan birini Erlend'e vererek: "Hadi, şarkı söyle biraz Erlend, dedi, eskiden çok güzel çalıp söyledin."

Erlend ciddileşti:

"A!" dedi, "eskidendi o." Sonra parmaklarını tellerin üzerinde gezdirdi, gülümseyerek şarkı söylemeye başladı. Gunnulf da gülümsemeye başladı ama, söylenen şarkıya değil, Erlend'in kendisine gülüyordu.

Erlend sustu. Karısının yanağını okşayarak: "Kristin şarkı söylemeyecek," dedi, "Sen söyleyebilirsin pekâlâ..."

Sonra çalgıyı kardeşine uzattı. Gunnulf'un çalıp söyleyişinden bu işi iyi bildiği anlaşıyordu. Erlend kulak kabarttı:

“Bu şarkıyı nereden öğrendin?” diye sordu.

“Canterbury’deyken kaldığım hanın kapısı önünde çocuklar söylüyorlardı. Ben de Norveççeye çevireyim, dedim.”

“Ey, kardeşim, saat geceyarısını geceli çok oldu, Kristin’in uykusu gelmiştir. Yorgun musun, karıcığım?”

Kristin utangaç bir edâ ile iki erkeğe baktı. Benzi çok uçmuştu:

“Bilmem ki,” dedi. “Ama, muhakkak ki buradaki yatakta yatmayacağım.”

İkisi birden: “Hasta mısın yoksa?” diye sordular. Kristin aynı tavırla cevap verdi:

“Onu da bilmiyorum.” Sonra ellerini arkasına, kalçalarının üzerine koydu: “Buralarımda acayip bir şeyler hissediyorum,” dedi.

Erlend yerinden fırlayıp kapıya doğru koştu. Gunnulf da peşi sıra seğırtti:

“Ne diye eve birkaç tane tecrübeli kadın çağırmadın? diyordu. “Beklediğinden daha erken mi başladı bu iş acaba?”

Erlend birden kıpkırmızı oldu:

“Kristin kendi hizmetçilerinden başkasını istememişti,” dedi. “Onlar arasında da çocuk doğurmuş olanlar var...”

Sonra zoraki bir eda ile gülümsedi.

Gunnulf ona bakarak: “Aklın başındadır umarım, kardeşim,” dedi. “En yoksul kadın bile doğururken yanında komşular, yardımcıları bulunur. Karın bir köşeye gizlenip kediler gibi mi doğursun istiyorsun? Çabuk, koş, kasabanın en iyi çocuk annelerini çağır buraya!”

Erlend utançtan kıpkırmızı olan yüzünü yere eğdi:

“Hakkın var, dedi, şimdi ata binip Aasvold’a giderim, öbür çiftliklere de haber yollarım. Sen Kristin’in yanında kal, olur mu?”

Kristin, Erlend'in kaputunu giydiğini görünce korku ile sordu:

Erlend ona yaklaşıp sarıldı:

"Gidip en tecrübeli kadınları getireceğim sana, Kristin'ciğim," dedi. "Hizmetçiler küçük odayı hazırlarken Gunnulf da senin yanında kalacak."

Sonra karısını öptü. Kristin sordu:

"Audfinna'ya da bir adam yollayamaz mısınız?? Yalnız, sabah olmadan kimseyi gönderme. Benim yüzümden uykusuz kalmasını istemem. Çünkü işi pek çok zavallının..."

Gunnulf, kardeşine: "Kim bu Audfinna?" diye sordu.

Kim olduğunu öğrenince: "O çıkamaz bu işin içinden pek," dedi. "Ne de olsa bir rençber karısı..."

Erlend: "Kristin ne istiyorsa onu yapalım," dedi.

Kardeşiyle beraber dışarıya çıkıp da atını beklerken, Kristin'in o köylü kadınla nasıl tanıştığını anlattı. Gunnulf düşünceli bir tavırla dudaklarını ısıırıyordu.

Çiftlikte büyük bir telaş, gürültü başladı. Erkekler ata binip yola çıkıyorlar, hizmetçiler koşa koşa gelip hanımın nasıl olduğunu soruyorlardı. Kristin hepsine korkulacak bir şey olmadığını söylemekteydi ama onlar yine de küçük odayı hazırladılar:

"İstediğin zaman haber ver, biz seni oraya götürürüz," dediler.

Sonra Kristin Gunnulf'la yalnız kaldı. Onunla eskisi gibi neşeli, soğukkanlı bir eda ile konuşmaya çalışıyordu.

Gunnulf hafifçe gülümseyerek: "Korkmuyorsun ya?" diye sordu.

Kristin: "Korkuyorum," dedi. Kaynının gözlerinin ta içine bakıyordu. Kendi gözleri ise simsiyahtı, korkuyla doluydu:

"Sen biliyor musun acaba? Erlend'in öbür çocukları da Husaby'de mi doğmuşlardı?" diye sordu.

Gunnulf: “Hayır, dedi, oğlan Hunehals’ta, kız da Strind’ de doğdu. O zamanlar Erlend’in orada bir çiftliği vardı, öteki kadın burada Erlend’le beraber oturdu diye üzülüyor musun, yoksa?”

Kristin: “Evet” dedi.

Gunnulf ciddi bir tavırla: “Erlend’in Eline’ye karşı takındığı tavır hakkında hüküm vermek senin için epey güç olur,” dedi. “Erlend için karar vermek pek de öyle kolay değildi. Hem zaten iyiyi, kötüyü ayırdetmek onun için hiç de kolay olmamış.

Daha çocukluğumuzdan beri böyleydi. Onun her yaptığını annem, çok beğenir, babam aptalca bulurdu. Ama, herhâlde annemden epey bahsetmiştir sana, belki bütün bunları da biliyorsundur.”

“Hatırladığıma göre bana annesinden iki, üç defa bahsetti ama onu çok sevdiğini hemen anladım.”

Gunnulf alçak sesle: “Bir anneyle oğlu arasında böyle bir şefkat görülmüş şey değildir,” dedi. “Annem babama göre çok daha gençti. Sonra, Aashild teyzemin o meselesi ortaya çıktı. Eniştem Baard öldü. Bir alay dedikodu ağızdan ağıza dolaştı. Bunları biliyorsundur herhâlde. Babam bu yüzden anneme ileri geri sözler söyledi. O sıralarda Erlend daha küçüktü. Bıçağını kaldırıp babama attı. Delikanlılığında da annem yüzünden birkaç defa babamın üstüne yürüdü. Annem hastalandığı zaman Eline’den ayrıldı. Annemin vücudunda birtakım yaralar çıkmıştı. Babam bunların cüzzam olduğunu söylüyordu. Annemden uzaklaştı. Gidip hastaneye yatmasını istedi. Bunun üzerine Erlend annemi Oslo’ya götürdü. Sonra gidip Aashild teyzemi buldular. Annemi Kral’ın Fransız hekimine gösterdiler. Aashild teyzem de Kral’ın hekimi de annemin hastalığının cüzzam olmadığını söylediler.

Sonra Erlend annemi alıp Danimarka’ya götürdü ama kadıncağız gemide öldü. Erlend annemin cenazesıyla Nidaros’a geldi. Babam oradaydı, şehirdeki evimizde oturuyordu. Erlend’in de hastalığa tutulmadığına

emin olmadıkça onu eve almadı. Erlend, atına bindiği gibi, çıkıp gitti. Doğru çiftliğimize geldi. Eline orada oğluyla beraber oturuyordu. Erlend Eline'den bıkmıştı ama yine onunla oturdu. Sonra onu alıp buraya, Husaby'ye getirdi. Husaby Çiftliği'ne sahip olunca onun idaresini Eline'ye verdi. Erlend'in üzerinde Eline'nin çok büyük nüfuzu vardı. Erlend onu yine de aldatırsa, cüzza-tutulmaya müstahak olduğunu söylüyordu..."

Gunnulf o sırada Kristin'in solgunlaşmış, korkudan, acıdan sararmış yüzüne baktı:

"Hizmetçiler gelip seninle meşgul olsunlar..." dedi.

Kapıya doğru gittiği sırada Kristin büyük bir çığlık koparıp ona seslenerek: "Yok, yok! Beni yalnız bırakma, n'olur.." dedi.

Gunnulf: "Madem ki sancılar başladı, sonu çabuk gelir..." dedi.

Kristin onu kolundan tuttu:

"Hayır, dedi, mesele o değil..."

Gunnulf bir insanın yüzünde bu kadar büyük bir korku gördüğünü hiç hatırlamıyordu:

"Kristin, dedi, her kadın bu yollardan geçer. Kendini fazla korkuya, kaygıya kaptırma..."

Kristin başını onun kolları arasına saklamıştı:

"Şimdi anlıyorum," dedi. "Eline ölmeseydi şimdi çocuklarıyla beraber burada olacaktı. Erlend benim daha erkeğim olmadan o, Eline'ye evlenme vadetmişti."

Gunnulf sakın bir tavırla sordu:

"Ya, bunu biliyordun demek?.. Ama, Erlend'in başka türlü hareket etmesine imkân yoktu. Yalnız, verdiği bu sözü tutmayacaktı. Çünkü Başpiskopos hiçbir zaman bu evlenmeye izin vermeyecekti. Erlend Eline'ye böyle bir söz verdi diye kendi nikâhını bâtil sanma sakın... Erlend'in meşru karısısın sen..."

"Çok günahkârım ben. Bu dünyada yaşamaya hakkım yok. Ölssem de bu çocuk hiç doğmasa diyorum! Doğuracağım çocuğun yüzünü görmek bile istemiyorum."

“Kristin, ne söylediğini bilmiyorsun sen! Çocuğun vaf-tiz bile edilmeden, daha senin karnındayken ölsün mü istiyorsun yoksa?..”

“Evet, İstiyorum bunu... Bir günah çocuğu o. Ne diye vaktiyle Eline'nin bana verdiği o zehirli suyu içmedim sanki!.. Böylece Erlend'le işlediğimiz günahlarn cezasını çekmiş olurum. Bu çocuk da hiçbir zaman dünyaya gelmezdi. Gebe olduğumu anladığım günden beri hep aynı şeyi düşündüm: Erlend'in benden önce sevmiş olduğu kadını ölüme sevkettense, cüzzam bulaşmış suyu içmem daha doğru olurdu. Bunu daha başında anlamalıydım...”

“Abuk sabuk şeyler söylüyorsun, Kristin! O zavallı kadını ölüme sürükleyen sen değilsin ki! Erlend genç-ken, kanun nizam nedir bilmezken ona verdiği sözü tuta-mazdı ki. Evlenmiş olsaydı bile onunla yaşaması yine günah sayılırdı. Zaten Erlend'le otururken başka bir adam onu baştan çıkarmıştı. Erlend bunu duyar duymaz ikisini evlendirmek istedi. Ne sen, ne de Erlend, Eline'nin kendisini öldürmesinden sorumlusunuz...”

Kristin: “Onun ne şartlar altında kendini öldürdüğünü anlatayım sana,” dedi. O kadar perişan bir hâldeydi ki, çok büyük bir sakinlikle konuşuyordu: “Erlend'le ben Haugen'de, Aashild teyzenin evinde bulduğumuz sıra-da Eline çıkageldi. Elinde bir boynuz bardak vardı. İçinde-kini benimle beraber içmek istiyordu. Bu suyu Erlend'e içirmek istiyordu belki. Benim Erlend'la beraber olduğ-u görünce, sonradan bana içirmeye karar vermiş olma-lı. Bu işte bir hile olduğunu sezdim. Gördüm ki o, boynuz bardağı dudaklarına götürdü ama sudan içmedi. Ama ben o sudan içmek istiyordum. Yaşamak da ölmek de benim için birdi çünkü. Erlend'in benden önce hep onun-la burada, Husaby'de yaşadığını biliyordum. O sırada Erlend içeriye girdi. Bıçak çekip Eline'yi tehdit etti: “Önce sen içeceksin!” diyordu. Eline ise boyuna ona yalvarmak-taydı. O sırada “şeytana uydum. Bardağı elime aldım:

“Ya o ya ben!” deyip Erlend’i harekete geçmeye zorladım: “İkimizle birden yaşayamazsın ya,” dedim. Eline, tam o sırada Erlend’in bıçağını kapıp kendisini öldürdü. Ama, Björn ile Aashild meselenin nasıl cereyan ettiğini saklamayı uygun buldular...”

Gunnulf sert bir tavırla: “Demek bu öğüdü veren Aashild teyze oldu, ha?” dedi. “Şimdi anlıyorum. Böyle yaparak seni Erlend’e teslim ediyordu.”

Kristin atıldı:

“Hayır, dedi, Fru Aashild benim de Erlend’in de namus, şeref kaidelerine uygun şekilde hareket etmemizi istiyordu. Bana “Git babanın ayaklarına kapan, ondan af dile,” dedi ama ben cesaret edemedim. Bahane olarak da “Babam belki Erlend’i öldürmeye kalkar,” dedim. Sonra bu işte babamın, Erlend’e karşı boynu eğri duruma düşmesini istemiyordum. Belki böyle büyük bir felaketten sonra elalem içine çıkamaz hâle gelecekti. Ama, ondan sonra babamı üzmemekten pek o kadar çekinmedim ya, o da ayrı mesele. Babamın ne iyi bir adam olduğunu tasavvur edemezsin, Gunnulf. Bana karşı hep iyi davrandı o. Beni okuyup öğrensin diye Oslo’ya, manastıra gönderdiği zaman, benim orada türlü kötü işler çevirdiğimi bilsin istemedim. Evet, Gunnulf, Erlend’le şehirde kâh manastırın yakınındaki bir ahırda, kâh Brynhild Flyga’nın evinde buluştuğumuz zaman üzerimde manastır elbiseleri vardı...”

Gözlerini Gunnulf’a doğru kaldırdı. Gunnulf’un yüzü bembeyaz olmuş, taş gibi kaskatı kesilmişti. Kristin devam etti:

“Niye korktuğumu anlıyorsun şimdi, değil mi? Erlend annesinin cenazesini getirdiği zaman, o kadın onu evine almaktan çekinmemişti...”

Gunnulf sakın bir tavırla sordu:

“Sen olsaydın aynı şeyi yapmaz mıydın?”

“Yapardım elbet.”

“Zaten Erlend de hasta değildi ki. Annemin vebadan ölmüş olduğuna babamdan başka inanan yoktu.”

“Ben sonuçta cüzzama tutulmadım ama Tann nezdinde yine de cüzzamlı sayılınm. O kadar çok büyük günah işledim çünkü.”

“Yok canım, üzülme. O kadar günahkâr değilsin. Hem Tanrı bir insanı nasıl vebadan kurtarabilirse, senin ruhunu da günahlardan temizleyebilir.”

Kristin yüzünü Gunnulf'un kollarına saklamış, hıçkırığa ağlamaya başlamıştı:

“Bilmiyorum, diye inledi, “hiçbir şey bilmiyorum, hiçbir şeye de esef etmiyorum, Gunnulf. Yalnız, korkuyorum. Zaten şimdiye kadar hep korktum: Erlend'in kolunda kiliseye gidip de papaz bizi evlendirdiği zaman korktum. Kız oğlan kız olmadığım hâlde dağınık saçlarımin üzerine gelin tacını koyup nikâh ayinine gittiğim zaman korktum. Hatta işlediğim günahı köyümüzün papazına bile itiraf edemedim...”

Gunnulf onun genç yüzünü kaldırmaya uğraşıyordu:

“Kristin, dedi, şimdi bunları düşünmenin sırası değil. Unutma ki, Tanrı senin kederini, kaygını görüyor. Kendini ona bırak...”

“Evet ama başka bir kadının kendini öldürmesine ben sebep oldum. Anlamıyor musun bunu?”

“Kristin, bu kadar kibirli misin sen? Tanrı'nın merhametini işlediğin gûnahtan daha mı küçük görüyorsun yoksa?”

Gunnulf, ağlamakta olan genç kadının saçlarını okşamaya devam ediyor, bir yandan da düşünüyordu: “Demek Erlend genç karısına karşı böyle hareket etmiş!” Bu düşünce yüzünden öfkelenmekten de kendini alamıyordu.

O sırada Audfinna çıkageldi. Kristin, kaynıyla beraber küçük odadaydı; iki, üç hizmetçi kız da odada iş görmekle meşguldüler. Audfinna Gunnulf'u saygıyla selamladı.

Kristin kalkıp elini kadına doğru uzatarak: “Geldiğine çok teşekkür ederim, Audfinna,” dedi. “Evinde ne kadar işin var, biliyorum.”

Gunnulf gelen kadını baştan aşağı süzmüştü. O da ayağa kalktı:

“Çabuk geldiğine çok iyi ettin,” dedi. “Yengemin yanında güvendiği bir insanın bulunması lazım. Çünkü o hem memleketin yabancısı, hem de genç, tecrübesiz...”

Audfinna: “Aman yarabbi!” diye mırıldandı. “Yüzü de baş örtüsü gibi bembeyaz olmuş. Ona bir uyku ilacı versem mi acaba, ne dersiniz? Sancısı tutmadan önce biraz dinlenmesi iyi olur.”

Sonra sessiz sessiz işe koyuldu. Hizmetçilerin yere yaptıkları yatağı yokladı; onlardan birkaç yastık, biraz daha ot istedi. Sonra, içinde ilaçlar bulunan küçük tencereleri ocakta ısıtmaya başladı. Gidip Kristin’in elbisele-
rindeki bütün kurdeleleri, fiyonkları çözdü, saçlarındaki firketeleri çıkardı. Genç kadının altın sarısı, ipek gibi saçları omuzlarına dökülünce: “Hiç bu kadar güzel saç görmemiştim.” dedi.

Kristin bu sözlere gülümsemekten kendini alamadı.

Kadın, Kristin’i yerdeki yastıkların üzerine yatırdıktan sonra iyice üstünü örttü. Ona bir ilaç uzatarak: “Al iç bunu, dedi, sancıları daha az hissedersin.”

Gunnulf dışarıya çıkmaya hazırlanıyordu.

Kristin ona:” Benim için dua et, Gunnulf,” diye yalvardı.

Gunnulf: “Seni kucağında çocuğunla göreceğim ana kadar dua edeceğim, merak etme...” deyip çıktı.

Kristin’in içi geçmişti, hemen hemen hiçbir şey duymuyordu. Sancılar birbiri peşi sıra gelip gidiyordu ama, o kadar hafifti ki, kendi kendine: “Acaba rüya mı gördüm?” diyordu. Audfinna ise, büyük bir sessizlik içinde, çocuğa giydirilecek elbiseleri, çamaşırları, kurdak bezlerini ocağın yanına asıp ısıtmakla meşguldü.

Arada bir ateşe koyduğu küçük tencereleri kanştırdıkça odanın içine güzel kokular yayılıyordu.

Kristin sancıları arasında uyuklamaya başladı. Kendisini evlerinde, Jörund'da, bira yapılan küçük kulübede görüyordu. Annesi büyük bir kumaşı boyuyor, Kristin de ona yardım ediyordu. Ocakta kaynayan bitkilerin çıkarıldıkları kokulardan ileri geliyordu bu hâli galiba.

O sırada komşu kadınlar birer birer gelmeye başladılar. Audfinna hizmetçilerin yanına gidip oturdu.

Akşama doğru Kristin artık her şeyin en kötü derecesine geldiğini sandı. Kadınlar ona, mümkün olduğu kadar uzun zaman ayakta durmasını söylediler. Bu pek azaplı bir şeydi: Odanın içi kadınlarla dolmuştu. Kristin de bunların ortasında, satılığa çıkarılmış bir kısrak gibi ayakta duracaktı.

Bu yabancı kadınlar birer birer gelip elleriyle onun orasını burasını yokladılar, sıktılar; bir yandan da kendi aralarında boyuna konuşuyorlardı. Kristin onların bu hareketlerine sesini çıkaramadı.

Raasyol'dan gelen Fru Gunna kadınlara başkanlık eder gibi bir tavır takınmıştı. Sonunda Kristin'e: "Artık yatabilirsin," dedi.

Sonra kadınları ikiye ayırdı. Bir kısmı uyurken öbürü Kristin'in baş ucunda bekleyecekti.

Fru Gunna, Kristin'in yanağını okşayarak, iyilik dolu, tatlı bir sesle: "İşler biraz uzun sürecektir ama merak etme, yavrum." dedi. "Kendini daha fena hissedersen hiç çekinme, bağır. Uyuyanlara aldırma. Biz hepimiz buraya sana yardıma geldik."

Kristin boyuna dudaklarını ısıyor; nemli elleriyle duvar halılarının uçlarını, köşelerini sıkıyordu. Odada boğucu bir sıcak vardı. Kadınlar da odanın sıcak olması gerektiğini söylüyorlardı. Her sancı geliştikçe Kristin buram buram terliyordu.

Beri yandan bu kadınlara ne yemek ikram edeceğini düşünmekteydi. Evinin iyi idare edildiğini onlara göstermeyi çok istiyordu. Bir ara kendini tutamadı:

“Ay! Ölüyorum, yarabbi sen bana acı..” dedi.

Sonra bir çığlık kopardı.

Audfinna ocağın yanına oturmuş, tencerelerine göz kulak oluyordu. Kristin onun kendi yanına gelip elini tutmasını pek istiyordu. Şu anda tanıdık, dost bir eli sıkabilmek için neler vermezdi ki! Yalnız, Audfinna’dan bunu istemeye cesaret edemedi.

Ertesi gün bütün çiftlikte bir sessizlik, bir durgunluk vardı. Hiç kimsenin canı iş görmek istemiyordu. Çünkü hizmetçilerle uşaklar genç hanımlarını sevmeye başlamışlardı, işlerin onun için hiç de kolay olmadığını anlıyorlardı.

Erlend avluya çıkmış, çiftliğin demirci ustasıyla konuşuyordu. Adamın kendisine anlattığı şeyleri kavramaya çalışmaktaydı. O sırada Fru Gunna koşarak ona doğru geldi:

“Hiçbir ilerleme yok, Erlend,” dedi. “Bütün çarelere başvurduk. Gel de onu kucağına oturt. Böyle yapınca doğum daha kolay olurmuş diye kadınlar arasında bir inanç vardır. Yalnız, sırtına kısa bir mintan giy de öyle gel. Ama, çabuk ol. Zavallı taze çok acı çekiyor çünkü.”

Erlend bunları duyunca kıpkırmızı oldu. Vaktiyle kulağına şöyle bir şeyler çalındığını hatırlıyordu. Bir kadın nikâhtan önce edindiği çocuğu kolay doğuramazsa kocasının kucağına oturmuş, o zaman doğum kolaylaşmış.

Kristin, üstüne kilimler örtülmüş olduğu hâlde, yerde yatıyordu. Baş ucunda iki kadın vardı. Erlend içeriye girer girmez karısının büzülmüş olduğunu gördü. Baş kadınlarından birinin kucağındaydı. Yüzünü bir sağa, bir sola çeviriyordu. Yalnız, ne inliyordu ne de bağıriyordu.

Sancı geçince vahşi, korkmuş gözlerle etrafına bakındı. Çatlamış dudaklarının arasından kesik kesik soluk alıyordu. Şişmiş, alev gibi kıpkırmızı olmuş yüzünde gençlik, güzellik namına bir şey kalmamıştı. Saçları darmadağındı, aralarında saman çöpleri, bir pöstekiden kopmuş yün parçaları vardı. Erlend’e tanımiyormuş gibi baktı. Kadınların onu niçin çağırdıklarını anlayınca başını salladı:

“Bizim orada erkeklerin doğumda hazır bulunmalan âdet değildir...” dedi.

Erlend yavaşça: “Bizim bu taraflarda bazen böyle yapıldığı olur.” dedi. “Böyle daha çabuk kurtulacaksan bırak da olsun bitsin, Kristin.”

Erlend yanına diz çöktüğü zaman Kristin kollannı onun beline doladı, kocasına sokuldu. Büzülüp tostoparlak olmuştu. Sancılar yüzünden titreyip sarsılarak tek kelime söylemeksizin çırpınıp duruyordu.

Bir ara tekrar kendine gelir gibi olunca soluk soluğa, çabuk çabuk: “Kocama bir çift sözüm var, dedi, yalnız bırakın bizi biraz.”

Bunun üzerine kadınlar dışarıya çıktılar.

Kristin yavaşça: “Hani sen Eline’ye Orm dünyaya geldiği gece bir söz vermişsin, dedi, dul kalınca seninle evlenirim demişsin. O sözü söylediğin zaman o da doğum sancısı mı çekiyordu?”

Erlend kalbine yumruk yemiş gibi soluğunun kesildiğini hissetti. Kesin bir tavırla başını salladı:

“Ben o gece şatodaydım,” dedi. “Ertesi sabah geldiğim zaman çocuğu kucağıma verdiler, o zaman söyledim bunu... Ama, Kristin, böyle bir anda nasıl düşünüyorsun bunları?”

Sancıları yeniden başladığı için Kristin tekrar ona sarıldı. Erlend kansının yüzünden akan terleri sildi.

Kristin sakinleşince de: “İşte, dedi, artık işin içyüzünü öğrendin. Bırak da seni kucağıma oturtayım.”

Kristin başıyla “olmaz” dedi, odaya gelen kadınlar da Erlend’i dışarıya çıkarttılar.

Bu konuşma Kristin’deki bütün dayanma gücünü kırmıştı sanki. Yeniden sancının gelmekte olduğunu hissettiği için vahşice bir korkuya kapıldı, bağırarak: “Tann aşkına kurtarın beni!” diye inledi. Kadınlar yeniden kocasını çağırmak isteyince bağırarak: “İstemem, dedi, sancıdan öleyim daha iyi!”

Gunnulf akşam duası için kiliseye gitti. Kristin'in yanındakiler hariç, bütün çiftlik halkı da yanındaydı. Erlend ayin sona ermeden kiliseden savuşup çiftliğin yolunu tuttu. Batıda, vadinin öbür yanındaki dağların ardında gökyüzü kırmızıya çalan bir sarılıktaydı. Bahar akşamı berrak, aydınlık, tatlı gölgelerini dört bir yana yayıyordu. Bir kaç tane beyaz yıldız ışıldamaktaydı. Aşağıda, gölün kıyısında, ormandaki kuru yapraklı ağaçların üzerine hafif bir sis çökmüştü. Havada toprak, eriyen kar kokusu vardı.

Erlend Kristin'in yattığı küçük odanın bulunduğu binanın arkasına gitti. Binanın duvarındaki ağaç kütüklerine dayandı. Bunlar sabahki güneşten hâlâ ılıktı. Kristin boyuna feryat ediyordu. Erlend: "Tanrı'm, sen ona acı..." diye inledi.

Hizmetçiler büyük salona akşam yemeğini getirdiler. Sofra kurmadılar, sahanları ocağın yanına bıraktılar. Erkekler de biraz ekmekle balık alıp sıralara oturdular ama hiçbirinin boğazından lokma geçmiyordu. Yemekten sonra da kimse yatmaya gitmek için yerinden kımıldamadı. Hepsi oturmuşlar, hiçbir şey söylemeden, ocakta yanan ateşi seyrediyorlardı.

Erlend de bir köşeye büzülmüştü. Yüzünü kimse görsün istemiyordu. Kardeşi Gunnulf bir dua kitabını açıp sessiz sessiz okumaya başladı.

Uyuklayan genç bir çocuk, oturduğu sıradan yere yuvarlandı. Sonra kalkıp şaşkın şaşkın bakındı. Hafifçe içini çekip yine oturdu.

O sırada erkeklerden biri dışarıya çıkıp tekrar içeriye girdi:

"Ay doğdu, dedi, nerdeyse sabah olacak."

Biraz sonra Fru Gunna büyük salona girdi. Kapının yanındaki sıraya yığıldı. Kır saçları darmadağındı. Baş örtüsü sırtına doğru kaymıştı.

Erkekler kalkıp yavaş yavaş ona doğru ilerlediler.

Kadıncağz ağlayarak: “Erkeklerden biri gelsin de tut-sun onu,” dedi. “Bizde hâl kalmadı artık. Gunnulf, sen gel bari. Nasıl bitecek bu iş, yarabbi!”

Gunnulf ayağa kalktı, elindeki dua kitabını cebine koydu.

Fru Gunna: “Sen de gel, Erlend,” dedi.

Erlend daha kapıdan girerken Kristin’in kopardığı kesik, vahşi feryatları duyar duymaz irkilerek duraladı. Ağlaşan kadınların ortasında Kristin’in acıdan kasılmış, tanınmaz hâle gelmiş yüzünü gördü. Yere diz çökmüştü. Kadınlar onu kollanndan tutuyorlardı.

Kapının yanında hizmetçi kızlar diz çökmüşler, yüksek sesle durmadan dua ediyorlardı. Erlend de onların yanında diz çöktü, başını kollarının üzerine dayadı. Kristin bağırıp feryat ettikçe Erlend’in korkudan, umutsuzluktan damarlarındaki kan donuyordu âdeta. Ne kadar sürecekti bu, yarabbi!

Kimse saatin kaç olduğunu farkında değildi. Seher vaktinin kül rengi ışığı odaya sızmaya başlamıştı.

Bir ara Erlend uzun, çılgınca bir feryat duydu. Sonra her taraf sakinleşti. Erlend kadınların oraya buraya koşuştuklarını hissetti. Bir ara başını kaldırıp bakmak istedi ama birisinin bağıra bağıra ağladığını işitti. Olduğu yere yeniden büzüldü. Ne olup bittiğini öğrenmeye cesareti yoktu.

Kristin tekrar bağırdı. Vahşi, tiz bir feryattı bu ama biraz önceki o delice ulumalara benzemiyordu. Erlend yaklaştı.

Gunnulf eğilmiş, hâlâ diz üstü durmakta olan Kristin’i tutuyordu. Genç kadın dehşetle açılmış gözlerini Fru Gunna’ya dikmişti. Onun elindeki koyun postunun içindeyse koyu kırmızı, mezbahada kesilmiş bir hayvanın işkembesini, bumbarlarını hatırlatan şekilsiz, koyu kırmızı bir şeyler vardı.

Gunnulf yengesini bağrına bastırdı:

“Kristin, dedi, dünyanın en güzel oğlanını doğurdun sen. Öyle sevimli, öyle güzel şey ki! Bak, nefes de alıyor...”

Kadınlar ağlaşıyorlardı. Koyun derisinin içindeki şey kımıldanıp viyaklıyordu. Sonra uzadı, insan biçimine girdi, küçücük bir çocuk oldu. Şarap gibi kırmızı renkteydi; kollarıyla bacakları, elleriyle ayakları vardı. El ve ayak parmakları yerli yerindeydi. Biraz nefes nefeseydi ama boyuna çırpınıp duruyordu.

Kristin onun bu hâlini görünce: “Ne kadar da küçük şey bu!” diye bağırdı.

Sonra ağlamayla karışık bir gülmedir tutturdu. Kadınlar da gülererek onun etrafını almışlar, gözlerindeki yaşı siliyorlardı.

Gunnulf: “Hadi bakalım, dedi, çocuğu suya daldırın da istediği gibi oynasın içinde...”

Kristin uzun zaman kendini kaybetti. Uyandığı zaman yatağında yatıyordu. Terden sıırıslık olan elbiselerini, çamaşırlarını değiştirmişlerdi. Hayata yeniden doğmuş gibiydi. Üstünü kilimlerle, pöstekilerle örtmüşlerdi. Konuşmak istediği zaman hemen susturdular. Odada çıt çıkmıyordu. Çocuğa ad konulmaktaydı; kimin olduğunu geçemediği bir ses: “Naakkve...” diyordu.

Su şarılıtları işitilmekteydi.

Kristin dirseğine dayanıp doğrularak baktı: Ocağın yanında beyaz elbiseli bir papaz duruyordu. Kâhya Ulf bakır leğenden dışarıya çıplak, kıpkırmızı bir çocuk çıkarmıştı. Çocuk boyuna debeleniyordu.

Kristin çocuğunu görmüştü nihayet: Yumurcak öyle bağıırıyordu ki, papazın sesini bile bastırıyordu. Genç kadın çok yorgundu. Hiçbir şeye aldırıldığı yoktu, sadece uyumak istiyordu.

Gunnulf kundaklanmış olan çocuğu alıp yatağa götürdü, Kristin’in kucağına verdi.

Kristin'in içinden şefkat, saadet taşıyordu. Yüzünü yavrusunun ışıltılı, ipek gibi yumuşak, minik, kırmızı yüzüne sürdü.

Sonra Erlend'e baktı. Kocasının benzi kül gibiydi. Yanında kardeşi Gunnulf durmaktaydı. Genç kadın iki kardeşi böyle yan yana görünce içi huzurla doldu.

O sırada Fru Gunna onlara doğru ilerledi. Yorgun, bitkindi zavallı. Ayrıca da, kadınlara teşekkür etmedi diye, Erlend'e kızgındı. Sonra papaz çocuğu onun kucağından alıp annesine götürmüştü. Hâlbuki bu işi yapmak Fru Gunna'ya düşerdi. Anneyi o doğurtmuştu çünkü öfkeli öfkeli: "Çocuğunu hâlâ kucağına almadın," dedi.

Erlend bebeği annesinin kucağından alıp bir an yüzünü onun yüzüne dayadı:

"Seni şimdilik pek sevmeyeceğim, dedi, annene çok acı çektirdin çünkü..."

Fru Gunna: "Evet, dedi, şimdi kabahati onun üstüne at bakalım!"

Gunnulf gülünce ihtiyar kadın da güldü. Çocuğu alıp beşiğine yatırmak istedi ama Kristin: "Bırak da biraz daha benim yanımda kalsın," dedi.

Hemen sonra da, yanında çocuğu olduğu hâlde uykuya daldı. Bir ara Erlend'in ona, canını yakmaktan çekinirmiş gibi, yavaşça dokunduğunu hissetti, tekrar uykuya daldı.

5

Çocuk doğalı on gün olmuştu. Gunnulf kardeşine: "Erlend, dedi, Kristin'in annesiyle babasına bir haberci yollayıp kızlarının sıhhatte olduğunu bildirsen çok iyi olur."

"Acelesi yok galiba bunun. Çocuğun şimdiden dünyaya geldiğini duyarlarsa pek memnun olmazlar herhâlde."

"Evet ama, kaynanan bu güz, kızının pek de iyi olmadığını biliyordu herhâlde. Muhakkak merak ediyordur."

Erlend cevap vermedi.

Aradan biraz zaman geçti. Gunnulf küçük odada oturmuş, Kristin'le konuşuyordu. Erlend içeriye girdi. Yol elbiseleri giymişti. Kansına eğilerek yanağını okşadı:

“Kristin'im, dedi, Jörund'a, çocuğun doğduğunu müjdelemeye gidiyorum, senden de selam götürüyüm mi?”

Kristin kıpkırmızı oldu. Hem korkmuş, hem sevinmiş bir hâli vardı. Erlend devam etti:

“Haberi kendim götürüyorum. Baban da bundan fazlasını istemez sanırım...”

Kristin yavaşça: “Annemle babama de ki, dedi, onlardan ayrıldığım günden beri hep şu arzu var içimde: Ayaklarına kapanıp af dilemek istiyorum onlardan.”

Erlend yolculuğu kayakla yapacaktı. Yanında ucuna mızrak demiri geçirilmiş bir de sopa vardı. Onunla beraber avluya çıkan Gunnulf sordu:

“Kayakla mı gideceksin? Yanında kim var?”

Erlend güldü:

“Kimse yok, dedi, hem sen daha iyi bilirsin, Gunnulf. Kayakla bana yetişecek kimse yoktur.”

“Evet ama, ihtiyatsız bir hareket değil mi bu? Ormanda çok kurt varmış bu yıl.”

Erlend kayaklarına bakarak yine güldü:

“Gece bastırmadan dağdaki hana ulaşırım. Günler uzamaya başladı. Üçüncü günün akşamı Jörund'a varmış olurum... Oraya vannca Kristin'in babasına, istediğin tazminatı söyle, vereyim sana, diyeceğim.”

Gunnulf artık bir şey söylemedi. Yalnız, uşaklara, hizmetçilere: “Sakın efendinizin tek başına yola çıktığını hanıma söylemeyin” diye sıkı sıkı tembih etti.

Erlend, Jörund'daki yanan kilisenin harabesi yanından geçtiği akşam, iniş aşağı öyle büyük bir hızla ilerliyordu ki

kayaklarının altında kar tabakası çtırdayıp ısığa benzer sesler çıkarıyordu. Mavileşen dağların üzerinde güneye doğru uzayan gökyüzü sarı renkteydi. Yarım ay doğup epey yükselmişti. Rengi bembeyazdı. Etrafında buğudan bir hâle vardı.

Jörund Çiftliği'nin binaları üzerinde berrak göğe doğru duman kıvrımları yükseliyordu. Sessizlik içinde sert, makamlı balta sesleri duyulmaktaydı.

Çiftliği çeviren parmaklıklara yaklaştığı zaman, bir yabancının geldiğini gören köpekler havlamaya başladılar. Avluda, berrak alaca karanlığın içinde koyu bir küme hâlinde, saçları sakallarına kanşmış çobanlar dolaşıyorlardı. Avludaki karları ellerindeki çam dallarıyla süpürüp avlunun ortasında bir yığın yapmakla meşguldüler. Kışlık elbiseler giymiş üç küçük çocuk da onların arasında dolaşıyordu.

Bu aile yuvasının sessizliği, sükûnu Erlend'i birdenbire çok duygulandırdı. Kaynatası Lavrans'ın kendisine doğru ilerlediğini görünce sıkılgan bir eda ile durakladı.

Lavrans odunluğa gitmiş, kütükleri yaran bir adamla konuşuyordu. Gelenin damadı olduğunu görünce olduğu yerde duruverdi. Elindeki mızrağı kara sapladı:

“Sen misin?” diye sordu. “Yalnız mı geldin? Ne var?.. Bir şey mi oldu yoksa?”

Erlend kendini topladı:

“Olan şu,” dedi. “Kristin bir oğlan doğurdu. Çocuk da kendisi de sıhhatte. Bu haberi sizlere kendim getireyim dedim.”

Lavrans kımıldamadan duruyordu. Dişleriyle alt dudaklarını ısırmaktaydı. Çenesi hafifçe titriyordu.

Aradan biraz geçince: “O!” dedi. “Mühim haber bu!”

Kristin'in kız kardeşi küçük Ramborg da koşup gelmiş, babasının yanında duruyordu. Ateş gibi yüzünü kaldırmış, bir babasına, bir eniştesine bakıyordu.

Lavrans ona ters ters bakıp: “Sen sus!” dedi. Hâlbuki kızcağız bir şey söylememişti. “Durma burada, hadi git bakayım!”

Başka bir şey de söylemedi. Erlend, hafifçe öne eğilmiş, sol elindeki sopasını sıkarak öylece ayakta duruyordu. Sağ elini göğsüne sokmuştu. Gözlerini yere dikmiş, karlara bakıyordu.

Lavrans sordu:

“Bir yerin mi ağrıyor yoksa?”

Erlend cevap verdi:

“Evet, biraz. Dün gece bir inişten geçerken düştüm de..”

Lavrans sağ elinin bileğini tutup yavaş yavaş yokladı:

“Kemik kırılmamış galiba,” dedi. “Hadi gel de havadisi Kristin’in annesine de ver...”

Eve doğru yürümeye başlamışlardı ki Ragnfrid de avluya çıktı. Şaşkın şaşkın kocasına baktı. Sonra Erlend’i tanıdı, ona doğru ilerledi. Damadının verdiği haberi bir şey söylemeden dinledi. Erlend, sözlerini bitirirken, şöyle dedi:

“Belki Kristin geçen güz yola çıkarken sen bir şeyler sezmişsindir, diye düşündüm. Merak edersin dedim de...”

O zaman Ragnfrid’in gözleri doldu:

“Çok teşekkür ederim beni düşündüğün için, Erlend,” dedi. Sesi titriyordu. “Evet, diye devam etti, sen onu alıp uzaklara gittikten sonra her gün merak içindeydim.”

Bir ara ortalıktan kaybolan Lavrans tekrar yanlarına geldi.

Erlend’e: “İçyağı getirdim sana, damat,” dedi. “Boynun soğuktan donmuş galiba. Sıcak odaya girmeden önce sofada biraz otur da Ragnfrid boynunu ovsun. Ayakların nasıl? Çizmelerini çıkart da bir bakalım...”

Akşam yemeği için herkes içeriye girdiği zaman Lavrans onlara da doğum haberini verdi, neşelensinler diye bira getirtti. Yalnız, hiç kimse tam manasıyla neşeleneemedi. Lavrans'ın önünde bir bardak su vardı. Perhizde olduğu için bira içmiyordu. Herkes susuyor, biraya rağmen konuşmalar bir türlü canlanamıyordu. Çocuklar da gelip Lavrans'a sokuldular. Kucağına çıktıkları zaman onları kollarının arasına aldı ama sorularına dalgın dalgın cevap verdi.

Erlend, baldızı Ramborg'la şakalaşmak istediği zaman küçük kız ona ters cevaplar veriyor, eniştesini sevmediğini bu hâliyle göstermek istiyordu. Akıllı, güzel bir kızdı. Sekiz yaşına girmişti ama kızkardeşlerine benzemiyordu.

Erlend öbür çocukların kimler olduğunu sordu. Bunlar da Ramborg'un hismlarıydı. Yılbaşını geçirmeye gelmişlerdi. Ramborg pek sevinmişti buna.

Lavrans: "Rangfrid'le ben ihtiyarlamaya başladık artık," diyordu. "Ama, Ramborg Kristin'e benzemez, daha hareketli, daha neşelidir."

Sonra, kızının kıvrıcık saçlarını okşadı.

Erlend kaynanasının yanına oturdu, doğum hakkında malumatlar verdi.

Gece yattıkları zaman Lavrans karısına sordu:

"Sen Kristin'in hâlerinden bir şeyler sezmiş miydin?"

"Ya sen ? "

Lavrans bunu öyle ters bir tavırla söylemişti ki arada sırada böyle bir şeyden kuşkulandığı belliydi.

Anne ekingen bir tavırla devam etti:

"Bu yaz bir ara epey korktum. Kristin hiç yemek yemiyordu. Sonra aradan zaman geçti. Herhâlde aldanmışımdır, dedim kendi kendime. Sonra, doğum hazırlıkları yapılırken o kadar neşeliydi ki..."

Lavrans biraz alaylı bir tavırla cevap verdi:

“Sevinir elbet. Sebebi varmış, baksana. Sen ki annesisin, nasıl oldu da bir şey söylemedi sana?”

“Ama, bilirsin, Kristin hiçbir şeyini bana anlatmaz ki...”

Lavrans fazla bir şey söylemedi ama, o gece kolay kolay uyuyamayacağını da anladı. Kızıyla torunu için dua etti. Sonra içinden: “Yarabbi, dedi, sen bana sabır ver de çiftlikte kaldığı müddetçe Erlend’in kalbini kıracak bir şey yapmayayım.”

Lavrans damadının gitmesini istemiyordu. Önce bileğinin iyileşmesini beklemek niyetindeydi. Sonra onu yalnız başına göndermeye de yanaşmıyordu.

Bir gün Erlend: “Kristin benimle beraber sizin de geldiğinizi görse ne sevinir kimbilir!” dedi.

Lavrans önce sustu, sonra birtakım düşünceler ileriye sürdü:

“Ragnfrid yalnız kalmak istemez,” dedi. “Sonra bu kadar uzak yola gidersem bahardaki büyük işler için vaktinde geri dönemem.”

Ama, sonunda yine Erlend’le beraber yola çıktı. Yanlarına başka kimseyi almadılar. Eriend dönüşte gemiyle Raumsdal’a kadar gelip oradan at kiralayarak vadiyi inmeyi düşünüyordu. Yolları pek iyi bilmekteydi.

Kaynatayla damat bu kayak yolculuğunda çok konuşmadılar ama çok iyi anlaştılar. Lavrans damadına güç yetiştiriyordu. Erlend kayakla pek hızlı gitmekteydi çünkü. Bunu fark eder etmez gidişini yavaşlattı. Kaynatasının hoşuna gitmek için elinden geleni yapıyordu. Yola çıkışlarının üçüncü akşamı taştan bir kulübeye sığındılar. Kötü hava ile sisle karşılaşmışlardı ama Erlend yolu hemen buluveriyordu. Zaten kaynatası fark etmişti: Damadı yerin, göğün hâlinden, hayvanların alışkanlıklarından çok iyi anlıyordu. Yolunu çok büyük kolaylıkla, güvenle bulabiliyordu. Lavrans da öyleydi ama damadında bunların âdeta bir içgüdü hâline gelmiş olduğunu gördü.

Nitekim taş kulübeyi de tam Erlend'in söylediği yerde buldular. Kulübe öylesine kara gömülmüştü ki karları eşip duman deliğinden içeriye girmek zorunda kaldılar. Erlend içeride biriken karları dışarıya atıp delik deşigi tıkadıktan sonra, kulübenin içindeki odunlarla ateş yaktı. Sıranın altından, daha önce oraya saklamış olduğu üç dört tane kekliği çıkardı. Yolup temizledikten sonra ocakta kızartmaya başladı.

Lavrans güldü:

“Savaşta da çaldığımız tavukları böyle pişirirdik,” dedi.

Erlend kaynatasını heybeleriyle, harmanileriyle mümkün merteye rahat bir tarzda kulübenin bir köşesine yerleştirdi. Oradan oraya gidiyor, kaynatasını rahat ettirmek için çırpınıyordu.

Lavrans da sessiz sessiz onun bu hâlini seyretmekteydi.

Daha birkaç gece önce damadına tahammül etmek için Tanrı'nın kendisine sabır vermesine dua etmişti ama şimdi Erlend'i, elinde olmaksızın, sevmeye başladığından dolayı kendisine kızıyordu. Zaten iyi düşününce bu sevginin, daha kilise yandığı gün başladığını da anladı. Uzun boylu yakışıklı, erkek güzeliydi şu Erlend ama ne yazık ki, ömrü boyunca kadınları, kızları ayartmaktan başka şey düşünmemişti. Hoş, kendi işlerini de dürüst yürütmekten acizdi ya. İşte kızı böyle bir adamla evlenmişti.

Bir ara Erlend ciddileşti. Kaynatasına bakarak: “Bir şey soracağım size, dedi, cevabınızı da evime dönmeden önce öğrenmek istiyorum. Ama, açıkça cevap verin. Benim hareket tarzımı beğenmediğinizi biliyorum. Bunu tamir için ne yapayım? İsterseniz tazminat vereyim size. Ayaklarınıza kapanıp af dileyeyim...”

Lavrans, Erlend'in ta gözlerinin içine baktı. Acayip bir şekilde gülümsedi:

“İkimiz için de bunlardan bahsetmek çok güç şey, Erlend,” dedi. “Ama, kiliseye, papazlara, yoksullara sadakalar dağıt, olsun bitsin. Ben kendi hesabıma kızımı sana vermeden önce ayaklanma kapanasın isterdim ama kader böyleymiş, ne yapalım...” Sonra ayağa kalkıp sordu: “Evlendiğin zaman Kristin’in... o hâlimden haberin yok muydu?”

“Yemin ederim ki yoktu. Düğünden iki ay geçtikten sonra fark ettim bunu...”

Lavrans hayretle ona baktı ama bir şey söylemedi. Erlend hafif, çekingen bir sesle devam etti:

“İyi oldu benimle geldiğiniz. Kristin bu kış o kadar düşünceliydi ki... Bana bile tek kelime söylemediği günler oluyordu. Bir ara benden de, Husaby’dan de hoşlanmadığını bile düşündüm...”

Lavrans biraz soğuk bir tavırla cevap verdi:

“Her yeni gelin böyle olsa gerek. Ama, doğumu atlatıp sağlığa kavuştu ya, sen ona bak. Günün birinde yine arkadaş olursunuz elbet.”

Bunları söylerken alaylı alaylı gülümsüyordu. Erlend ise gözlerini ocaktaki kor yığınınına dikmişti. Daha oğlunun pembe başını Kristin’in çıplak, beyaz omuzunda gördüğü anda şöyle düşünmüştü: Kristin’le aramızda bundan sonra hiçbir şey olmayacak... Şimdi bundan daha da emin bulunuyordu.

Lavrans küçük odada kızına doğru ilerlediği zaman Kristin yatağında doğrularak ona doğru uzandı. Kollarını babasının boynuna dolayıp o kadar ağladı ki; Lavrans bu yüzden korktu âdeta...

Kristin bir ara yataktan kalkmış, Erlend’in tek başına kaynatasının evine gittiğini öğrenmişti. Kocasını bir türlü dönmek bilmediği için, bu yüzden hastalanıp tekrar yatağa düşmüştü.

Hâlâ zayıf, hâlsizdi. Olur olmaz şeyler için ağlayıp gözyaşı döküyordu. O sırada Husaby'ye tayin edilen yeni papaz Sira Eiliv de gelmişti. Arada bir Kristin'e din kitaplarından parçalar okuyordu. Yalnız, genç kadın bazen öyle sebepsiz yere ağlamalar tutturmaktaydı ki adamcağız ona ne okuyacağını bilemez hâle geldi.

Bir gün, Lavrans kızının yanındayken, Kristin oğlunu kendisi kundaklamak istedi. Böylece babasına torunun ne kadar güzel, düzgün vücutlu olduğunu göstermek istiyordu. Bezlerinin içinde çırıl çıplak yatmakta olan yavru, çabalayıp duruyordu.

Bir ara Lavrans: "Göğsünde bir leke var, ne o?" diye sordu.

Gerçekten de çocuğun kalbinin biraz üstünde, kankırmızı birkaç tane küçük leke vardı. Kanlı bir el çocuğun orasına dokunmuştu sanki. Kristin de bu lekeyi ilk gördüğü zaman üzülmüş, sonradan kendini avutmaya çalışmıştı:

"Kilise yandığı sırada elimle göğsümün üzerini sıkımsıttım, ondan olacak..." dedi.

Bu sözleri duyunca babasının içi burkuldu: Kızı çevirdiği gizli işleri ne kadar müddet ve ne dereceye kadar onlardan gizlemişti acaba? Bilmiyordu. Buna nasıl cesaret etmiş olabileceğini de anlamıyordu...

Kristin birkaç defa babasına: "Siz benim oğlumu sahidensevmezsiniz," demiş, Lavrans da gülümseyerek: "Yok canım, öyle şey olur mu hiç? Elbette seviyorum onu..." diye cevap vermişti. Nitekim geldiği zaman hem çocuğun beşiğine, hem de lohusa kızının yatağının üzerine birçok hediye koymuştu. Yalnız, Kristin hiç kimse- nin, hele Erlend'in, oğlunu yeter derecede sevdiği kanaatinde değildi. İki- de bir: "Bak, baba, diyordu, gördün mü, güldü... Hiç Naakkve kadar güzel çocuk gördün mü sen, baba?"

Babasına hep bunu soruyordu.

Bir defasında babası düşünceli düşünceli: “Genç yaşta ölen ağabeyin Haavar da çok güzel çocuktı...” dedi.

“En çok yaşayan kardeşim oydu galiba, değil mi?”

“Evet, iki yaşındayken öldü.”

Lavrans da Gunnulf da çocuğa verilen bu Naakve adını beğenmiyorlardı. Erlend ise bunun güzel bir ad olduğunu ileri sürüyordu. Kristin kocasından tarafı tutarak oğlunu hep Naakkve diye çağırırmaktaydı.

Kristin'e göre, Naakkve'nin ne kadar güzel bir çocuk olduğunu annesi kadar anlayan tek insan, çiftlikteki küçük kiliseye yeni tâyin edilmiş olan rahip Sira Eiliv'di. Yeni rahip kısa boylu, zayıf-nahif, çekingen bir adamdı. Gunnulf'un mektep arkadaşı idi. Bilgisi çok derindi ama, söz söylemekten yana biraz tutuktu. Erlend onu pek beğenmiyordu, Kristin ise ona çabucak sevgi, güven gösterdi.

Kristin lohusa yatağından kalktıktan sonra da küçük odada yatmaya devam etti. Çocuğunu nikâh dışında edindiği, ayrıca bir kişinin -Eline'nin- de ölümüne sebep olduğu için, çocuğunu sırtına alıp Sanct Olaf'ın türbesine kadar yalın ayak giderek tövbe edip af dilemesi, çocuk sağ salim doğduğu için ona teşekkürde bulunması, evlenmeden önce Erlend'le işlediği günahlar için af ve şefaât talebinde bulunması gerekiyordu. Bu yolculuğu yapmadan önce bir müddet elini eteğini çekip dualar etmesi, kutsal kitapları okuması, oruç tutması lazımdı. Yalnız, oruç işinde pek ileri gitmiyecekti; Çocuğunu emziriyordu çünkü.

O gün kiliseye de gitmişti ama, bu ziyaret kısa sürmüştü. Çünkü Sira Eiliv'in düşüncesine göre Kristin ancak Sanct Olaf'ın mezarını ziyaret edip sonra da günahları Başpiskopos tarafından affedilince günahsız bir kimse gibi kiliseye girip çıkabilecek, her türlü ibâdeti yapabilecekti. Onun için, kiliseye yaptığı bu ziyaretten kederli ve düşünceli olarak döndü.

Erlend karısına avluda rastladıkça yiyecekmiş gibi bakıyordu. Kristin hiçbir zaman bu kadar güzel olmamıştı; öyle berrak bir teni vardı ki, içine bahar güneşinin işlediği sanılırdı. Gözleriyle dudakları şeffaf gibiydi. Erlend çocuğunu görmek için küçük odaya gittiği zaman Kristin ona bakar bakmaz gözlerini yere indiriyordu. O kadar utangaç, o kadar saf bir hâli vardı ki kocasının eline elini dokundurmaya ancak cesaret ediyordu. Naakkve'ye meme verdiği zaman bembeyaz vücudundan çıplak kalan kısmı Erlend görmesin diye baş örtüsünü çıkarıp göğsüne örtüyordu. Erlend'in içinde tuhaf bir his yer etmişti: Karısını elinden alıp Tanrı'ya vereceklermiş gibi geliyordu ona.

Akşamları erkek erkeğe büyük salonda oturdukları zaman biraz da öfkeyle karışık bir şekilde, bu yüzden kaynatasıyla, kardeşiyle şakalar yapıyordu:

“Zaten Gunnulf’la Eiliv geldikten sonra burası manastıra döndü. Kaynatam da yarı yanya papaz sayılır, etti üç. Simdi beni de kendinize uydurmak istiyorsunuz ama yağma yok!” diyordu.

Bunun üzerine hep birden gülüşmeye başlıyorlardı.

O yılın baharında Erlend, çiftliğinin işleriyle çok uğraştı. Çiftliği çeviren bütün çitler tamir edildi. Baharda yapılması gereken bütün işler vaktinde yapıldı. Tarlalar sürüldü. Yılbaşında işe yaramaz, yaşlı hayvanlarının birçoğunu kestirmişti. Onların yerine genç, dinç hayvanlar aldı. Çiftlik binaları tamir edilip damlar aktarıldı. Erlend'in babası zamanından beri Husaby Çiftliği'nde böyle şey görülmüş değildi.

Bütün bu işlerde Erlend kaynatasına da akıl danışıyordu. Onunla beraber komşulara, ahabaplara gidip misafir olmaktaydılar. Yanlarına iki üç akli başında uşak, seyis alıyorlardı. Hâlbuki Erlend eskiden bir alay gürültücü, haylaz arkadaşla birlikte yolculuk ederdi. Bu yüzden onun aleyhinde uyanmış olan öfkeler,

dedikodular yatışmaya başladı. Herkes gülümseyerek genç karısının Erlend'i altı ay içinde muma çevirdiğini söylüyorlardı.

Haziran ortalanna doğru Lavrans, Erlend'in kardeşi Gunnulf'la beraber Nidaros'a gitti. Orada bir müddet kalıp bazı dinî ziyaretler yaptıktan sonra çiftliğine dönecekti. İçi sevgiyle dolu olarak, kızıyla damadından ayrıldı.

6

Kristin'in tövbe ziyaretini yapmak üzere 10 temmuza doğru Nidaros'a gitmesi lazımdı. Yola çıkmadan bir gün önce akşam üzeri Gunnulf, Husaby'ye döndü, ertesi sabah da Sira Eiliv ile beraber sabah ayini için kiliseye gitti. Erlend'le karısı da kiliseye geldiler. Çimenlerin üzerine kırağı yağmıştı ama güneş dağların tepelerindeki ormanları yaldızlı ışıklarıyla aydınlatıyordu. Kristin'in yapacağı ziyaret esnasında hava güzel olacağı benziyordu.

Kilisede Erlend'le karısından başka kimse yoktu. Mihrabın önünde de Gunnulf'la Sira Eiliv duruyorlardı. Erlend karısının çıplak ayaklarına baktı. Taşların üzerinde böylece çok üşüyor olmalıydı zavallı. Üç fersahlık yolu tek başına aşacaktı. Sirtında kül rengi bir elbise, belinde kemer yerini tutan bir ip vardı. Erlend bu elbisenin altında da kaba saba bir gömlek bulunduğunu biliyordu. Çuhadan yapılmış bir başörtü de saçlarını sımsıkı sarmaktaydı.

Kiliseden çıktıkları zaman bir hizmetçi, çocuğu getirdi.

Kristin bir odun yığınının üzerine oturdu. Kocasına arkasını dönerek çocuğa meme verdi. Erlend biraz ileride, kımıldamadan duruyordu. Kaygıdan yüzü bembeyaz, buz gibi olmuştu.

Biraz sonra papazlar da kiliseden çıktılar. Sira Eiliv hemen evine gitti. Gunnulf da çocuğu Kristin'in sırtına yerleştirip sıkıca bağladı. Kristin'in boynuna asılı torbada,

Sanct Olaf'ın mezarının bulunduğu kiliseye hediye edeceği altından gelin tacıyla biraz para, biraz da tuz ekmek vardı. Asasını eline aldı. Kaynının önünde yerlere kadar eğildi; ormandan geçip kuzeye doğru giden yoldan yalın ayak, sırtında çocuğu, ilerlemeye başladı.

Erlend yüzü sapsarı olduğu hâlde, geride duruyordu. Birdenbire koşmaya başladı. Kilisenin arkasındaki küçük tepenin üzerine çıktı. Kristin ormana girip gözden kaybolmadan onu buradan bir müddet daha görebilecekti.

Gunnulf da Erlend'in peşi sıra ağır ağır tepeye tırmanıyordu. Onun yüzü de çok solgundu.

Erlend'in gözünden yaşlar akmaktaydı. Birdenbire, ileriye doğru eğildi, diz çöktü, sonra yere kapanıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya, elleriyle yerdeki otları yolmaya başladı.

Gunnulf onun yanı başında duruyordu, önce yerde ağlamakta olan kardeşine sonra da Kristin'in içine dalıp gözden kaybolduğu ormana baktı.

Erlend başını kaldırdı:

"Gunnulf, dedi, Kristin'i böyle çileye sokmak muhakkak lazım mıydı? Sen affedemez miydin onu sanki?"

Gunnulf cevap vermedi. Erlend devam etti:

"Ben bütün günahlarımı affettirdim. Kiliseye para cezası da ödedim. Eline için otuz tane kadar ayin okuttum. Kilise civarında, kutsal toprakta ona bir mezar satın aldım. Kendi günahımı piskoposa itiraf ettikten sonra da Schverin'e bir hac ziyareti yaptım.

Bütün bunlar Kristin için de yeterli olmaz mıydı?

Gunnulf sakın bir eda ile cevap verdi:

"Karının şimdi başına gelen bu işe sebep sensin. Çünkü ona önce kirli, günahkâr bir hayat yaşattın. Sonra da bir insanın ölümüne sebep olmasına yol açtın. Böyle büyük günahları sen, ben değil, Tann affeder. Madem ki onunla beraber gidemiyor, onu koruyamıyorsun, bari dua et onun için. Sonra unutma ki karın bütün bu çileye kendi günahları için değil, seninkiler için katlanmaktadır."

“İyi ama biz evlenmeden önce birbirimizin olacağımıza Tann huzurunda and içmiştik. Dinimize göre böyle bir antta bulunan sonra başkasıyla evlense bile nikâhı sayılmaz. Buna göre, Kristin kendisini bana vermekle günah işlemiş sayılmaz ki...”

“Ama, sen yalnız onu baştan çıkarmakla kalmadın. Başka bir insanın hakkını çiğnedin. Onu ölüme sürükledin. Kristin'in, itaat etmesi gereken kimselere -anasıyla babasına- isyan etmesine yol açtın. Sonunda da onu bir insanın ölümünde suç ortağı durumuna düşürdün. Nikâh denen şey bunun için yapılmıştır. Bir kız, ailesinin rızası olmadıkça hiçbir zaman evlendirilemez.”

Gunnulf yere oturdu. Ellerini bir dizi üzerinde kavuşturup, gün ışığı altındaki köye, uzaklarda parıldayan masmavi küçük göle baktı. Sonra devam etti:

“O kadar haşarı bir hayat sürdürdün ki bunun ceremesini biraz da baştan çıkardığın genç kız çekecekti muhakkak.” Sesi titriyordu: “Kristin sana göre çocuk sayılır. Oslo'da onunla buluştuğun zaman hiç korkmadın mı? Ya manastırda bulunduğu sırada gebe kalsaydı hâli ne olurdu? Üstelik o sırada başka bir gençle nişanlıydı. Babası namus işlerinde alingan, vakur bir adamdı; bütün ailesi efradı saygıdeğer kimselerdi.”

Erlend başını çevirmişti:

“Ben de düşünmüştüm bunları!” dedi. “Kristin darda kalırsa Munan onunla meşgul olacaktı.”

“Munan mı? Munan ha? Kristin'in şerefini onun gibi bir adam mı koruyacaktı ?”

“Munan senin sandığın gibi bir adam değildir. Sonra, karısı Katline de bize hısım olur. Zaten bir şey olsaydı Kristin, Munan'ın evine gidecekti. Çünkü çiftliklerinde hep metresleri oturuyordu...” Erlend burada ellerini kan çıkanncaya kadar, kuvvetle yere vurdu: “Karım günahını sana itiraf etti diye başımız derde girdi, şu işe bak hele!”

“Ben bir şey yapmadım ki... O pişmanlık duyguları içinde kıvranıyordu. Ben de ona en yerinde gördüğüm öğütleri verdim, o kadar!”

Erlend: “Biliyorum; Onu Brynhild Flyga'nın evine getirtmemeliydim.” dedi.

Gunnulf sordu:

“Brynhild Flyga'nın evine mi?”

“Evet. Kristin bunu anlatmadı mı sana?”

“Hayır. Anlattıkları zaten çok acı şeylerdi. Bir de bunu söylemek istemedi herhâlde. Bir de ben Tanrı nezdinde onun kocası sayılırım, diyorsun. Hâlbuki onu ormanlara, samanlıklara götürdün. Kötü bir kadının evine getirttin. Sonunda da Bjöm'le Fru Aashild'in evine kadar düşürdün. Sonra sen Kristin'i alıp gidince Aashild teyzemi Kristin'in babasıyla konuşmaya gönderdin. Yaptıklarının tutar bir yeri yok...”

Erlend ellerini yüzüne kapadı:

“Ulu Tanrı...” diye inledi.

Kardeşi devam etti:

“Kann günahları yüzünden ne derin bir umutsuzluk içindeydi, bunu sen de biliyorsun. Çocuk doğuracaktı, ölüm kapısını çalıyordu. Zaten kendisi de çocuk denecek kadar gençti, tecrübesizdi...”

Erlend zangır zangır titreyerek: “Biliyorum, dedi, sus Tanrı rızası için! Ben de senin kardeşinim nihayet! Bütün bahar ayları boyunca Kristin'le meşgul oldun. Hem de bir kayına, bir rahibe yakışmayacak şekilde. Gören onu kıskanıyorsun sanır.”

Gunnulf ona baktı. Kardeşinin bakışları altında çileden çıkan Erlend, birden ayağa kalktı. Gunnulf da kalktı, hâlâ kendisine bakmaya devam ettiği için Erlend yumruğunu ona doğru kaldırdı. Gunnulf kardeşinin bileğini yakaladı. Erlend onun üzerine atılmak istedi ama o yerinden kımıldamıyordu bile.

Erlend birden yumuşadı:

“Senin rahip olduğunu hatırlamalıyım...” dedi.

Bir yandan da bileğini oğuşturuyordu.

Gunnulf gülümseyerek: “iyi ki zamanında hatırladın bunu,” dedi.

Erlend: “Sahi, dedi, ellerin çok kuvvetlidir senin.” Uzun bir müddet sustular. Nihayet yine Gunnulf konuştu:

“Gidiyorum ben, Erlend,” dedi. “Sira Eiliv’le vedalaştıktan sonra yola çıkacağım. Kristin, Nidaros’ta bulunduğu müddetçe de oraya uğramayacağım.”

Erlend: “Gunnulf, dedi, aklıma bir şey gelmiş değil. Beni böyle bırakıp gitme sakın...” Kardeşi cevap verdi:

“Yok, yok; çok şeyler söyledik birbirimize. Umarım daha iyi günelerde buluşmamız nasip olur. Hoşça kal.”

Erlend onun yüzüne bakmadan cevap verdi:

“Güle güle.”

Gunnulf birkaç saat sonra yol elbiselerini giymiş, rahibin evinden çıkarken ormana doğru yol almakta olan bir atlı gördü. Atın etrafında üç köpek koşuşmaktaydı. Bu atlı Erlend’di.

Kristin ormandan geçip dağı aşan dar yolda hızlı adımlarla ilerliyordu. Güneş epeyce yükselmişti. Göğün altında çamların tepeleri parıldıyordu. Fakat ormanın içi serindi. Havada reçine, yaş, toprak, kır çiçeği kokuları vardı. Otlarla kaplı dar yol nemli ve yumuşaktı. Kristin içinden dualar okuyor. Arada bir ağaçların tepesinde, göğün maviliği içinde görünmekte olan küçük bulutlara bakıyordu. Bu bulutlar güzel bir havanın habercisiydi.

Yol boyunca arada bir gördüğü birkaç inekten başka bir canlıya rastlamadı. Dağın yamacında kulübeler vardı. Yol gittikçe sarplıyor, bataklıkların üstünde de kütükten yapılmış köprülerden aşıyordu. Kristin korkmuyordu. Tek amacı bir an önce yolunun sonuna varmak, günahlarının ağırlığından kurtulmaktı.

Bebek annesinin sırtında mışıl mışıl uyumaktaydı. Annesi ormanı aşincaya kadar da uyanmadı. Kristin ormandan çıkınca bir tarlanın kenarına oturdu. Çocuğunu sırtından indirip kucağına aldı. Elbisesinin göğsünü çözdü. Çocuğunu böyle bağnna basmak, bir yere oturmak, sütle dolup taş gibi katılaşmış memelerinin boşaldığını hissederek onu emzirmek ne tatlı, ne Tanrısal bir duyguydu!..

Aşağıda, güneş ışıklanna boğulmuş sakin bir köy vardı, etrafı yeşermiş tarlalarla çevriliydi. Şurada burada, damlardan küçük bir duman yükseliyordu. Yer yer otların biçilmesi işine başlanmıştı.

Kristin, Saltnes'ten kayığa binip Steine'de karaya çıkacaktı.. Şimdi görmekte olduğu köyleri hiç tanıımıyordu. Yolu bir ara çiftlikler arasından geçti. Sonra yine orman başladı; evler arasındaki uzaklık artık o kadar fazla değildi.

Kristin kendini pek yorgun hissediyordu ama annesiyle babasını hatırlıyordu: Onlar da kız kardeşi Ulvhild için Sanct Olaf'tan şifa dilemek üzere Jörund'dan ta Nidaros'a kadar olan yolu böyle yalın ayak almışlar, küçük Ulvhild'i bir sedyede taşımışlardı. Onun için, Kristin'in, küçük Naakkve sırtında kendisine ağır geliyor diye sızlanmaya hakkı yoktu.

Yalnız, kalın çuha baş örtüsünün altında terlediği için başı çok fena kaşınıyordu. Belinde, tam o ipin elbiselerini büzmüş olduğu yerde, gömleği belki de vücuduna değe değe yıpranıp delinmişti.

Yol kalabalıklaşmaya başladı. Ara sıra her iki yönde gelip giden insanlar, atlılar yanından geçiyorlardı. Bir ara, şehre mal götürmekte olan bir köylü arabasına yetişti. Kocaman tekerlekler ağaç kökleri, taşlar üzerinden geçerken çatırdayıp gıcırdıyordu. İki adam da peşlerine taktıkları kasaplık bir hayvanı çekip götürmekteydiler. Kristin'e bir ara şöyle bir baktılar, çünkü güzeldi.

Bunun dışında bu yoldan geçip Sanct Olaf'ı ziyaret edenler pek çok olduğundan, bunlara hiç kimse başını çevirip bakmazdı bile.

Yol üstünde bir yerde, birtakım insanlar ev yapıyorlardı. Kristin'e seslendiler. Yaşlı bir adam koşup gelerek ona bira ikram etti. Kristin birayı içti. Sonra da kendisi yoksullara sadaka verdiği zaman, onlar ona neler söyleyip teşekkür ediyorlardı o da aynı sözlerle teşekkür etti.

Biraz sonra tekrar dinlenmek ihtiyacını duydu. Yolun kenarında yeşillik bir yamaç gördü. Bu yamaçtan bir dere akıyordu. Kristin çocuğunu otların üstüne yatırdı. Çocuk uyanıp öylesine bağırmaya başladı ki Kristin okumakta olduğu duaları birbirine karıştırdı. Sonra oğlunu kucağına alıp kundağını açtı. Bebek altını kirletmişti, aksi gibi Kristin'in yanında pek de fazla temiz bez yoktu. Çocuğun bezlerini yıkayıp duruladı, kurusun diye güneşin altında, ısınmış kayalık bir sırtın üstüne serdi. Çocuğun kundağını bağlamaksızın kapadı. Naakkve böyle serbestleşmiş olarak annesinin memesini emerken pek keyiflenirdi. Kristin hayran hayran oğlunun pembe beyaz kollarına, bacaklarına bakıyor; onu emzirirken bir elini de memelerinin arasına bastırıyordu.

O sırada yoldan hızlı hızlı iki atlı geçti. Büyük bir adamla seyisi. Adam birdenbire atını durdurdu, yere inip Kristin'in yanına geldi. Eski nişanlısı Simon Andressön'dü bu.

"Merhaba dersem bana gücenmezsin herhâlde?" dedi.

Ayakta durarak bir eliyle atını tutuyor, Kristin'e bakıyordu. Sırtında bir yol elbisesi vardı. Kızarmış yüzü ter içindeydi.

"Ne tuhaf böyle sana rastlamak!" dedi. "Ama, belki de benimle konuşmak istemezsin."

Kristin çıplak ayaklarını eteğinin altına sakladı. Meme-sini de çocuğun ağzından çekmek istedi. Yumurcak öylesine ağlayıp tepinmeye başladı ki Kristin ona tekrar meme vermek zorunda kaldı. Yalnız, göğsünü mümkün mertebe kapattı. Gözlerini de yere eğdi.

Simon çocuğu göstererek: “Senin mi?” diye sordu. Sonra gülerek ilave etti: “Amma da aptalca sual sordum ha! Oğlan galiba, değil mi? Şanslı adamdır şu Erlend vesselam!”

Atını bir ağaca bağlamıştı. Sonra gelip Kristin’e biraz uzakça bir yerde, bir taşın üzerine oturdu. Kılıcını bacak-larının arasına alıp ellerini kabzasına dayadı, kınının ucuyla da toprağı kazmaya başladı.

Kristin bir şey söylemiş olmak için: “Ne tuhaf tesadüf, değil mi, burada karşılaşmamız?” dedi.

“Evet. Hele benim yolum bu taraflara hiç düşmezdi.”

Kristin o zaman bir şey hatırladı: Husaby’ye gelin geldiği zaman verilen ziyafette, Arne Gjavvaldsön’ün en küçük oğlunun Simon’un en küçük kız kardeşiyle evleneceğini işitmişti. Onun için Simon’a sordu:

“Onlara mı gittin yoksa?”

Simon: “Demek biliyorsun?” dedi. “Eh, elbette. Hava-dis bura köylerinde de duyuldu çünkü.”

“Şu hâlde haber doğru. Gjavvald kardeşin Sigrid’le evlenecek demek.”

Simon birdenbire ona bakarak dudaklarını ısırıldı:

“Bütün olup bitenleri bilmiyorsun galiba,” dedi. “Evet, bütün kış Husaby’den çıkmadım. Sonra, pek az gelen giden oldu. Yalnız, böyle bir evlenmenin konuşulduğunu işittim.”

“Öyleyse olup bitenleri benden öğren. Çünkü nasıl olsa bu işin dedikodusu buralara kadar gelecek. Gjav-vald ekim ortalarında öldü. Attan düşüp belkemiğini kır-mıştı. Tam nişanlarına gittiğimiz gün oldu bu.”

Kristin utangaç bir eda ile sordu:

“Gjavvald ile evleneceğine Sigrid memnundur herhâlde, değil mi?”

“Evet. Sonra da bu yılın baharında ondan bir çocuk doğurdu.”

Kristin: “Aman yarabbi! Ne söylüyorsun, Simon?” diye haykırdı.

Simon'un kız kardeşi Sigrid'i hatırlıyordu. Genç kızın kumral buklelerle çevrenmiş küçük bir yüzü vardı. Güldüğü zaman yüzünde derin gamzeler meydana çıkıyordu. Simon'un da gamzeleri, çocuk gibi ufacık beyaz dişleri vardı. Hatta Kristin, Erlend ile tanışıp eski nişanlısından soğuyunca, bu gamzeleri pek de erkekçe bulmama-ya başlamıştı. Sigrid'le Simon pek benzeşirlerdi ama, güler yüzlü, tombul olmak Sigrid'e daha çok yakışıyordu. Sigrid o sırada on dört yaşında kadardı. Kristin hiç onun-ki kadar neşeli bir kahkaha işitmemişti. Simon küçük kardeşine hep muziplikler yapar, onunla boyuna şakalaşırdı. Kristin, Simon'un, öteki kız ve erkek kardeşleri arasında, en çok Sigrid'i sevdiğini anlamıştı.

Simon: “Bilirsin,” dedi, “Sigrid babamın da pek kıymetlisiydi. Nişandan önce Sigrid'le Gjavvald tanışıp anlaşsınlar istedi. Onlar da öyle yaptılar ama, işleri pek ileriye vardırıdılar. Ne zaman buluşsalar karşılıklı gülüşüp şakalaşıyorlardı. Sonunda Sigrid'in Gjavvald'dan bir çocuk edineceği, kimsenin hatırından bile geçmiyordu. İkisi de o kadar gençti ki!”

“Senle ben... ayrılmak üzere olduğumuz sırada öbür kardeşim Astrid de Torgrim'le nişanlanmıştı. Torgrim hem zengindi hem kibardı ama sonraları hiçbir şeyi, hiç kimseyi beğenmez oldu. Bir hastalık evhamıdır tutturdu. Her türlü hastalık, sakatlık var sanıyordu kendinde, işte tam bu sıralarda Sigrid nişanlanıp pek mesut görününce hepimiz sevinmiştik... Kazadan sonra Gjavvald'ı çiftliğe götürdük. Sigrid'i de Mandvik'teki evimize getirttik.

Fakat sonradan anladık ki Gjavvald arkasında bir değil iki kişi bırakmaktaymış...”

İkisi de bir müddet sustular. Sonra Kristin yavaşça sordu: “Vah vah, Simon, eğlenceli bir iş için seyahat etmiyorsun demek...”

“Ne gezer! Ama, ben hep böyle kötü vesilelerle yolları düşmeye alıştım artık, Kristin. Zaten benden başka da bu işleri yapacak kimse yok ki. Babam ihtiyarladı artık. Sigrid’le çocuğu Mandvik’te, bende kalıyorlar. Küçük daha şimdiden ailede babasının yerini tutmaya başladı. Dedesiyle ninesi onu gördükleri zaman sevmemezlik edemeyecekler...”

“Peki, kardeşin Sigrid nerede kalacak?”

“Babam gelip kendi yanında otursun istiyor.”

“Sen razı olacak mısın buna?”

“Çocuğun daha başlangıçta babasının ailesine girmesinde ne büyük menfaat olduğunu anlarsın herhâlde. Karımla ben onları alıkoymayı çok isterdik. Zaten karım Halfrid, Sigrid’e bir kardeşten fazla yakınlık gösterdi. Ne babam ne biz Sigrid’e çıkmış, onu azarlamışızdır. Ama, sen de anlarsın; O zavallı çocuğun babasından kalacak mirasa konmasına engel olmamız büyük haksızlık olurdu doğrusu.”

O sırada Kristin’in çocuğu memeyi bıraktı. Anne hemen göğsünü örttü, içi titreyerek bebeği bağrına bastı. Küçük yaramaz iki üç defa geçirdi. Sonra da kusup kendi kundağıyla annesinin ellerini kirletti.

Simon anneye oğuldan yana göz ucuyla baktı. Hafif tertip gülümseyerek: “Sen kardeşimden daha şanslı çıktın, Kristin,” dedi.

“Orası öyle. Sen belki beni meşru bir eş, çocuğumu da meşru bir çocuk saymayabilirsin. Kucağımda bir piçle yalnız kalmaya belki de müstahaktım ben.”

“Öyle bir şey olsaydı çok üzülürdüm. İnan bana seni mesut, işlerini yolunda gider gördükçe öyle seviniyorum ki.”

Kristin kendi çocuğuna bakarak sordu:

“Sigrid’in çocuğu güzel mi?”

“Güzel diyorlar ama bana sorarsan bu kundak çocukları hep birbirine benzer.”

“Senin hâlâ çocuğun yok değil mi?”

Simon: “Yok, dedi, hadi bana müsaade artık.” Atına binip uzaklaştı.

Kristin tekrar yola koyulurken çocuğu sırtına almadı, kucağında taşıdı; küçük yüzünü de göğsünün çukurluğuna bastırdı. Sigrid’in hâli bir türlü aklından çıkmıyordu.

Kendi babasını düşündü. Lavrans, ölse, kızından olma bir piçi onun babasının ailesine vermezdi, hiçbir zaman annesinden ayırmaya da yüreği varmazdı. Çocuğunu yine bağrına bastı:

“Yok, haykırma Naakkve, dedi, yerden göğe kadar haklı bir iş de olsa, benim babam yapmazdı bunu...”

Feginsbrekka Tepesi’ne gelmişlerdi. Ayaklarının altında Trondhjem nehri uzanmaktaydı. Nehrin güneş ışığıyla parıldayan kıvrıntılarının öbür yanında çiftlikler, ağaçlıklar, beyaz evler, kiliseler görölüyordu. Bütün bunların üzerinde de büyük bir kilise yükselmekteydi.

Etrafta, yaz mevsiminin yeşillikleri içine gömülmüş köyler, yamaçlarda büyük, güzel çiftlikler vardı. Karşıda da berrak, geniş fiyordun sularına kocaman, hareketli bulutların gölgeleri vuruyordu. Kıyıda bir yığın gemi direği, birçok güzel ev vardı...

Kristin’in yüreği çok kabarmıştı. Kendini tutmasa hüngür hüngür ağlayacaktı. Kiliselerin, manastırların çanları akşam duası için çalmaya başlamıştı. Kristin o sırada,

büyük kiliseyi çevreleyen mezarlığa girdi. Ürpertiler içindeydi. Dualar okuyarak kilisenin etrafını üç defa tavaf etti. Günahının ağırlığı altında kendini ezilmiş hissediyordu âdeta...

Sonra içeriye girdi. Çocuğunun üzerine okunmuş sudan serpti. Vaktiyle annesi, babası da onu kiliseye götürdükleri zaman öyle yaparlardı. Çocuğunu sımsıkı bağrına bastırarak kilisenin içinde ilerledi. İçerideki sütunları gördükçe ormanda ilerlediğini sanır gibi oluyordu. Sütunlardan birinin dibinde diz çöktü. Ayın başlamıştı. Okunan dualar kuvvetli bir ışık gibi ta içine işliyordu. Kristin bunları duydukça kendini günaha ne kadar kaptırdığını daha iyi anlıyor, "Benim kadar günahkâr bir insan var mı acaba?" diye düşünüyordu. Günahının meyvasını kollarında tutmakta, hep bağrına bastırmaktaydı. Yavrucak gül gibi pembe, meyva gibi tazeydi. O sırada uyanmış; berrak, tatlı gözleriyle annesine bakıyordu.

Kristin bu çocuğu günah işleyerek edinmiş, kötü duygularla dolu katı yüreğinin altında taşımıştı. Sonra da onun günahla kirlenmiş vücudundan bu bembeyaz, nur topu gibi oğlan çıkmıştı!.. Tanrı'nın bu lütfunu hiç de hak etmediğini düşüldükçe yüreği burkuluyordu. Pişmanlık içinde kıvranıyor, öldürücü bir yaradan akan kanlar gibi, gözlerinden yaşlar boşanıyordu.

"Oğlum, yavrum benim!" diyordu. "Ana babaların işledikleri günahın cezasını çocuklar çeker, bunu pekâlâ biliyordum ben; ama günahımı bile bile işledim. Seni bağrımda taşıdığım zaman pişman olmuş muydum acaba? Hayır. Pişmanlık değildi bu, sen daha küçükken, acizken içimde ilk kımıldadığın zaman yüreğim acıyla, kötü düşüncelerle katılaşıyordu."

O kadar çok gözyaşı döküyordu ki kiliseyi dolduran kalabalıkla aynı anda kalkamayacağını anladı. Olduğu yere yığılmış, çocuğuna doğru eğilmişti. Yanında temiz

pak giyinmiş iki köylü kadınla bir de küçük çocuk vardı. Onlar da kalkmadılar.

Gözlerini korka korka kaldırdı, karşısına baktı. Kendisini affedecek, günahlarını bağışlayacak olan Sanct Olaf'ın sandukası oradaydı. Sirtından aşağıya buzlu sular döküldüğünü hissederek gibi oldu.

Gözlerini kapadı. Başı dönüyordu. Fenalık geçirmekteydi. Karşısında bu evliyanın sert bakışlı gözlerini görür gibiydi. Bu bakışlar genç kadının ta içine işliyordu.

Annesi, babası, Edvin ona hep iyilik aşılamışlardı ama Kristin onlardan uzaklaşır uzaklaşmaz kendisini günahın yakıcı zevkine terk edivermişti. Ahırlarda, samanlıklarda sevgilisiyle yatmış, okuduğu manastırın başrahibesi Fru Groa'yı aldatmaktan kaçınmamış, sırtında manastır elbisesi olduğu hâlde sevgilisiyle buluşmak için kötü evlere gitmişti.

Herkesi aldatmıştı.

En çok, babasını düşündükçe içi burkuluyordu. Hâlbuki babası doğumdan sonra Husaby'ye geldiği zaman ona tek sert söz söylememişti.

Annesi onu dünyaya getirip sütüyle beslemiş, hasta olduğu zaman baş ucunda durmuş, o güzel saçlarını yıkayıp taramıştı. Sonra doğum yaklaşıp başı sıkışınca, Kristin yine onun yanına gelmesini istemişti.

"Ah, anne... Anneciğim!" diyordu.

Nişanlısı Simon da onu yabancı bir erkekle beraber kötü bir evde yakaladığı zaman bunu gizli tutmuştu.

Kristin çiftliklerindeki pınarın suyunu hatırlıyordu. Bu su tahta bir maşrapaya konulduğu zaman berrak, temiz gibi dururdu ama babası suyu cam bir bardağa koyup güneşe doğru tuttuğu zaman su hemen bulanık, kirli bir hâl alırdı. İşte Kristin de o anda kendisini o suya benzetiyordu.

Kendisine gösterilen iyiliği, şefkati, sanki herkes bunları göstermek zorundaymış gibi karşılamıştı. İlk defa biri kendisine karşı gelmek istediği zaman da bir engerek yılanı gibi baş kaldırmıştı; Eline'yi ölüme sürükleyen kendisi değil miydi?

Tanrı'ya bile böyle karşı gelmekten kendini alamayacaktı belki. Annesiyle babası yıllarca onu yetiştirip büyütmüşler, bir dediğini iki etmemişlerdi. Hâlbuki şimdi Kristin onlar için bir utanç, keder kaynağı oluyordu.

Bu şartlar altında Naakkve'nin göğsünde kanlı bir elin izini bulmasından daha tabii ne olabilirdi?

Kocasına karşı bile haksız davranmıyor muydu? Gebeliğinde zayıf, çirkin diye Erlend ona yaklaşmamıştı. Kristin çocuğunu doğurup eskisi gibi sağlığına, güzelliğine kavuşunca Erlend yine ona sokulacak, onunla sevişmek isteyecekti. O zaman kocasını tersleyip kovmayı tasarladığını, Kristin şimdi nasıl inkâr edebilirdi?

Ayin bitmişti. Cemaat kiliseden çıktı. Kristin'in yanı başında diz çökmüş olan iki köylü kadın da ayağa kalktı. Yalnız çocuk kalkmadı. Ellerini taşlara dayayıp emekleyerek yerde süründü. Arada bir zıplıyordu. Uçamayan bir kuşu andırmaktaydı zavallı. Küçük, cılız, bacakları kamının altında, birbirine kavuşmuş vaziyetteydi. Kadınlar onu ellerinden geldiği kadar herkesten gizleyecek şekilde yürüyorlardı.

Onlar çıkıp gidince Kristin, taşlara kapanıp, üçünün de biraz önce geçtikleri yeri öptü.

Şaşkın, kararsız bir tavırla orada durmaktaydı ki genç bir papaz onun yanından geçti. Ağladığını görünce önünde durdu. Kristin ona dilinin döndüğü kadar hâlini anlattı. Buraya tövbe etmeye geldiğini, gelin tacını da bu kiliseye bağışlamak istediğini söyledi. Papaz önce anlamadı. Bunun üzerine Kristin altın tacı torbadan çıkarıp uzattı.

O zaman papaz: “Ha, evet, dedi, Kristin Lavransdatter değil misiniz siz? Husaby Derebeyi Erlend’in eşi Kristin Lavransdatter?”

Biraz şaşkın bir eda ile genç kadına bakıyordu. Ağlamaktan Kristin’in yüzü kızarıp şişmişti. Rahip devam etti: “Kaynınız Gunnulf bize meseleyi anlattı...”

Sonra da Kristin’i alıp kıymetli eşyanın, papaz elbiselelerinin durduğu odaya götürdü. Gelin tacını sanlı olduğu bezden çıkararak inceledi. Hafifçe gülümseyerek: “Hıng... dedi, bu iş biraz uzun sürecektir. Bunu bize verdiğinizinize dair şahitlerin bulunması, bir zabıt yapılması lazım. Bir lokma ekmek gibi veremezsiniz ki bunu bize! Yalnız, bu kadar değerli bir şeyi üzerinizde taşımak istemiyorsanız buraya emanet bırakın...”

Sonra başrahibe haber yolladı.

“Muamelenin yolunda olması için kocanızın da burada bulunması gerekirdi,” dedi. “Ama, belki de Gunnulf kocanızdan mektup getirmiştir. Sizi başpiskopos mu kabul edecekti? O bulunmazsa başka bir rahibin huzurunda tövbe, istiğfar edersiniz. Yarın gelin, duadan sonra beni bulun.” Çocuğu gösterdi: “Onu da rahibelerin idare ettikleri misafirhaneye götürün.”

O sırada başrahip de geldi, ikisi beraber bir şeyler konuştular. Genci, bir dolabı açıp içinden bir terazi çıkardı. Tacı tarttı. Öbürü de tacın ağırlığını bir deftere yazdı. Sonra tacı dolaba koyup kapısını kitlediler.

Kristin çocuğuyla beraber Sanct Olaf’ın sandukasının önünde diz çöküp sandukayı öptükten sonra ayağa kalktı. Genç rahip onu kapıya kadar götürüp uğurladı.

Dışarıda hafif bir yağmur başlamıştı. Kırılgan, sokaklardan güzel kokulu bir sis yükselmekteydi. Kristin çocuğu elinden geldiği kadar yağmurdan korumaya çalışıyordu. Çocuk artık ona ağır, çok ağır gelmeye başlamıştı; kolları uyuşmuştu. Sonra çocuk durmadan ağlayıp bağıırıyordu. Yine karnı acıkmıştı çünkü.

Kristin hem yaptığı uzun yürüyüş hem de durmadan döktüğü gözyaşları, kilisede duyduğu büyük heyecan yüzünden bitkin bir hâldeydi. Üstelik üşüyor, yağan yağmur da rahatsızlığını daha çok arttırıyordu. Yağmur damlaları ağaçlara birer kırbaç gibi çarpmakta, yapraklar titreyip parıldamaktaydı, Genç kadın dar sokaklardan geçerek nehrin kıyısına geldi. Yağmur damlaları vurdukça durgun suyun yüzü bir kalburu andırıyordu.

Karşıya geçmek için sandal yoktu. Orada rastladığı bir iki kişi: “Kumluğa kadar git, dediler, orada rahiplerin bir evi vardır. Belki seni karşıya geçirecek birisini de bulursun.”

Kristin topallaya topallaya meydanı tekrar geçti. Yağmurdan sırlıslık, yorgunluktan bitkin bir hâldeydi. Tekrar bir kilisenin önüne geldi. İçeriden dua ve ilahi sesleri geliyordu. Çocuğu; ağladığı için içeriye giremedi. Mezarlığa girip kucağında çocuğuyla duvara yaslandı. Kilisede söylenen duayı o da içinden tekrarlamaya başladı.

Kilisenin duvarı onu az çok yağmurdan koruyordu. Bir mezar taşının üstüne oturup çocuğunu emzirdi. Zaman zaman eğilip oğlunun incecik tüylerle kaplı ufacık başını öpüyordu.

Bir ara içi geçip uyumuştı ki birinin omuzuna dokunduğunu hissedince gözlerini açtı. Elinde küreğiyle bir mezarıcı, bir de keşiş karşısında durmaktaydılar.

Keşiş: “Gece yatacak yerin var mı?” diye sordu.

Kristin hayır deyince, keşiş onu kadınlar misafirhanesine kadar götürdü. Yolda yalın ayak yürüdüğü için ayakları yara bere içindeydi. Rahibelere genç kadına bir de ilaç yapmalarını söyledi.

Kadınlar misafirhanesinde ağır, loş bir hava vardı. Keşiş ona yıkansın diye biraz su, karnını doyursun diye de biraz yiyecek getirdi. Kristin ocağın yanına oturarak, yine ağlamaya başlayan çocuğunu yatıştırmaya uğraştı.

Naakkve meme emerken annesinin yorgunluktan bitkin olduğunu, o gün yemek yemediğini fark ediyordu. Arada bir yüzünü buruşturup ağlıyor sonra sütsüz memeyi tek-rar emmeye başlıyordu. Kristin keşişin getirdiği sütten birkaç yudum aldı, sonra sütü kendi ağzından çocuğun ağzına vermek istedi ama çocuk sütü içmiyordu. Bağır-maya başladı. İhtiyar keşiş bu hâli görünce başını sallayarak gülümsedi. O zaman Kristin sütü kendisi içti. Nasıl olsa çocuğu da bundan faydalanırdı elbet...

Nihayet keşiş gitti. Kristin ta yukarıda, çatının altındaki yataklardan birine yattı. Başının üstündeki pencereyi istediği zaman açabilecekti. Misafirhanede çok ağır bir koku vardı. Yatmakta olan kadınlardan biri de midesinden rahatsızdı. Kristin pencereyi açtı.

Dışarıda gece berrak ve serindi. Yağmurla yıkanıp temizlenmiş hava, açık pencereden içeriye doldu. Genç kadın alçak yatakta oturdu. Başını duvara dayadı. Kendisiyle çocuğu için bu yatak o kadar ufaktı ki, Naakkve kucığında uyuyakalmıştı. Hep pencereyi kapamayı düşünüyordu ama bunu yapamadan o da uyuya kaldı...

Uyandığı zaman gece epey ilerlemişti. Kendisiyle çocuğunun üzerinde ay parıltıyor, karşıdaki duvarı aydınlatıyordu. O sırada Kristin ay ışığının huzmesi içinde, döşemeyle çatının arasında bir insanın durmakta olduğunu gördü.

Uzun boylu, kamburu çıkmış bir adamdı. Sirtında kül rengi bir cüppe vardı. Buruşuk, ihtiyar yüzünü Kristin'e çevirdi. Edvio'di bu. Hayatta olduğu zamanki gibi tarif edilmez bir şefkatle, alaycı bir neşeyle gülümsüyordu.

Kristin onu görünce hiç şaşırmadı. Acizliğini idrak eder olduğu hâlde mesut, umutlu bakışlarla ona baktı; yapacağı, söyleyeceği şeyi bekledi.

İhtiyar keşiş ona gülümsedi. Sonra eski, partial bir eldivenin içindeki elini uzattı. Eldiveni çıkarıp ayın ışığına astı. Daha fazla gülümsedi, Kristin'i selamlayarak kaybolup gitti.

2. Bölüm

Husaby Çiftliği

1

Yılbaşında Erlend'le Kristin'e beklenmedik misafirler geldi. Bunlardan ikisi Kristin'in babası Lavrans Björgulf-sön'le ihtiyar Smid Gudleikssön'dü. Yanlarında Kristin'in tanımadığı iki kişi daha vardı. Erlend kaynatasının yanında onları görünce çok şaşırdı. Bu iki yabancıdan biri Erling Vidkunssön öbürü de Haftor Graut'tı. Kaynatasının onları tanıdığından Erlend'in haberi yoktu. Erling'in anlattığına göre, Lavrans'a Lin-desnaes'te rastlamıştı. Bir miras işini halledecek olan altı kişilik mahkemeye üye sıfatıyla katılmışlardı.

Laf arasında Erlend'in de bahsi geçince Erling Lavrans'a: "İstersen buradan Husaby'ye kadar bir uzanalım," demişti.

O sırada Smid de söze kanıştı. Gülümseyerek: "Ben de kendi kendimi davet ettim," dedi. "Kristin'i bir göreyim dedim. Sonra Ragnfrid de benden kocasına göz kulak olmamı istedi. Lavrans büyük tasanlar peşinde. Birtakım sözü geçer adamlarla bazı işler çeviriyor. Yani, Kristin, senin anlayacağın, baban şimdi bambaşka şeyler peşinde. Kış ortasında, bizim vadide oturanlardan bir kafilayı

başına toplayıp Oslo'ya gitmek istiyor. Hep beraber Derebeyler Kurulu'na çıkıp orada Kral'ın menfaatlerini savunacağız. Kral'ımız küçük yaşta, biliyorsun. Derebeyler de onun yerine işleri okadar kötü idare ediyorlar ki..."

Erling sıkılğan bir tavır takınmıştı. Hiçbir şey söylemiyordu. Erlend kaynatasına sordu:

"Siz de o kurulda üye misiniz?"

"Hayır, ama, ben de vadide oturan bütün Öteki çiftçilerle birlikte gidiyorum oraya. Çünkü çağırdılar bizi....." ?

Smid yine söze karıştı:

"Çağırmış filan değiller! Lavrans bizi başına toplandı. Yoksa, biz bu kış kıyamette yola çıkmak istemiyorduk..."

Lavrans dayanamadı:

"Lakırdıyı bırakın da bize buyur edin..." dedi. "Hem, bakalım, Kristin de annesi kadar iyi bira yapmasını öğrenmiş mi?"

Erlend neşesiz görünüyordu. Kristin ise merak içindeydi.

Kristin misafirler rahatsız olmasınlar diye çocuğu küçük odaya götürmüştü. Biraz sonra babası da oraya gelince sordu:

"Ne var, baba, Tanrı aşkına?"

Lavrans torununu dizlerine yatırmış, sallıyordu. Kristin tekrar sordu:

"Eskiden böyle toplantılara gitmezsiniz siz. Memleketin, halkın iyiliği için karar vermenin Kral'la yanındakilere düşen bir iş olduğunu söylerdiniz. Erlend'e bakılırsa yapılmak istenen bu teşebbüste memleketin güneyindeki nüfuzlu derebeylerinin parmağı varmış. Bunlar Düşes İngebjörg'le etrafındakileri hükümetin başından uzaklaştırıp, Kral Haakon'la kardeşi henüz çocukken sahip oldukları nüfuzu tekrar elde etmek istiyorlarmış. Hâlbuki memleketin zararına olur bu diye siz de kaç defa söylemiştiniz..."

Lavrans yavaşça: “Çocuğun dadısını uzaklaştır buradan” dedi. Yalnız kaldıkları zaman da: “Erlend nereden haber aldı bu işi?” diye sordu. “Munan mı söyledi yoksa?”

“Erlend’in oğlu Orm sonbaharda buraya gelirken Munan’dan da bir mektup getirmişti. Munan bu mektubunda yanıp yakılıyor, “Norveç’te asil namına kim varsa işleri daha iyi idare edeceği fikrinde” diyordu. Hâlbuki en iyisi anlaşılmak, Düşes İngebjörg’ün oğlu olan küçük Kral’ın etrafında birleşmek. Eğer Norveçli derebeyler Düşes’le denenmiş müşavirlerini işbaşından uzaklaştırmaya kalkıştırlarsa, Düşesin hısımları olan bizlere düşen vazife de her ihtimale karşı hazır olmaktır. “Böyle bir şey olursa hemen kalk, Hamar’a gelip beni bul,” diyordu.

“Peki, kocan gidip Munan’la buluşacak mı?”

“Buluşacak galiba. Çünkü geçenlerde Sira Eiliv’e bir mektup yazdırdı. Arkasından da yakında yola çıkacağını söyledi.

Ama, Düşes İngebjörg’ü işbaşından uzaklaştırmak istediğiniz doğru mu?”

“Düşes İngebjörg aşağı yukarı senin yaşında. Kral’ın annesi olan bu kadının elinden, müstahak olduğu şerefi de kudreti de almak istemek aklımdan geçmez. Yalnız, Başpiskoposla ölen Kral’ın dostları, hısımları oturup konuştular. Bir kurul toplansın, dediler. Bu kurul hem Düşes İngebjörg’ün kudretine, şerefine, hem de milletin menfaatlerine hâlel vermeyecek şekilde bir hâl çaresi bulsun. Ama, ben anlıyorum, senin pek hoşuna gitmiyor bu işler.”

Kızının yanağını okşadı. Kristin daha çok küçükken Lavrans onu azarladığında, ona takıldığında yanağını hep böyle okşardı.

O sırada Erling’le Erlend şövalyeler salonuna gidip oturmuşlardı. Burası üç katlı, kule gibi yüksek bir binaydı. En üst kattaki odanın mazgalları vardı. Çiftlikte her gün kullanılmayan bütün silahlar bu odada duruyordu. Bu binayı vaktiyle Kral Skule yaptırmıştı...

Salon çok soğuk olduğu için Erlend'le Erling'in sırtlarında kürkler vardı. Erlend misafirine, kendisine miras kalmış güzel, kıymetli silahları gösteriyordu.

Erling kısa boylu, biraz şişmancaydı; hâli tavrı pek kibardı. Yüzü pek güzel denemezdi. Açık kızıl saçları, beyaza yakın sarılıkta kaşları, kirpikleri vardı. Gözleri çok açık maviydi. Herkesin onu yine de çok yakışıklı bulması, bu adamın, Norveç'in en zengin derebeylerinden biri olduğundan ileri geliyordu. Hâlinde yine de hoş giden bir tatlılık vardı. Çok zeki, bilgili, tecrübeli bir adamdı. Bununla beraber çok alçak gönüllüydü. Hemen hemen Erlend'le aynı yaşıyordu. Aralarında uzaktan bir akrabalık da vardı. Birbirlerini çok eskiden beri tanıyorlardı ama arkadaş değillerdi.

Erlend geçen yaz yaptırdığı bir gemiden bahsediyordu. Geminin on altı kişilik yeri vardı. Süratli, idaresi kolay bir tekne olacaktı. Kuzeyden iki gemi ustası getirtmiş, kendisi de onlarla beraber çalışmıştı:

"Adını 'Denizkızı' koydum," diyordu.

Erlend güneye doğru yaptığı yolculuktan bahsedince Erling: "Peki, benimle beraber gelemez misin, Erlend?" diye sordu..

"Ben kara yoluyla gitmeyi düşünüyordum."

"Kışın dağı aşmak yorucu olur."

"Evet, ama başkalarına söz verdim."

"Ha, kaynatanla beraber mi gitmek istiyorsun? O zaman iş değişir. Bundan tabii ne var!"

"Yok canım, kaynatamla gidecek değilim. Zaten, birlikte yolculuk edeceğim adamları da tanımıyorum. Ben Stange'ye gidip Munan'la buluşacağım. Söz verdim ona."

"Öyleyse hiç zahmet etme. Çünkü Munan, Hising'deki çiftliğine gitti. Dönmesi de epey sürer herhâlde. Çok oldu mu sen ondan mektup alalı?"

“Eylül sonlarındaydı galiba.”

“Güzün vadide olup bitenlerden haberin var mı? Yok, ha? Munan oraları dolaşıp köylülere birtakım mektuplar göstermiş. Onlardan yiyecek, at istemiş. Her altı kişiyle beraber bir de at verilecekmiş. Sonra Munan, Vaage toplantısına gidince, kuzeydeki köylüler bu istenilenleri vermemişler. İlk ayak direyen de senin kaynatan Lavrans Björgulfsön olmuş: “Vergiden borcumuz kaldıysa ödeyelim ama Danimarka Kralı’yla savaşıacak bir Danimarkalıya yardım etmek için köylülerden adam, at toplamak, halka karşı suikast işlemek olur,” demiş. “Ama, bizim Kral’ımız sadık tebaasını yardıma çağırırsa o başka, at da veririz silahlı adam da,” demiş. Sonra da köylüleri kışkırtmış: “Ne hayvan verin, ne de insan. Bu yüzden size para cezası keserlerse bunu ben öderim,” demiş.

Erlend’in şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı:

“Tuhaf!” dedi, “Lavrans bunları yapmış, ha?..

Hâlbuki ben onu hep kendi iş gücüyle meşgul sanırdım.”

“Canım, o da böyle şeyleri sık sık yapmıyor ama bir kere bu çeşit bir işe girişti mi sonuna kadar da peşini bırakmıyor.

Bu işler olup bittikten sonra Lavrans İsveç’teki hısımlarına mektuplar yazmış. Kendi hâlinde bir adamdır ama köylerde sözü çok geçer. Yalnız, o bunu sık sık kullanmaz.”

“Şu hâlde, sen de onunla uyuştun demek. Bu kadar yakın arkadaş oluverdiğinizizi görünce şaşmaktan kendimi alamıyorum doğrusu...”

“Bunda şaşılacak ne var, Erlend? Lavrans’la arkadaş olmak bana ancak şeref verir. Hem, beni dinlersen, sen de Munan’a uyacak yerde kaynatanın dediklerini yap. Muhakkak ki zararlı çıkmazsın...”

“Ama, Munan’ın da bana çok iyiliği vardır. Başım darda olduğu zaman yardımına koşuyordu hep. Şimdi de onun başı darda.”

“Evet ama, işler sarpa sararsa Munan paçasını kurtarmanın yolunu bulur. Onun yanında götürdüğü mektuplarda, kanuna aykırı olarak, Norveç Krallığı’nın mühürleri vardı ama Munan sorumlu değildi bunlardan. İşin aslı şu ki; Erlend, Munan zamanı gelince senin yardımın olmaksızın da bu işten sıyrılabilir ama bu işe karışırsan sen başını derde sokabilirsin.”

“Öyle görüyorum ki sizler Düşes İngebjörg’e kıızıyorsunuz, bense hısmım olan bu kadına memlekette de dışarıda da hizmet edeceğime söz verdim.”

“Ben de söz verdim. Sözümü de tutacağım. Benim yerimde başka herhangi bir Norveçli de olsa aynı şeyi yapar. Bu kadar genç olan bu kadına yapılacak tek hizmet, onu parmaklarının uçlarında oynatan akıl hocalarından ayırmaktır. O adamların öğütleri sonunda hem Düşes’in hem de oğlunun felaketine yol açacak...”

“Peki ama, bu işi başarabileceğinizi sanıyor musunuz?”

“Evet, Erlend, inanıyorum buna. Dedikodulara aldırmayan daha birçok kimse de inanıyor. Bu gibi dedikoduları önlemek Düşes’in hısımları olan bizlere düşer.”

O sırada bir hizmetçi kız gelerek yemeğin hazır olduğunu söyledi.

Sofrada hep o günlerin önemli olayları üzerinde konuşuldu. Kristin babasıyla Erling’in bu konuşmalara katılmaktan kaçındıklarına dikkat etti. Onlar havadan sudan bahsetmekteydiler. Kristin, sebebini kendisinin de anlamadığı bir kaygıya kapıldı. Kendi kendine itiraf etmiyordu ama, biliyordu ki; Erlend o kadar inatçıyken yine de herhangi bir insan onu kolayca ilk fikrinden caydırabilirdi.

Yemekten sonra erkekler, içki içmek için gidip ocağın yanına oturdular. Kristin sofranın önündeki sırada oturarak iş işlemeye başladı. Biraz sonra Haftor Graut gelip

bir yastık aldı, genç kadının ayaklarının dibine oturdu. Sonra da Erlend'in çalgısını buldu, dizlerinin üzerine koyup çalmaya başladı. Haftor Graut genç, yakışıklı bir adamdı. Kıvrıkcık kumral saçları vardı, yüzü çilliydi. Kristin onun pek geveze olduğunu fark etti. Haftor zengin bir kızla evlenmişti ama çiftliğinde oturunca canı sıkılıyordu. Onun için, saraya gitmek üzere yapılan daveti kabul etmişti.

Başını Kristin'in dizlerine dayadı:

"Ama belki de Erlend bu davete gitmek istemez," dedi.

Kristin biraz beriye çekildi. Gülümsedi, masum bir tavırla:

"İnan ki," dedi, "Benim bildiğime göre kocam güneyde bir yere gidecek. O taraflarda işi varmış da... Hem, bugünlerde memleket ahvali o kadar karışık ki kadınların bu gibi işlere karışması doğru olmaz..." ,

Haftor ona yaklaşıp gülümseyerek cevap verdi:

"Zaten bütün bu karışıklıklar bir kadının alıklığı yüzünden oluyormuş ya. Yani, Erlend'le Lavrans öyle diyorlar. Ama, ne demek istediklerini bilmeyi pek isterdim. Sen ne dersin bu işe, Kristin? Düşes İngebjörg kendi hâlinde, iyi bir kadıncağızdır. Belki o da şu anda senin gibi iş işliyordur, ya da ölen kocasının eski komutanlarından birine, sıkıntıda diye, yardım etmeyi düşünüyorur..."

Erlend de gelip karısının yanına oturdu. Bunun üzerine Haftor biraz öteye gitmek zorunda kaldı.

Erlend söze karışarak: "Ben bu toplantılara hiç kimse-nin karısını götürmemesine taraftarım, dedi, çünkü erkekler çalışırken kadınlar hanlarda, misafirhanelerde kalıyorlar. Çeneleri düşük, kendileri de beyinsiz oldukları için öyle budalalıklar yapıyorlar ki..."

Haftor cevap verdi:

“Bizde bir atasözü vardır: Ateş olmayan yerden duman çıkmaz, deriz.”

O sırada Erling’le beraber onlann yanına gelmiş olan Lavrans: “Bu söz bizde de vardır,” dedi. “Ama, insanın aldandığı da olur bazen...”

Erlend, Haftor’a: “Siz memleketin çok kuzeyindesiniz.” dedi. “Evet, memlekette bir kazandır kaynıyor ama, içinde ne olduğunu anlatabilmek için çok uzaktasınız siz.”

Haftor’un yerine Erling konuştu:

“Evet, Erlend, dedi, kazan dedin de hatırıma geldi.

Şimdi Norveç o durumda ki, kendi yemeği komşusunun evinde pişiyor. Yani biz Norveçliler boğaz tokluğuna çalışıyor gibi bir hâle düştük. İsveç’te kaynayan kazandan çıkan yemeği kapıdan bize uzatıveriyorlar: Kamın açsa buyur ye! Bunun vebali de Kral’ımız Haakon’undur. Çünkü mutfağı başka yere taşıyan o oldu. Şimdi Oslo sadece büyük bir şehirden ibaret, o kadar. Sen ne dersin buna, Erlend ? “

“Şu hâlde Erling, siz kazanı eve, yani Norveç’e getrip asıl aile yuvasının ocağına mı asmak istiyorsunuz ? “

Bu soruya Haftor cevap verdi:

“Evet. Hele biz kuzeydekiler uzun zaman yanık kokusu duymaktan, bize yollanan yemeklerin soğuk, bayat olmasından usandık artık...”

Lavrans da damadına döndü:

“Evet, Erlend, böyle bu iş... Hısmım Erngisle’den bu işe dair mektuplar almamış olsaydım sizin oralar halkının sözcülüğü gibi bir ödevi üzerime almazdım. Danimarka’da olsun burada olsun, akli başında hiçbir kimsenin iki memleket arasındaki barışı, anlaşmayı bozmayı düşünmeyeceğini biliyordum.”

“Evet ama, kayınpeder, şu sırada Danimarka’da hangi insanların akıl hocalığı ettiğini biliyorsunuz, bu işte herkesten fazla biliyorsunuz demektir.”

“Benim bildiğim tek şey şu Erlend: Bir adam var ki onun ne burada ne İsveç’te ne de Danimarka’da işleri ele almasını herhangi biri istiyor. Bu yaz İsveçliler Skara’da yaptıkları toplantıda bunu konuşular. Biz de Oslo’da yapacağımız toplantıda bunu konuşacağız. Hâlâ anlamayanlara şunu anlatacağız ki bu noktada bütün aklı başında insanlar birleşmiştir.”

Erkeklerin hepsi epey içmiş oldukları için konuşmalar gürültülü bir hâl almaya başlamıştı. Yalnız, Smid Gudle-ikssön ocağın yanında bir iskemleye oturmuş, uyukluyordu. Erlend atıldı:

“Evet, hepiniz o kadar akıllı insanlarsınız ki şeytan bile sizi kafese koyamaz. Düşes Ingebjörg’ün kocası Knut Porse sizi korkutuyor galiba. Ama, siz bunları yaparsanız, o da elinden geleni ardına koyacak mı bakalım? Ben onunla karşılaşmak isterdim doğrusu. Halland’dayken tanışmıştım. Onun yerinde olmayı da pek isterim.”

Haftor Graut bağırdı:

“Ben karımın önünde böyle şey söylemekten korkarım.”

Erling de bir parça içmişti. Yine nazik davranmaya gayret etti ama, kendine hâkim olamadı. Bir kahkaha kopararak Erlend’in omuzuna bir tokat yapıştırdı:

“Yaşşa hısmım!” diye bağırdı.

Lavrans kızmıştı; sert bir eda ile damadına çıktı:

“Erlend, kadın kız ayartmaktan daha ciddi işler bunlar!

Knut Porse’nin bir budalalık yapmaya sevk edeceği şahıs kim olursa olsun kendisi, altında bir düşünce gizli olmayan hiçbir delilik yapmaz. Bir gayesi var, onu hiçbir zaman gözden uzak tutmuyor, emin olun buna...”

Bir müddet herkes sustu. Erlend’in gözleri parıldadı:

“Öyleyse, dedi, ben Knut Porse’nin Norveçli olmasını tercih ederdim.”

Erling bardağından bir yudum içtikten sonra: “Tann saklasın,” dedi. “Norveç’te onun gibi bir adam bizim aramıza girerse, korkarım ki memlekette barıştan, huzurdan eser kalmaz.”

Erlend alaylı alaylı: “Memlekette banş mı dedin? Hah hah, güleyim bari!”

Erling cevap verdi:

“Evet, memlekette barıştan, huzurdan bahsettim. Unutma ki, Erlend, bu memleketi meydana getirenler yalnız biz derebeyleri değiliz. Knut Porse gibi gözü yükseklerde, macerasever bir adamın ortaya çıkması belki senin hoşuna gidebilir. Zaten eskiden de işler böyle olmuyor muydu? Memlekette biri ayaklanıyor, hemencecik de kendisine uyabilecek birkaç derebeyi buluyordu. Bunlar ya baskın çıkıp yeni yeni unvanlar, menfaatler elde ediyorlar ya da hısımları baskın çıkıyor; o zaman onlar ilk ayaklananların öldürülmesini, mallarına mülklerine ilişilmemesini sağlıyorlardı. Ne olursa bu arada ölenlere oluyordu ama işe kanşanların çoğu şu veya bu şekilde yakasını kurtarıyordu. Yalnız, bu arada köylü çok zarar görüyordu. Bir yıl içinde iki ayrı derebeyine vergi veriyor, iki düşman tarafın adamları köyleri yağma edip yıkıyorlardı. Şehirliler de tıpkı köylüler gibi bu hâlden şikâyetçiydiler. Hâlbuki ihtiyar Kral Haakon’la Kont Magnus ve oğulları artık bu memlekette kanunu hâkim kılıp ortalığı yatıştırdılar, ikide bir ayaklanmalar çıkmasını, bundan da halkın zarar görmesini önlediler...”

Erlend başını arkaya doğru attı. Şimdi gözleri açılmıştı. Esmer, canlı yüzü ışıldıyordu:

“Anladım, dedi, ben de senin gibi düşünüyorum...”

Lavrans önce damadına, sonra kızına baktı. Kristin elindeki işi bırakmış, erkeklerin konuşmalarını dikkatle dinliyordu. Erlend devam etti:

“Yalnız, bir şey daha var. Köylüler bazen de bu gibi karışıklıklardan kârlı çıkıyorlardı: Kargaşalıklar bitti mi,

bir de bakıyordunuz ki köylüler derebeylerinin mülklerini kendi aralarında paylaşmışlar. Onun için, köylüler eski devirleri pek de aramıyorlar diyemezsiniz. Çünkü o sıralarda köylüler kanun yoluyla elde edemediklerini silahla, dövüşle pekâlâ elde etmekteydiler...”

Lavrans damadına hak verdi:

“Erlend’in bu sözleri doğru...” dedi.

Erling ayağa kalktı:

“Evet, dedi, böyle hiçten başlayıp da derebeyliğe kadar yükselen köylüler olmadı değil. Yalnız, muazam köylü kalabalığı içinde bu gibiler birkaç kişiydi! Hatta böyle köylülükten derebeyliğe yükselenler asıl köylülere de büyük zulmü yapıyorlardı.

Bunu yaparken akraba, arkadaş bile tanımıyorlardı. “Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğin...” sözü de bundan doğmuş olsa gerek.

Anasından derebeyi olarak doğmamış olan sert bir derebeyi olur.

Ama, anasından böyle doğan, çocukluğundan beri hizmetçiler, uşaklar arasında büyüyen bir kimse, tek başına kendisinin hiçbir işe yaramayacağını, eninde sonunda köylülere muhtaç olduğunu anlar, onlara ona göre muamele eder. Köylüye kötü muamele ettik mi kendi bindiğimiz dalı kesiyoruz demektir. Derebeyleri zayıfların haklarını korumadıkça bir krallık ayakta duramaz...”

Erlend güldü:

“Sen bu bakımdan kardeşinden de baskın çıktın, Erling,” dedi. “Ama, işin aslı şu ki; bu Trondhjem dolaylarının insanları eskiden bizi daha çok seviyorlardı. Çünkü savaş meydanlarında biz de onlarla beraber kan döküyorduk, gemilerde onlarla beraber meşakkat çekiyorduk; nihayet zaferi kazandık mı ganimetleri de onlarla paylaşıyorduk. Şimdi anladın mı, Kristin?

Ben işleri anlamaz görünürüm ama, bazen de işin ta kökünü kavranım...”

Lavrans damadına: “Haram mal insana yaramaz, Erlend, dedi, hiç işitmedin mi bu sözü?”

“İşitmesine işittim ama, hiç de uzun boylu aldırmadım buna.”

Erling de: “Hakikat şu ki, Erlend, dedi, büyük bir derebeyi olarak doğanlar azdır. Ama, bunların hemen hepsi hizmet etmek için doğarlar. Gerçek asillik, bence kendi hizmetkârlarına hizmet edebilmektedir.”

Erlend ellerini ensesine kavuşturup gerindi:

“Ben hiçbir zaman böyle düşünmedim,” dedi. “Ortakçıları da onlara iyilik ettim diye hiçbir minnet beslemiyorlar bana.”

Çünkü onlara iyilik etmedim. Size ne kadar acayip görünürse görünsün, şunu da söyleyebilirim ki, hepsi de beni severler. Yalnız, Kristin, bir şey var: İçecek damla içkimiz kalmadı...”

Haftor: “Evin hanımı o kadar sıkıldı ki uyuklamaya başladı,” dedi. “Bıraksaydınız, ben onunla güzel güzel konuşurdum. Kadınlarla konuşmasını bilirim çünkü.”

Erlend de özür diledi:

“Sahiden de uzun sürdü bu bahis,” dedi.

O zaman Kristin: “Doğrusunu isterseniz, dedi, bu akşam konuşulanları pek anlamadım ama bütün konuşulanlar hatımda. Bunların üzerinde sonra kafa yoracağım.”

O sırada Orm, içki getirmekte olan birkaç hizmetçiyle beraber, odaya döndü, herkese içki ikram etti.

Hizmetçilerden biri de Kristin’e yaklaştı:

“Naakkve uyandı, dedi, ağlamaya başladı.”

O zaman Kristin herkese “Tanrı rahatlık versin” diyerek hizmetçilerle beraber odadan çıktı.

Erkekler tekrar içki içmeye başladılar. Erling’le Lavrans arada sırada birbirlerine bakıyorlardı. Erling dedi ki:

“Sana bir şey söylemek istiyordum, Erlend. Bizim fiyort-la Möre dolaylarında savaş için adam toplıyorlarmış diye bir söylenti işittim. Bu yıl Ruslar daha büyük sayıda gelirler de biz de memleketimizi koruyamayız diye, kuzeydeki köylüler korkuyorlar.

İsveç’le Norveç’in birleşik bir krallık olmasının ilk faydası da bu kuzeydeki kuvvetlerin başına geçecek olan Arne Gjavvaldsön çok ihtiyarladı. Fiyordun o yanında köylülerin donatacakları gemilere sen kumanda edesin diyoruz. Ne dersin sen buna?” Erlend kollannı kavuşturdu. Yüzü ıslı ıslıldı:

“Ne mi düşünüyorum?..” diye sordu.

Erling alçak sesle devam etti:

“Zaten oralarda herkes seni tanıyor, bu işi yapabilecek tek adam biliyor. Vaktiyle orduda ettiğin parlak hizmetleri de unutmamışlar.”

“Öyleyse bana bu iş hakkında bütün bildiklerini anlat bakalım...”

Kristin çocuğunu da koynuna alıp yatmış, çoktan uykuya dalmıştı. O sırada Erlend de küçük odaya girdi. Bir çıra alıp ocaktaki korlara tutarak ocağı yaktı. Karısıyla oğluna uzun uzun baktı.

Kansı ne kadar güzeldi! Oğlu da ne tatlı şeydi! Kristin artık geceleri oğlunu koynuna alır almaz uyuyuveriyordu. Erlend gülümsedi. Elindeki çirayı ocağa fırlattı. Yavaş yavaş soyunmaya başladı.

Baharda “Denizkızı” nı da alıp üç dört harp gemisiyle kuzeye gitmek iyiydi ama Haftor’un bu işlerde hiç tecrübesi yoktu. Bütün kararları birlikte alacaklardı elbette; yalnız, hep Erlend’in dediği olacaktı. Bu Haftor öyle korkak, uyuşuk bir adama benzemiyordu.

Erlend yatağa yattı. Karanlıkta gülümsüyordu. Gemiler için toplayacağı tayfayı düşünüyordu. Ne dehşetli bir gemi olacaktı bu!..

Evleneli bir yılı biraz geçmişti. Derken çocuk doğmuş, kansı çileler doldurmaya, oruçlar tutmaya başlamıştı. Şimdi de gece gündüz evde çocuğun lafından başka şey konuşulmaz olmuştu. Hâlbuki kansı hep o genç, güzel Kristin'di.

Erlend karanlıkta kansının omuzunu öptü. Kristin uykuda bunun farkına bile varmadı.

Erlend: "Zavallıyı bırakayım da uyusun," diye düşündü. "Bu akşam düşünecek o kadar çok şeyim var ki..."

Sonra karısına arkasını dönüp gözlerini ocakta hafif hafif ışıldamakta olan korlara dikti. Kalkıp korları külleydi iyi olurdu ama üşendi...

Ertesi sabah Lavrans'la Erling kalkarak avlunun öbür ucuna gitmişler, Erlend'in çitle çevrili sahada koşuşmakta olan atlarını seyrediyorlardı.

Lavrans: "Bana kalırsa, dedi, Erlend bu toplantıya gelirse bunu, ailesi ve kendi durumu bakımından Kral'ın akrabası olduğu için yapacaktır. Ama, beslemekte olduğu fikirler dolayısıyla, acaba karşı tarafa da meyledemez mi? Mesela İvar Ogmundssön bir karşısaldırıya geçse, Erlend onun tarafını tutar. Çünkü onun, İvar'in adamlarıyla da sıkı hısımlık, arkadaşlık bağları vardır..."

Erling cevap verdi:

"Zannetmem ki İvar bir şeyler yapmaya kalkışsın. Munan'a gelince, o kurnazdır. Bu işe seyirci kalır. Sonra, siz İsveçlisiniz Lavrans, orada aileniz de var. Pek iyi bilirsiniz ki, İsveçli asilzadeler bizim derebeyleri kendilerine eşit saymazlar. Bunun için, en zengin, en iyi aileden insanlara ihtiyacımız var bizim. Bu şartlar altında Erlend çapında bir adamın evinde oturup karısıyla oynaşmasına, çiftliğini idare etmesine göz yumarsak, doğru hareket etmiş olmayız. Ama, ille bizimle gelsin diye Erlend'i zorlamayı doğru bulmuyorsanız, ben de harekete geçmem."

“Bana kalırsa Erlend bizim tarafın köylerinde daha faydalı olur. Adam, at, para toplama işini belki köylüler iyi karşılamazlar. Ruslardan korkacak bir tarafımız yok ya, ne diye asker, para, hayvan verelim, diye düşünenler çıkabilir. İşte bence Erlend böyle düşünenleri kandırıp doğru yola getirebilir...”

“Yapar da, ha. Çünkü çok cerbezelidir o...”

“O dolayların adamları Erlend’in dilinden anlarlar. Fazla akıllı uslu bir adam onları ikna edemez. Bence Erlend’in toplantıya gelmesi zararlıdır. Çünkü orada ileri geri konuşacak, faydadan çok zararı dokunacaktır...”

O sırada Erlend gelip onları kahvaltıya çağırdı. Lavrans kirli, kır renkte bir atı okşamakla meşguldü:

“Damat, dedi, benim adamım atlanma bu kadar pis baksaydı, kahvaltıdan önce onu kovar, sofraya sonra otururdum.”

Erlend: “Ben de aynı fikirdeyim ama, dedi, Kristin’in hatırı için yapmıyorum bunu. Çünkü hizmetçilerden biri o heriften bir çocuk peydahladı.”

Lavrans kaşlarını çattı:

“Ya!” dedi. “Demek siz bunu çok büyük marifet sayıyorsunuz! Adamı da kendinize elzem sayıyorsunuz bu yüzden, ha?”

“Hayır ama, Kristin’le rahip ikisini evlendirmek istiyorlar. Ben de adamı kızla oturmaya zorlayayım istiyorlar. Yalnız, kız da babalığı da bu işe razı değil. Adam ise istemeye istemeye razı oldu. Yalnız, hiçbiri adamı kovayım istemiyor. Ya savuşup gider de kızı bu hâlde bırakırsa, diyorlar. Zaten şimdi adama Ulf göz kulak oluyor ama, o da ancak burada olduğu zaman yapabiliyor bu işi...”

Erling, Smid’in yanına gitti.

Lavrans damadına: “Kristin’i bugün biraz solgun gördüm,” dedi.

“Evet. Bir de siz konuşsanız onunla. Bu Naakkve olacak yumurcak Kristin’i iliklerine kadar emip kurutuyor. Kristin de köylü kadınlar gibi onu üç yıl mı emzirecek ne?..”

“Evet, Kristin oğlanı çıldırasıya seviyor.”

Erlend başını salladı:

“Orası öyle,” dedi. “Kristin’le Sira Eiliv işi gücü bırakıp hep çocukla meşgul oluyorlar. Diş etlerine bakıp: Ay şurası kızardı, ay burası kızardı! Şu dişini, yok bu dişini çıkaracak! deyip duruyorlar. Her çocuk diş çıkarır. Naakkve de diş çıkarmış, ne var bunda şaşılacak?”

2

Ertesi yıl Noel Yortusu’ndan sonra Kristin’le üvey oğlu Orm habersiz olarak, Erlend’in kardeşi Gunnulf’un şehirdeki evine misafir gittiler.

Bütün gün karla yağmur yağmış, sert bir rüzgâr esmişti. Akşam yemeğinden sonra da tam anlamıyla bir kar fırtınası başladı. Kristin’le Orm eve girdikleri zaman üstleri başları karla örtülmüştü. Gunnulf evinde oturan öteki insanlarla beraber akşam yemeğini yemekle meşguldü. Onları görünce meraklandı:

“Hayrola?” diye sordu. “Husaby’de bir şey mi oldu-yoksa?”

Kristin, hayır demek ister gibi başını salladı:

“Erlend bir ziyafete gitti,” dedi. “O kadar yorgundum-ki onunla beraber gitmeyi gözüm yemedi.”

Gunnulf onların bütün yolu at sırtında aldıklarını öğrenince şaşakaldı. Atlan bitkin bir hâldeydi. Yolun sonuna doğru kar yığınları arasından yollarını bulmak için büyük güçlük çekmişlerdi, Gunnulf iki hizmetçisine döndü:

“Çabuk, dedi, hanıma kuru elbiseler getirin!”

Hizmetçilerden biri Gunnulf’un sütninesi öbürü de onun kız kardeşiydi. Evde başka hizmetçi yoktu. Yeğeniyle de Gunnulf kendisi meşgul oldu.

Bir ara Orm, amcasına: “Kristin hasta galiba, dedi, babama da söyledim bunu ama bana kızdı, önce babamla beraber geleceklerdi, sonra babam o ziyafete gitti. Üvey annem de buraya gelmek için davrandı. Hava çok fenaydı ama onun sözünden çıkamadım. Zaten bilmem neden, onun yüzüne bakamıyorum.”

Kristin tekrar odaya gelince Gunnulf da yengesinin yüzüne bakmaktan korktu âdeta. Giydiği siyah elbisesinin içinde Kristin’in yüzü sapsanydı. Gözlerinin etrafında mosmor halkalar vardı. Etrafına acayip acayip, dalgın dalgın bakıyordu.

Gunnulf, Husaby’ye Erlend’in ikinci oğlunun doğumu dolayısıyla üç ay kadar önce gitmiş, o zamandan beri de Kristin’i görmemişti. Kristin süslenmiş olarak lohusa yatağında yatıyor, sıhhatli görünüyordu. Doğum kolay olmuştu. Erlend’in bu ikinci çocuğuna Lavrans’ın babasının adı olan Björgulf adı verilmişti. Kristin’in annesi Ragnfrid’le kocası Erlend çocuk için bir sütnine tutmak isteyince Kristin ağlamış, çocuğunu kendisi emzirmek istemişti. O zaman Gunnulf da Kristin’in tarafını tutmuştu.

Önce Kristin’e: “Björgulf nasıl?” diye sordu.

Çocuk için tutulan sütnineyi Kristin’in sevmediğini biliyordu.

Kristin: “Çocuk iyi, dedi, sütninesi Frida da onu çok seviyor, sandığımdan daha iyi bakıyor ona.”

Gunnulf yine sordu:

“Peki, Naakkve nasıl? Yine öyle güzel mi?”

Kristin hafifçe gülümsedi:

“Her gün daha da güzelleşiyor. Daha konuşmaya başlamadı ama yaşından o kadar büyük görünüyor ki onu görenler iki yaşında olduğuna inanamıyorlar.”

Sonra düşünceye daldı. Gunnulf yengesiyile yeğenine bakıyordu. İkisi de o kadar yorgun, o kadar kederli görünüyorlardı ki bu yüzden yüreği burkuldu.

Zaten Orm artık gamlı bir çocuk olmuştu. On beş yaşındaydı. O kadar narin, zayıf olmasa, çok güzel bir çocuk olacağı muhakkaktı. Boyu hemen hemen babasınıninkine yaklaşıyordu ama çok ince uzundu. Omuzları çok dardı. Yüzü de babasına benziyordu; yalnız, gözleri daha koyu mavi renkteydi. Terlemeye başlayan bıyıklarının altında ağzı daha küçük, daha gevşek duruyordu.

Çocuk ağzını hemen hiç açmamaktaydı. Dudaklarının iki kenarında yüzüne kederli bir hâl veren iki küçük çizgi vardı. Dar, esmer boynuyla kıvrıkcık siyah saçları bile ona acayip şekilde bahtsız bir hâl vermekteydi. Hafifçe önüne eğilmiş, yemeğini yiyordu.

Kristin kaynının evinde o güne kadar hiç yemek yemiş değildi.. Geçen yıl Erlend'le bahar toplantısına geldiği zaman da bu evde kalmıştı ama o zaman Gunnulf bu evde değildi.

Bu ev Kristin'e yabancı gelmekteydi. Nitekim kendisiyle beraber sofraya oturmuş olan kayını da ona yabancı geliyordu. Sofrada Gunnulf'un yardımcıları bir iki yoksul da bulunmaktaydı. Kadınların oturdukları sırada ise Gunnulf'un hizmetçilerinden başka bir de genç kız vardı. Kucağına iki yaşında kadar bir çocuğu almıştı. Kadın oburca tavırlarla et yiyor, çocuğuna da öylesine yemek tıktırıyordu ki küçüğün yanakları nerdeyse patlayacakmış gibi duruyordu.

Yemekten sonra Gunnulf kiliseye gitmek için ayağa kalktı:

“Kristin, Orm, dedi, sizin yataklarınızı yapsınlar da hemen yatın. Epey yorgun olmalısınız çünkü. Ben kiliseden dönünceye kadar uyumuş olursunuz herhâlde. Hadi, hoşça kalın.”

Kristin: “Ben de kiliseye kadar geleyim...” dedi. “Zaten bunun için gelmiştim buraya.”

Bunun üzerine hep beraber sokağa çıktılar. Kiliseye geldikleri zaman Kristin kendini ölü gibi yorgun hissetti.

Yanında bulunan bir sütuna dayanmak istedi. Taşın soğukluğu onu iliklerine kadar dondurdu.

Genç kadın bu akşam kendisini çok yalnız hissediverdi. Bir ara dualar okunurken, Oslo'daki manastırın kilisesini hatırladı. O da incecik sesiyle öbür genç kızlar gibi dualar okurken Erlend mantosunun yakasını kaldırıp onu beklendi. O anda ikisi de gizlice buluşup yasak ama tatlı zevkler tatmayı düşünüyorlardı. O zamanlar yalnız, yalnız Erlend'i görmekten, onunla buluşmaktan başka arzu beslememişti. Her buluşmalarında dudaklarını onun ateş gibi yanan ağzına doğru uzatmış; kucağını Erlend'in ona öğrettiği öldürücü, tatlı zevke açmıştı.

Şimdi artık tövbe, istiğfar etmişti. Geçen sefer bu kiliseye gelişinde günahlarından tamamen kurtulduğunu sanmıştı. Yalnız şu var ki şimdi de yüreğinde bir boşluk, ruhunda bir sabırsızlık, bir öfke, bir korku hissediyordu.

"Ne sefil bir insanım ben, yarabbi!" diyordu kendi kendine...

Kalbinin bu çoraklığını gidermeden önce yine çetin imtihanlar geçirmek zorunda kalacağını pek iyi hissetmekteydi. Yalnız, o kadar da sabırsızdı ki kalbinin duyduğu acılar yüzünden çatlayacağını hisseder gibiydi. Üfak tefek acılar, kederlerdi bunlar. O kadar çoktular ki... Buna karşılık, Kristin de o kadar sabırsızdı ki...

Erkekler tarafında Kristin üvey oğlunun uzun boyunu görmekteydi. Orm'u kendi çocuğuymuş gibi seviyordu. Elinde değildi bu. Yalnız, üvey kızı Margret'e bir türlü sevgi duyamamaktaydı.

Geçen kış Ülf, kızı Husaby'ye getirdiği zaman Kristin onu da sevmeye kendini zorlamak için çok büyük gayret sarf etmişti. Dokuz yaşında küçücük bir kıza karşı bu kadar büyük bir nefret, öfke duyduğu için kendi kendini ayıplıyordu.

Biliyordu ki, bu hisleri biraz da küçük kızın acayip şekilde annesine benzemesinden ileri gelmekteydi.

Sonra, Erlend'e de şaşıyordu doğrusu: Bu kıvrıcık san saçlı, koyu kestane gözlü kızın bu kadar güzel oluşundan dolayı çok gururlanmaktaydı ama, çocuk onda hiç de birtakım acı hatıralar uyandıracığa benzemiyordu. Erlend bu çocukların anneleriyle ilgili herşeyi unutmuştu sanki.

Kristin, Margret'e yalnız annesine benziyor diye kızmıyordu. Margret hiç kimsenin kendisine birşey öğretmesine tahammül edemiyordu. Hizmetçilere, uşaklara, kibirli ve zalim davranıyordu. Babasına karşı ise doğru sözlü değildi ama onun huyuna suyuna gitmesini biliyordu. Onu, Orm'un onu sevdiği gibi sevmemekteydi. Bir şey elde etmek istediği zaman babasına bin türlü nazla, cilveyle sokuluyor; onu okşayıp öpüyordu. Erlend kızına boyuna hediyeler veriyor, bir dediğini iki etmiyordu. Orm da kız kardeşini sevmemekteydi, Kristin bunu sezmişti.

Kristin, Margret'e tahammül edemeyişinden dolayı azap duymakla beraber; Erlend'le Orm arasında bitmez-tükenmez münakaşalar olduğunu gördükçe buna daha fazla üzülmüyordu. Üzüntüsünün asıl sebebi şundan ileri-geliyordu: Erlend oğlunu seviyordu ama onun istikbalini nasıl sağlayacağını bilemediği için şaşkına dönüyor, o zaman çocuğa haksız, sert davranıyordu. Eline'den edindiği bu gayrimeşru çocuklara birer çiftlikle birer sürü hayvan vermişti. Orm'un ola ola bir köylü olacağını bir türlü aklı almıyordu. Zaten çocuğun ne kadar zayıf, cılız olduğunu görünce onun bir köylü bile olamayacağını aklı kesti. O zaman onu itip kakmaya, dayanıklı, sağlam bir çocuk hâline getirmek için uğraşmaya başladı.

Orm'u saatlerce karşısına alıp ona ağır silahlar kullanmayı öğretmek istiyordu. Hâlbuki çocuk bunları yerlerinden oynatmaktan bile acizdi. Akşamları onu, hasta oluncaya kadar içki içmeye zorluyor, yanına alıp tehlikeli, yorucu avlara götürüyordu.

Kristin, Erlend'in duyduğu acının sebebini pek iyi anlıyordu: Yakışıklı, kibar bir çocuk olan oğlu ancak bir tek

mevki işgal edebilir, bir asilzade gibi hayat sürebilirdi. Aksi gibi gayrimeşru olarak doğmuş olması ona bu imkanı vermemekteydi. Sonra Erlend'in bir huyu daha vardı: Sevdiği bir kimse için saygı, acıma duydu mu, hemeri sabırsızlanıp çileden çıkıveriyordu.

Kristin, Orm'un da bütün bunların farkında olduğunu sezdi:

Çocuk babasını seviyor, onunla övünüyordu. Buna karşılık onun gösterdiği ölçüsüzlükler karşısında, babasını hor görüyordu. Böyle anlarda Orm, genç üvey annesine sığınıyor, onun yanında biraz rahat nefes alıp kendini daha hür hissediyordu.

Orm, Kristin'in yanında olduğu zamanlar kendine has o sakın tavırlarla gülüp şakalaşıyordu. Bu da Erlend'in hoşuna gitmiyordu. Onların bir olup kendi hâli tavrı hakkında hüküm vermekte olduklarından kuşkulanıyordu.

Gerçekten de Erlend'in durumu güçtü. Onun için, bu iki çocuk bahis konusu olduğu zaman üzülmeye şaşmamak icap ederdi.

Kristin, Erlend'in yaptığı aşırı hareketleri düşündükçe acıyla ürperiyordu.

Geçen hafta çiftliğe bir sürü misafir gelmişti. Margret de Husaby'ye geldiği zaman Erlend onun için yukarı katta bir oda hazırlatmıştı. Küçük kız, yanına babasının verdiği hizmetçiyle o odada yatacaktı. Kristin'in ikinci çocuğu Björgulf da sütninesi Frida ile yine o odada yatmaktaydı. Yalnız, yılbaşı dolayısıyla o kadar çok misafir gelmişti ki Kristin, Margret'in odasını misafirlerin genç erkek çocuklarına ayırmıştı. İki hizmetçi ile Björgulf, kadın hizmetçilerin bölüğünde yatıyorlardı. Erlend kızının da hizmetçilerle beraber yatmasından hoşlanmaz diye düşünerek, Kristin üvey kızı için büyük salondaki sıralardan birinin üzerine yatak yaptırmıştı. Zaten kadın ve kız misafirlerin hepsi bu salonda yatmaktaydılar.

Margret sabahları bir türlü yataktan kalkmak bilmiyordu. O sabah da Kristin onu birkaç defa uyandırmıştı ama kız yine yatmıştı. Herkes kalktıktan çok sonra o hâlâ uyuyordu. Kristin ise büyük salonda kahvaltı sofrası kurulacağı için, Margret'in bir an önce kalkmasını, ortalığın toplanmasını istemekteydi... Sonunda sabrı tükendi. Margret'in başının altından yastıkları çekti. Üzerindeki yorganı da kaldırdı. Kızın yorgan altında çınl çıplak yattığını görünce üzerine kendi üzerindeki mantoyu örttü.

O sırada Erlend çıkageldi. Bu hâli görünce Kristin'i bileğinden yakaladı. Öfkeden kendini kaybetmişti âdeta. Öyle ki, parmakları Kristin'in bileğinde iz bıraktı. Karısına avazı çıktığı kadar bağırdı:

“Ne hakla kızıma böyle muamele ediyorsun? Margret senin değil, benim, anladın mı? Kendi çocuklarına layık görmediğin şeyi nasıl layık görebilirsin ona? Hadi, herkesin önünde ondan af dile bakalım... Üstünden çektiğin yorganı da ört!”

Şu da var ki, Erlend bir gece önce epey içmişti. Fazla kaçırınca ertesi sabah pek aksi olurdu. Aklına türlü şeyler geliyor, kadın misafirlerin Eline'nin çocuklarını orada görüp kendi aralarında dedikodu yaptıklarını sanıyordu. Bu konuda herkesin besleyebileceği düşünceler bakımından pek alıngandı...

Kristin bu mesele hakkında Sira Eiliv'e danışmıştı ama adamcağız ona hiçbir yardımda bulunamamıştı. Sira Eiliv çok iyi bir adamdı ama asıl o böyle çok iyi olduğu içindir ki Kristin ona yüreğindeki üzüntülerden bahsedemiyordu. Erlend'in Margret yüzünden kendisine reva gördüğü hakareti anlattığı zaman, Sira Eiliv ona sabır tavsiye etmişti. Yalnız, Erlend'in, yabancıların önünde karısına karşı böyle hareket etmesinin doğru olmayacağını da söylemişti.

İşte Kristin kilisedeki ayin esnasında hep bunları düşünmekteydi. Geçen sefer buraya kucağında Naakkve olduğu hâlde gelmişti. Çocuğun meme emen ağzı

genç kadının içini nasıl da ısıtmıştı! O sırada yine Naakkve hatrına geldi: Evin sofasında koşarken öyle tatlı, öyle sevimliydi ki Kristin onun bu hâlini düşündükçe yüreği çarpmaya başlıyordu...

Naakkve'nin kıvrıcık, ipek gibi saçları koyulaşmaya başlamıştı. O da babası gibi esmer olacaktı. Öyle haşırn, öyle akıllıydı ki! Kristin ona eski pösteklerden oyuncak hayvanlar yapıyordu. Naakkve bunları yere atıyor, sonra peşleri sıra koşuyordu. Evdeki köpek yavrularıyla da alt alta, üst üsteydi. Bu oyun çoğu zaman oyuncak ayı yavrusunun ocağa düşmesiyle sona eriyordu. Pöstekiden yapılmış oyuncak dumanlar arasında pis bir koku çıkarak yanmaya başlıyordu.

O zaman Naakkve bağırıp tepiniyor, başını annesinin kucağına saklıyordu. Hizmetçiler onun gözünün içine bakmaktaydılar. Uşaklar eve geldikleri zaman onu kucaklarına alıp tavana kadar zıplatıyorlardı. Çocuk ne zaman kâhya Ulf'u görse hemen koşup bacaklarına sarılıyordu. Ulf onu birkaç defa çiftlik binalarına gezmeye götürmüştü çünkü.

Erlend ellerini birleştirip oğluna uzatıyor, onu oraya bastırıp omuzuna çıkanyordu. Husaby'de çocukla en az ilgilenen babasıydı ama yine de oğlunu sevmekteydi. Aslına bakılırsa Erlend şimdi iki tane meşru oğul babası olduğu için pek memnundu.

Kristin küçük oğlu Björgulf'u hatırlayınca yüreği burkuldu. Onu emzirmesine izin vermemişler, sütnine tutmuşlardı. Çocuk Frida'ya o kadar alışmıştı ki annesi gelip onu kucağına almak istediği zaman ağlamaya başlıyordu. Frida da çocuğa çok iyi bakmaktaydı doğrusu. Kristin bir çocuğu daha olursa onu sütnineye vermemeye azmetmişti. Kendine göre bir öç alma tasarlamıştı: Björgulf on bir aylık olmadan üçüncü çocuğunu da doğurursa mesele kalmayacaktı.

Kristin tövbe için yaptığı yolculuktan yüreği korkunç duygularla dolu olarak dönmüştü. Bir daha böyle

duygulara kendini kaptırmayacaktı. Yazın sonuna kadar günlerini çocuğuyla yalnız olarak büyük salonda geçir-mişti. Bir yandan, yüzüstü bırakılmış çiftliği düzeltmeye çalışırken öbür yandan da iyi yürekliliğiyle adamlarının sevgisini kazanıyordu. Gücü yettiği, eli eriştiği kadar her-kese yardım etmekteydi. Bu yüzden yüreği ferahlatıcı duygularla doluyordu.

Evliliğin ilk yılı sona erince, artık kocasının yanında yatmaya başladı. Bütün gayretiyle kocasını rahat ettir-meye; onun namusunu, şerefini korumaya çalışıyordu. Erlend ona hep şöyle diyordu:

“Şurası muhakkak ki Kristin, sen Husaby’ye namus denen şeyi getirdin!”

Adamları onu çok sevip sayıyorlardı. Evlenişinin biraz aceleye geldiğini, doğumu acayip şartlar altında yaptığını herkes unutmuşa benziyordu. Kadınlar bir araya gel-dikleri zaman hep Kristin’e akıl danışıyorlardı. Herkes ev-nin derli toplu oluşunu methediyordu. Gelinlik kızlara yengelik etsin, doğuran kadınlara yardımda bulunsun diye herkes onu çağınıyordu.

Hiç kimse ona genç, tecrübesiz olduğunu, köye yeni geldiğini hissettirmemekteydi. Hizmetçilerle uşaklar tıpkı Jörund’da, kendi evinde olduğu gibi yemekten sonra gece geç vakitlere kadar büyük salonda oturuyor-lar, evin hanımına daima bir şeyler soruyorlardı. Adamlar-ının kendisine bu kadar sevgi, saygı göstermelerinden çok memnundu. Erlend de bu hâlden büyük gurur duyuyordu.

O sıralarda Erlend, fiyordun güneyindeki bölgeden gemiler için tayfa toplamaya gitti. Atla, gemiyle boyuna yolculuk ediyordu. Kendisini görmeye gelen kimselerle konuştuğu, bir sürü mektup göndermek zorunda olduğu için işi başından aşkındı. Çok genç, güzel, neşeli bir hâli vardı. Eskiden arada bir üzerine çöken o uyuşukluktan eser kalmamıştı. Kristin’le meşgul olmaya

pek vakit bulamıyordu ama çapkınca tavırlarla, bakışlarla genç karısına yaklaştığı zaman Kristin hemen yaramaz, cilveli tavırlar takınıyordu.

Kocasına karşı olan davranışını, ona Munan'dan geien mektuba göre ayarlamıştı. Munan mektubunda, Kral'ın tertiplemediği toplantıya gitmediğini bildiriyordu. Toplantıda alınan kararlarla devam etmekteydi. Munan mektubunda Kristin'in babasından da bahsediyor, "Bu sefer ortalıkta görünmedi, toplantıya da gelmedi," diyordu. "Yanında Erngisle ile Kari Turessön'in mektupları vardı. Belki de bu mektupları şimdi yırtmıştır. Ayrıca rahibelerin manastırına da para bağışladı. Kristin oradayken pek canı sıkılmadığı için yapmış olacak bunu herhâlde..."

Mektubun burasını okurken Kristin utandığını, yüreğinin burkulduğunu hissetmişti ama sonunda o da Erlend'le beraber gülmüştü. Orm için çıkan birkaç kavga bir yana, kış ve bahar Kristin için pek neşeli, pek mesut geçmişti. Erlend kuzeye giderken çocuğu da yanına alıp almamak hususunda bir türlü karar veremiyordu. Derken Paskalya yaklaştığı sırada iş patlak verdi. Bir gece Erlend, Kristin'in kolları arasında ağlamaya başladı. Oğlunu gemisinde beraber götürmek istemiyordu. Orm'un böyle bir seferde gerektiği gibi hareket edemeyeceğinden korkmaktaydı. Kristin onu teselliye çalışmış, çocuğun zamanla elbet büyüüp gelişeceğini söylemişti.

Erlend'i uğurlamak üzere Birgsi'ye gittiği zaman ne korkmuş ne de üzölmüştü. Erlend'in neşesiyle, gururuyla o da sarhoş olmuştu âdeta...

Kristin o sıralarda üçüncü oğluna gebe olduğunu bilmiyordu. Rahatsızlıklar hissettiği zaman bunu Erlend'in evde yaptığı güröltüye, patırtıya, ikide bir tertiplemediği içki âlemlerine veriyordu. Sonra Naakkve de onu bitkin hâle getirircesine meme emiyordu. O sıralarda karnında yeni bir çocuğun kımıldamakta olduğunu hissetti...

Kış çok iyi geçmişti. Kristin yakışıklı kocasıyla şehirle-
re, köylere ziyaretler yapmış, bunlardan çok memnun
kalmıştı. Sonra, kendisi de o kadar genç, o kadar güzel-
di ki... Naakkve'yi sonbaharda memeden kesmeyi tasar-
lıyordu. Çocukla dadısını da beraber alıp yolculuk yap-
mak çok güç oluyordu. Ruslarla yapılacak olan bu
savaşta Erlend'in kahramanlık göstereceğinden emindi.
Doğrusunu söylemek gerekirse, yine gebe oluşuna pek
de sevinmemişti. Yine de Tanrı'ya şükretmiş, Erlend'in
kuzeyde gösterdiği başarıları öğrendikçe sevinmişti.

Erlend eylül sonunda eve dönmüştü. Kristin gebe olu-
şundan kocasının pek de memnun olmadığını sezmek-
teydi. Erlend bunu kansına söylemekten çekinmemişti
de:

“Seninle evlendiğim zaman benim için her gün bay-
ram olacak sanmıştım. Ama, şimdi boyuna uzun uzun
oruç tutmak zorunda kalıyorum ” demişti.

Bu sözleri hatırladıkça Kristin kıpkırmızı oluyordu.
Erlend onda yer eden bu duyguyu, şefkatle ve iyilikle
gidermeye çalışmıştı.

Gece geç vakit Gunnulf, Kristin ve Orm ocağın başına
geçip oturdular. Ocağın kenarında bir testi şarapla
kadehler duruyordu. Gunnulf birkaç defa misafirlerine:
“Siz gidip yatsanız iyi olur,” demişti.

Kristin yatmak istemedi. Geç vakte kadar dereden
tepeden konuştular. Bir ara sözü Husaby Çiftliği'ne getir-
diler. Kristin çiftliğin güzelliğini övdü:

“Öyle ferah, öyle açıklık bir yer ki!” dedi. “Gök bile
geniş âdeta. Hâlbuki benim köyümde gök; dağ yamaç-
larının üzerinde bir kubbe gibidir. Vadi siper yerededir,
yemyeşildir. İnsan oraya bakınca dünyayı ne fazla geniş
ne de fazla dar görür.”

Gunnulf sordu:

“Erlend'le evlenmeden önce birisiyle nişanlıymışsın.
O da orada mı oturuyordu?”

Kristin başıyla “evet” diye işaret etti.

“Onunla evlenmediğine pişmanlık duyduğun oluyor mu hiç?”

Kristin başını salladı:

“Erlend’i ne kadar seviyordum o zaman, bilemezsin.” dedi.

Sonra Gunnulf ocaktaki ateşleri düzeltti; İtalya’da yaptığı yolculuğu, gördüğü şeyleri anlattı.

Sonra Tanrı sevgisi ve günah korkusu hakkında öyle sert sözler söyledi ki Kristin renkten renge girdi.

Bir ara da: “Korkuyorum, Gunnulf,” diye bağırdı.

Gunnulf hâlâ sözlerine devam ediyordu. Sonra Kristin yere yıkılmak üzereyken hemen koşup onu kolları arasına aldı. Kristin bayılmıştı. Gunnulf ve Orm onu yatağına götürüp yatırdılar.

Kristin biraz sonra ayıldı. Gözlerini açıp yüzünü elleri arasına aldı. Birdenbire ağlamaya, inlemeye başladı:

“İkide bir Tanrı sevgisini, günah korkusunu anlatma bana,” dedi. “Gösterdiğim pişmanlık, çektiğim çile yetmiyor mu artık?”

Gunnulf bir müddet yatağın kenarında oturdu. Sonra sordu:

“Hizmetçiyi göndereyim mi sana? Soyunmana yardım etsin ? “

Kristin: “İstemem” dedi.

Gunnulf ona da Orm’a da: “Tanrı rahatlık versin” diyerek çıkıp gitti.

Kristin soyunup yattı. Orm o uyuyuncaya kadar baş ucunda durdu. Kristin çok geçmeden uyudu. O zaman Orm öbür yatağa girip yattı.

Ertesi sabah Gunnulf’la Kristin ve Orm pek az konuştular. Akşam geç vakit Erlend çıkageldi. Üstü başı sıırıslıklamdı. Deniz yoluyla gelmişti. Fırtına her an artmaktaydı. Çok kızgındı. İlk işi yine Orm’u azarlamak oldu. Kristin’in kar fırtınası esnasında Orm ile beraber başını alıp gitmesine pek içerlemişti.

3

Kristin en küçük oğlu Gaute'yi kucağına alarak çiftliğin kuzeyine düşen küçük tepenin üzerine götürmüştü. Akşam oluyordu, hava çok güzeldi. Ta aşağıda parlak ve durgun göle, dağların yamaçları, çiftlikler, gökteki yaldızlı bulutlar vuruyordu. Gündüzki yağmurdan sonra topraktan, ağaç yapraklarından sert bir koku çıkmaktaydı. Aşağıdaki çayırarda otlar diz boyuna gelmiş olmalıydı. Tarlalar taze bir yeşillikle kaplıydı.

Havada çalgı sesleri vardı. Ta uzaklardan kaval, tef, kemerçe sesleri duyuluyordu. Güneş henüz batmadığı için ormandan hâlâ kuş cıvıltıları geliyordu.

Bir yandan da çingiraklarını öttüre öttüre dalgalı bir yığın hâlinde koyun sürüleri çiftliğe dönmekteydiler.

Kristin kucağındaki çocuğu kaldırıp kulağına fısıldadı: "Gaute'nin meme vakti geldi, değil mi?"

Bebek her zamanki gibi başını annesinin omzuna dayadı. Arada bir Kristin'e daha fazla sokuluyor, o da çocuk sözlerini anlıyormuş da bunu ondan yapıyormuş sanıyordu.

Kristin çiftlik binalarına doğru inmeye başladı. Büyük evin kapısı önünde Naakkve ile Björgulf konuşuyorlar, ellerinden kurtulmak için dama tırmanmış olan kediye aşağıya indirmeye uğraşıyorlardı. Sonra eski, kör bir hançeri alıp sofanın zemininde kazdıkları bir çukuru genişletmeye başladılar.

O sırada Gaute'nin dadısı bir bakraç keçi sütü getirdi. Kristin bunu kaşık kaşık Gaute'ye içirmeye başladı. Hizmetçi küçük çocuğa söz söylediği zaman yumurcak öfkeli öfkeli homurdandı. Hizmetçi onu götürmek ister gibi yapınca annesinin kucağına saklanarak tekmeler savurdu.

Hizmetçi kız: "Çocuk bugün daha iyi galiba..." dedi.

Kristin çocuğun yüzünü tutup kaldırdı. Gaute'nin yüzü sarıya çalan bir beyazlıktaydı. Gözleri yorgun görünüyordu.

Büyük bir başı, buna karşılık ufak tefek, cılız elleri, ayakları vardı. Ağustosun on sekizinde iki yaşını bitirmişti; ama hâlâ yürüyemiyor, konuşamıyordu. Ağzında topu topu beş tane diş vardı.

Sira Eiliv, Kristin'e çocuğa sıcak keçi sütü içirmesini salık vermişti. Hizmetçi kadın gittikten sonra Kristin küçük çocuğu bağrına basıp öptü:

“Zavallı yavrum benim!” dedi.

Ne de güzel cocuktu, yarabbi! Kristin onu kendisine, kendi ailesinin baba tarafına benzetiyordu. Koyu mavi gözleri; sık, ipek gibi yumuşak, sırma sarısı saçları vardı.

Çocuk yeniden inlemeye başladı. Kristin ayağa kalkıp çocukla beraber biraz yürüdü. Gaute cılızdı, küçüktü ama yine de Kristin'e ağır geliyordu. Çocuk tekrar annesinin kucağına çıkmak istedi. Bunun üzerine Kristin onu kollarına aldı. Yatıştırmak için kucağında sallayarak karanlık odada dolaşmaya başladı.

O sırada bir atlı avluya girdi, kâhya Ulf' un sesi etrafta çınladı. Kristin kucağında çocuğuyla dış kapının önüne geldi:

“Bu akşam atının eyerini kendin çıkaracaksın galiba, Ulf,” dedi. “Bütün uşaklar dans etmeye gittiler çünkü... Aksilik oldu böyle ama ne yapalım, kusura bakma...”

Ulf söylene söylene atın eyerini çıkarmaya başladı. O sırada da Naakkve ile Björgulf adamcağızın etrafında türlü yaramazlıklar yapıyorlardı:

“Bizi ata bindirsene n'olur?..” diyorlardı.

Karşıdaki otağa kadar at sırtında gitmek istiyorlardı. Kristin seslendi:

“Olmaz Naakkve, gel bakayım buraya da Gaute'nin yanında dur, ağlamasın. Ben mutfağa kadar gidip geleceğim.”

Naakkve bunu duyunca yüzünü ekşitti ama kardeşinin önünde türlü maskaralıklar yapmaya başladı. Kristin küçüğü kapının yanında bir yastığın üstüne oturtmuştu.

Naakkve dört ayak üstü yürüyüp sıçıyor, bazen de ellerini kulaklarına dayayıp boynuz yaparak kardeşini oyaltmaya çalışıyordu. Kristin eğilip Naakkve'nin saçlarını okşadı. Bu çocuk kardeşlerine o kadar iyi davranıyordu ki!

Kristin, elinde büyük bir toprak tencereyle mutfaktan sofaya geldiği zaman kâhya Ulf bir iskemleye oturmuş, çocuklarla oynuyordu. Gaute, annesi gözüne görünmediği zamanlar Ulf'la oynamaktan hoşlanıyordu. Ama onu görür görmez ellerini uzatıp vızıldamaya başladı. Kristin tencereyi masanın üzerine koyup Gaute'yi kucağına aldı.

Ulf sordu:

“Demek bütün hizmetçiler, uşaklar gittiler bu akşam, ha?”

“Orkdal'da bir düğün varmış, oradan ayrılan çalgıcılar buraya geldiler. Kızlar da izin isteyip gittiler. Hepsi genç, ne yapsınlar!”

“Evet ama, Kristin, onları pek de başıboş bırakmamalı. Sonra, sonbaharda burada bir sütnine bulmak da güç olacak galiba, değil mi?...”

Kristin, elinde olmaksızın elbisesinin kıvrımlarını düzeltti. Ulf'un bu sözleri üzerine kıpkırmızı olmuştu. Kâhya güldü:

“Ama, dedi, sen hep böyle Gaute ile uğraşırsan işler geçen yılki gibi olur...” Sonra, Gaute'ye döndü: “Gel, evladım, buraya, sana da yemek yedireyim...”

Kristin Ulf'a cevap vermedi. Çocuklarını masanın başına oturtup yemeklerini getirerek yedirmek istedi. Naakkve ile Björgulf, kaşıkları alıp kendileri yemek için zırlıdanmaya başladılar. Şimdi büyük çocuk dört yaşındaydı. Küçüğü de üç yaşına basmak üzereydi.

Ulf: “Erlend nerede?” diye sordu.

“Margret de dans etmek istiyordu, onu alıp gitti.”

“Ha, bu iyi, bak! Erlend kızına göz kulak olmasını bilmeli...”

Kristin yine cevap vermedi. Çocukları soyup yatırdı.

Ulf karnını doyurduktan sonra sıranın üzerine uzandı. Büyük çocuklar yatağa yatmışlardı, Gaute beşiğindeydi. Kristin gidip yün sepetini alarak beşiğin yanına oturdu. Kumaş dokumak için yünleri yumak yapmaya başladı. Bir yandan da beşiği ayağıyla yavaş yavaş, sessizce sallıyordu.

Sonra başını çevirmeden sordu:

“Sen de gidip yatmayacak mısın Ulf? Yorgun olmalısın...”

Kâhya ayağa kalktı, ateşi karıştırıp düzelttikten sonra Kristin’in yanına geldi. Tam karşısına geçip oturdu, ileriye doğru eğilip dirseklerini dizlerine dayadıktan sonra: “Şehirden hiç haber sormuyorsun bakıyorum, Kristin...” dedi.

Kristin’in yüreği korkuyla çarpmaya başladı. Ulf’un hâlimden, tavrından getirdiği haberlerin iyi olmadığını seziyordu. Yine de gülümseyerek sakin bir tavırla cevap verdi:

“Söyle bakalım, bir şeyler mi öğrendin yoksa?”

“Dur anlatayım...”

Ulf heybesini aldı, içinden Kristin için şehirden aldığı öteberiyi çıkardı. Kristin teşekkür etti, sonra sordu: “Peki, şehirde ne var ne yok?”

“Duyduğuma göre Erlend düğün hediyesi olarak sana verdiği çiftliklerin kiralalarını peşin alıp gemi donatmaya başlamış. Sonra, bir çiftliğin üç yıllık kirasından vazgeçip yerine kuru ot almış. Başka bir çiftliği Rein Manastırı’nın rahibelerine pek iyi bilmiyorum ya satmış ya rehin etmiş. Demek istediğim şu ki Erlend bir yandan boyuna çocuk yapıp ailesini büyütürken, öbür yandan da malını mülkünü har vurup harman savuruyor.”

Kristin ses çıkarmadı. Olup bitenleri biliyordu zaten. Ulf devam etti:

“Yakında bir alay çocuk anası olacaksın, Kristin.”

Genç kadın biraz titrek bir sesle cevap verdi:

“Evet ama, hiçbirini fazla değil ki onların...”

“Sen bu çiftliği düzeltip kalkındırmak için çok çalıştın Kristin. Ama Erlend iki gemiyi donattıktan sonra epey zaman buradan uzak kalacak. Kuzeyde bir savaş çıkacak diyorum ben. Ama, kocan o kadar böndür ki iki yılda elde ettiklerinden faydalanmayı da beceremeyecektir. Sen hep hastasın. Bu gidişle bir gün yatağa düşeceksin. Ben sana çiftliğin işlerinde elimden gelen yardımı yaptım. Ama, Erlend birtakım aşırı, ölçüsüz işler yaparsa bunun sonu ne olur, bilemem...”

“Evet, Ulf, sen bize karşı cidden çok iyi hareket ettin. Unutamam bunu doğrusu...”

“İstersen eve bir haber yolla. Annen sonbaharda seni görmeye gelecekti ya, baban da gelsin onunla beraber.”

“Ben bu güz annemi rahatsız etmek istemiyordum. Artık yaşlanmaya başladı; sonra o kadar sık doğuruyorum ki her seferinde onu ayağıma getirtemem doğrusu.”

“Ama bu sefer yap bunu, Kristin. Babanı da çağır da bu işler hakkında ona akıl danış...”

“Babama bunları açamam.”

“Öyleyse Gunnulf’a danış. Ona bahsedemez misin bu işlerden ? “

“Evet ama, Ulf, onu şu sırada böyle şeyler için rahatsız etmek doğru olmaz ki...”

Ulf: “Madem kimseye danışmak istemiyorsun, o hâlde Erlend’le konuş,” dedi. Kristin’in cevap vermediğini görünce de ilave etti: “Evlatlarını düşün, onlar için yap bunu..”

“Sen çok iyi adamsın, Ulf, çocukları da çok seviyorsun. Ama, bana kalırsa evlenip kendi malın mülkünü uğraşsan daha iyi olur. Nene lazım Erlend’in... benim malımın mülkümün dınıltılarıyla uğraşmak!”

Ulf, Kristin'e baktı. Genç kadın iskemlesinin üzerinde dimdik, genç ve güzeldi. İnce yünlü kumaştan baş örtüsü solgun, durgun yüzünü çevrelemekteydi. Belinde gümüşten, güllerden yapılma bir kemer vardı. Bu kemerden bir anahtar destesi sarkıyordu.

Göğsünde, uçlarında birer haç bulunan iki zincir panlamaktaydı.

Her lohusalığından yine de güzel, daha sakinleşmiş olarak kalkmıştı. Genç omuzlarına yüklenen sorumluluklar her gün biraz daha artıyordu. Yanakları biraz zayıflamış, beyaz, geniş alnının altındaki gözleri daha ciddileşmiş, ağzı ise kırmızılığından kaybedip biraz daha zayıflamıştı. Bu gidişle vaktinden önce ihtiyarlayıp çökecekti... Yine Ulf'a döndü:

"Bana kalsa evlenmelisin. Malın mülkünle uğraşmalısın."

"Evet ama, pek de genç sayılmam artık. Otuz beş yaşındayım, Kristin. Neredeyse senin baban yaşındayım."

"Eh, sen de evlenmek için erken davransaydın, Ulf."

"Sen de yatacaksın herhâlde, değil mi, Kristin?"

"Evet, birazdan yatacağım. Sen de gidip yat, dinlen, iyi edersin..."

Ulf Kristin'e "Tanrı rahatlık versin," dedi sessizce çıkıp gitti.

Kristin masanın üzerinden şamdanı alıp yatakta uyan çocuklarına baktı, Björgulf'un gözleri çapaklı değildi. Dışarıda hava bozuk, rüzgârlı olup da çocuklar evde, ocağın başında kaldıkları zaman Björgulf'un gözleri ağırırdı. Kristin uzun uzun onlara baktıktan sonra beşiğinde uyumakta olan Gaute'nin üzerine eğildi.

Geçen yazki kızıl hastalığı salgını çıkıncaya kadar çocuklarının sıhhati pek yerindeydi. Hastalık yüzünden fiyord bölgesinde birçok çocuk ölmüştü, ama Tanrı'ya şükür, Kristin kendi çocuklarını kurtarabilmişti.

Onlar da yatağa düşmüşler, Kristin tam beş gün çocukların baş ucundan ayrılmamıştı. Üçünün de ciltlerinde kırmızı lekeler vardı. Işık görmeye gelemiyorlardı. Küçük vücutları ateş gibi yanmaktaydı. Kristin elini yorganın altına sokup parmaklarıyla Björgulf'un tabanına hafif hafif vurarak ninni söylüyor, çocuğun uyumaya başladığını görünce sesini fısıltı hâline gelecek şekilde alçaltıp sonunda susuyordu.

Björgulf çocuklarından en az hasta, fakat en çok yaramaz olanıydı.

Kristin bir an ninni söylemekten vazgeçse, hemen yorganını atıp kalkmak istiyordu. O sırada Gaute on aylıktı. O kadar biçare bir hâli vardı ki Kristin onun yaşayacağını pek sanmıyordu. Meme emmeye bile mecali yoktu. Sarılıp sarmalanmış olarak göğsüne sokuluyor, öylece duruyordu. Bazı zamanlar Kristin hem kucağında Gaute'yi tutuyor hem de öbür eliyle Björgulf'un tabanlarına hafif hafif vurup ninni söylüyordu.

Üç çocuk da biraz uykuya daldılar mı genç kadın elbiselerini çıkarmaksızın yatakta çocuklarının arasına uzanıyordu. Erlend de düşünceli düşünceli üç oğluna bakarak oraya buraya dolaşmaktaydı. O da onlara ninni, şarkı söylemek istiyordu ama çocuklar babalarının güzel sesinden hoşlanmıyorlar, kendilerine hep anneleri ninni söylesin istiyorlardı. Hâlbuki Kristin'in sesi güzel değildi.

Hizmetçiler gelip gelip, hanımlarına: "Kendinize dikkat edin biraz, çok yoruldunuz," diyorlardı.

Uşaklar gündelik işler için sualler soruyorlardı. Orm da ara sıra küçük kardeşleriyle oynuyordu. Kristin'in tavsiyesi üzerine Erlend, Margret'i Ösferdal'a yollamıştı, Orm gitmek istememişti. Sira Eiliv de çocukların baş ucunda oturuyordu. Zavallı adam o kadar üzüntülüydü ki bu yüzden zayıflamıştı. Birçok güzel, küçük çocuğun ölmesi onu çok kederlendirmişti. Hastalık yüzünden birkaç yetişkin insan da ölmüştü.

Altıncı akşam çocuklar o kadar iyileşmişlerdi ki Kristin o gece soyunup yatacağına dair kocasına söz verdi. Erlend hizmetçilerle beraber çocukların başında bekleyerek, bir şey olursa Kristin'e haber verecekti.

Akşam yemeğinde Kristin, Orm'un yüzünün ateş gibi yandığını, nöbetten gözlerinin çakmak çakmak olduğunu gördü. Orm: "Bir şeyim yok" dedi ama birdenbire ayağa kalkıp dışarıya çıktı. Erlend'le Kristin de onun peşi sıra avluya çıktıkları zaman çocuğun kusmakta olduğunu gördüler.

Erlend kolunu çocuğun beline doladı:

"Orm, hasta mısın, yavrum?" diye sordu.

Çocuk başını babasının omzuna dayadı:

"Başım öyle ağrıyor ki..." dedi.

Karı koca o geceyi Orm'un baş ucunda geçirdiler. Üykusunda boyuna sayıklıyor, çılgınlık koparıyor; uzun kollarını o yana, bu yana savuruyordu. Korkunç kâbuslar görür gibi bir hâli vardı. Söyledikleri anlaşılmıyordu.

Sabahleyin Kristin olduğu yere yığılıverdi. Yeniden gebe olduğu anlaşıldı. Çok hastalandı, sonra da üzerine uyku hâli gibi bir şey geldi. Derken, büyük bir nöbet geçirdi. Zavallı Orm gömüleli on beş gün olmuştu ki Kristin üvey oğlunun öldüğünü öğrendi.

Genç kadın o kadar zayıf, kansız, bitkindi ki bu haberi öğrenince acı duyup duymadığı belli bile olmadı. Ona hiçbir şey tesir etmiyordu. Sabahtan akşama kadar yarı ölü bir hâlde yatağında yatıyordu. Öyle korkunç anlar geçirdiği olmuştu ki böyle zamanlarında kadınlar ona güç yaklaşıp dokunabildiler, yüzünü gözünü yıkayıp saçını başını tarayabildiler.

Sonra sayıklamakla, ateşle beraber bu hâl de geçti. Kristin böyle herkesin kendisini pohpohlamasından pek memnundu. Sinekleri kovmak için yatağının etrafına dağ çiçeklerinden yapılma birçok çelenk asmışlardı. Hele yağmurlu havalarda, dağ köyleri halkının yolladığı bu çiçekler odaya hoş bir koku saçıyorlardı.

Bir gün Erlend, çocukları Kristin'in yanına getirdi. Genç kadın kızıl salgınının çocukları epey sarsmış olduğunu gördü. Gaute annesini hatırlamıyordu ama Kristin bu yüzden üzülmeydi. Bildiği tek şey, Erlend'in hep kendi başında olduğuydu.

Kocası her gün Orm'un mezarı başına gidip dua ediyordu.

Her yıl Sanct Olaf Yortusu'nda olduğu gibi, o yıl da Nidaros'a gitmekte olan dilenciler Husaby Çiftliği'ne uğradılar. Kristin, Husaby'ye yerleştiğinden beri dilenciler orada iyi karşılanıyorlar; kendilerine yatacak yer, yiyecek veriliyordu.

O yıl uşaklar hanımlarının hasta olduğunu ileri sürüp dilencileri barındırmak istemediler. Erlend bunu öğrenince hemen koştu, bütün dilencileri içeriye aldı; onlara yemek, yatak verdirdi. Hepsine kendi eliyle ikramda bulundu, ölümle pençelesen karısı için dua etmelerini istedi. Kadınlı, erkekli dilenciler, kendilerini daima iyi karşılayan genç hanımın hastalığına çok üzüldüler. İçlerinden ağlayanlar bile oldu.

Kristin biraz iyileşince bütün bunları Sira Eiliv'den öğrendi. Ancak yılbaşı yaklaştığı sıralarda evinin işleriyle uğraşmaya başlayabildi.

Karısı hastalanınca Erlend kaynatasıyla kaynanasına haber yollamıştı ama, düğüne gittikleri için evlerinde yoklardı. Haberi öğrenince Husaby'ye geldiler. Kristin o sıralarda biraz iyileşmişti; yalnız o kadar yorgundu ki onlarla konuşmaya pek de kuvvet bulamadı. Tek istediği şey, Erlend'in hep yanı başında bulunmasıydı.

Çok üşüyordu, zayıftı, kansızdı. Onun için, kanlı canlı olan Erlend'e sokulmak istiyordu hep. Kanını yakan ateş öylesine kaybolmuştu ki sevginin ne demek olduğunu bile pek hatırlamıyordu ama bu hastalıkla beraber son yılların kaygıları, acıları da kaybolmuştu. Orm'un ölümüne Erlend'le ikisi çok üzülyorsa da Kristin şimdi

hâinden memnundu. Erlend küçük Gaute'nin hastalığını pek anlayamıyordu. Kristin, onun "Karıma bir hâl olacak" diye pek korkmuş olduğunu şimdi çok iyi anlıyordu.

Şimdi Erlend'e söz söylemek hem güç hem de fena olacaktı... Aralarında başlamış olan huzur, neşe bu yüzden zarar görebilirdi belki...

Kristin berrak yaz gecesi içinde, büyük evin kapısı önünde duruyordu. O sırada çiftliğin adamları birer ikişer eğlentiden dönmeye başladılar. Margret babasının koluna girmişti. Öyle süslenmiş, takmış takıştırmıştı ki kılığı böyle her çeşit insanın bulunduğu bir kır eğlencesine değil de bir düğün törenine daha çok yaraşırdı. Kristin üvey kızının terbiyesiyle ilgili işlere karışmaktan artık iyiden iyiye vazgeçmişti. Erlend kızı için aklına nasıl eserse öyle karar veriyordu.

İkisi de susmuştu. Kristin gidip bira getirdi. Genç kız oturup şundan bundan bahsetmeye başladı. Kristin, Margret'in terbiyesi ile meşgul olmamaya başlayalıdan beri baba kız pek dosttular. Erlend kızının eğlenti hakkında anlattığı herşeye gülüyordu. Nihayet Margret'le hizmetçileri üst kattaki odalarına yatmaya çıktılar.

Bundan sonra Erlend odada biraz dolaştı, uzanıp esnedi ama "Yorgun değilim" dedi. Parmaklarını siyah, uzun saçları arasında gezdirmekteydi.

"Eğlentiye gitmeden önce yıkanmıştım ama vaktim yoktu, dedi, saçlarımı şimdi keser misin, Kristin?"

Kristin: "Hava karardı," dedi.

Erlend, gülümseyerek, ona duman deliğinden içeriye girmekte olan ışığı gösterdi. Yeniden sabah oluyordu. O zaman Kristin kocasını oturtup omuzlarına bir bez koydu. O saçlarını keserken Erlend de gıdıklanıyormuş gibi kımıldanıyor, makasın boynuna yaklaştığını görünce gülüyordu.

Kristin kestiği saçları güzelce toplayıp ateşte yaktı. Sonra bezi de ateşin üzerine silkeledi. Bir tarak alıp kestiği saçları başın tepesinden itibaren taradı, sonra çarpık kesilmiş tarafları makasla yeniden düzeltti.

Kristin kocasının arkasında dururken Erlend onun ellerini yakaladı, göğsünün üstüne getirdi, başını arkaya eğip gülümseyerek ona baktı:

“Yoruldu, değil mi?” diye sordu.

Sonra karsını bırakıp hafifçe içini çekerek ayağa kalktı.

Yıl sonuna doğru Erlend, deniz yolu ile Björgvin'e gitti. Karısı yine kendisiyle beraber gelmediği için üzgündü. Kristin bezgin bezgin gülümsüyordu: Nasıl olsa Gaute'den ayrılamayacaktı ki...

Bunun üzerine Kristin o yaz da yalnız kaldı. Ama, bu yıl hiç olmazsa şubat sonlarından önce çocuk beklemiyordu. Çünkü yazın doğum yaparsa, işlerin çok olduğu sıralarda bu hem kendisine hem de ona yardım edecek kadınlar için çok güç oluyordu.

Bir yandan da yine savaş söylentileri dolaşıyordu ama herkes harbin oralara kadar gelmeyeceği düşüncesindeydi. Her yanda derin bir huzur, sükûn vardı. Babası bile çiftliğinin başında, işiyle gücüyle uğraşıyordu.

Ancak, her yanda da kaygı, tasa vardı. Hiç kimsenin savaştan, memleketin idaresinden başka söz ettiği görülüyordu. Kıyı boylarına inen birtakım adamlar hep öğütler veriyorlar, tasanlar hazırlıyorlar, sonra vazgeçip bunların yerine yenilerini kuruyorlardı. Asil, zengin bir ailenin çocuğu olmak dolayısıyla Erlend de bunlar arasındaydı. Kristin kendisinin hemen hemen bu işlerin dışında olduğunu hissediyordu. Kocasının da bu türlü işlerle uğraşmaya ne zoru vardı ki? Öbür derebeyleri Erlend'den ne istiyorlardı acaba?

Kristin bu işler hakkında kocasına hiçbir şey sormadı. Çünkü Erlend çabucak parlayıveren, sert, düşüncesiz hareketler yapan bir adamdı. Kristin eskiden onun

bu hâlini hoş görmüş, bunun kendilerine neye mal olabileceğini hiç düşünmemişti. “Evlenince hepsi geçer bunların” diyordu ama ilk çocukları doğduktan sonra Kristin’i bir düşüncedir almıştı: Erlend için herkes: “Uçarı, hercai adamdır, pek güvenilmez ona...” diyordu.

Öyleyken Kristin yine de güvenmişti. Mesela, bir ara Erlend ile buluştukları evi; Brynhild Flyga’nın evini hatırlıyordu. Sonra, Erlend’le öbür kadın arasındaki bağın nasıl kesiliverdiği hatırına geliyordu. Erlend’in nikâhlı karısı olduktan sonra onun takındığı tavır hatırına getiriyordu. Herkese, herşeye rağmen Erlend, Kristin’e bağlı kalmıştı. Şimdi de pek iyi anlıyordu ki Erlend karısını dünyanın bütün hazinelerine değişmezdi...

O ara hatırına Haftor Graut geldi. Ne zaman karşılaşsalar bu adam, Kristin’in peşini bırakmıyor, ona birtakım saçma sapan şeyler söylüyor, onu göklere çıkarıyordu. Yalnız, Kristin bunların hiçbirine aldırış etmemişti. Adamın şakalaşma tarzı böyleydi herhâlde. Kristin bu yakışıklı ve canlı adamdan hoşlanmıştı, şimdi de hoşlanıyordu ama onun yaptıklarını sadece şaka saymaya da imkân yoktu...

Haftor Graut’a bir kere de Kral’ın Nidaros’ta verdiği ziyafette rastlamıştı. Genç adam her zamanki gibi yine Kristin’in peşine takıldı. Bir akşam ikisi de üst katta bir odaya çıkmışlar, oradaki bir karyolanın üstüne yan yana uzanmışlardı. Kristin’in doğmuş olduğu vadi köylerinde böyle âdetler yoktu. Misafir kadınlarla erkekler hiçbir zaman baş başa kalmazlardı. Nidaros’ta ise bu, âdet olmuştu. Herkes böyle şeyleri olağan karşılıyordu. Kristin: “Asilzadelerin âdetleri böyle olsa gerek” diye düşündü.

Haftor’la Kristin odaya girdikleri zaman, Erling’in karısı da başka bir yatakta İsveçli bir şövalye ile yatmaktaydı. İkisinin aralarında, Kral’a son günlerde musallat olan kulak ağrılarından bahsettiklerini duydu.

Erling’in karısı kalkıp büyük salona gitmek istediği zaman İsveçli şövalye bayağı sevinmiş göründü.

Kristin, sohbetlerinin ortasında, Haftor'un düpedüz kendisiyle sevişmek istediğini anlayınca o kadar şaşırdı ki, ne korkabildi ne de öfkelenemedi. İkisi de evliydi. İkisinin de çocukları vardı. Kristin'in böyle bir şeyi hiçbir zaman aklı almamıştı. Kendisi de vaktiyle Erlend'le evlenmeden epey yaramazlıklar yapmıştı ya... Ama yok, Kristin günün birinde başına böyle şey geleceğini aklından bile geçirmemişti. Haftor ona karşı hep güler yüzlü, nazik davranmıştı. Kristin onun böyle kendisini ayartmaya kalkışmasına ne mana vereceğini bilemiyordu. Onu pek o kadar ciddiye almak gerekmiyordu ama Haftor genç kadını günahların en büyüğünü işlemeye sevk etmek istemişti...

Kristin ona yanından gitmesini söylediği zaman, Haftor yataktan kalktı. Süklüm püklümdü ama utanmıştan çok şaşırmış gibi bir hâli vardı. Sonra inanmaz bir tavırla Kristin'e sordu:

"Sen sahiden evli insanların hiç birbirlerini aldatmadıklarını mı sanırsın?"

Kristin, karısından başka bir kadınla düşüp kalkmayan evli erkeğin parmakla gösterildiğini biliyordu. Bu bakımdan kadınlar belki biraz daha iyiceydiler ama işte o kadar...

Haftor yine sordu:

"Papazların günah hakkındaki sözlerine inanıyor muydun? İnanıyordun, ha? Öyleyse Erlend'in seni nasıl elde ettiğine bir türlü aklım ermiyor."

Bunları söylerken Kristin'in gözlerinin ta içine bakmıştı. Genç kadın her ne pahasına olursa olsun onunla bu konudan bahsetmek istememekle beraber, gözleri düşüncelerini yine de açıkça ifade ediyordu.

Kristin bu işten kimseye tek kelime bahsetmedi. Erlend'e de hiçbir şey söylemedi. Erlend, Haftor'u severdi. Erkeklerin böyle Haftor Graut gibi havai olmaları pek çirkin bir şeydi ama Kristin bunun kendisini ilgilendirir bir cihetini göremiyordu. Zaten sonraları Haftor artık Kristin'i rahatsız etmemişti.

Erlend de havai bir erkekti ama Haftor'un yaptıklarını yapmazdı. Sahiden hercai miydi o? Kristin, Erlend'in yaptıklarını gören birçok kimselerin, şaşıldığını, sonra kendi aralarında fısıldaştıklarını görüyordu. Herkes Erlend'in macera düşkünü, yiğit, gözü pek bir adam olduğunu biliyordu; ama onun bir huyu da karşısındakinin söylediklerini, mantık, muhakeme yoluyla çürütecek yerde, dediğini kabul eder görünüp sonra aleyhinde bulunmaktı. İşte bunun içindir ki çok kimse Erlend'den uzun boylu çekinmiyordu.

Bir yıl önce Norveç Başyargıcı, küçük Kral ile beraber, Nidaros'a gelmişti. Bu vesileyle sarayda verilen ziyafette Kristin de bulunmuştu. En güzel mücevherlerini takmış, ipekli kırmızı gelinliğini giymiş olduğu hâlde, oradaki en yüksek rütbeli insanların eşleri arasında, sessiz sakin durmuştu. Bir yandan da öbür erkekler ortasında kocasının neler yaptığını hiç gözden kaçırmamıştı. Erlend'le gittiği her yerde yaptığı gibi orda da olup bitenlere dikkat etmiş, konuşulanları dinlemiş, görüp duydukları hakkında uzun uzun düşünmüştü.

O zaman bazı şeyler anlar gibi olmuştu. Erling, Norveç'in kudretini kuzeyde ta Beyaz Deniz'e kadar herkese saydırmak için her şeyi yapmak gerektiği fikrindeydi. Yalnız, meclisle şövalyeler onun gibi düşünmüyorlardı, faydalı olabilecek bu hareketin aleyhindeydiler. Başpiskoposla rahipler de bu işe para yardımında bulunmak niyetindeydiler ama memleketin başka yerlerindeki rahipler dinsizlere, Tanrı düşmanlarına karşı yapılacak da olsa, böyle bir savaşı iyi bulmuyorlardı. Bu yüzden hatırlı birçok kimse, hele burada Trondhjem dolaylarında, Başyargıç aleyhinde çalışıyordu. Zaten bu adamlar öteden beri kanunlara, Kral'ın hukukuna aldırış etmemeyi âdet edinmişlerdi. Erling'in de şimdi ortaya çıkıp kendi hısmı olan Kral Haakon'un fikirlerini böyle ateşli bir şekilde savumasını hoş görmüyorlardı.

Erlend kendini Başyargıç gibi harcatmaya yanaşmıyordu. Kristin anlıyordu bunu. Yalnız, Erlend bir şey bildiği için

böyle hareket etmiyordu. Hısmı olan Erling'in ciddi, vakur yaradılışı onu sıkıdığı için böyle hareket ediyor; kudretli hısmıyla alay ederek ondan bir bakıma öç alıyordu.

Kristin, Erling'in Erlend'e karşı olan şimdiki durumunu anlar gibiydi. Erling'in daha çocukluk çağından beri Erlend'e karşı sevgisi olduğu muhakkaktı. Erlend'in doğuştan asil, savaşçı olarak kıymetli olduğunu biliyordu. Onu kendine bağlayabilirse hem tasarladıklarını yerine getirmek için hem de Erlend'in kendi iyiliği için kullanacaktı. Ama, işler böyle olmamıştı.

Erlend iki yıldır yazları çiftliğinden ta sonbahara kadar uzak kalmış, kuzey kıyılarındaki göllerde yıkanmış, kendi bayrağını taşıyan dört küçük gemiyle korsanları kovalamıştı. Günün birinde su ve yiyecek almak için en kuzeyde, Tana fiyordu üzerinde yeni kurulmuş bir Norveç köyüne gelmişti. Tam o geldiği sırada Karelililer bu köyü yağma ediyorlardı. Erlend yanındaki bir avuç insanla, yağmacılardan on sekizini esir edip ateşe verdikleri bir samanlığın çatısındaki kocaman kütüğe yan yana asmıştı.

Sonra dağa sığınmaya çalışan bir Rus çetesini yok etmiş, birçok düşman kayığını ele geçirip batırmıştı. Bütün kuzeyde herkes Erlend'in çok çabuk, çok yaman davrandığından bahsetmekte idi. Yiğit ve dayanıklı olduğu, bütün yorgunluklara, güçlüklerle katlandığı için adamları onu seviyorlardı. Halkla Haalogaland'daki büyük çiftlik sahiplerinin oğulları arasında ahabplar, arkadaşlar edinmişti. Ora halkı o güne kadar kendi topraklarını hep yalnız başına savunmak zorunda kalmıştı.

Bütün bunlara rağmen Erlend, Başyargıç Erling'in kuzeye doğru yapmak istediği büyük seferde ona yardımcı olmak istemedi. Gençler Erlend'i takdir ediyorlardı ama olgun, düşünceli insanlar onun yaptıklarını çok aşın bulmaktaydılar.

Böylelikle Kristin, Erlend'in de hâlâ gençler arasında sayılmakta olduğunu görmekteydi. Hâlbuki Erlend Başyargıç Erling' den bir yaş büyüktü. Kristin bir bakıma bunun böyle olmasını hoş görüyordu. Çünkü böylelikle Erlend'in yaptıkları genç, ateşli bir gencin yaptığı işler sayılmaktaydı. Velhasıl Erlend'i herkes sevdi, şımarttı, övdü ama hiç kimse onu kâmil bir insan saymadı.

Sonra Kristin, Erlend'in, kendisine eşit derebeylerinin istedikleri gibi olmak için nasıl azimle uğraştığını da görüyordu.

Erlend, Rusya ile bir savaş yapılmasına taraftardı. Norveç'le İsveç'in bir tek krallık oluşundan da söz ettiği oluyordu. İsveçliler Norveç'in şövalyelerini, derebeylerini; asıl kendilerinininkine eşit saymıyorlardı. Erlend bu konuda şöyle demektedir:

"İsveçlilerin bizi sayması için bizim değerimizi göstermemiz gerek. Bunu yaptığımız gün onlarca hor görülme-
mekten kurtulmuş oluruz."

Erlend'e çok kimse hak vermemekteydi ama şimdi gözde olmasına rağmen yine de onu ciddiye alır görünmüyorlardı. İşin tuhafı, bir zamanlar Erlend o kadınla nikâhsız yaşar, Kral'ın, kilisenin emrini dinlemezken; herkes onu ciddiye almıştı da şimdi bütün bu yaptıkları unutulup affedilmişti.

Kristin bütün bunları düşünüyor, düşünüyor, daha ilerisine aklı ermediğinden sonunda düşünmekten vazgeçiyordu. Birkaç yıl mahsul kötü olmuştu. Husaby şimdi iyi bir çiftlik hâline gelmişti. Tanrı onlara üç tane nur topu gibi erkek evlat vermişti, her yıl doğururken ölmesi pekâlâ mümkünken Kristin'i yaşatmıştı. Geçen yıl hastalıktan birçok çocuk ölürken Tanrı onun çocuklarını bağışlamıştı. Gaute de günden güne iyileşiyordu.

Erlend eylül sonunda eve geldi. Kristin'i yatakta bulacağını sanıyordu; karısı onu yolun alt başında karşıladı. Gaute'yi kucağına almıştı. Öbür oğulları da etrafında koşuşturmaktaydılar.

Erlend atından inip oğullarını eyerin üzerine yerleştirdi. Sonra, Gaute'yi kucağına alıp taşımak istedi. Gaute'nin babasından korkmadığını görünce Kristin'in solgun, bitkin yüzü aydınlandı.

Kocasına yapmış olduğu yolculuk hakkında bir şey sormadı. Yalnız Gaute'nin çıkardığı dört dişten bahsetti. Zavallı bu yüzden o kadar hastalanmıştı ki...

O sırada Gaute bağırdı. Yüzüne babasının sakalı batmıştı. Yine annesinin kucağına geçmek istedi. Erlend çocuğu vermek istemedi ama Kristin yine de onu kucağına aldı.

Gece çocuklar yatıp odalarında yalnız kaldıkları zaman Kristin kocasına son yolculuğu hakkında haber sordu.

Erlend, Kristin'in yüzüne göz ucuyla şöyle bir baktı: Ne kadar da bozulmuştu zavalcılık! Önce dereden tepeden bahsetti. Sonra: "Erling'in de selamı var, bunu gönderdi sana," dedi.

Bu, yer yer küflenmiş, tunç bir hançerdi. Gaute'de kemik hastalığı varsa hançer beşiğine konulunca muhakkak faydası dokunacaktı. Kristin hançeri yeniden sarıp sarmaladı. Yerinden güçlükle kalkıp onu da beşiğin altındaki öbür eşyanın yanına koydu.

Erlend şefkatli bir eda ile karısına: "Hadi sen yat artık" dedi.

Sonra onun yanına gidip ayakkabılarıyla çoraplarını çıkardı. Bir yandan da anlatıyordu:

"Haakon Ogmundssön geri geldi. Ruslarla, Karelililerle barış imzalandı. Güzün ben yine kuzeye gideceğim. Çünkü barış oldu ama ortalık hemen yatışacağa benzemiyor. Sonra, oraları bilen birisinin gitmesi lazım. Kral hem temsilci olarak hem de Vargöy Kalesi'nin komutanı olarak beni oraya gönderecek. Geniş yetkiler verdi bana. Kale de ayrıca sağlamlaştırılıp daha fazla korunacak."

Erlend bunları anlatırken karısının yüzüne dikkatle bakmaktaydı. Kristin biraz meraklanmış görünüyordu ama

hiçbir şey sormuyordu. Hoş, bu havadislerden uzun boylu bir şey anladığı da yoktu ya. Erlend karısının çok yorgun olduğunu fark edince fazla bir şey söylemedi. Yalnız, bir ara yatağın kenarına oturdu.

Kendisi ise ne türlü bir vazife aldığını biliyordu. Artık ziyafetler, toplantılar bitmiş demektir. Şimdi iş başına geçecek, gerekirse savaşacaktı. Bu Vargöy Kalesi çok önemli bir yerdi...

O dolaylarda Laponlardan, Ruslardan, Karelililerden meydana gelme karmakarışık bir halk oturuyordu. Aralarında büyücüler, sihirbazlar, dinsizler vardı. Bunlara Norveç Krallığı'nın buyruğuna boyun eğmeyi, vergi vermeyi öğretmek; Husaby ile Möre arasındaki geniş bölgedeki Norveç köylerini yakıp yağma etmemelerini sağlamak lazımdı. Barış günün birinde kurulacaktı ama; belki de Erlend göremeyecekti bunu.

Sonra Erlend'in kendi adamlarına da söz geçirmesi lazımdı. Hele bahar yaklaştığı zaman o uzun, karanlık geceler, fırtına, denizin cehennemî gürültüsü ve soğuk yüzünden bu adamlar arasındaki bazı dikkafalılar âdeta hasta oluyorlardı.

Tam o sıralarda un, yağ, içki de bitiyordu. Adamlar kadın yüzünden aralarında dövüşüyorlardı. Bu yüzden adada hayat çekilmez hâle geliyordu.

Kuzeydeki kuvvetleri idare eden İngolf Peit, başında iyi bir kumandan bulunduğu müddetçe yararlı bir adamdı. Erlend oraya gidince Hugrekken bölgesinin idaresini İngolf'a bırakacaktı. "Denizkızı" da çok güzel bir gemiydi. Erlend gemisini hatırlayınca memnun memnun gülümsedi.

Neden sonra, karanlıkta bir çocuk ağlayışıyla uyandı. Ağlayan Björgulf'tu. Kristin tatlı sözlerle çocuğu tekrar uyutmaya çalışıyordu. Björgulf geceleri böyle uyandığı zaman kirpikleri çapaktan birbirlerine yapışıyordu.

Gözlerini açamayınca ağlamaya başlıyor, o zaman Kristin diliyle çocuğun kirpiklerini ıslatıyordu. Erlend bunun çirkin bir şey olduğu düşüncesindeydi.

Kristin çocuk uyusun diye yavaş sesle ninni söylemekteydi. Bu da Erlend'i rahatsız etti. O anda yüreği deniz, gemi, açıklık, serbestlik hasretiyle doldu:

"Çekip gitmeli buradan," diye düşünüyordu. "Evi dolduran bu çocuklar, evle çiftliğin bitmek tükenmek bilmez dırıltıları, uşaklarla, ortakçılarla tartışmalar Kristin'in sonu gelmeyen hastalıkları... Çekilir mi bu kadar dert, yahu!.."

Sonra Kristin'in bitikliğini, solgunluğunu gördükçe meraklanıyordu. Ona bir hâl olsa, kendisi de yaşayamazdı muhakkak. Ama, onunla beraber yaşamaya da tahammülü yoktu. Hiç olmazsa şimdilik böyleydi bu, Erlend bütün bu gürültülerden kaçmak istiyordu. Yoksa, kendisini ölecekmiş sanıyordu.

Bir yandan da böyle düşüncelere kapıldığı için kendi kendinden utanmaktaydı. Kristin'i baştan çıkarttığı sıralarda onunla beraber olmaktan nasıl da memnunluk duymuştu hâlbuki!

Ama, Erlend böyleydi işte. Kristin tövbeler, ziyaretler, çilelerle günahlarından kurtulduğundan beri melek gibi olmuştu. Şefkatli, sadık, yumuşak başlı, becerikli, saygıdeğer bir ev kadınıydı. Husaby'ye şeref getirmişti. Erlend'in onu ilk tanıdığı günlerdeki gibi saf, temiz, taze bir hâli vardı.

Erlend bunları hatırlayınca gözleri doldu. Vaktiyle ona: "Sen buldukça bunarsın," demişlerdi. Bu söz yalan da değildi hani.

Erlend'in içi geçmiş, uyuyakalmıştı. Bir ara Kristin'in kalkıp çocuklardan birini kucağında sallaya sallaya ninni söyleyerek odada gezindiğini duydu.

Yataktan fırladı. Yerde bulunan bir çocuk patiğine ayağı takıldığı için sendeledi. Sonra kansının yanına giderek

kucağındaki çocuğu aldı. Gaute'ydi bu. Kucak değıştirin-
ce avaz avaz haykırmaya başladı; Kristin kızdı:

“Neredeyse uyutmuştum onu hâlbuki...” dedi.

Erlend çocuğu salladı, kışına bir iki tokat yapıştırdı. Hâlâ ağladığı için ona öyle sert bir tavırla çıkıştı ki çocuk korkup sustu. Erlend o güne kadar hiç böyle bir şey yapmamıştı. Öfke onu çileden çıkarmıştı âdeta. Suratı asıktı. Yarıçıplak bir hâlde ayakta duruyor, soğuktan titriyordu. Kucağında da çocuk boyuna hıçkırmaktaydı. Derken, karısına çıkışmaya başladı:

“Yeter artık, yahu!” dedi. “Bir de bu yumurcakilara dadılar tutuyoruz. Gitsinler dadıların yanında yatsınlar! Sen dayanamayacaksın bu işe...”

Kristin ağlamaklı bir sesle: “Yaşadığım müddetçe çocuklarım yanımda olsunlar istiyorum, hakkım yok mu buna?” diye sordu.

Erlend kansının ne demek istediğini pek kavrayamadı:

“Hadi git yat, dedi, dinlenmen lazım çünkü.”

Sesi biraz yumuşamıştı. Gaute'yi kendi yatağına götürdü. Uyutmak için ninni söylemeye çalıştı. Karanlıkta gümüş kemerini bulup çocuğa verdi. Kemerin küçük halkaları birbirlerine vurup çınlamaya başlayınca çocuk onlarla oynamaya koyuldu.

Kristin yattığı yerden telaşla sordu:

“Hançerini kemerden çıkardın mı bari?”

Gaute annesinin sesini duyunca bir feryat kopardı. Bunun üzerine Erlend bir yandan onu korkuturken öbür yandan yine gümüş kemeri tıngırdatmaya başladı. Sonunda çocuk sesini kesti.

Erlend çocuklarını seviyordu ama sabahtan akşama kadar onların lafını etmekten, evin neresine gitse onlara rastlamaktan usanmıştı. Koskoca bir çiftlikte bu üç küçük çocuğun nasıl olup da hep böyle ayak altında olduklarına bir türlü akıl erdirememekteydi.

Çocuklara bakmıyor diye, vaktiyle Eline'yi kırdığını hatırlıyordu. Şimdi ise Kristin'e çocuklara çok fazla bakıyor diye kızılıyordu.

Nikâhlı karısından olan çocuklarını kucağına aldığında, ilk defa Orm'u kucağına aldığı zamankine benzer bir his duymamıştı. O sıralarda Eline'den pek bıkmıştı. Onun bencilliğinden, haşin tabiatından, aşırı sevgisinden tiksinimişti âdeta. Sonra, o kadının kendisi için çok yaşlı olduğunu da anlamıştı. Yaptığı o deliliğın kendisine pahalıya mal olacağını anlıyordu. Orm doğunca bu, onun annesine de Erlend'in katlanması için bir sebep teşkil etmişti. Orm doğduğu zaman Erlend o kadar gençti ki, çocuğun durumunu da anlamamıştı: Kendi çocuğunun annesi olan kadın, başka bir adamın nikâhlı karısıydı.

Erlend karanlıkta ağlamaya devam etti. Gaute'yi de daha fazla bağına bastırdı. Yalnız, hiçbir çocuğunu Orm kadar çok sevmemişti. Ona öyle acıyor, çocuğa sağlığını da söylediği sert sözler için o kadar üzülyordu ki... Orm babasının kendisini ne kadar sevdiğini fark bile edemedi ölmüştü. Erlend, Orm'un kendi meşru çocuğu sayılamayacağını, asalet unvanına vâris olamayacağını anladığı gün derin bir kedere, umutsuzluğa kapılmıştı. Sonra, onun kendisinden çok üvey annesine bağlandığını görünce bu hâli de kıskanmıştı. Zaten Kristin'in çocuğa karşı takındığı ölçülü ve iyi tavırlar, Erlend'in çocuğa karşı takındığı sert tavır karşısında bir savunma şekli alıyordu.

Sonra Orm hastalanmış, üst kattaki odada süslü püslü bir yatağı yatmıştı. Onu yoklamaya gelen kadınlar: "Orm'a bir hâl olursa Kristin yaşayamaz," diyorlardı.

Bu gece Erlend'in önünde bir yığın hatıra canlanıyordu. Hâlbuki o, bezginlikten, korkaklıktan bunları düşünmek istememişti. Gündelik hayatın hayhuyu içinde bunları unutuyordu; ama cesareti yok oluverdiği anlarda bunlar yine karşısına çıkıyordu.

Mesela, Eline'nin kendini öldürüşü sırasında Fru Aashild'in Haugen'deki evinde geçirdiği günler de bu aradaydı. Bunları da gündelik hayatının hayhuyu içinde unutmuştu. İntihar hadisesinden sonra Haugen'den ayrılışından beri oraya uğramamış, Björn ile Aashild'i de evlendiği günden beri görmemişti. En çok Björn'e rastlamaktan çekinmişti.

Björn, Fru Aashild'e kavuşmak için, Erlerd'in gösteremediği cinsten bir cesaret göstermişti: Munan'ın anlattığına göre yüreğine hançer saplayıp karısını öldürdüğü zaman eli bile titrememişti

Björn'le Fru Aashild öleli bu kış tam iki yıl olacaktı. Ölümleri çok esrarlı olmuştu. Tam bir hafta, konu komşu Haugen'deki binalardan duman tüttüğünü görmemişlerdi. Bunun üzerine, birisi çıkıp bütün cesaretini toplamış, eve girmişti. Björn boğazı kesilmiş olduğu hâlde yatağında yatıyordu. Karısının ölüsü de kollarının arasındaydı. Yatağın önünde, yerde kanlı hançeri durmaktaydı.

Hemen bunun bir intihar olduğunu anlamıştı ama; onları yine de ecelleriyle ölmüş gibi dinî tören yaptırarak gömdürmüşlerdi. Ağızdan ağıza: "Bu belki de bir haydutun işidir," diye lâflar dolaşmıştı. Yalnız, Fru Aashild'le Björn'ün bütün servetlerini kilitledikleri çekmeceye el sürülmemişti, cesetlere fare de dokunmamıştı. Herkes bu hâli, Fru Aashild'in büyücülük yaptığına bir delil sayıyordu.

Erlend kendi annesinin ölümünü de hatırlıyordu. Gemileri Moldöy Boğaz'ında demirlemişti. O kadar koyu bir sis vardı ki üzerlerinde duvar gibi yükselen dağların tepeleri arada bir seçiliyordu. Annesinin tabutunu bir sandala koymuşlardı. Papazla yardımcısı sandalın baş tarafına oturmuşlardı. Küreklerin suya dalıp, ıskarmozlara sürtünürken çıkardıkları gürültüyü etraftaki dağlar boğuk boğuk aksettiriyordu.

Erlend de gemisinin baş tarafında durmuş. sandalın uzaklaşmasını seyrediyordu. Dokunduğu her şey sisten nemlenmişti. Saçlarından, elbiselerinden rutubet damlalar hâlinde sızıyordu. Sandal sisin içine gömülüp kaybolduktan çok sonra da küreklerin suya dalarken, çıkardıkları boğuk sesleri duyabiliyordu.

Erlend annesinin ölümünden sonra huzura sükûna kavuşacağını sanmıştı ama, o zaman da karşısına Eline çıkmıştı.

Tek huzurlu, sakin zamanını düşündükçe, Kristin'le buluştukları bir geceyi hatırlıyordu. Kristin manastırın arkasındaki ormanın kenarında Erlend'in kolları arasına büzülerek yatmış uzun uzun uyumuştı. Genç kız, bir çocuk kadar sakindi.

Erlend çok geçmeden onu da baştan çıkarmıştı. Sonraları Kristin'in yanında da huzur ve sükûn hissedemez olmuştu. Nitekim şimdi de hissedemiyordu. Hâlbuki evinde kendisinden başka herkes, genç kadının yanında huzura, sükûna kavuşmaktaydı.

Bu şartlar altında Erlend yeni maceralara atılmaktan başka çare göremiyordu. Kuzey Denizi'nin dalgaları ortasında, kayalıklar arasında, bitmez tükenmez kıyıların karşısında olmak istiyordu. Orada öyle ihtişamlı fiyortlar vardı ki, içlerinde her türlü pusuyu, hileyi gizliyebilirlerdi. Dillerini çat pat bildiği öyle insanlar vardı ki bunlarla karada, denizde savaşmak zorundaydı.

Erlend nihayet uyuyakaldı.

Sonra uyandı. Rüyasında ne görmüştü ki? Ha, evet! Bir yatakta yatıyordu. İki yanında da esmer birer Lapon kadını vardı. Bu iş sahiden de olmuştu. Gissur'la beraber kuzeydeyken körkütük oluncaya kadar içmişlerdi. Yalnız bütün bu maceradan şimdi ancak kadınların çıkardıkları o yabani hayvan kokusunu hatırlayabiliyordu...

Şimdi ise hasta oğlu koynundayken böyle rüyalar görmekteydi! Kendinden o kadar korktu ki tekrar uyumaya

cesaret edemedi. Uyumadan yatakta yatmayı da canı istemiyordu. Cidden talihsiz adamdı ha! Kaygıdan, tasadan taş kesilmiş, hiç kıvıldamadan uzanmış yatıyordu. Yüreği küt küt atmaktaydı:

“Sabah olsa da kurtulsam...” diye düşünüyordu.

Ertesi gün Kristin'i yatakta kalmaya ikna edebildi. Çünkü o perişan hâliyle evin içinde oradan oraya dolaştığını görmeye tahammülü yoktu.

Kendisi de karısının yatağının yanına oturdu. Boyuna onun elini okşadı. Kristin'in kolları daima güzeldi. Yalnız, o kadar tombuldu ki, küçük ince kemikleri görünmezdi. Şimdi ise zayıflamış kollarından bu kemikler birer düğüm gibi çıkmaktaydı. Kolun iç tarafında ise teni mavimsi bir beyazlıktaydı.

Dışarıda sert bir rüzgârla şiddetli bir yağmur vardı. Erlend akşama doğru şövalyeler salonundan döndüğü sırada, Gaute'nin avlunun bir yerinde bağırıp ağladığını duydu.

İki bina arasındaki dar geçitte üç oğlunu çatıdan inen su oluğunun tam altında oturmuş buldu. Naakkve, Gaute'yi iki eliyle sımsıkı yakalamıştı. Björgulf ise onu korkutarak, küçüğe bir solucan yutturmaya çalışıyordu. Avucu boyuna kıvranan pembe solucanlarla doluydu.

Babaları azarlayınca çocuklar pek utanıp sıkıldılar. Bunu komşulardan birinin öğüdü üzerine yapmışlardı:

“Küçüğe canlı bir solucan ısıtırsanız dişlerini kazasız belasız çıkartır,” demişti bu adam.

Çocukların üçü de sırlıklam olmuştu. Erlend bağırarak çocukların dadılarını çağırdı. Kızlar koşa koşa geldiler. Erlend hizmetçileri bir temiz haşladıktan sonra Gaute'yi koltuğunun altına aldı. Öbürlerini de önüne katıp eve götürdü.

Biraz sonra çocuklar kupkuru olmuşlardı; hayatlarından memnundular. Yabanlık elbiselerini giymişler,

annelerinin yatağı karşısında yan yana oturmuşlardı. Babaları biraz daha bağırıp çağırmış, bir iskemleye tek-meyi attığı gibi odanın öbür köşesine yuvarlamıştı. Sonra da geceleyin duyduğu kaygıları, tasalan yatıştırmak için çocuklarını bağrına bastırmıştı. Kristin, Erlend'in çocuk-larla oynadığını gördükçe sevinçle gülümsüyordu.

Erlend sonra onlara bir hikâye anlattı:

“Laponya’da bir büyücü kadın vardı. İki yüz yaşınday-dı belki. Fakat o kadar kara kuru bir şeydi ki boyu şu kadarcıktı. Erlend onu yakalamış, deri bir torbaya koy-muş, torbayı da bir çekmeceye kilitlemişti. Çekmece şimdi kayıkhanesinde duruyordu.”

Çocuklar soruyorlardı:

“Yemek yemez mi bu kadın?”

“Yemez olur mu? Bir oturuşta bir küçük çocuk yiyor. Bu ona bir yıl yetiyor. Siz de uslu oturmazsanız, hasta annenizi üzerseniz, hepinizi o deri torbaya kapatırım ha!”

O sırada Naakkve bilgiç bir eda ile: “Annem bize bir kız kardeş doğuracak da ondan hasta...” dedi.

Erlend çocuğu kulağından tutup çekerek yanına getir-di. Kucağına oturttu:

“Evet,” dedi. “Bu kız kardeş doğar doğmaz ben o büyücü kadına söyleyeceğim, size büyü yapsın diye. O üçünüzü de birer beyaz ayı kılığına sokup ormana salive-recek. Benim bütün malım mülküm de kız kardeşinizin olacak...”

Bunun üzerine çocuklar çığlıklar atarak yatağa tırma-nıp annelerinin yanına sığındılar. Gaute söylenenleri anlamamıştı ama kardeşlerine uyup o da bağırıyor, yata-ğa tırmanıyordu.

Kristin, Erlend’e çıkıştı:

“Çocuklara böyle kötü şakalar yapma, canım...” dedi.

Naakkve çok geçmeden gülüp bağırarak babasının yanına koştu. Sonra onun ellerini yakalayıp ısırıldı...

O seferinde de Erlend, o kadar özlediği kız evlada sahip olamadı.

Kristin ona iki tane gürbüz, güzel oğlan çocuk doğurdu ama bu ikizler yüzünden az kalsın ölüyordu. Birine İvar öbürüne de Skule adı verildi. İvar, Kristin'in anne tarafından büyük babasının adıydı.

Ragnfrid: "Babam uğursuz adamdır. Onun adı aileye girmesin, daha iyi," dedi ama, Erlend dinlemedi:

"Çocuğumun o adı taşımasından övünç duyarım," dedi.

Skule adı da Erlend'in hısımlarından olan Kral Skule'den geliyordu.

Kristin tehlikeyi atlatıncaya kadar sonbahar epey ilerlemişti. Onun için, Erlend kuzeye gitmek üzere yola çıkmadı. Kristin beş yılda beş çocuk doğurmuştu. Erlend'in artık: "Karım doğururken ölecek" diye korkusu yoktu.

Kristin'in de kendisi gibi düşündüğünü anlıyordu. Kristin çocuklarının her birinin Tanrı'nın bir vergisi, çektiği acıları da geçirmesi gereken bir çile saymıştı. Ama, bu sefer o kadar korkunç şekilde ıstırap çekmişti ki Erlend, onun artık bütün cesaretini kaybettiğini anlıyordu.

Genç kadın, yüzü bal mumu gibi sapsarı, yatağına uzanmış, yanında duran iki kundak çocuğuna bakıyordu. Yalnız, bakışlarında, öbür çocuklarına bakarken gözlerinde beliren saadetten eser yoktu.

Erlend karısının yanına oturmuş, kuzeye yapacağı yolculuğu zihninde tasarlamakla meşguldü. Güzün sona erdiği şu günlerde gemiyle yolculuk çetin olacaktı şüphesiz; yalnız, bitmez tükenmez kış gecelerini orada geçirmek de çok hoş olacaktı. Bunu tarif edilmez bir hisle bekliyordu. Karısı için duymuş olduğu son kaygılar, tasalar ondaki en küçük direnme duygusunu bile eritip yok etmişti: Aile yuvasından uzaklara gitmek arzusunu duyuyor, bu arzuya hiç ses çıkarmadan boyun eğiyordu.

4

Erlend iki yıla yakın bir zaman Vargöy Kalesi'ndeki askerî kuvvetleri kumanda etti. Bütün bu zaman içinde de ancak bir tek defa Bjarköy'e kadar geldi, orada Erling'le buluştu.

Erlend'in gelişinin ikinci yılı yazında, Orkdöla eyaletini yöneten Henning Alfssön öldü. Erlend onun işlerine de bakmaya başladı. Bunun üzerine, Haftor Graut Erlend'in işlerini görmek için Vargöy'e hareket etti.

Erlend eylülün ilk haftasında güneye doğru yelken açıp yola çıktığı zaman keyfi pek yerindeydi. Yıllardır böyle bir sevinç duymamıştı. Çünkü şimdi o, vaktiyle babasının görmüş olduğu vazifeleri görmekteydi. Böylelikle hem kendi gözünde hem de kendisiyle aynı rütbede olanların nezdinde müstahak olduğu mevkiyi kazanmış oluyordu.

Bir yandan da evini özlemişti. Kuzeyde geçirdiği ilk kış yorucu olmuştu. Kalede işsiz güçsüz oturmuş, tamir işine bir türlü başlayamamıştı. On yedi yıl önce inşa edilmiş olan bu kale, şimdi hemen hemen bir harabe hâlindeydi.

Sonra, bahar geldi, yaz geldi. Erlend vergi tahsildarlarıyla, halk temsilcileriyle görüşmek için oradan oraya dolaşıp durdu. Hep iki gemiyle seyahat ediyor, pek eğleniyordu. Adadaki evler tamir edildi. Kale de sağlamlaştırıldı. Yalnız, ertesi yıl yeni bir durgunluk devresi başladı.

Şu Haftor da ne diye ortalığı biraz karıştırmıyordu! Hepsine bu yüzden eğlence çıkardı!.. Erlend böyle söyleyip gülüyordu. İki arkadaş gemiyle Trjanema yakınlarına kadar gitmişler, orada Haftor bir Lapon kızını ayartıp yanına alarak getirmişti. O zaman Eriend, Haftor'u bir kenara çekip onunla konuşmak zorunda kaldı:

“Unutma ki, Haftor, dedi, bu dinsizlere buraların sahibi bizler olduğumuzu hep hatırlatmak gerek. Onun için, boş yere kimseyi kıskırtıp başımızı derde sokmayalım.

Elimizde pek az kuvvet var çünkü. Laponlar kendi aralarında savaşa girip birbirlerini öldürürlerse biz onların işlerine karışmayalım. Bırakalım onlar tatsınlar bu zevki. Ama, Ruslara karşı çok uyanık olmamız lazım. Bütün bu işleri yaparken, kanlarına ilişmemek yerinde olur.

Hoş bunların hepsi de büyücüdür ya zaten...”

Haftor çiftliklerini de karısını da başından defetmek niyetindeydi. Erlend ise yuvasına dönmek istiyordu. Kristin'i, Husaby'yi, köyünü, çocuklarını görmek isteğiyle yanıp tutuşuyordu.

Lyng fiyordunda bulunduğu zaman oradan keşişler, rahipler taşıyan bir gemi geçmişti. Bütün bu din adamları kuzeyde Hristiyanlığı yaymaya gidiyorlardı.

Erlend: “Kardeşim Gunnulf da bunlar arasındadır belki” diye düşündü.

Sahiden de üç akşam sonra kardeşiyle buluştu. Erlend acayip şekilde heyecanlıydı. Gunnulf'a kuzeyde ne kendisinin ne de adamlarının uzun boylu ibadetle meşgul olamadıklarını anlattı:

“Burada herkes kendini bir çeşit Haçlı Seferi'nde sayıyor, günahlarının hesabı pek o kadar sıkı tutulmayacağını düşünüyor,” dedi.

İki kardeş bir çiftliğin yakınındaki toprak kulübede buluşmuşlardı. Gece epey ilerlemiş, herkes yatmıştı ama onlar hâlâ konuşuyorlardı.

Denizle fırtınanın gürültüsü kerpiç duvarlardan geçerken biraz hafiflemiş olarak onlara kadar geliyordu. Arada sırada içeriye sızan bir rüzgâr ocaktaki ateşlerin üzerine üflüyor, yağ lâmbasının alevini hafifçe eğiyordu.

Kulübede eşya yoktu. İki kardeş, duvarlar boyunca uzanan, minder yerini tutan toprak sedir üzerinde oturmuşlardı. Gunnulf hokka kalemle yazı tahtasını kardeşiyle kendi arasına yerleştirmişti. Erlend ona, yol boyunca lazım olur diye köylülerin evleri, denizcilik hakkında birtakım bilgiler, havanın nasıl olacağını anlama usulleri,

Lapon dilinden bazı kelimeler yazdırdı. Gunnulf gemisini kendisi idare ediyordu. Teknenin adı “Sunnivasuden” di.

Erlend kardeşine: “Sen boyuna bana bir dalda durmaz, dersin ama kendin benden daha betersin,” dedi. “Yıllar yılı yabancı memleketlerde dolaştın, nihayet kendi yurduna geldin. Şimdi de ta kuzeyde, dilini bilmediğin birtakım insanlara vaazda bulunmaya gidiyorsun.”

“Evet ama Erlend, benim ailem, malım mülküm filan yok ki. Sen öyle değilsin. Bir yığın ayak bağı var.”

“Orası öyle. Ama ben karımla çocuklarımın, malımla mülkümün beni böyle kıskıvrak tutmalarına pek razı değilim.”

“Öyle söyleme, Erlend, günün birinde bütün bunları kaybediverirsin sonra...”

“Yok, yok! Sahi söylüyorum, Gunnulf. Hani gırtlaklarına kadar ailelerine, topraklarına gömülmüş insanlar vardır. Onlardan olmak istemiyorum ben.”

Gunnulf bahsi değiştirdi:

“Ivar’la Skule kadar güzel çocuklar görmedim,” dedi.

“Sen de küçüklüğünde öyleydin herhâlde. Onun için, annemin niye seni daha çok sevdiğine şaşmıyorum.”

“Kristin nasıldı? Hasta filan değildi ya?”

“Yok, yok; çok iyiydi. Hatınma gelmişken sana bir şey söyleyeyim, Erlend. Kristin’in saadetini şimdi her zamankinden fazla düşün. Sonra ona danışmadan iş yapma. Karınla Rahip Eiliv’in yapıp hazırladıkları işleri bir sonuca bağla. Bütün bu işler sadece senin ‘razıyım’ demeni bekliyor. Sen Kristin’in bu tasarılarından pek hoşlanır görmüyorsun ama onun dediklerini yaparsan kârlı çıkarsın.”

İki kardeş yanlarında getirdikleri pöstekilerle battaniyeleri yaydılar. Kulübenin içi çok soğuk, nemli olduğundan soyunmadan yattılar.

Erlend bir müddet evinden aldığı havadisleri düşündü. Kristin, Sira Eiliv’e iki mektup yazdırıp kocasına göndermişti ama bunlar çok eskiydi.

Gaute'nin hastalığı geçmişti, ikizleri doğurduktan sonra zayıf düşen Kristin de şimdi iyileşmişti. Gaute hem yürüyor, hem konuşuyordu. Artık tıpkı kendi yaşındaki çocuklar gibi olmuştu.

Erlend tatlı tatlı gerinirken düşündü: Gaute'nin iyileşmesi onun için muhakkak ki en büyük saadetti.

Gunnulf: "Gaute sarışın, diyordu, yüzü de çok güzel. Tıpkı annesine benziyor. Ama, ne olurdu kız olsaydı! O zaman Magnhild adını verirdik ona."

Kardeşi konuştukça Erlend, çocuklarını ne kadar özlediğini anlıyordu.

Ertesi akşam Gunnulf gemiye binip şehre gitti. O da adamlarıyla beraber kürek çekiyordu. Verdiği karardan caymayacak, kuzeye gidip oradaki insanları Hak yoluna çağıracaktı. O kuzeye doğru yola çıkarken, Erlend de güneye hareket etti.

Erlend, Haftor Graut'a: "Gelirken Godöy'e uğrar, kız kardeşini de alıp getiririm," demişti.

Haftor'un kız kardeşi Sunniva, Lensvik'te Erlend'in uzaktan akrabası olan bir adamla evliydi.

İlk sabah Erlend'in gemisi "Denizkızı" Godöy Limanı'nın ağzındaki dar boğazdan içeriye girdi. Erlend kıç tarafta, kumanda köprüsü üzerinde duruyordu. Ulf dümen tutmaktaydı.

O sırada Sunniva çıkageldi. Mantosunun kukuletasını geriye atmıştı. Güneşin altında, kıvrık saçları yaldızlı gibi durmaktaydı. Rüzgâr baş örtüsünü uçurup dalgalandırdı. Kardeşi gibi parlak, mavi gözleri vardı. Yine kardeşi gibi güzel bir yüzü, çillerle kaplı küçük, tombul elleri vardı.

Erlend onu Godöy'de ilk gördüğü zaman birbirlerine bakmışlar, gizliden gizliye de gülümsemişlerdi. Erlend daha önce bir yerlerde tanıştıklarını anlamıştı.

Erlend genç kadının elinden tutmuş, gemiye binmesi için ona yardım ediyordu. O sırada Ulf'un haşın,

gamlı yüzü gözüne ilişti. Ulf da kadının Erlend'i baştan çıkarmaya can attığını sezmişti. Erlend kâhyasının bakışları altında acayip bir utanç duydu. Yalnız, şöyle düşünüyordu:

"Ne diye bana böyle alaylı alaylı bakıyor bu Ulf? Ben bu kadına karşı kötü niyetler beslemiyorum ki. Hem zaten yaşlandım. Toy bir delikanlı değilim artık. Onun için, dünyanın öbür ucunda da olsa başka bir adamın karısıyla herhangi bir budalalık yapamam. Sonra, ben de evliyim..."

Gerçekten de Kristin'i gördüğü ilk günden o ana kadar ona hep sadık kalmıştı. Kuzeyde de uslu durmuştu. Bu bakımdan, kimse ona tek söz söyleyemezdi. Hiçbir kadına yan bakmamıştı ama gel gelelim, bu sefer böyle değildi bu.

Erlend bunu kendi de biliyordu. Kristin'in üzerine, cemiyet içindeki durumu onunkine eşit, Norveçli bir kadınla düşüp kalkarsa bir dakika bile vicdan azabından kurtulamayacağını sezmekteydi. Ama, Sunniva ile böyle aynı gemide güneye doğru yolculuk yapması belki biraz tehlikeliydi....

Bereket versin, hava imdadına yetişti. Fırtına başlayınca Erlend, Sunniva ile oynaşmaktan başka şeyler düşünmek zorunda kaldı. Dynöy'e gelince de birkaç gün için limana sığınmak zorunda kaldılar. Orada bulundukları sırada öyle bir şey oldu ki Sunniva'yi Erlend'in gözünden büsbütün düşürdü.

Erlend, Ulf ve adamlarından birkaç kişi, Sunniva ve hizmetçileriyle bir kulübede yatıyorlardı. Bir sabah Erlend kulübede yalnızdı. Sunniva daha yataktan kalkmamıştı. Genç kadın Erlend'i çağırdı:

"Bir altın yüzük kaybettim," dedi. "Yatağın içine düşmüş olacak."

Erlend de, gidip yüzüğü aramak için ona yardım etmek zorunda kaldı.

Sunniva'nın sırtında yalnız bir gömlek vardı; dizlerinin üstüne oturmuş, yatağın içinde oradan oraya gidip geliyordu. Göz göze geldikleri her sefer, bakışlarından çapkınca bir parlıltı geçmekteydi.

Sonra, Sunniva birden, Erlend'i yakalayıp kendine çekti.

Gerçi, Erlend genç kadına uzun boylu saygı göstermemişti. Zeminle zaman buna elverişli değildi zaten. Ama Sunniva da o kadar arsızca, utanmazca davranmıştı ki Erlend'in duyguları birden soğuyuverdi. Yüzü kıpkırmızı oldu. Şehvet arzusuyla kıvranan kadından yüz çevirdi. Elinden kurtulup dışarıya çıktı. Sonra, Sunniva'nın hizmetçilerini çağırdı, onları hanımlarının yanına gönderdi.

Kendi kendine: "Beni çantada keklik sandı galiba," diyordu.

Bir kadını baştan çıkartmakla onun tarafından baştan çıkartılmak başka başka şeylerdi. Gerçekten gülünecek şeydi bu: Güzel bir kadının elinden yakasını dar kurtarmıştı!

"Yağma yok, küçük hanım," diyordu kendi kendine.

Sonra aklına bir takım eski hatıralar geldi: Bir genç kız vardı. Kral ailesinden biri kadar asil, afif tavırlıydı. Bu kız gelip sarhoş denizcilerin içtikleri bir meyhanenin üst katında kendisiyle buluşmuştu. Korularda, ahırlarda, tavan aralarında kendini ona vermişti. Erlend bu genç kızın ne ailesini düşünmüştü ne de namusunu. Kız da Erlend'in uğruna bütün bunları unutmuştu. Erlend onu bir türlü kalbinden çıkarıp atamamıştı.

"Ah Kristin!" diye düşündü. "Tanrı korusun seni, bana da yardımcı olsun. Senin üstüne başka bir kadını imkânı yok sevemem! "

Sunniva'yı Yrjar'a çıkardı. Kadının orada hısımları vardı. Asıl garibi şu ki ayrılacakları sırada Sunniva hiç de danlımış, gücenmiş görünmedi.

Vedalaşacakları sırada Erlend kadına hediye olarak birkaç parça kürk verdi:

“Bir manto yaptırırsınız bunlarla,” dedi.

Sunniva da: “Yaptırayım da bir daha ki sefere buluştuğumuzda onu giyip geleyim,” dedi.

Sonradan bir iki defa rastlaştılar. Zavallı kadın! Kocası genç değildi, hastalıklı bir adamcağızdı...

Erlend zihninde Kristin'den gizleyecek hiçbir şey bulunmadan yuvasına döneceği için çok memnundu. Başarıyla geçirdiği bu imtihandan yüz akıyla çıktığı için koltukları kabanyordu. Kristin'e kavuşacağını düşündükçe sevincinden yerinde duramıyordu. Güller, zambaklar kadar tatlıydı; Erlend'in sevgili kansıydı o!

Gemi, Birgsi'ye yanaştığı zaman Kristin de kocasını karşılamak için kıyıya gelmişti. “Denizkızı” nın geleceğini balıkçılar daha önceden ona bildirmişlerdi. Kristin iki büyük oğluyla Margret'i de getirmişti. Erlend'in dönüşünü kutlamaya gelmiş olan hısımlarla dostları için evde bir ziyafet sofrası hazırlanmıştı.

Kristin o kadar güzelleşmişti ki Erlend onu görünce soluğu kesildi âdeta. Yalnız, epey değişmişti. Her lohusalığından sonra yine de muhafaza ettiği o taze, körpe hâl üzerinden gitmişti artık. Genç ve güzel bir kadın, bir eş, anne olmuştu. Yanakları pembe pembe, tombuldu. Boyuna taktığı broşların, zincirlerin altında göğsü dik, dolgundu. Kemerinin altında kalçaları daha genişçe duruyordu. Bütün bu hâller ona pek yakışmıştı. Hatta, ince uzun elleri bile daha tombullaşmış, daha beyazlaşmıştı.

Kan koca gece Vigg'de misafir kaldılar. Ertesi sabah da Husaby'ye gitmek üzere yola çıktılar. Kocasının yanında, at üzerinde ilerlerken Kristin'in yüzü genç, pembe, neşeliydi. Saadetten sarhoş gibiydi...

Evlerine döndükleri zaman kocasıyla birçok ciddi şey hakkında konuşacaktı. Çocukları ve Margret'in

ona verdiği tasalarla malları mülkleriyle ilgili şeylerdi bunlar. Yalnız, ziyafetin neşesi içinde bütün bu şeyler Kristin'in zihninden siliniverdi.

Karı koca bir ziyafetten öbürüne gidiyorlardı. Erlend aynı zamanda bölge yargıcı olmuştu. Adamlarından birkaçını Husaby'de alıkoymuştu. Temsilcileri ve, ortakçlarıyla kendisi arasında haberler, mektuplar gidip geliyordu. Her zamanki gibi neşeli ve şakacıydı.

Yargıç olduğunu düşündükçe gülmekten kendini alamıyordu. Hâlbuki kendisi Norveç'te hükümetin ve kilisenin kanunlarına kaç defa karşı gelmişti! Yalnız, bunların şimdi kendisine faydası dokunuyordu; çünkü bu gibi şeyleri iyice öğrenmiş, kolay kolay da unutmamıştı.

Erlend çocukluğunda iyi bir eğitim görmüştü. Bu bilgilerini yeniden hatırlamaktaydı. Artık gelen mektupları kendisi okuyordu. İzlandalı bir de kâtip tutmuştu, kendisine ne getirirler altına mühürünü basardı. Tek satır yazı okumaya tahammül edemezdi. Şimdi ise bunun tam aksini yapıyordu.

Kocasının bu hâli Kristin'i de sevindirdi, o zamana kadar hiç tatmadığı bir ferahlığa kavuştu. Toplantılarda, misafirliklerde daha canlı daha konuşkan tavırlar takındı. Çünkü şimdi çok güzelleşmiş olduğunu da hissetmekteydi. Ayrıca, evliliğinden beri ilk defa olarak sıhhati yerindeydi.

Akşamları kocasıyla beraber büyük bir çiftlikte ya da bir köylü evinde misafir kaldıkları zaman rastladıkları insanlar, öğrendikleri havadisler hakkında konuşup gülüşüyorlar, şakalaşıyorlardı. Erlend'in çenesi her zamankinden daha fazla açılmıştı. Etrafındaki insanlar da onu eskisine göre daha fazla sever görünüyorlardı.

Kristin bu hâli kendi çocuklarında bile görerek Erlend'e söyledi. Babaları biraz olsun kendileriyle meşgul olsa çocuklar sevinçten çılgına dönüyorlardı. Naakkve ile Björgulf'un artık okla yaydan, mızrakla baltadan başka şey düşündükleri yoktu.

Bazen avludan geçerken babalannın gözü çocuklarına ilişiyor, hareketlerine bakıp bazen bunları düzelttiği oluyordu:

“Yok oğlum, diyordu, öyle değil, böyle yapacaksın, bak...”

Sonra ellerinin silahı kavrarken aldığı yanlış duruşunu düzeltiyor, parmaklarını daha düzgün bir şekle sokuyordu. O zaman çocukların heyecanı son kerteye yükseliyordu.

İki büyük oğlan birbirlerinden hiç ayrılmamaktaydılar. Çocukların en irisi, en kuvvetlisi olan Björgulf hemen hemen Naakkve ile aynı boydaydı. Hâlbuki Naakkve ondan hem bir buçuk yaş büyüktü hem de daha şişmandı. Çok kıvrıcık, kuzguni siyah saçları vardı. Çehresi küçük ama genişti. Gözleri koyu maviydi.

Bir gün Erlend bir şeyin farkına vararak telaşlandı.

Kristin’e: “Björgulf’un bir gözü iyi görmüyor, dedi, fark ettin mi bunu? Sonra, hafifçe şaşı da bakıyor.”

Kristin: “Önemli bir şey değil bu,” dedi. “Büyüyünce geçer.”

Aslında Kristin ona öbür çocuklarından daha az ilgi göstermişti. Björgulf doğduğu zaman Kristin, Naakkve’ye bakmaktan bitkin bir hâldeydi. Peşi sıra da hemen Gaute gelmişti. Björgulf çocuklarının en irisi aynı zamanda da en akıllısıydı. Yalnız, pek az konuşuyordu. Oğulları içinde Erlend en çok onu seviyordu.

Naakkve, (Erlend’in kendisi de farkında olmaksızın) ters bir zamanda doğduğu, babasının adına, unvanlarına vâris olacağı için içerelemekteydi. Gaute ise babasının umduğu gibi çıkmamıştı. Çocuğun kocaman bir kafası vardı. Bunu olağan görmek lazımdı. Çünkü tam iki yıl çocuğun yalnız kafası büyümüştü. şimdi ise öbür uzuvları da gelişmeye başlıyordu. Zekâsı fena değildi. Yalnız, çok yavaş konuşuyordu. Çabuk konuştuğu zaman ya dili peltekleşiyor ya kekeliyordu. O zaman da Margret onunla alay etmeye başlıyordu.

Erlend, Kristin'in en büyük oğullarını bazı bakımlardan tercih ettiğini sanıyordu ama genç kadının asıl Gaute'ye karşı zaafı vardı. Sarı saçları, koyu mavi gözleriyle Kristin'in babasını da andırıyordu o. Annesiyle beraber olunca canı sıkılıyordu. İki ağabeyi birbirlerinden hiç ayrılmadıkları, ikizler de kendisinden çok küçük oldukları için Gaute biraz yalnız kalmaktaydı. Zaten ikizlere daha hâlâ sütineleri bakmaktaydı.

Kristin şimdi çocuklarıyla meşgul olabilmek için daha az vakit bulabiliyordu. O da başka kadınlar gibi çocuklarını dadılara bırakmaktaydı. İki büyük oğlu, kadınlarla oturmaktan çok avluda erkeklerle beraber koşup oynamaktan hoşlanıyorlardı.

Kristin, artık eskiden olduğu gibi, çocukların üzerine o hastalık derecesine varan şefkatle titremiyordu ama çocuklarını etrafına toplamaya vakit bulduğu zamanlar onlarla eskisine göre daha fazla gülüp eğleniyordu.

Yılbaşında Lavrans Björgulfsön'den mektup geldi. Mektup iki ay önce yazılmış, onların eline ancak ulaşmıştı. İçindeki en önemli havadis, Ramborg'un, Kristin'in eski nişanlısı Simon Andressön'le nişanlanmış olduğuydu. Mayıs başlarında da evleneceklerdi.

Kristin bu habere çok şaşıtı. Erlend: "Ben hep aklımdan geçirmiştin bunu," dedi. "Çünkü karısı öldükten sonra Simon Andressön gelip Sil'deki çiftliğe yerleşti."

Simon o çiftliğe geldiği zaman babası, ihtiyar derebeyi Andreas Gudmundsön de ölmüş bulunuyordu.

5

Vaktiyle babası onu Lavrans Björgulfsön'ün kızı Kristin'le evlendirmek isteyip de söz kestiği zaman, Simon bunu çok olağan bulmuştu. Zaten bu gibi hâllerde ana babanın karar vermeleri, ailesinde eskiden beri yer etmiş bir gelenektir. Nişanlısı Kristin'in güzel, sevimli oluşundan dolayı pek memnundu. Zaten Kristin'i babası seçmişti ya, Simon da onunla uyuşup anlaşacağına emindi.

Yaş bakımından olsun, zenginlik, aile bakımından olsun, ikisi de birbirlerine uygundular... Simon da evlenen kimselerin, ancak böyle birbirlerine uygun olurlarsa mesut olabildiklerine dikkat etmişti.

Sonra, Kristin'in çocukluk arkadaşı Arne ölmüş, cenazesi Finsbrekken'deyken birtakım insanlar, o sırada çocuk denecek kadar genç, masum olan Kristin'i mahvetmek istemişlerdi. O andan itibaren Simon, nişanlısına haddinden fazla düşkün olduğunu sezmişti. Hayatından pek memnundu. Nişanlısının utangaç, iffetli bir kız olduğunu görmekteydi ama bunu da düşündüğü yoktu.

Sonraları ailesi, Arne'nin ölümü üzerine geçirdiği sarıntıyı atlatsın, bu iş yüzünden köylerinde dolaşan dedikodular yatışsın diye kızlarını Oslo'da bir manastıra göndermişlerdi. Simon oradayken Kristin'de gördüğü bazı hâller üzerine düşünceye kapılmış, derken Brynhild Flyga adındaki uygunsuz kadının evinde, Kristin'i Erlend'le bir arada yakalamıştı.

Böylelikle, Simon'un başına, hayalinden bile geçiremeyeceği bir şey gelmiş oluyordu. O zamanlar, hele iyi aileden insanlar arasında, bu görülmüş iş değildi. Nişanı böyle birdenbire bozulunca Simon bu yüzden epey sarıntı geçirdi. Yalnız, doğuştan biraz soğuk, sakın, vurdumduymazdı. Kendi babasıyla Kristin'in babasına bu işlerden bahsettiği zaman, aynı şekilde hareket etti.

Sonra, ailesinin bağlı olduğu gelenekleri hiçe sayarak yine ailesinde hiç görülmemiş bir iş yaptı. Babasına hiç danışmadan gidip Mandvik'te zengin, genç bir dul olan Fru Halfrid'le evlenmek istedi. Genç dulun kendisini sevdiğini fark edince bundan gözleri kamaştı âdeta. Fru Halfrid Kristin'den çok daha zengin, ailece de daha yüksekti. Bir şövalyeden dul kalmıştı. Güzeldi. Öyle ince, öyle asil tabiatlıydı ki kendi muhitinin kadınları bile onun yanında köylü kadınları gibi kalıyorlardı.

Simon şöyle düşünüyordu:

“Durun hele, ben en şık, en güzel kadınla evleneyim de görün siz!”

Fru Halfrid zenginliği, güzelliğiyle Erlend'den üstündü. Üstelik, bu Erlend, Kristin'e utançtan, şerefsizlikten başka şey getirmemişti. Gerçi Fru Halfrid duldu ama dul-luk apaçık bir şeydi, herkes bunun ne demek olduğunu bilirdi. Ama kızlar... Kız denip de kadın çıkanlar yok muydu aralarında? Şeytan görsündü hepsinin yüzünü!..

Simon kalabalık bir çevrede yaşamamanın kendi evlerinde yaşamak kadar kolay olmadığını fark etmişti. Kendi evlerinde her şeye babası karar verirdi. O ne isterse o olurdu. Bir ara Simon sarayda da yaşamış, Kral'ın hizmetinde bulunmuştu. Köylülerin papazından biraz öteberide öğrenmişti. Onun için babasının birçok düşüncesini biraz modası geçmiş bulduğu, onun düşündüklerinin aksini söyleyip yaptığı oluyordu. Yalnız, bu yaptıkları hiçbir zaman şaka sınırını aşmıyordu. Zaten babası da bunları ciddiye almamaktaydı.

“İlahi Simon ! diye gülüyordu, hâlâ çocuk gibi şakacısın sen...”

Sonra Simon'un annesiyle kız ve erkek kardeşleri de gülmeye başlıyorlardı. Zaten babalarının yaptığığın aksini yapmak, söylediğinin aksini söylemek bunların akıllarından bile geçmezdi. Velhasıl, her şey babalarının isteğine uygun şekilde yürüyor, Simon da bunu pek olağan buluyordu.

Simon evlenip Mandvik'te geçirdiği yıllar içinde, hayat denen şeyin babasının sandığından biraz daha acı, biraz daha çapraşık olduğunu her gün daha fazla öğrendi.

Mesela, evlendiği bu kadından hoşlanmayacağı Simon'un aklından bile geçmemişti. Karısı bütün gün evde öteberiyle meşgul olurken Simon ona bakıyor, benliğinin ta içinde acı bir şaşkınlık duyuyordu. Tatlı bakışlarıyla karısı o kadar güzeldi ki! Ağzı, hele kapalı olduğu zamanlar, minicik duruyordu. Bu kadar sevimli şekilde giyinip mücevher takan bir kadın daha görmemişti.

Yalnız gecenin karanlığı içinde Simon ondan öylesine tiksiniyordu ki bu yüzden kendisinde istek, ateş namına bir şey kalmıyordu... Çünkü kansı hastalıklıydı. Ağzı kokuyordu. Okşayışları Simon'u rahatsız ediyordu. Yalnız, o kadar iyi yürekli bir kadındı ki bu hâl Simon'u utanç içinde bırakıyor, umutsuzluğa sürüklüyordu ama sonunda karısına içerlemeye başladı.

Sonra evlenmelerinin üzerinden çok geçmeden anladı ki bu kadın ona canlı olarak ve vaktinde hiçbir zaman çocuk doğuramayacaktı. Kansının buna kendisinden fazla üzüldüğünü anladı. Bu bakımdan karısının ne türlü bir kaderin esiri olduğunu düşündükçe kalbine hançer saplanmış gibi oluyordu.

Simon'un kulağına bazı söylentiler çalınmıştı. Sözde Halfrid'in ilk kocası onu hep dövüp tekmelermiş. Bu yüzden de kadın o adamla evliyken birkaç defa çocuk düşürmüştü.

Genç ve güzel karısı için saçma sayılacak bir kıskançlığa da kapılmıştı. Karısının ana babası kızlarını Simon'un elinden kurtarmak istiyorlardı ama o, kocası nasıl olursa olsun, evli bir kadının vazifesinin erkeğinin yanında kalmak olduğunu söylüyordu.

Fru Halfrid çocuk doğurmamıştı ama Simon karısının evinde oturduğunu, onun malını mülkünü idare etmekte olduğunu her gün daha fazla hissedip düşünmeye başladı. Karısının servetini dikkatli, bilgili bir şekilde idare ediyordu ama yine o yıllar içinde Formo Çiftliği gözünde tütüyordu. Burası babasının büyük annesinden kalmaydı. Babası da hep çiftliği Simon'a bırakacağını söylüyordu, Simon ancak burada oturduğu zamanlar kendini evinde hissediyordu.

Herkes karısına, ilk kocasının günündeki gibi hâlâ "Fru Halfrid" diye hitap etmeye devam ettiği için, bu da Simon'da karısının vekilharcı olduğu hissini daha fazla uyandırmaktan geri durmuyordu.

O sıralarda bir hadise oldu. Simon'la karısı büyük salonda yalnız başlarına oturuyorlardı. Hizmetçilerinden birisi bir iş için içeriye girdi. Halfrid kızı baştan aşağı süzdü.

"Tuhaf şey, dedi, bu kız gebe galiba... Belki de yaza doğurur."

Simon bir iskemleye oturmuş, silahlarından birini tamirle meşguldü. Başını kaldırmadan cevap verdi:

"Evet, gebe. Çocuk da benden!"

Karısı hiç ses çıkarmadı. Simon nihayet başını kaldırıp karısına baktığı zaman onun, önündeki dikişe dalmış olduğunu gördü. Biraz önce kendisinin ne kadar meşgul bir hâli varsa, şimdi de karısı o kadar meşgul görünüyordu.

Simon kansını böyle üzdüğü, hizmetçisiyle yattığı çocuğun babası olduğunu kabul ettiği için de kendi kendine kızıyordu. Yalnız çocuğun babası olduğuna kendisi pek inanmamıştı. Çünkü hizmetçi kız oynak bir şeydi. Aslında Simon bu kızı hiç sevmemişti. Çirkin bir şeydi çünkü. Yalnız, pek fattan bir şeydi. Bu yüzden de tatlı bir sohbeti vardı. Sonra, geçen kış Simon eve ne kadar geç gelirse gelsin kız onu hep beklemişti.

Simon, karısı bu işin farkına varınca kızıp çıkışacak diye işin aslını çabuk söyleyivermişti. Hâlbuki boşuna telaşlanmıştı. Fru Halfrid böyle şeyler yapacak kadın değildi. Ama olan olmuştu artık. Simon söylediklerini değiştirmek niyetinde değildi. Doğru da olsa yalan da olsa hizmetçinin doğuracağı çocuğun babası olduğunu kabul etmişti bir kere.

Fru Halfrid bu olaydan, ancak bir yıl sonra söz etti; Simon'a sordu:

"Bilmem haberin var mı? O... şey, hizmetçi kız var ya hani... Yakında evlenecekmiş."

Simon'un pekâlâ da bundan haberi vardı. Hatta kızın çeyizini kendisi vermişti. Karısı sordu:

"Peki, çocuk ne olacak?"

“Kızın ana babasının yanında kalacak. Zaten şimdi de orada.”

“Evet ama, Simon, senden olan bu kızın, senin evinde büyümesi daha doğru olmaz mı?”

“Yani senin evinde, demek istiyorsun galiba... Burası benim evim değil ki.”

Kadının yüzünde bir ürperti dolaştı:

“Sen de biliyorsun, Simon, dedi, hayatta olduğumuz müddetçe buranın sahibi de efendisi de sensin.”

Simon karısına doğru ilerledi. Ellerini onun omuzlarına koydu:

“Bu çocuğun buraya gelmesine razı oluyorsan, dedi, gösterdiğin asalet için teşekkür ederim sana.”

Simon bu çocuğu birkaç defa görmüştü ama ondan hoşlanmıyordu. Küçük, çirkin bir kızdı bu; üstelik ne Simon’a ne de ailesinden birine benzeyen hiçbir tarafı yoktu. Sonra, hizmetçi kızın kendisine danışmadan, ona büyük annesinin adı olan Arngjerd ismini verdiğini duyunca da çok içerlemişti. Ama yine de bu konuda son karan verme işini kansına bıraktı.

Fru Halfrid çocuğu Mandvik’e getirtip ona bir sütnine tuttu. Hiçbir şeyin noksan olmamasına dikkat etti. Sık sık çocuğu kucağına alıyor, ona karşı çok iyi davranıyor, şefkatle bakıyordu. Simon da küçük kızı böyle sık sık gördükçe onu sevmeye başladı. Zaten öteden beri çocuklara dayanamazdı. Kızla kendisi arasında bazı benzerlikler de bulunuyordu. Bu da gösteriyordu ki efendisinin konyuna girdikten sonra, hizmetçi kız uslu durmuştu... Şu hâlde Arngjerd muhakkak kendi kızıydı. Karısı da kız için en uygun, dürüst olan hareket tarzını Simon’a seçtirmiş bulunmaktaydı.

Beş yıl süren bir evlilik hayatından sonra Fru Halfrid gebe kaldı. Tam zamanında da doğurdu. Kadıncağız sevincinden uçuyordu âdeta. Yalnız, doğumdan hemen sonra o kadar ağır hasta düştü ki artık yaşamayacağı

çok geçmeden anlaşıldı. Zaman zaman kendini kaybediyordu. Son defa kendine geldiği vakit, ölüm karşısında çok cesur davrandı.

Kocasına: “Sen yine Mandvik’te otur, Simon,” dedi. “Burasını hem benim hem de çocuğumun adına idare edersin...”

Sonradan ateşi o kadar yükseldi ki bir daha kendine gelemedi.

Böylece de henüz hayattayken, çocuğun kendisinden bir gün önce ölmüş olduğunu öğrenmek gibi bir acıdan kurtulmuş oldu. Simon şöyle düşünüyordu:

“Hiç olmazsa öbür dünyada oğlunu yanında görmek gibi bir saadete de kavuşacak.”

İki ölü de gömülmek üzere üst kattaki odalardan birine kaldırılmıştı. Simon denize bakan tarlalardan birine gidip dirseklerini çite dayadı.

Gece o kadar berraktı ki yusuvarlak ayın parıltısı bile fark edilmiyordu. Su donuk donuk ışıldamaktaydı. Cezir dalgasıyla çekilirken hafif hafif kırışıp şırıldıyordu. Çocuğun doğduğu geceden beri Simon ancak yarım saat uyuyabilmişti. Bu olay ona şimdi çok eskiymiş gibi geliyordu. O kadar yorgundu ki kederinin farkında bile değildi.

O sıralarda yirmi yedi yaşındaydı.

Yaz sonlarına doğru miras pay edildikten sonra, Simon çiftliği Halfrid’in yeğeni Stig’e verip kendisi de Dyfrin’e gitti; kışı orada geçirdi.

Babası hastalanıp yatağa düşmüştü. Her yanı ağrıyıp sızlıyordu. Ölümü yaklaşan zavallı adamcağız boyuna ağlayıp inlemekteydi.

Son zamanlarında hayat onun için de tatlı geçmemişti. Çocukları yakışıklı, ilerisi parlak görünen çocuklardı; ama nedense talihleri yaver gitmemişti. Simon babasının

yanında yine eskisi gibi neşeli, sakın görünmeye çalışıyordu; yine de zavallı ihtiyarcık boyuna sızlanmaktan geri durmuyordu.

Oğullarından Gyrd'in karısı Helga o kadar çıtkırıldım şeydi ki her gün yeni bir züppelik icat ediyordu. Gyrd neredeyse kendi evinde kalmak için karısından izin alacaktı! Damadı Torgrim ise sadece midesini düşünmekteydi. Onun ne yaşamaya, ne de ölmeye cesareti olmadığını bilseydi, kızını bu bezgin tavırlı adama verir miydi hiç? Nitekim kocası hayatta oldukça, kızı Astrid ne gençliğinin ne de zenginliğinin tadını çıkarabilecekti.

Sigrid'e gelince; zavallı yavrucak kederden süzüm süzüm süzülüyordu. Gülmeyi, neşelenmeyi unutmuştu artık. Sigrid nişanlıyken Gjavvald'dan o çocuğu edinmiş, sonra nişanlısı ölünce ortada kalmıştı. Buna karşılık, Simon evlenmiş, çocuğu da olmuştu ama şimdi ne karısı ne de çocuğu vardı!

Zavallı bahtsız ihtiyar bütün bunları hatırladıkça kederinden ağlıyordu. Öbür oğlu Gudmund'u evlendirmek istediği zaman delikanlı her kıza bir kulp takmış, nihayet babası yaşlanıp aciz hâle düştüğünden oğlunu kendi başına bırakmıştı. O da karşısına ilk çıkan kıızı alıp aklına estiği gibi evlenmişti.

Asıl felaketin büyüğü Simon'la, onun ilk nişanlısı olacak o iki yüzlü kız ana babalarına baş kaldırdıkları zaman başlamıştı. Bu işin bütün suçu, günahı da Lavrans'ın boynunaydı. Çok iyi, mert bir adamdı şu Lavrans ama karısı, kızları söz konusu oldu mu gevşeyiveriyordu. Nitekim Simon'un nişanlısı olacak kız da bir iki defa ağlayıp sızlayınca babası yine gevşemiş, kızını Trondhjem dolaylarından olan o zengin adama verivermişti. Yalnız bütün ömrü karı, kız peşinde geçmiş olan bu adam, kızı koynuna almak için onunla evlenmeyi bile beklememişti!

Lavrans, evinin erkeği olduğunu bu türlü hareketlerle ispat etmişti! Ama o, yani ihtiyar Andreas, daha bıyıkları terlememiş toy oğluna dünyanın kaç bucak olduğunu anlatacaktı. Bütün bu işleri çeviren Kristin ise,

bir alay evlat sahibi olmuş, her on bir ayda bir afacan birer oğlan doğurmuştu.

Lakırdının burasında Simon gülerek: “Evet ama, baba, diyordu, pahalı bir iş bu Miras boyuna bölünüyor!”

Simon bunu söyleyerek, hizmetçiden edindiği küçük kızı Arngjerd’i kucağına aldı. Küçük kız tam o sırada ayaklarının ucuna basarak içeriye girmişti.

İhtiyar baba devam etti:

“Ha, bak... dedi, senin mirasının parçalanmasına bu kız sebep olmayacak.”

Simon’dan bir torun sahibi olduğu için seviniyordu ama oğlunun böyle soysuz bir çocuk edinmiş olmasına da üzgündü. Bir aralık sordu:

“Yeniden evlenmeyi düşünüyor musun, Simon?”

Simon kızının sanı saçlarını okşuyordu:

“Aman, babacığım, dedi, daha Halfrid’in cesedi soğumadı. Belki evlenirim ama o kadar acelesi yok bunun.”

Sonra, okuyla yayını aldı, kayaklarını giydi, biraz nefes almak için ormana doğru yollandı. Köpekleriyle beraber ağaçların altında dolaşüyor, sertleşmiş karların üzerinde geyik kovalıyor, ağaçların dallanna konan keklikleri avlıyordu. Geceleri Dofrine Dağları’ndaki oduncu kulübelelerinde yatıyor, yalnızlıktan pek hoşlanıyordu...

O sırada avluda karların, kayalar altında çıtırdadıkları işitildi. Simon, ayın maviye boyadığı gece karanlığının üzerine kapıyı açınca, içeriye Gyrd girdi.

Gyrd her zamanki gibi çevik, narin, uzun boylu, sakın, yakışıklıydı. Simon hep şişmandı. Mandvik’te oturduğu yıllarda da ayrıca göbek bağladığından, Gyrd ondan daha genç görünüyordu.

İki kardeş yan yana oturdular. Yiyecek torbasını aralarına koyup açtılar. Yiyip içtiler. Sonra da ocakta yanan ateşi seyre daldılar.

Söze Gyrd başladı:

“Farkında mısın bilmem, dedi, babam ölünce mirasın pay edilmesi işinde Torgrim epey gürültü çıkaracağı benziyor. Gudmund ondan yana olmuş, Helga’yı da kendilerine uydurmuşlar. Sigrid’e yarım hisse vermek lazım ya, onu vermek istemiyorlar.”

“Evet ama, Sigrid hissesini alacak. Senle ikimiz göz kulak olacağız buna, kardeşim, anladın mı?”

“Babam ölümünden önce bu işleri kendisi yoluna koysa ne iyi olurdu!”

“Yok, yok. Babamı ölüm döşeginde olsun rahat bırakalım. Biz senle bir olduk mu onlar ne yaparlarsa yapsınlar, Sigrid’i koruruz. Kızın başına bir felaket geldi diye yoksul, çıplak kalacak değil ya zavallı...”

Boy Andreas’ın mirasçıları yine de birbirlerine düşman olarak ayrıldılar. Simon evden çıkarken yalnız Gyrd’e “hoşça kalın” dedi. İyice biliyordu ki Gyrd’e karısı bundan sonra rahat, huzur yüzü göstermeyecektir.

Simon giderken Sigrid’i de yanına alıp Formo’ya götürdü. Kız kardeşi orada evi çekip çevirecekti, buna karşılık Simon da onun malını mülkünü idare edecekti.

Simon karların erimeye başladığı, kapalı, bulutlu bir günde, atıyla gelip çiftliğine girdi. Laug Irmağı’nın kıyısındaki ağaçlar çiçeklenmeye başlamışlardı. Simon Arngjerd’i kucağına almıştı. Tam büyük evin kapısından içeriye gireceği sırada kardeşi Sigrid ona sordu:

“Niye güldün, Simon?”

“Ay! Ben güldüm mü?”

O sırada Simon’un aklına, çiftliğe vaktiyle ne şekilde dönmeyi düşündüğü gelmişti. Babası büyük annesinden kalma bu çiftliği ona verecek, o da şanıyla, şerefiyle gelip buraya yerleşecekti. Şimdi ise yine buraya geliyordu ama kucağında kendi piçi, yanında ise baştan çıkarılıp ortada kalmış kız kardeşi vardı...

O yaz Jörund Çiftliği'ndekileri görmeye pek gitmedi. Lavrans ailesinden bucak bucak kaçıyordu.

Eylül ortalarında bir gün kilisede Lavrans'ın yanına düştü. Ayinin sonunda, gelenek gereğince, herkesin, birbirine kardeşlik hisleri duyduğunu göstermesi için, yanındakiyle kucaklaşması gerekiyordu. Rahip Sira Eiliv bu kucaklaşma emrini verince Simon ihtiyar Lavrans'ın ince, kuru dudaklarını yanaklarında hissetti. Lavrans bir taraftan da "Yüreklerimiz huzur ve sükûnla dolsun" diye başlayan duayı okuyup onun üzerine doğru üflüyordu.

O zaman Simon acayip bir heyecana kapıldı. Lavrans'ın sadece bir kilise geleneğini yerine getirmediğini, söylediklerini gerçekten düşünmekte olduğunu hissetti.

Ayin bitince Simon acele acele çıktı. Dışarıda atların yanında yine Lavrans'la karşılaştı.

İhtiyar ona: "Hadi, Simon, bize gidelim de yemeği beraber yiyelim," dedi.

Simon: "Başımla beraber ama, dedi, kızım çok hasta. Kardeşim Sigrid de onun baş ucunda bekliyor."

Lavrans: "Eh, geçmiş olsun öyleyse, Simon. Hoşça kal," dedi.

Sonra, Simon'un elini sıkarak atına binip gitti. Aradan birkaç gün geçti. Formo Çiftliği'nde Simon'la adamları mahsulü ambarlara yerleştirmek için çok sıkı çalışmışlardı çünkü hava bozacağa benziyordu. Tahılın büyük kısmını içeriye atmışlardı ki akşama doğru ilk sağanak başladı.

Yağmur toprağı döverken güneş de hâlâ yaldızlı ışıklarını saçmaktaydı. Bulutların yırtıkları arasından sızan güneş büyük evin cephesiyle arkasındaki tepeyi aydınlatmaktaydı.

Simon eve girmek için koşarak avludan geçtiği sırada, kapının önünde yağmurla güneş altında duran bir kız gördü. Yanında Simon'un en çok sevdiği köpeği vardı. Hayvan, sahibini görünce ileriye atıldı. Tasmaına bağlı bir kadın kemeri de peşi sıra yerlerde sürükleniyordu.

Simon küçük kızın iyi bir aileden olduğunu fark etti. Sirtında manto yoktu, başı açıktı. Şehirden alınarak dikilmiş şarap kırmızısı bir kumaştan elbise giymişti. Elbisenin üzerinde işlemeler, göğsünde altın kaplama bir iğne vardı. İri bukleli saçları ipek kurdeleyle alnının üzerinde tutturulmuştu. Yağmur altında bu saçlar daha koyu duruyordu. Küçük kızın zeki görünüşlü ufak bir yüzü, geniş bir alnı, sivri bir çenesi vardı. İri gözleri ıslık ıslık. Yanakları kıpkırmızıydı. Gören, soluğu kesilene kadar koşmuş sanırdı.

Simon kim olduğunu anlayınca ona adıyla hitap etti:

“Sen misin, Ramborg? Hangi rüzgâr attı seni buraya?”

“Köpek getirdi beni buraya, yağmurdan kaçıyordum. Onun peşine takıldım. O da buraya geldi. Zaten bu köpek ikide bir kaçıp bizim oraya, Jörund'a geliyor. Böylelikle onu da geri getirmiş oldum işte. Senin köpeğin olduğunu biliyordum. Çünkü ne zaman atla yola çıksan, o da peşine takılıyor...”

Simon böyle yalnız başına kalkıp buralara kadar geldiği için Ramborg'a biraz çıkıştı:

“Atımı eyerleteyim de seni evine kadar götürüyim,” dedi.

“Ama, önce biraz bir şey ye.”

Ramborg içeriye girer girmez hemen hasta yatan Arngjerd'in yanına koştu. Çocuk da Simon'un kız kardeşi Sigrid de bu küçük misafirden pek memnun kaldılar. Çünkü Ramborg neşeli, canlı bir kızdı. Simon onun hiç de kendi kardeşlerine benzemediğini söylüyordu.

Kızı alıp atla Jörund'un yoluna kadar götürdü. Sonra geri dönmek istedi. Tam o sırada Lavrans'la karşılaştı. Lavrans kızın arkadaşlarıyla beraber olmadığını öğrenmiş, adamlarıyla birlikte onu aramaya çıkmıştı. Adamcağız pek korkmuşa benziyordu.

Simon da onunla beraber eve girmek zorunda kaldı. Büyük salonda bir iskemleye oturur oturmaz da sıkılğanlığını unuttu; Ragnfrid'le ve Lavrans'la dereden tepeden konuşmaya başladı. Oturup beraberce geç vakte kadar içtiler.

Hava iyiden iyiye bozduğu için Lavrans: "Bu havada gidemezsin, Simon, dedi, bu gece bizde kal."

Simon da bu daveti canına minnet bildi.

Ragnfrid misafirine güzel bir yatak hazırladı. O zaman ortaya bir mesele çıktı: Ramborg nerede yatacağı? Ana babasının yatağında mı geceyi geçirecekti, yoksa başka bir binada hizmetçilerle birlikte mi yatacağı?

Çocuk ayak diredi:

"Hayır, dedi, ben kendi yatağında yatacağım. Seninle yatsam olmaz mı, Simon?"

Lavrans: "Olmaz, dedi, yanlarına çocuk yatırıp da misafirleri rahatsız etmek yakışık alır mı hiç?"

Ramborg hep: "Ben Simon'la yatacağım" diye ayak diriyordu.

Sonunda Lanvrans kızdı:

"Sen büyüdün artık, dedi, yabancılarla nasıl bir yatakta yatarsın ? "

Ramborg hâlâ inat ediyordu:

"N'olur, babacığım, yatayım onunla!"

Sonra Simon'a döndü:

"Hem ben daha küçüğüm, değil mi, Simon?" diye sordu.

Simon güldü:

"Daha küçüksün," dedi. "Ama, beş yıl sonra gelir de; beraber yatalım dersen, başımla beraber. O zaman da koca olarak başka birini isteyeceksin ya! Benim gibi çirkin, şişko, dul kalmış bir adamı beğenmeyeceksin, anladın mı, Ramborg'cuğum?"

Lavrans bu şakadan pek de hoşlanmış görünmedi. Kızına ters ters: “Hadi sus artık bakayım, dedi, git annenle benim yatağımızda yat!”

Ama, Ramborg yine bağırdı:

“Simon, dedi, benimle evlenmek istediğini ne biçim söyledin sen? Bak babam hemen anlayverdi bunu!”

Simon güldü:

“Evet,” dedi. “Sahiden de anladı ama, korkanm ki “Olmaz!” diyecek...”

O günden sonra Formo'dakilerle Jörund'dakiler günlerini hep beraber geçirdiler.

Ramborg bir fırsatını bulur bulmaz hemen komşu çiftliğine savuşuyor, Arngjerd'le bir bebekle oynarmış gibi oynuyordu. Sigrid'le beraber oraya buraya koşuyor, ev işlerine yardım ediyor, misafir odasına geçtikleri zaman çıkıp Simon'un kucağına oturuyordu.

Simon yavaş yavaş çocuğu okşamayı, eskiden de olduğu gibi onunla gevezelik etmeyi âdet edindi: Kristin'le nişanlı olduğu günlerde, Ulvhild'le Ramborg'a kendi kız kardeşleriymiş gibi bakardı.

Simon, Formo Çiftliği'ne yerleşeli iki yıl olmuştu ki Kruke'den Geirmund adlı bir genç, Sigrid'le evlenmek istedi.

Delikanlı eski bir köylü ailesindendi. Memleketlerinin dışında pek tanınmıyorlardı. Bununla beraber, bu evlenme fikri Sigrid'e uygun geldi. Geirmund'a varmaya sevinçle razı oldu. Erkek kardeşleri damadın ailesiyle söz kestiler, Simon da kız kardeşinin düğününü kendi evinde yaptı.

Düğünden birkaç gün önce, bir akşam, herkes hanl hanl düğün yemeği hazırlıklanyla meşguldü.

Bir ara Simon şakadan: “Olanlar bana oldu,” dedi. “Sigrid gidince bizim evi kim çekip çevirecek?” O zaman Ramborg hemen atıldı:

“İki yıl daha dişini sık, Simon, dedi, iki yıl sonra on dördüme basacağım, o zaman gelir beni babamdan istersin.”

Simon güldü:

“Yok, yok!” dedi. “Seninle evlenmekten korkarım ben. Senin gibi haşarı bir kızı nasıl zaptedeyim!”

Ramborg: “Yo!” dedi, “aldanıyorsun. Babam diyor ki: Bir kız sakın mi görünüyor, aldanma sakın. Evet, ben haşanyım. Ablam Kristin halim selim, uysal görünümlü bir kızdı, unuttun mu, Simon ? “

Simon yerinden fırlayıp kızı kucağına aldı, omuzlarının hizasına kaldırıp boynundan öylesine öptü ki, dudaklarını çektiği zaman kızın boynunda kırmızı bir leke kaldı.

Ama, yaptığı hareketten en çok Simon'un kendisi korkup şaşırılmıştı. Ramborg'u bırakıp kendi kızı Arngjerd'i yakaladı. Yaptığını örtbas etmek için bu sefer onu öpüp sıkıştırmaya başladı.

Kızlarla o kadar oynadı, onları o kadar azdırdı ki sonunda çocuklar iskemlelerin, masaların üstünde oynayıp sıçramaya başladılar. Nihayet Simon ikisini de alıp kapının yanında bir baştan öbür başa uzanan bir kirisin üzerine yerleştirdi, kendisi de koşa koşa çıkıp gitti.

Simon, Jörund'da bulunduğu sıralarda orada Kristin'in sözü edildiğini hiç işitmedi.

Ramborg Lavransdatter büyüyüp serpildi. Güzel bir kız oldu. Köydeki dedikodulara bakılırsa kız her gün başka birisiyle evleniyordu. Bir zamanlar Valderli Eindride adında bir gençle evleneceği söylentisi dolaştı. Zaten aralarında uzaktan bir hısımlık da vardı ama Lavrans'la çocuğun ailesi kilise makamlarından evlenme müsaadesi alabilecek kadar zengindiler.

Böylelikle, iki aile arasında yıllardan beri devam etmekte olan bir miras davası da sona ermiş olacaktı.

Yalnız, Eindride başka bir kızla evlendi. Jörund halkı bu yüzden hiç üzölmüş görünmedi. Hatta düğüne onlar da gittiler.

Evlerine döndükleri zaman Ramborg hiç sıkılmadan: “Bu gece tam dört kişi evlenmek istedi benimle...” diyor-du.

Lavrans kendisine her başvurana: “Hele kızım bu işte kendisi evet hayır diyecek yaşa gelsin de üst tarafı kolay...” demişti.

Ramborg’un on dört yaşına bastığı yılın baharına kadar işler böylece sürüp gitti.

Kız bir gün yine Formo Çiftliği’ne gitmişti. Simon’la beraber yeni doğmuş bir buzağıyı seyrediyordu. Buzağı bembeyazdı. Üzerinde kahverengi bir benek vardı.

Ramborg: “A! dedi, tıpkı bir kiliseyi andırıyor bu benek.”

Simon bir teknenin kenanna oturmuştu. Kız da onun dizine dayanmış, ayakta duruyordu. Simon bir yandan da Ramborg’un saç örgülerini okşamaktaydı.

Ramborg’un bu sözlerini işitince güldü:

“Öyleyse senin evlenmen de yakın demek, ha? “ dedi.

“Babamdan beni istesen hayır demez. Bunu sen de biliyorsun, Simon. Ben artık büyüdüm. Bu yıl evlenebilirim.”

Simon hafifçe irkildi ama gülümsemeye çalıştı :

“Yine mi başladın bu çocukça şakalara?” dedi.

Ramborg iri gözlerini Simon’a dikerek cevap verdi:

“Çocukluk filan değil bu! Ne zamandır burada, senin yanında, ömür sürmek istediğimi sen de biliyorsun pekâla... Öyle değilse beni ne diye hep kucağına alıp da öptün? Seni istemeyen kimse böyle yapar mı hiç?”

“Seni elbet isterim, Ramborg’cuğum. Ama senin gibi cici bir kızı kendime bir türlü layık göremedim ki. Bir kere, ben senden on yedi yaş büyüğüm. Sen tam olgun, güzel bir kadın hâline geldiğin sırada, bir de bakacaksın ki kocan ihtiyar, gözü çapaklı, göbekli bir adam oluvermiş.”

Ramborg keyifli keyifli: “Benim en güzel zamanım bu yıllar,” dedi. “Hem sonra, sen de pek ihtiyar değilsin.”

“Evet ama, çirkinim ben. Kısa zamanda bana sanılmaktan usanacaksın.”

Ramborg güldü:

“Ne biliyorsun?” dedi.

Sonra da ona dudaklarını uzattı ama Simon kızı öpmedi:

“Sen daha küçüksün, dedi, akli başında bir kız sayılmazsın. Ben de bu hâlimden istifade etmek istemem. Baban seni bu yaz güneye götürecekmış. Dönüşte de fikrini değıştirmezsensin o zaman evleniriz, olmaz mı güzelim?”

Simon hemen o akşam yayıyla oklarını, mızrağını, köpeklerini alıp dağ yolunu tuttu. Etrafta henüz epeyce kar vardı. Denize yakın bölgelerde, tam bir hafta ren geyiği avladı.

Yalnız, çiftliğe döndüğü akşam, yeniden kaygıya, korkuya kapıldı. Ramborg babasıyla bu işleri konuşmaktan çekinmezdi.

Simon, bir ara, Jörund topraklarında bulunan bir kulübenin yakınlarında bir çayırın kenarına oturmuştu ki, kulübenin damındaki duman deliğinden kıvılcımlar, dumanlar çıktığını gördü

“Galiba Lavrans kulübede...” deyip oraya doğru yollandı.

Lavrans'ın hâlini görünce, düşüncelerinin doğru olduğunu anladı. Yalnız, ikisi de geçen yaz çıkan aksiliklerden, bu yıl hayvanları dağa çıkarmak için hangi zamanı seçmek gerektiğinden, Lavrans'ın av için yetiştirdiği yeni aladoğandan bahsettiler. Lavrans o gün aladoğanla ava çıkmış, birkaç kuş avlamıştı. Kuşları temizleyip ocakta pişirmeye başlamıştı. Aladoğan da şimdi yerde kanat çırparak, kuşların karnından çıkan bağısıkları yiyordu.

Nihayet Simon: “Bir şey sorayım sana, dedi, bir akşam burada bir işten bahsetmiştik hani, Ramborg sana bir şey söyledi mi onun için?”

Lavrans ağır ağır cevap verdi:

“Simon, öyle geliyor bana ki, bu işleri önce benle konuşman daha yerinde olur... Zaten ne cevap alacağını sen kendin de çok iyi bilirsin. Evet, anlıyorum: Bazı sebepler yüzünden daha önce bu işi kızım ile konuşmuş olabilirsin... Ama, ne fark eder ki bu?

Bana sorarsan, kızımı senin gibi namuslu bir adama vermekle ancak sevinç duyanm.”

Bundan sonra pek söylenecek şey kalmıyordu. Simon düşünüyordu :

“Şimdiye kadar ben hiçbir namuslu kızın, kadının peşine düşmedim. Şimdi ise tam evlenmemem gereken bir kızla evlenmek için namus sözü vermiş bulunuyorum.”

Bununla beraber yine de ısrar etti:

“Doğrusunu söylemek gerekirse, senin haberin olmadan kızının zihnini çelmiş değilim. İkimiz arasında yıllardan beri kurulmuş bir dostluk var. Ben Ramborg’la boyuna oturup konuşuyorsam, onun bunu dostluğa yoracağını biliyordum. Şayet beni kızın için çok yaşlı buluyorsan, açıkça söyle, vazgeçeyim bu işten. Bu yüzden de dostluğumuz zerre kadar bozulmaz, emin ol buna...”

“Simon, evlat gibi bağnma basacak, senin gibi az insana rastladım ben. Ramborg’u sana seve seve veririm. Yalnız, bana bir hâl olursa nikâhta ona babalık edecek olanın kim olduğunu biliyorsun, değil mi?”

İlk defadır ki aralarında, üstü kapalı şekilde de olsa, Erlend’in adı geçiyordu. Lavrans devam etti:

“Şunu da hemen söyleyeyim ki damadım birçok bakımından, benim önceleri sandığımdan daha iyi çıktı. Onunla ilk tanıştığım zaman böyle adam olduğunu bilmiyordum doğrusu. Yalnız, bir genç kız evlenirken ona iyi öğütler verecek çapta bir adam mı, onu bilemiyorum. Ramborg’u sorarsan, o seninle evlenmeye çoktan razı.”

Simon: “Evet, dedi, şimdiki hâlde Ramborg böyle düşünüyor ama çocukluktan yeni çıkmış sayılır o. Onun için, işleri şimdilik olduğu gibi bırakalım dersen, ben de seni sıkıştırmam doğrusu...”

Lavrans hafifçe kaşlarını çattı:

“Bana gelince, dedi, ille sana varsın diye kızımı zorlayacak, tehdit edecek değilim, inan bana..”

“Şuna emin ol, Lavrans, bütün Norveç toprağında Ramborg'un eline su dökcek kız bulunamaz. İşin doğrusu şu: Bu kadar güzel, bu kadar genç, bu kadar iyi, hem de zengin, asil aileden kızı nerede bulurum ben? Bu o kadar büyük bir talih ki inanamıyorum âdeta...”

Sonra sıkılarak ilave etti:

“Senin gibi bir kayınbabayı da bulamam doğrusu...”

Lavrans da sıkılğan bir tavırla gülümsedi:

“İnan ki, dedi, ne düşündüğümü biliyorsun artık. Kızım senin. Onu da al, mirasını da ne yaparsan yap. Yalnız, öyle davran ki ne ben ne de kızın annesi buna pişman olalım...”

“Tann'nın inayetiyle, pişman olmayacaksın, buna söz veriyorum, Lavrans!”

Bunun üzerine birbirlerinin ellerini sıkıldılar. Simon o sırada Lavrans'la yine böyle söz kesiştiği ilk seferi hatırladı. Yüreği kederle burkuldu.

Yalnız, bu sefer umduğundan da iyi bir evlenme yapmaktaydı. Lavrans'ın mirasına sadece iki kızı konacaktı. Simon her zaman sevip saydığı, herkesten üstün tuttuğu bu iyi adamın oğlu yerine geçecekti. Ramborg'a gelince, o da genç, sıhhatli, güzel bir kızdı...

Sonra, Simon bu işleri artık olgun bir adam gibi düşünmek zorundaydı. Erlend'le bacanak oluyorlardı. Oslo'da, Brynhild Flyga'nın evinde karşılaştıkları günden beri görüşmemişlerdi. Yalnız, bu hatıra Simon için değil, daha çok Erlend için utandırıcıydı.

Ramborg için güçlüklerden yılmayan, iyi bir koca olacaktı. Yalnız, öyle geliyordu ki henüz çocuk denecek yaşta olan bu kız ona bir tuzak kurmuştu...

Lavrans birden sordu:

“Gülüyor musun, Simon?”

“Güldüm mü? Bilmem... Aklıma bir şey gelmişti de”

“Neymiş o şey, Simon? Söyle de beraber gülelim...”

Simon insanın içine işleyen gözlerini Lavrans’a dikti:

“Hiç... Kadın milletini düşünüyorum. Acaba, diyordum, bir kadının eline fırsat geçse, kocasının namusunu korumak için bir erkeğin yaptığı gibi yapar mı? Mesela ilk karım Halfrid... Ama Lavrans, sana şimdi anlatacağımı daha önce başka hiç kimseye anlatmadım. Bundan sonra da anlatacak değilim. Halfrid o kadar iyi, sofu, dürüst bir kadındı ki dünyada bir benzeri daha vardır diyemem... Şu... Benim kızım Arngjerd var ya? Onun doğumunu nasıl karşıladı, anlatmıştım sana değil mi? Ama, kız kardeşim Sigrid’in başına gelenleri anladığımız anda ne dedi, bilir misin? “Sigrid’i bir yere gizleyelim. Ben gebeymişim gibi yapayım. Sonra da Sigrid’in doğurduğu çocuğu güya ben doğurmuş olayım” dedi. Böylelikle bizim bir mirasçımız olacaktı. Çocuk iyi ellerde yetişecekti. Sigrid de çocuğundan ayrılmak zorunda kalmadan bizim evde oturabilecekti. Ama Halfrid bu hareketin, kendi hısımları aleyhine bir hile olduğunu sezdi mi, bak bunu bilemiyorum.”

Lavrans: “Sonra, dedi, bu iş olsaydı sen de Mandvik’te kalabilecektin, Simon.”

Simon bir kahkaha kopardı:

“Bu da doğru bak,” dedi. “Anamın ak sütü gibi helal olacaktı orası bana. Hem malum ya, bu çocuk işleri kadınların sütüne kalmıştır doğrusu...”

Lavrans aladoğanın gözlerini örten kukuletayı düzelterip kuşu bileğine kondurdu; alçak sesle: “İyi ama Simon, dedi, evlenmek üzere olan bir erkek için tuhaf söz değil mi bu?”

Sesinde âdeta öfkeli bir çınlayış vardı.

Simon hemen itiraz etti:

“Yo, Lavrans, dedi, hatırına bir şey gelmesin sakın! Kimse senin kızlarına böyle bir şey yoramaz!”

Lavrans yine bileğindeki aladoğana baktı. Yerden bir değnek alıp bununla kuşun sırtını kaşdı.

“Kristin’e de yoramazlar mı dersin?” diye sordu.

Simon kesin bir eda ile: “Hayır, dedi, bana karşı doğru hareket etmedi ama o başka mesele. Ben onun samimi-yetinden hiçbir zaman şüphe etmedim. Açıkça, dürüstçe şöyle dedi bana: Ben başka bir adamla tanıştım, onu senden çok seviyorum.” O zaman Lavrans yavaşça sordu:

“Peki ondan bu kadar kolaylıkla vazgeçiverdiğine göre... hakkında... başka söylentiler de... işitmiş miydin yoksa?”

“Hayır. Yemin ederim ki onun hakkında hiçbir söylen-ti işitmedim.”

Nişan töreninin o yaz, düğünün de ertesi yıl Paskalya’dan. sonra yapılması kararlaştırıldı. O zamana kadar Ram-borg on beş yaşını doldurmuş olacaktı.

Kristin, yeni gelin olarak ata binip, doğduğu evden ayrıldığından beri orasını bir daha görmemişti. Aradan sekiz yıl geçmiş bulunuyordu. Şimdi ise aynı eve yine alayla gelmekteydi. Yanında kocası Erlend, üvey kızı Mar-gret, beş oğluyla bunların dadılan, hizmetçiler, uşaklar, yük hayvanları vardı. Lavrans onları karşılamak için yola düşmüştü. Dofrine dağlarında buluştular.

Kristin artık, gençken olduğu gibi, her şeye öyle kolay-cacık ağlamıyordu. Ama, babasının kendisine doğru ilerlediğini görünce gözleri dolu dolu oldu. Hayvanını durdurup yere indi, babasına doğru koştu, elini yakalayıp şefkat ve saygı ile öptü.

Lavrans da atından yere atlayıp kızını sevgiyle kucakladı. Sonra Erlend'e el sallayıp selamlaştılar. Erlend de öbürleri gibi yapmıştı, kaynatasına doğru yaya olarak ilerliyordu.

Ertesi gün Simon yeni hısımlarını selamlamak için Jörund'a geldi. Kardeşi Gyrd'le eniştesi Kruke'li Geirmund da Simon'la beraber gelmişlerdi ama kadınlar Formo'da kalmışlardı. Simon düğünün kendi çiftliğinde yapılmasını istiyordu. Bu yüzden kadınların işleri başlarından aşkındı.

Karşılaşma o şekilde oldu ki Simon'la Erlend hiç sıkılmaksızın, Serbestçe, karşılıklı merhabalaştılar.

Simon kendine gayet hâkimdi. Erlend'i bu kadar neşeli, bu kadar rahat görünce: "Son defa buluştuğumuz yeri Flyga'nın evini unutmuş olmalı" diye düşündü.

Sonra, Kristin'in elini sıktı ama bu sefer ikisi de kendilerinden daha az emindiler. Bir ara da göz göze geldiler.

Kristin içinden: "Simon çok çirkinleşmiş" diyordu.

Gençliğinde Simon fazlaca şişmandı, kısa bir boynu vardı ama ne de olsa yakışıklı çocuktı. Ağır, şişkin göz kapaklarının altında mavi gözleri daha şimdiden ufacık görünüyordu. Bir çocuk yüzü gibi tostoparlak yüzünde ağzı ufacık, gamzeleri çok büyük kalıyordu. Yalnız teni tazeydi, alnı geniş, bembeyazdı, açık kumral saçları yine kıvrıktı.

Saçları eskisi kadar gürdü ama yüzü koyu kırmızı bir renk almış, gözlerinin altı buruşmuş, yanakları şişmanlamış, çenesi iki kat olmuştu. Zaten bütün uzuvları şişmanlamış, göbeği de biraz irileşmişti. Bugünkü hâliyle, akşam nişanlısının yatağı kenarına uzanıp onunla gevezelik etmeye kalkışan bir adam hâli hiç yoktu onda.

Kristin: "Kardeşime yazık oldu" diye düşünüyordu.

Ramborg gençti, güzeldi. Evleneceği için çocuk gibi seviniyordu. Daha ilk günü Kristin'e çeyiz sandıklarını, Simon'un ona verdiği düğün hediyelerini göstermişti. Sonra da görümcesi Sigrid'in ona anlattığı bir şeyden bahsetmişti:

Formo'daki gerdek odasında yaldızlı bir çekmece, onun içinde de kıymetli on iki tane örtü vardı. Gerdeğe girdiklerinin ertesi sabah kocası bunları ona hediye edecekti. Zavallı yavrucak! Daha evliliğin ne demek olduğunu bile bilmiyordu.

Sonra, Kristin, küçük kız kardeşini bu kadar az tanımış olmasına da o kadar üzölmekteydi ki!.. Ramborg, Husaby'ye iki defa gelmişti ama her seferinde çok dik kafalılık, aksilik etmişti. Erlend'i de kendisiyle aynı yaşta olan Margret'i de sevmiyordu çünkü.

Simon da şöyle düşünüyordu:

"Kristin bu kadar çocuk doğurduktan sonra biraz yıpranmış olması gerekirdi."

Simon böyle bekliyor, daha doğrusu böyle umuyordu ama genç kadın sıhhaten, gençlikten pırıl pırıldı. Başını yüksek, alnını dimdik tutarak, her zamankinden daha zarif bir eda ile yürüyordu. Belki eskisi kadar sert adımlar atamıyordu ama hepsi bu kadardı.

Beş tane güzel, gürbüz çocuğun ortasında, annelerin en güzeliydi o. Evde kendi yaptığı tuğla rengi yünlüden bir entari giymişti. Entarinin üzerinde koyu mavi ipliklerle dokunmuş kuş resimleri vardı. Simon, Kristin dokuma tezgâhında çalışırken kendisinin vaktiyle bu kumaşı ellemiş olduğunu hatırlamaktaydı.

Üst kattaki samanlık boşaltılıp sofra oraya kurulmuştu.

Yemeğe oturulacağı sırada bir gürültüdür koptu. Kristin'in ikizleri İvar ile Skule feryadı kopardılar. Her zaman ki gibi anneleriyle dadılarının arasına oturmak istiyorlardı. Lavrans ise küçük kızı Ramborg'ın, büyük kızının çocuklarından ve onların hizmetinde olan bir kadından daha aşağıya oturamayacağı düşüncesindeydi.

Bunun üzerine Ramborg'a: "Gel, kızım, dedi, sen de başköşeye, benim yanıma otur. Yakında baba evini terk edeceksin çünkü."

Kristin'in oğulları pek yaramaz şeylerdi. Sofrada nasıl oturmak gerektiğinden habersiz görünüyorlardı. Yemek başlayalı çok olmamıştı ki san saçlı olan en küçükleri masanın altına kaydı, Simon'un dizlerinin dibinde tekrar meydana çıktı.

Yavaş yavaş konuşarak ciddi bir tavırla: "Kemerindeki o güzel kılıfı göstere bana, Simon Enişte!" dedi.

Gözlerini de gümüş kakmalı büyük kılıfa dikmiş bakıyordu. Bunun içinde bir kaşıkla iki bıçak vardı.

Simon hiç bozmadı:

"İşte evladım," dedi. "Senin adın ne, bakayım?"

"Benim adım Gaute Erlendssön."

Sonra elinde tuttuğu yağlı et parçasını Simon'un elbisinin üzerine koydu. Simon'un yemek yerken kullandığı bıçağı, kaşığı aldı, kılıfa yerleştirip nasıl duruyor diye hepsine bir baktı. Parmaklarıyla yüzü yağdan parıldıyordu ama çok ciddi bir edası vardı. Simon gülümseyerek bu yaramaz, güzel çocuğun yüzüne bakıyordu.

Biraz sonra iki büyük kardeş de masanın altından kayıp sofranın erkekler tarafına geçtiler. İkizler ise masanın altında itişip kakışıyorlar, misafirlerin bacakları arasında zıplayıp duruyorlardı.

Derken, ocağın yanındaki köpeklerin oraya gittiler. Büyüklerde rahat, huzur diye bir şey kalmamıştı. Anneyle baba "Uslu oturun!" diyerek onlara çıkışıyorlardı ama, çocukların laf dinledikleri yoktu. Zaten anneye baba da boyuna gülüşüyorlar, çocukların yaptıkları gürütüyü ciddiye alırlar görünmüyorlardı.

Nihayet Lavrans biraz sert bir tavırla adamlarından birine: "Şu köpekleri al da aşağıya götür." dedi. "Birbirimizin lafını anlayamaz hâle geldik çünkü!"

Yemekten sonra erkekler için yeniden içki getirildiği zaman Kristin'le hizmetçiler çocukları soymak için bir köşeye götürdüler. Yumurcıklar yemek yerken yüzlerini, gözlerini o kadar kirletmişlerdi ki anneleri onları biraz yıkamak istedi.

Küçük çocuklar yıkanmak istemiyorlar, büyükleri ise etrafa su sıçratıyorlardı. Hizmetçiler elbiselerinin birini her çıkışıta, çocuklar odanın içinde oradan oraya dolaşmaktaydılar. Sonunda hepsini oradaki bir yatağa yatırdılar ama yine o kadar çok gürültü yapıyor, öylesine itişip kakışıyor, bağırıp gülüşüyorlardı ki yastıklar, kilimler, çarşaflar sağa sola fırladı. Odanın içi toz ve ot kokusuyla doldu.

Kristin bu hâl karşısında sakın sakın gülüyor: “Yabancı yere geldiler de biraz şımardılar,” diyordu.

Ramborg nişanlısıyla dışanya çıkıp ılık bahar gecesinde, çitlerin arasında biraz dolaştı. Gyrd’le Geirmund daha önce atlarına binip yola çıkmışlardı.

Ayrılacakları zaman Simon durdu.

Nişanlısına: “Tanrı rahatlık versin,” dedi.

Tam üzengisine ayak atmak üzereydi ki birdenbire genç kıza doğru döndü. Ona o kadar kuvvetle sarıldı ki genç kız saadetinin sarhoşluğu içinde inledi.

Simon dudaklarını nişanlısının kıvrık saçları arasında gezdirerek: “Tanrı seni bana bağışlasın, güzel yavrum benim...” diye mırıldandı. Sonra, sisli ay ışığı içinde atıyla uzaklaşırken, Ramborg arkasından bakıyordu.

Sevinçten deli gibiydi:

“Üç gün sonra Simon’la evlenmiş olacağım...” diyordu.

Lavrans, Kristin’le beraber yatağın önünde durmuş, kızının çocuklarla ilgilenişini seyretmekteydi.

Büyükler artık iyice gelişmişlerdi. Zayıf vücutlu, narin, ince uzun kollu ve bacaklıydılar. Küçükler ise pem bebe-yaz, tombul, yumuk yumuktular. Yaramazlıktan yanakları kızarıp ateş gibi yanan bu afacanların yatakta yatıp da uyku arasında sakın sakın soluk almaları büyük babalarının pek hoşuna gidiyordu. Uzun saçları altında, hepsinin yüzü ter içindeydi.

Lavrans kendi kendine şöyle düşünüyordu:

“Hepsi de sıhhatli, güzel çocuklar ama öyle arsız, şımarık şeyler ki...”

İyi ki Simon'un kız kardeşiyle yengesi o gece gelmemişlerdi. Ama, Lavrans çocuk terbiyesinden bahsedecek adam da değildi hani. Kendi çocuklarını da şımartıp söz dinlemez hâle getirmemiş miydi?

Hafifçe içini çekti, dualar okuyup çocukların üzerine üfledi.

Sonra Simon düğün yemeğini verdi. Yemek her bakımdan güzel, parlak oldu.

Gelinle güvey pek neşeliydiler. Davetlilerin çoğu Ramborg'u düğün günü ablasına göre çok daha sevimli buldular. Ramborg belki Kristin kadar göz kamaştırıcı bir güzellikte değildi ama daha neşeli, daha tatlıydı. Herkes bu taze gelinin berrak, masum gözlerinde, gelin tacını namusuyla, şerefiyle taşıdığını okuyabiliyordu.

Gerdeğin ertesi günü davetliler genç çifti görmek için yukarı kata çıktıkları zaman Ramborg, neşeli, mağrur bir eda ile gelin yatağının önündeki koltuğa oturmuştu. Gülüşmeler, fesat fesat şakalar arasında herkes Simon'un, karısının başına ev hanımı örtüsünü yerleştirişini seyretti.

Ramborg ayağa kalkarak elini kocasına uzattı. Dimdikti. Beyaz baş örtüsünün altında yanakları kıpkırmızıydı. Tam o sırada davetliler arasından “Yaşa!” diye bağırışlar yükseldi, kılıç şıkırtıları işitildi.

Aynı köyden,yüksek aileden iki gencin evlenmesi pek sık görülen bir olay değildi. Onun için, herkes bu düğünü büyük, neşeli bir bayram sayıyordu.

6

Kristin'in baba evinde ilk gözüne çarpan şey şu oldu: Evin çatılarını süsleyen tahta oymadan, ihtiyar adam kafaları, yerlerinde değildi. Bunların yerine oklarla yapraklardan, kuşlardan meydana gelme kabartmalar konulmuştu. Ocaklı büyük salondaki eski sütunların yerlerine de yenileri dikilmişti.

Kristin daha başka değişiklikler de gördü. Mesela dayısı Trond Gjesling birkaç yıl önce ölmüştü. Kimse bunu pek de büyük bir kayıp saymamıştı. Çünkü bu eski ailede o, bir nevi “lüzumsuz adam” dı. Tamahkârdı, inatçıydı. İki de bir hasta olurdu. Yalnız Lavrans ona acıyor, ziyaretine gidiyordu. Bunu aynı zamanda Trond’un karısı olan Gudrid’in hatırı için de yapıyordu. Şimdi ise karı koca ölmüşlerdi. Çiftliklerinde onların dört oğlu otur-maktaydı.

Bunlar istikballeri parlak, canlı, yakışıklı çocuklardı. Herkes kızını onlara vermeye can atıyordu. Gençler bir-birleriyle pek sevişiyorlar; enişmeleri Lavrans’a da saygı, sevgi gösteriyorlardı. Lavrans yılda iki defa gelip onlarla Sundbu’da buluşuyor, hep beraber batıdaki dağlarda ava çıkıyorlardı. Yalnız, dört kardeşin anlayamadıkları tek şey, enişmelerinin neden bu kadar sofu oluşuydu.

Kristin ise babasının niçin Tanrı’ya bu kadar yakın olmak istediğini seziyordu ama bunu açıktan açığa kedi-ne itirafa cesaret edemiyordu.

Sonra, babasının ne kadar değişmiş olduğunu da kendine itiraftan çekinmekteydi. Lavrans o kadar yaşlı değildi elbette. Vücudu ince, narin kalmıştı. Dik, zarif bir duruşu vardı. Saçlarına epeyce kır düşmüştü ama çok sarışın olduğu için pek göze batmıyordu.

Bununla beraber, Kristin hayalinde babasının gençlik hâlini canlandırıyordu: Lavrans o zamanlar yakışıklıydı, güzeldi. İnce uzun bir yüzü, yuvarlak, körpe yanakları vardı. Yüzünün yanıklığı, teninin pembeliği de belli oluyordu. Dudakları etli, kırmızıydı. Ağzının iki yanında iki derin çizgi vardı.

Şimdi ise adaleli vücudu kavrulup kurumuş, bir deri bir kemik kalmıştı. Esmer, zayıf yüzü tahtadan yontulmuş gibiydi. Yassı, zayıf yanaklarında, tam dudaklarının hizasında adalelerden meydana gelme birer düğüm vardı. Evet, pek o kadar yaşlı değildi ama artık bir delikanlı da değildi...

Lavrans her zaman için halim selim, olgun, düşünce-
li bir adamdı. Kristin daha küçüklüğünden beri baba-
sını çok sofı olarak bilmekteydi. Herkes, bu sakin
adamin kabına sığamaz derecede yiğit, yaşamak arzu-
sunun neşesiyle çırpınan bir kimse olduğunu da bilmek-
teydi. Şimdi ise içinden bir şeyler çekilmiş gibi bir
hâli vardı.

Kristin, Jörund'a geldi geleli onu bir tek sefer sarhoş
görmüştü, Formo'da, düğün sırasında bir akşam olmuşt-
tu bu, Lavrans hafif tertip sendeliyordu. Dili de peltekleş-
mişti ama aşın bir neşe göstermemişti. Kristin çocuklu-
ğunda yapılan şölenlerle şenlikleri, herkesin patlayasıya
bira içtiği günleri hatırlıyordu. O zamanlar babası her
şakaya kahkahalarla gülüp eliyle dizine vurur, kuvvetli
bilinenleri güreşe çağırırdı; azgın atlara binerdi; dans
ederdi; sarhoş olup da ayakları üstünde tutunamaz hâle
geldi mi buna ilk önce kendisi gülerdi. Ayrıca sağa sola
hediyelet dağıtır, herkese büyük bir cömertlik, arkadaşlık
gösterirdi.

Kristin babasının bu hâlini çok iyi anlardı. Durup din-
lenmeden çalıştığı, günlerce sıkı oruçlar tuttuğu için
arada bir böyle taşkınlıklar yapıp içini dökmek imkânını
buluyordu. Sonra çok sakin bir aile hayatı da sürmekteydi.
Karısının, çocuklarının en iyi arkadaşı, koruyucusuydu.
Bu taşkınlıklarının bir sebebi de işte buydu.

Kristin kocası Erlend'in hiçbir zaman sarhoş oluncaya
kadar içmediğine dikkat etmişti. Çünkü Erlend ölçüyü
kaçırırsa kendine hâkim olamıyordu. Onun için, sert içki-
leri hiç fazla kaçırmazdı. Ancak çok sık olmayan aralık-
larla içer; bunu ya susuzluğunu gidermek ya da misafir-
lerine karşı ayıp olmasın diye yapardı. Bu işe de uzun
boyu önem vermiyordu.

Şimdi Lavrans biraya karşı beslediği eski sevgiyi kay-
betmişti. Sonra içinde sarhoşlukla gidermek istediği
o duygudan da eser kalmamıştı. Esasen o, eskiden
olduğu gibi şimdi de hiçbir zaman kaygılarını, tasalarını
sarhoş olarak gidermek istememişti. Onun fikrinde
herkesin içki sofrasına neşe içinde oturması lazımdı.

Kaygılarını gidermek için bambaşka çareler araştırmayı âdet edinmişti; ki ibadet bunların başında geliyordu.

Kristin babasındaki bu hâlin sebebini sezmekteydi: Kızıyla kocasının, çocuklarının ilerisinin ne olacağını düşünerek bu hâle düşmüş olacaktı. Çünkü işler sarpa sararsa babasının bunları düzeltebilecek kadar güçlü olamayacağını seziyordu.

Kristin'in yüreğini gizliden gizliye kemirmekte olan his işte buydu.

Babasının evine, geçen kışın türlü tasalarıyla yorgun bir hâlde gelmişti. Sonra, kocası Erlend gamsız bir adamdı. Eli pek açıktı, açık olmaya da devam ediyordu. Malını mülkünü idareden acizdi. Onun bu idaresizliği yüzünden, serveti her gün biraz daha erimekteydi.

Kristin onun bu konuda yapıp ettiklerine pek karışmak istemiyordu. Hem sonra, ilerisini gerisini pek düşünmeden, kocasıyla mesut olmak emelindeydi. Her şey için boyuna savaşıp dövüşemeyecek kadar kendisini yorgun hissediyordu. Yalnız, öyle bir yaradılıştaydı ki gamsızlık da onu kaygılandırıp yıpratıyordu.

Annesiyle babasının evinde çocukluk günlerinin huzuruna, sükûnuna tekrar kavuşacağını ummuştı.

Ne yazık ki, kendini hâlâ ferah hissetmiyordu. Erlend üzerine aldığı işlerden oldukça büyük bir gelir sağlıyordu ama gelirinden daha büyük de masrafı vardı. Bir beye layık şekilde, kalabalık bir maiyet de beslemek zorundaydı.

Sonra, evleriyle doğrudan doğruya ilgili olmayan işlerden karısını uzak tutmayı âdet edinmişti. Karısının kendi yaptıklarını bilmesini istemiyordu. Mesela kuzeydeyken yapıp ettiklerini erkeklere anlatıyordu da karısına bu işlerden tek kelimeyle bahsetmiyordu.

Başka bir şey daha vardı: Kuzeyde bulunduğu yıllar zarfında Kral'ın annesi olan Düşes İngbejörg'le, Herr Knut Porse'yle birkaç defa buluşmuştu. Şimdi ise

Herr Knut'a Danimarka'da dük unvanı verilmişti. Düşes Ingebjörg de onunla resmen evlenmiş bulunmaktaydı.

Birçok Norveçli bu evlenmeye pek öfkelenmişlerdi. Björgvin Piskoposu Husaby'ye gizlice birçok sandık göndermişti. Bunlar şimdi "Denizkızı" gemisine yüklenmiş bulunuyordu. Ayrıca Erlend birtakım kâğıtlar, mektuplar da almıştı, yaz sonuna doğru da Danimarka'ya gitmek niyetindeydi.

Kristin'i de beraber götürmek istedi ama o kabul etmedi. Kocasının Danimarka'daki bu asiller, nüfuzlu adamlar arasında onlardan biri gibi gezip dolaşacağını anlamıştı. Bu yüzden de korku, kaygı duymaktaydı. Çünkü Erlend ölçüsüz ve dikkatsiz bir insandı. Bu yüzden Kristin onunla birlikte yola çıkmaya cesaret edemiyordu. Hem, orada kocasına pek faydalı da olamayacaktı. Bütün bunlardan ayrı olarak, denizden korkuyordu: Deniz tutması ona en ıstıraplı doğumlardan daha acı gelmekteydi.

Onun için, ana babasıyla beraber Jörund'da kaldı ama hep kaygı, tasa içindeydi.

Bir gün oturmuş, dikiş dikiyordu. O sırada Simon atla çıkageldi, avluya girdi. Kristin'in önünde durdu ama onu görmedi.

Lavrans'la karısı dışarıya çıkararak damatlarını karşıladılar:

"Gel içeriye de biraz dinlen..." dediler.

Simon: "Hayır, dedi, fazla duracak değilim. Ramborg "Jörund'dan geçtiğin zaman bize uğra da benim sevdiğim bir kuzu vardı, onu al getir," dedi. Onu almaya geldim. Umarım dağa göndermemişsinizdir. Ramborg pek seviyor onu, hep yanında olsun istiyor."

Kristin babasının başını kaşıdığını gördü:

"Ramborg'un kuzusu dedin değil mi? Ha... evet." Sonra:

“Gördün mü aksiliği! Ben de Ramborg umanım o kuzuyu unutmuştur diyordum. Ne oldu, biliyor musun? Geçen gün bizim torunların büyüklerine birer balta verdim. Onlar da baltaları alır almaz ilk iş olarak gidip Ramborg’un kuzusunu öldürmüşler.”

Simon hafifçe gülümsedi:

“Kristin’in çocukları sahiden de çok yaramaz şeyler...” dedi.

Bu sözleri duyunca, Kristin koşa koşa onların yanına geldi. Kemerindeki halkaya asılı gümüş makası çıkarıp Simon’a uzattı:

“Al, dedi, bari kuzusunun yerine bunu ver Ramborg’a. Çocuklar öldürmüşler onu, ne yapayım! Bu makası da pek severdi o. Çocukluğundan beri hep onun olsun isterdi. Yalnız, şunu bilin ki çocuklarıma söz söylensin istemem ben...”

Kristin büyük bir öfkeyle konuşmuştu. Birdenbire sustu. Çünkü gözü annesiyle babasının yüzlerine ilişmişti. İkisi de onun sözlerinden, yaptığı hareketten memnun kalmamışlar, hayrete düşmüşlerdi.

Simon makası almadı. Sıkılmış bir hâli vardı. Sonra gözü Björgulf’a ilişti, eğilip çocuğu kaldırarak eyere, kendi önüne oturttu:

“Demek sen buraları yağma ediyorsun, ha?..” dedi.

“Ben de seni esir aldım işte. Annenle baban gelsinler de yarın seni kaç para fidye karşılığı salıvereceğimi konuşayım onlarla...”

Sonra oradakilere eliyle selam verdi, yola çıktı. Çocuk eniştesinin kolları arasında gülüyor, kıvranıp debeleniyordu.

Simon, Erlend’in çocuklarıyla pek ahbap olmuştu. Kristin zaten onun çocuklarla pek çabuk arkadaş olabildiğini hatırladı. Mesela kendi iki küçük kardeşi de Simon’u sevmişlerdi vaktiyle. Hâlbuki Erlend’in, çocukların konuşmalarına, yaramazlıklarına hiç tahammülü yoktu.

Buna karşılık Simon'un çocuklardan bu kadar hoşlanması Kristin'de acayip bir üzüntüye neden oluyordu.

Ertesi sabah hep beraber Simon'ların Formo'daki çiftliğine gittiği zaman, kız kardeşinin, alıp Björgulf'u getirdi diye, kocasına kızmış olduğunu anlamakta da gecikmedi.

Ragnfrid esen havayı sezdi:

"Ramborg'dan da çocuklarla uğraşmasını henüz bekleyemeyiz, canım," dedi. "Daha kendisi çocukluktan yeni çıktı. Ama, biraz daha yaşlanırsa başka türlü hareket eder elbet."

Simon'la kaynanası birbirlerine bakışıp gülüştüler. Kristin içinden: "Onlar evleneli yakında iki ay olacak," diyordu.

Kristin keder ve kaygı içindeydi ama Erlend'e bir şey belli etmiyordu. Erlend ise Jörund'da oturmaktan pek memnundu. Kaynanasıyla ahbap olmuştu. Ona büyük bağlılık gösteriyordu.

Lavrans da damadından memnun görünmekteydi. Yalnız, Kristin o kadar alıngan olmuştu ki babasının Erlend'e gösterdiği sevgiye bile türlü manalar veriyordu: Lavrans öteden beri kendini idareden aciz insanlara karşı hoşgörölükle karışık bir sevgi gösterirdi. İşte Kristin, babasının kendi kocasına gösterdiği sevgiyi de bu çeşitlen sayıyordu.

Hâlbuki Lavrans öbür damadı Simon'a karşı bambaşka bir sevgi göstermekteydi: Ona bir dost, bir silah arkadaşı muamelesi ediyordu. Erlend yaşça Simon'a göre Lavrans'a daha yakın olmasına rağmen, Simon'la Lavrans senli benli konuşuyorlardı. Hâlbuki, Kristin'le nişanlandıktan sonra Lavrans'ın ona "sen" diye hitap etmesine rağmen Erlend onunla yine "siz" diye konuşuyordu, Lavrans da bu hâli değiştirmek için ona hiçbir teklifte bulunmuyordu.

Simon'la Erlend karşılaştıkları zaman oturup arkadaşça konuşuyorlardı ama birbirlerini öyle uzun boylu aramıyorlardı. Kristin, Simon'a gizliden gizliye içerlemekteydi.

Bunun birkaç sebebi vardı: Bir kere Simon onun hakkında birtakım gizli şeyler biliyordu. Sonra, aralarında olup biten işlerde Simon namus, şeref kurallarına uygun şekilde hareket etmiş, Erlend işe utanç verici bir duruma düşmüştü. Kristin, Erlend'in bunu bile unutmuş görünüşünü fark ettikçe çileden çıkıyordu. Bu yüzden kocasına her zaman güler yüz göstermiyordu.

Erlend, Kristin'in öfkeli anlarında onun sözlerine tatlılıkla karşılık verip, serzenişlerine ses çıkarmazsa, Kristin: "Kocam benim sözlerime aldınış etmiyor," diye kızıyordu.

Başka bir gün de Erlend'in sabırlı olmayacağı tutuyor, Kristin söylenmeye başlayınca o da kendisini öfkeye kaptıyordu. Bu sefer Kristin de soğuk tavırlar takınıyor, acı sözler söylüyordu.

Bir akşam yine hep beraber oturuyorlardı. Kristin ocağın yanında dikiş dikiyordu. Fena hâlde canı sıkılıyordu. Karşısında Margret oturmaktaydı. O da elindeki dikişin üzerine eğilmiş, yan uyur bir hâldeydi, arada sırada esniyordu.. Kristin'in çocukları ise odada yaramazlık, gürültü patırtı yapmakla meşguldüler. Rangfrid, Formo'ya küçük kızı Ramborg'un yanına gitmişti. Hizmetçilerin, uşakların çoğu evde değillerdi.

Lavrans'la büyük damat Erlend satranç oynuyorlardı. Tek kelime konuşmuyorlar, iyice düşündükten sonra taşlarını sürüyorlardı.

O sırada İvar'la Skule, küçük bir köpeğe musallat olmuşlar, her biri hayvanı kendi tarafına çekiyordu. Lavrans kalkıp, bağırmakta olan küçük hayvanı aldı. Bir şey söylemedi. Köpeği kucağında tutarak oyuna devam etti.

Kristin de onların yanına geldi. Bir elini kocasının omzuna koyup oyunu seyre başladı. Erlend kaynatasına göre daha kötü satranç oynardı. Oyunları daha çok Lavrans kazanırdı. Yalnız, bu yüzden Erlend hiç istifini bozamaz, kızıp öfkelenmezdi.

O akşam ise Erlend büsbütün berbat bir oyun oynamaktaydı. Kristin kocasının bu hâlini görünce ona sert sert çıkıştı. Sonunda Lavrans da kızını tersledi:

“Sen böyle gelip başına dikilirden Erlend doğru dürüst oynayamaz ki...” dedi. “Hem, senin ne işin var burada satranç bilmezsin ki!”

“Aman baba, siz de benim hiçbir şey bilmediğimi sanırsınız hep...”

Babası kesin bir tavırla: “İnan, bilmediğin bir şey var ki, o da şu;” dedi. “Bir kadın kocasıyla nasıl konuşur? İşte bunu bilmiyorsun. Sen gidip şu azgın çocuklarını yatıştırırsan daha iyi edersin...”

Kristin gidip çocuklarını yan yana bir sıraya oturttu. Kendisi de onların arasına oturdu:

“Susun bakayım, çocuklar,” dedi. “Sakın oynayıp şakalaşmaya kalkmayın ha. Çünkü dedeniz böyle şey istemiyor.”

Lavrans kızından tarafa şöyle bir baktı, bir şey söylemedi. Biraz sonra çocukların dadıları geldiler. Kristin’le hizmetçiler, çocukları yatırmaya götürdüler; Margret de onlarla beraber kalkıp gitti.

Erlend kaynatasıyla yalnız kalınca ona: “Krstin’i böyle azarlamasanız iyi olur,” dedi. “Kızgın olduğu zamanlar bırakın bana çatsın. Zaten o zaman onun kulağına girmez ki. Hem çocukları hakkında kendisine tek söz söylensin de istemiyor.” Lavrans sordu:

“Ya, çocukların böyle arsız büyümelerine sen de razısın demek? Peki, bu çocuklara bakacak, göz kulak olacak dadılar nerede?..”

“Sizin hizmetçilerin bulundukları binadadırlar herhâlde. Ama, ben Kristin’e hizmetçileri hakkında da tek kelime söylemeye cesaret edemiyorum. Çünkü buna da dehşetli içerliyor: Sen de ben de adamlarımıza örnek insanlar mıyız ki onlar için böyle söylüyorsun? diyor.”

Erlend bunları gülerek anlatırken, bir yandan da geri niyordu.

Ertesi gün Kristin, çiftliğin arkasındaki bir çayırılıkta çilek toplamaya gitmişti. O sırada babası demir atölyesindeydi. Kapıdan Kristin’e seslenip onu yanına çağırdı.

Kristin biraz da istemeyerek babasının yanına gitti. Yine Naakkve'nin bir marifetini öğrenecekti herhâlde. Yumurcak daha o sabah bir kapıyı açık bırakmış, inekler arpa tarlasına girmişlerdi.

Babası ocaktan kıpkırmızı bir demir parçası çıkarıp örsün üzerine koydu. Kızını bekliyordu. Uzun zaman kızgın demirin üzerine inen çekicin gürültüsünden başka şey duyulmadı. Bir yandan kıvılcımlar çıkıyor, çekicin her vuruşunda da örs, çınlayarak cevap veriyordu.

Nihayet, Kristin babasına: "Bir şey mi istiyorsunuz, babacığım?" diye sordu.

Demir artık soğumuştur. Lavrans kısaça çekici bir yana bırakıp kızının yanına geldi. Yüzüyle saçları is içindeydi. Üstü başı, elleri simsiyahtı.

Önünde de büyük bir meşin önlük vardı. Bu hâliyle her zamankinden daha sert görünüyordu.

"Evet, kızım, seni çağırdım, dedi, çünkü bir şey söylemek istiyorum sana: Burada, benim evimde, kocana gereken saygıyı göstermelisin. Bir kadına yakışan da budur. Erlend'le dün akşamki gibi konuştuğunu bir daha işitmeyeyim senden, anlaşıldı mı?"

"Erlend'i saygıdeğer bulmaya yeni yeni başladınız galiba, babacığım..."

"O senin kocandır. Onunla evlenesin diye seni ben zorlamadım. Bunu da hiçbir zaman hatırandan çıkarma..."

"Şimdi onunla pek arkadaşsınız. Hatta, evlenmemizden önce de onu şimdi tanıdığınız kadar tanısaydınız beni zorlardınız herhâlde."

Lavrans kızına ciddi bir tavırla, kederli kederli baktı:

"Kristin, dedi, pek ileri gidiyorsun. İşin doğrusunu söylemediğinin kendin de farkındasın. Sen nişanlın Simon'dan ayrılmak istediğin zaman ben buna engel olmadım. Hâlbuki Simon'u çok sevdiğimi de pekâlâ biliyordun..."

"Ama, o günkü şartlar altında Simon benimle evlenmek istemeyecekti ki..."

“Orası öyle. Sen onu istemedikten sonra o da ille Kristin benimle evlensin demeyecekti elbet. Onurlu çocuktuk o. Ama, babası; biz gençlerin ne dediklerine aldırmayalım, yine de onları evlendirelim demişti, öyle yapsaydım Simon ne düşünürdü, onu bilemem. Yalnız, şimdi bakıyorum, isteyerek vardığın kocanla bile doğru dürüst geçinemiyorsun...”

Kristin yüksek sesle güldü. Pek hınzır bir hâlde:

“Simon dünyada evlenmezdi ki benle!” dedi. “Hele beni Erlend’le o çeşit bir evde bastıktan sonra...”

Lavrans’ın nefesi kesilir gibi oldu:

“O çeşit bir ev mi? Ne demek bu?” diye sordu.

“Evet... Hani siz erkeklerin ‘kötü ev’ dediğiniz cinsten bir yer... Burasını işleten kadın da Munan’ın metresiymiş. Kadının kendisi bana, istersen gelme, dedi ama, ben: ‘Hısmımla buluşacağım’ dedim. Ama, Erlend’in Munan’la hısımlar olduğunu bilmiyordum.”

Bunları söyledikten sonra Kristin yine haşın bir tavırla kötü kötü güldü.

Babası onun bu hâline dayanamadı:

“Sus bakayım...” dedi.

Bir müddet kendini zaptetti. Yüzünden ürpertiler geçiyordu. Gülümser gibiydi ama rengi uçmuştu.

Bunu görünce, Kristin’in gözünün önünde, yapraklarla kaplı bir yamaç canlandı: Fırtına çıkınca yapraklar tersine döner de orası nasıl soluk bir aydınlıkla bembeyaz kesilirse, babasının yüzü de şimdi bu hâli almıştı.

Kristin oturduğu sıraya yıkıldı. Bir dirseğine dayandı. Öbür elini de gözlerinin hizasına kaldırdı. Ömründe ilk defa olarak babasından korkuyordu, hem de ölümden korkar gibi korkuyordu.

Babası ona arkasını döndü. Gidip çekici alarak öbür çekiçlerin yanına koydu. Sonra eyelerle öbür ufak tefek aletleri topladı, rafın üzerine sıralamaya başladı. Arkası hep Kristin’e dönüktü. Elleri tir tir titremekteydi.

Sonra gelip kızının karşısına dikildi. Kristin'in yüzü kordudan kireç gibi bembeyazdı.

"Erlend bana hiç bahsetmemişti bundan..." dedi. "Zengin hısımlarıyla beraber gelip beni Tunsberg'de bularak seninle evlenmek istediğini söylediği zaman ona epey ters bir tavırla olmaz dedim. Meğer kızımın şerefini tamir etmek istediği için ona teşekkür borçluymuşum. Keşke daha önce duymuş olsaydım bunu! Sonra Erlend gelip namus, şeref kurallarına uygun olarak seni benden yine istedi. Seni o zamanki... o zamanki hâlinle, kart diye almak için çok erkek ısrar etmezdi doğrusu..."

"Evet, ama, hiçbir erkek de işin içyüzünü size anlatmaya cesaret edemezdi galiba..."

"Ama Erlend silahtan korkacak adam değildi ki..."

O sırada Lavrans'ın yüzünde derin bir bezginlik belirdi. Sesi hafifleyip sönükleşti, işitilmez bir hâle geldi. Çok geçmeden sakın ve kuvvetli bir sesle tekrar söze başladı:

"Bu iş aslında çok kötü olabilir, dedi, işin asıl kötü tarafı, senin bunları Erlend, kocan ve çocuklarının babası olduktan sonra söylemendir. Madem ki iş bu merkezdeydi, Erlend'le evlenmeden önce onun nasıl adam olduğunu da biliyordun demek. O seninle evlenebilmek için tıpkı namuslu bir kız alır gibi her fedakârlığı yapmaya hazırды. Seni her işte serbest bıraktı. Sen de vaktiyle işlemiş olduğun hataları affettirmek için, işleri kendi eline almalısın ve bu işlerde Erlend'in gösteremediği ihtiyatı göstermelisin. Bunu Tanrı'ya olduğu kadar çocuklarına da borçlusun..

"Biliyorsun, sana ben de söyledim, başkaları da! Erlend kadınları, kızları baştan çıkarmaktan başka işi olmayan bir adama benziyordu. Bu bakımdan sen de kendi sorumluluklarını taşımalsın. Nitekim bunu kendin de itiraf ettin. O zamandan beri Erlend elinden başka şeyler gelebileceğini de gösterdi. Yiğitliğiyle, parlak askeri meziyetleriyle ün kazandı. Bu da çocukları için az şey mi? Eskiden, akılsızca hareket ettiyse sen bunu herkesten daha iyi bilecek durumdasın. Bu işlerden dolayı

sana düşen utancı silip yok etmek için en iyi çare de kendine koca diye seçtiğin insana saygı göstermek, ona yardım etmektir...”

Kristin ileriye doğru eğilmiş, başını ellerinin içine almıştı. Gözlerini babasına çevirdi. Yüzü solgundu, umutsuzluk içindeydi:

“Çok fena ettim bunları size söylediğime,” dedi. “Nitekim Simon da bu korkunç şeyleri size hiç söylemeyeyim diye sıkı sıkı tembihte bulunmuştu...”

“Simon sana sıkı tembihte bulunmuştu, ha?..”

Kristin babasının sesinde çınlayan acıyı hemen sezdi. Bir yabancıнын, babası hesabına, kendisinden böyle bir şey istemiş olmasının, onun için yeni bir keder vesilesi olacağını düşündü.

Lavrans gelip kızının yanına oturdu. Ellerinden birini kendi ellerinin içine aldı, dizlerinin üzerine koydu; tatlı ve kederli bir sesle: “Evet, Kristin, dedi, çok acı şey bu. Sen herkese karşı iyi davranıyorsun ama daha önce de fark ettim, en fazla sevdiklerine karşı zalim davranıyorsun. Ne olur, kendin hakkında bu kadar kaygıya, tasaya kaptırma beni! Aksiliklerin yüzünden senin de sevdiklerinin de başına başka başka dertler gelmesin. Cins, fakat azgın atlar vardır, sen de onlar gibi ortalığı kırıp geçiliyorsun...”

Kristin hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak babasının göğsüne kapandı. Lavrans da kızını kuvvetle bağrına bastırdı.

Sonunda, Kristin’in başını kaldırdı. Hafifçe gülümseyerek: “Elin yüzün kapkara oldu,” dedi. “Şu köşede bir bez var ama seni daha fazla kirletmekten başka şeye yaramaz. Hadi kalk, eve git... Herkes bir demircinin kucağına oturduğunu anlasın...”

Sonra Kristin’i yavaşça dışarıya itti. Kapıyı kapatıp bir an durakadı. Sendeleyerek sıraya doğru ilerleyip üzerine yığıldı. Ensesini duvarın ağaç kütüklerine dayadı. Hava ya bakan yüzü asılmıştı. Bir elini olanca kuvvetiyle kalbine bastırıyordu.

Kalbinin bu hâli hiç uzun sürmezdi. Soluğu kesilir gibi olur, gözleri kararır, çırpınıp çabalayan kalbinde duyduğu acı bütün öbür uzuvlarına yayılır, birkaç sert darbe indirdikten sonra yeniden sakinleşiverirdi. Boynundaki damarlarda kanın atışını hissedirdi...

Yine öyle oldu. Biraz sonra bu hâli geçti. Zaten bir yere oturur oturmaz da bu hâl geçiveriyordu. Yalnız, sonradan gittikçe daha sık olarak, bu durum tekrar tekrar ortaya çıktı.

Erlend gemisinin mürettebatını temmuz sonlarına doğru Veöy'e çağırmıştı ama Jörund'da biraz daha kaldı. Dağda bulunan davarlara çok zarar vermiş olan bir ayının avlanması için Simon'la beraber gitti.

Döndüğü zaman bir haberle karşılaştı: Adamlarından bazıları kasaba halkıyla dövüşmüşlerdi. Suçluların işlerine son vermek için Erlend'in hemen yola çıkması gerekti. Lavrans'ın da o tarafta işi olduğundan, o da damadıyla beraber yola çıktı.

Adaya geldikleri zaman Başyargıç Erling'in gemisinin orada olduğunu gördüler. O günün akşamı da kendisiyle karşılaştılar. Başyargıç akşam yemeğini onlarla beraber yedi. Gemiden getirttiği birkaç şişe iyi cins Fransız şarabını onlarla içti.

Bir yandan içerlerken, konuşmalarına da bir durgunluk gelmişti. Erlend kendi düşüncelerine dalmıştı. Her yeni işe doğru yola çıkarken olduğu gibi neşeliydi ama ötekiler konuşurken dalgın duruyordu.

Lavrans şaraba ancak dudaklarının ucunu değdiriyor, Erling de sık sık susuyordu.

Erlend, Erling'e: "Biraz yorgunsun galiba..." dedi.

"Evet... Gece fırtınaya yakalandık da... Sabaha kadar gözüme uyku girmedi."

"Ağustosun onunda Tunsberg'de olmak istiyorsan acele etmelisin. Ama, orada ne dinlenebileceksin ne de eğlenebileceksin..."

“Peki, sen Tunsberg’e uğramayacak mısın?”

“Uğrarsam sırf Kral annesine selam gönderiyor mu, onu öğrenmek için uğrayacağım. Ama, bakarsın ki Piskopos da belki Düşes’e bir haber gönderir...”

“Bütün derebeyleri Tunsberg’e geldikleri sırada senin Danimarka’ya gitmene şaşıyor herkes.”

“Evet. Ama, herkesin benim yapıp ettiklerimi duyup şaşması acayip değil mi? Ne zamandır Danimarka’ya gitmedim. Sonra hısmımız Düşes İngebjörg bizi davet ediyor. Şövalyeler arasında binicilik, silah kullanma yarışları da yapılacaktı. Onları da görürsünüz, diyor. Zaten Düşes’in ailesinden onunla konuşup görüşen bir ben bir de Munan kaldık...”

Erling kaşlarını çatı:

“Munan, ha...” dedi. Sonra gülümsedi. “O adamın hâlâ göbeğini taşıyabilecek kadar canı kaldı mı ki? Demek, Dük Knut yarışları tertipliyor, ha? Belki Munan da katılır bunlara...”

“Evet... Yazık, Erling. Keşke sen de gelseydin de seyretseydin bunları.” Erling de gülüyordu.

Erlend: “Anladım, korkuyorsun,” dedi. “Sanıyorsun ki Düşes İngebjörg bizi bu eğlencelere davet ettikten sonra, o da bizim bir eğlence tertiplememizi, kendisini de çağırmamızı isteyecek. Bundan çekiniyorsun, değil mi? Ama sen de bilirsin, ben gizli kapaklı işlerden hoşlanmam, bu gibi işlere alet olmam. Munan’a gelince, siz adamcağızda herhangi bir gizli iş çevirecek hâl bırakmadınız ki...”

“Yok, canım! Biz o yandan gelecek bir tuzaktan o kadar korkmuyoruz. Düşes İngebjörg, Knut Porse’yle evlenince bütün haklarını kaybetti. Kendisi de bunu bilir herhâlde. Knut Porse’yi Norveç’te kimse sevmez, onun burada bulunmasına kimse tahammül edemez. Bu şartlar altında da Düşes İngebjörg’ün buraya gelmesi kendisi için felaket olur...”

“Evet, bir bakıma daha çocuk yaşta olan Kral’ı annesinden ayırdığınıza iyi ettiniz. Evet, Kral henüz çocuk sayılır, ama biz ona bağlı kalmak için and içtik ya, ne kadar övünsek azdır.”

Erling alçak sesle: “Aman sus!” dedi. “Herhâlde doğru değil bu söylediklerin...”

Erling bunun doğru olduğunu biliyordu, ötekiler de bunu anladılar. Kral Magnus henüz çocuktuk ama adı ağza alınmayacak kadar kötü bir huy edinmişti. İsveç'te bulunduğu sırada eğitimine memur edilen İsveçli bir hoca, onu çok ayıp bir şekilde baştan çıkarmıştı. ‘

Erlend: “Bizim taraflarda herkes çok üzgün buna,” dedi, hatta kilise yanmıştı ya, herkes; Kral bu kilisedeki tahta oturmaya layık değil de ondan çıktı bu yangın...” diyor.”

“Aman, Erlend! Sus Tanrı aşkına... Bu söylentinin doğru olup olmadığı belli değil. Kral Magnus'un ne suçu, günahı var bunda? Tanrı nezdinde masumdur o. Sonra, günah işlediyse bunu affettirebilir. Asıl Tanrı'nın cezasına müstahak olan, Düşes İngebjörg'dür. Çocuğunu ihmal etti çünkü. Sen de bu çapta bir insana güvenme sakın. Orada çok hilebaz, kötü insanlarla karşılaşacaksın. Bunu da hatırlardan çıkarma.”

“İnan bana, onların birbirlerine oldukça dürüst davrandıklarını sanıyorum. Ama, bakıyorum da, güvendiğin bir şey var senin galiba. Çünkü kilise adamlarına kafa tutmaktan çekinmiyorsun...”

“Yo, Erlend. Bilmediğin işlerden bahsetme. O zaman sus, daha iyi...”

Erling ayağa kalkmıştı. Erlend'le ikisi öfkeli öfkeli, yüzleri kıpkırmızı, birbirlerinin karşısına dikilmiş duruyorlardı. Erlend tiksintiyle dudak bükmekteydi:

“Bizde bir âdet vardır, dedi, insanlar şehvete kapılıp bir hayvan üzerinde günah işlediler mi, o hayvanı hemen keser, leşini de dereye atarız...”

Başyargıç iki eliyle masanın kenarını yakaladı.

Alçak sesle: “Büyük söyleme, Erlend, dedi, senin de oğulların var. Nasıl böyle konuşabiliyorsun? Dilini biraz sıkı tut. Bir sözü söylemeden önce ucunun nereye varacağını iyi düşün. Hele bir işe girişmeden önce daha fazla düşün.”

Devletin işlerini sizler idare ediyorsunuz. Eğer her işi bu kafayla yaparsanız, her şeyin ters gitmesine şaşmam doğrusu. Ama, korkma sakın... Ben hiçbir işe girecek değilim. Yalnız, şu kadarını söyleyeyim: Bu memlekette yaşamak da başlı başına bir iş oldu doğrusu!.. Ha, iyi ki hatırıma geldi: Sen yarın erken kalkacaksın. Kaynatam da yorgun sonra..."

Erlend onlara: "Tanrı rahatlık versin," dedi.

Lavrans'la Erling hiçbir şey söylemeksizin yerlerinde oturmaya devam ettiler. Erling bardağını parmakları arasında çeviriyordu...

Bir ara laf olsun diye Lavrans'a sordu:

"Siz öksürüyorsunuz?"

Lavrans gülümseyerek cevap verdi:

"E, ne yaparsınız, ihtiyarlık, öyle çabuk nezle oluveriyorum ki! Sonra, bizde birçok illet, hastalık da başladı artık. Ama, siz gençler bunları henüz bilemezsiniz."

Sonra tekrar sustular.

Bir ara Erling kendi kendine konuşur gibi: "Evet, dedi, bu memlekette işler iyi yürümüyor. Herkes bu fikirde. Mesela altı yıl önce de Oslo'dayken Kral'ın tarafını tutmak, bu fikirde olan büyük ailelerin mensuplarını birleştirmek gerektiğine inanıyordum. Hatta bu düşünceme bir ara çok güvendim!"

"İyi düşünmüşsün. Kral'ımızın etrafında hep birleşelim, bu iyi bir şey. Yalnız şu var ki o henüz çocuk. Üstelik vaktinin yarısını yabancı bir memlekette geçiriyor."

"Orası öyle. Eskiden ne iyiymiş! Krallığa aday bir sürü prens varmış. Halk da memleketi bunların hangisi iyi idare edeceğine akıllı kesiyorsa onu seçermiş."

Lavrans gülümsedi:

"Evet..." dedi.

Üç yıl önce de sizinle bu işten bahsetmiştik... Siz Skövede'ye gitmiştiniz de dönüşte Gautland'daki hısımlarınıza uğramıştınız..."

“Hatırlıyorum, efendim... Siz de gelip beni bulmuş, böylelikle şeref bahsetmişsiniz bana...”

Erling: “Aman efendim...” dedi. Sonra, eliyle sabırsızlığını gösteren bir işaret yaptı; kederli kederli: “Yazık,” dedi. “Memlekette bir sürü büyük, asil aile var. Bunları kendi etrafında toplayacak adam çıkmıyor. Yalnız mevki kapmak hırsında olanlar ileriye atılıyor. Dedelerimizin zamanında olduğu gibi namuslu kalarak kudrete, servete erişmek isteyenler, hiçbir şey elde edemiyorlar.”

“Çok doğru. Zaten şeref kavramı da değişti şimdi. Şeref, başa geçenin bayrağının peşi sıra geliyor...”

Erling ters bir tavırla: “Öyleyse herkes şunu anlamalı ki, dedi, benim bayrağımın arkasından şeref diye pek de fazla bir şey gelmiyor. Hem sonra siz, adınızı tanıtacak olan her şeyden uzak kaldınız.”

“Evet, evlendikten sonra böyle yaptım, efendim. Karım hasta tabiatlıydı. Kalabalıktan hoşlanmıyordu. Hem bana öyle geliyor ki bizim aile Norveç’in havasıyla da pek bağdaşamıyor.

Oğullarım hep küçük yaşta öldüler. Yeğenlerimden ancak bir tanesi olgunluk çağına kadar yaşayabildi.”

Lavrans bunları söylediğine birdenbire pişman oldu. Erling’in ailesinde de buna benzer acı olaylar geçmişti. Kızları sıhhatliydiler, iyi gelişip büyümüşlerdi ama erkek çocuklarından ancak bir tanesi hayatta kalmıştı. O da zayıf, nahif bir şeydi.

Yine bir müddet sustular.

Sonra, Başyargıç alçak sesle: “Şu Erlend’e aklım ermiyor benim,” dedi. “Erişemeyecekleri şeylere el uzatanlar, tehlikeli insanlardır. Bu Erlend de öyle. Tembel bir çocuk hâli yok mu onda? Ne dersiniz?” Başyargıç öfkeli görünüyor, şarap kadehini masanın üzerinde dolaştırarak yuvarlaklar çiziyordu. “Hâlbuki akıllı, iş bilir çocuk; gözünü budaktan sakınmıyor. Yalnız, bir işi, kafası alınca-ya kadar dinlemekten aciz... Birisinin sözünü sonuna kadar dinlerse, daha o adam lafın sonuna varmadan Erlend baş tarafını unutuveriyor...”

Lavrans, Erling'e bakıyordu. Onu son gördüğü zamankine göre yaşlanmıştı. Yorgun, bezgin bir hâli vardı. Eskisi gibi yerini doldurmuyordu.

Lavrans şöyle düşünüyordu. Bu adam dürüst bir asilzadeydi. Akıllıydı. Bıkmadan, usanmadan, sonuna kadar hizmete hazırды. Yalnız, ön safa geçecek çapta bir adam olamamıştı. Şimdiki hâlinden bir gömlek yukarı olsaydı, muhakkak ki etrafına daha fazla insan toplardı.

Lavrans: "Knut Porse uzağı görebilen adamdır," dedi. "Orada bir işe girişirlerse, Erlend'den fazla şey elde edemeyeceklerini anlar herhâlde."

Erling kızmış görünüyordu:

"Sizin, dedi, damadınıza karşı tuhaf bir sevginiz var. Hâlbuki, doğrusunu söylemek gerekirse, onu sevmeniz için çok sebep de bulunmaması lazım."

Lavrans masanın üzerine dökülmüş olan bir parça şaraba parmağını batırmış, bununla resimler çiziyordu. Erling, parmaklarındaki yüzüklerin ona bol gelmekte olduğunu gördü.

Lavrans gülümseyerek Erling'e baktı:

"Peki, ya siz, dedi, siz Erlend'i sevmiyor musunuz?"

"Seviyorum elbet. Ama Lavrans, siz de çok iyi bilirsiniz ki şu anda Knut Porse'nin kafasında seksen türlü düşünce var. Bu adamın bir oğlu var. Bu çocuk, anne tarafından Kral Haakon'un torununu... Ama, gel gelelim, Düşes İngebjörg Knut, Porse'yle evlenince bütün memleketi de kendi aleyhine çevirdi."

Sonra Erling ayağa kalkıp kılıcını kuşandı. Lavrans misafirinin paltosunu asılı olduğu yerden almış, saygılı bir tavırla elinde tutuyordu.. Tam o sırada sendeledi, arkası üstü düşecek gibi oldu. Erling onu hemen kolları arasına aldı. Lavrans'ı güçlkle yatağa kadar götürebildi.

Lavrans'ın dudakları bembeyaz olmuş, eli ayağı gevşemişti. Erling koşa koşa avluyu geçip, Lavrans'ın kaldığı misafirhanenin idarecisini uyandırdı.

Lavrans kendine gelince pek utanmış bir hâl aldı.

“Ara sıra böyle fenalık geçirdiğim oluyor,” dedi. “İki yıl önce bir kış, geyik avına çıkmıştım. Sonra da tipide yolu-mu kaybettim. O zamandan beri ara sıra yokluyor bu hâl beni. Ne yaparsınız ihtiyarlık. Kusura bakılmaz artık. Benim için rahatsız olmayın, siz şafakla beraber yola çıkacaksınız çünkü.”

Erling, Lavrans’tan kan alınıncaya kadar onun başında bekledi.

Ay dağların üzerinde, çok yükseklerde parlıyor; aşağıda da deniz, simsiyah uzanıp gidiyordu. Yalnız, fiyordun ilerisindeki adacıklar, gümüş tepsiler gibi parıldamaktaydılar. Hiçbir taraftan duman çıkmıyordu. Evlerin üzerine yağmış olan kırağı da ay ışığında parıldamaktaydı.

Erling o gece yatacak olduğu Krallık Konağı’na doğru hızlı hızlı giderken kasabanın dar sokaklarında kimseye rastlamadı. Ayışığının altında acayip şekilde çelimsiz, ufak tefek görünmekteydi. Soğuktan biraz titriyordu. Geniş paltosuna sımsıkı sarınmıştı.

Onun dönüşünü beklemekte olan birkaç kişi, ellerinde bir fener hemen koştular. Başyargıç feneri aldı. Adamları yatmaya gönderdi. Erling yatacağı odaya çıkar-ken soğuktan bir kere daha hafifçe titredi.

7

Ağustos sonlarında Kristin, yanında çocukları, hizmetçileri, eşyası, evine döndü. Lavrans da atına binip kızıyla birlikte Hjerdkinn’e kadar gitti.

Lavrans’ın döneceği günün sabahı baba kız avluda durup bir süre konuştular. Dağın üzerinde güneş bütün parlaklığıyla ışıldamaktaydı. Bataklıklar kızıl bir renk almıştı. Su, göz alabildiğine parlıyor; kocaman, parlak bulutlar yüzüne vurunca yeniden koyulaşıyordu. Yeşil tarlalar ise bu dağlık yerlerin rengiyle acayip bir tezat yaratmaktaydı.

Oldukça sert, serin bir rüzgâr vardı. Kristin'in manto-sunun kukuletası rüzgârdan omuzlarına düşmüştü. Lavrans kukuleteyi yine kızının başına yerleştirdi. Parmagıyla başlığının ucunu birkaç defa düzeltti.

"Bizim evde biraz zayıfladın galiba, kızım, dedi, yanakların çökmüş, baksana. Yoksa sana iyi bakamadık mı, Kristin?"

"Zayıfladım babacığım ama, asıl sebep o değil..."

"Sonra, bu çocuklarla yolculuk yapmak da yorucu olmalı senin için."

Kristin: "Evet, ama yanaklarımda gördüğünüz o solgunluk bu beş çocuktan ileri gelmiyor..." dedi.

Sonra kaçamaklı bir şekilde gülümsedi. Babası, ne var, der gibi korkuyla ona bakarken, Kristin ufak bir baş işareti yapıp yine gülümsedi.

Babası gözlerini başka yana çevirmişti.

Biraz sonra: "Durum böyle olduğuna göre, dedi, yakın zamanda bize gelemezsin artık."

"Evet ama, bu sefer sekiz yıl geçmez aradan herhâlde.

O sırada gözleri babasının yüzüne ilişti:

"Baba, dedi, babacığım..."

Kristin babasının kollarına atılacağı sırada Lavrans, elinde olmaksızın, onu omuzundan tutup durdurdu:

"Sus, kızım, dedi, yapma böyle."

Sonra onun elini sıkı sıkı tutarak beraber yürümeye başladı.

Binaları geçmişler, bir koruluktaki dar yoldan rastgele ilerliyorlardı. Lavrans yolun üstünden geçen küçük bir dereciğin üzerinden atladı, sonra da dönüp kızına elini uzattı.

Kristin bu ufak hareketi görünce bile, babasının eski çevikliğinden, canlılığından eser kalmadığını anladı. Bunu daha önce de sezmişti ama pek önem vermemişti.

Babası artık eskisine göre çok daha yavaş hareket ediyordu, vaktiyle kolaylıkla yaptığı birçok hareketi

şimdi yapamaz olmuştu. Vücudunda uyuklamakta olan bir ağrı, sancı varmış da bunu uyandırmaktan çekiniyormuş gibi dik, sert, dikkatli bir hâli vardı. Atla uzunca bir yola çıktığı zaman boynundaki damarların attığı seziliyordu.

Kristin birkaç defa da babasının gözlerinin altında şişler görmüştü. Bir sabah onu yatağında yatıp bacaklarını uzatmış olduğu hâlde görmüştü. Annesi Ragnfrid yere çömelmiş, Lavrans'ın ayaklarının eklemelerini ovmaktaydı.

Lavrans sakın bir sesle kızına: “Her ihtiyarlayan insan için üzölmeye kalkarsan sonu gelmez bunun.” dedi. “Şimdi senin de yetişkin çocukların var. Benim de günün birinde ihtiyarlayacağımı anlamalı, bundan dolayı hayrette düşmemelisin. Senden ayrıldığım zaman gençtim. Ama, o zaman da şimdi de birbirimizi bir daha görüp göremeyeceğimizi bilemeyiz ki. Belki daha uzun zaman yaşarım... Tanrı ne takdir ettiyse o olur...”

Kristin boğuk bir sesle sordu:

“Hasta mısınız yoksa, baba?”

Babası aldırılmaz bir eda ile cevap verdi:

“Yok, canım! Yalnız, yaşlandıkça bazı illetler ediniyorum, o kadar.”

“O kadar yaşlı sayılmazsınız ki henüz elli iki yaşındasınız...”

“Babam da öldüğü zaman pek ihtiyar sayılmazdı. Neyse... Gel yanıma otur bakayım...”

Duvar gibi diklemesine inen dağın bir yerinde otlarla kaplı, sıra gibi bir yer vardı. Bunun altından dere geçiyordu. Lavrans paltosunu çıkarıp devşirerek yere yaydı. Kendisi oturup kızını da yanına oturttu. Karşılarındaki küçük dere, taşların üzerinden sekip şırıldayarak akıyor; suyun içinde sürüklenen bir kamışı da arada bir sallıyordu. Lavrans gözlerini ta ilerideki mavili beyazlı dağlara çevirmişti.

Kristin: “Baba, üşüyorsunuz siz,” dedi. “Paltonuzu giyin...”

Sonra paltonun katlarını açtı. Lavrans bir “eteğini omuzlarına aldı. Öyle ki ikisi de sannmış oldular. Sonra Lavrans paltonun altından kolunu kızının beline doladı:

“Sen de bilirsin, kızım, dedi, sağduyu sahibi bir kimse, bir insanın ölümüne ağlamaz. İnsan sevdiklerinden uzun zaman ayrı kalmaz. Genç olduğun, çocuklannla, kocanla beraber yaşadığın müddetçe bu sana uzun görünebilir. Ama, benim yaşıma ulaştığın zaman, biz çoktan göçüp gitmiş olacağız; sana öyle gelecek ki bizi çok kısa bir an görmüşsündür. Aradan geçen yıllan saydığın zaman da: “O kadar çok oldu mu?” deyip şaşacaksın. Bazen bana, çocukluğum üzerinden çok zaman geçmemiş gibi geliyor.

Çocukluk yıllarını arkamda bırakalı ne kadar oldu değil mi? Halbuki sen bile çocukluktan çikalı ne kadar zaman oldu! Sanşın, küçücük bir kızdın. Beni görünce hemen arkamdan koşardın. Yanımda olmaktan o kadar hoşlanırdın ki!.. Bana verdiğin o neşe, zevk için Tanrı senden razı olsun, kızım.”

Kristin: “Ya Tanrı beni de benim size reva gördüklerime uğratırsa?” dedi.

Sonra babasının yanına diz çöktü. Bileklerini yakalayıp avuçlarını öptü, yaşların ıslattığı yüzünü bu avuçlarda sakladı.

“Babacığım, diye inliyordu, daha genç kızlık çağına girerken sizi üzdüm. Bana gösterdiğiniz sevginin karşılığı bu mu olacaktı ?..”

“Ağlama, Kristin. Ağlama, yavrum.”

Lavrans böyle diyerek ellerini çekti, Kristin’i kaldırdı, ikisi de deminki gibi yan yana oturdular. Lavrans devam etti:

“Bana son yıllarda da çok neşe verdin sen. Güzel güzel çocuklar doğurdun. Bilgili, düşünceli bir kadın oldun. Bakıyorum, başın darda kalınca nerede yardım bulacağını umuyorsan, hemen oraya başvuruyorsun.

Ağlama öyle yavrucuğum. Bağrında taşıdığın çocuğa zarar dokunur bunun yoksa... Kendini üzme bu kadar..”

Kristin'in gözyaşları dinmek bilmiyordu. O zaman babası onu kucağına aldı. Tıpkı çocukluğunda yaptığı gibi, Kristin'i dizlerine oturtmuş, kollarnı boynuna dola-mış, yüzünü de omuzuna dayamıştı. Kristin hâlâ hıçkırık-larla sarsılıyordu. Babası onu küçük bir çocuk gibi sallamaaya başladı.

Kristin nihayet biraz sakinleşti. Yüzünü çevirmiş, dağ-dan yana bakıyordu. Güneşi gizleyen bir bulut yığını yüzünden hava kararmıştı. Bulutların arasından altın renkli birkaç ışık sızıyordu, derenin suyu parlak ışıltılarla renkleniyordu.

Kristin birdenbire yine ağlamaya başladı:

“Baba, babacığım, diye inledi, ya size bir şey oluverir-se...”

“Öbür dünyada buluşuruz o zaman, yavrum... Ama, Tanrı seni esirgesin...”

Kızının başını kendisine doğru çevirerek yanakların-dan öptü, uzun uzun dualar etti.

Birkaç saat sonra Lavrans atına binip Hjerdkinn'den ayrıldığı zaman, Kristin de bir müddet yaya olarak baba-sının yanı sıra yürüdü. Kristin'i böyle kederli, gözü yaşlı görmeyi içi götürmüyordu. Biraz önce yemek yerken, torunlarıyla konuşurken, şakalaşırken, her birini sıra ile kucağına alırken de Kristin yine böyle ağlamıştı.

“Vaktiyle bana karşı takındığın tavırlar için ağlama artık. Yalnız, düşün ki çocukların da büyüyecekler; sana, babalarına karşı istediğin şekilde hareket etmeyecekler belki. Onlara karşı olan sevgin katıksızdır, biliyorum. Ama, sende öyle bir huy var ki kimi çok seversen hep onu hırpalarsın. Sonra, bu çocuklar da tıpkı senin gibi inatçı.”

Biraz daha gittiler. Sonra Lavrans: “Hadi sen dön artık...” dedi. “Tek başına kasabadan uzaklaşman doğru olmaz.”

Baba kız şimdi iki tepenin arasında bulunan küçük bir vadiye gelmişlerdi. Kristin, babasının üzengiye dayanan bacağına sarıldı. Elbiselerini, elini, eyerini, atının boynuyla sağrısını okşadı. Başını ona sürüyor, öyle iç paralayıcı ve derin iniltilerle ağlıyordu ki babası onun bu kadar üzgün olmasından dolayı çok kederlendi.

Atından yere indi. Kızını kollannın arasına alıp son bir defa göğsünün üzerinde sıktı. Yine dualar ettikten sonra: “Hadi kızım, dedi, aynılma zamanı geldi artık...”

Bunun üzerine ayrıldılar.

Kristin babasının biraz gittikten sonra atını yavaşlattığını gördü, onun da kendisinden ayrılırken gözyaşlarını tutamamış olduğunu anladı.

Sonra yanındaki tepeye tırmanmaya başladı. Tepenin en yüksek yerine çıkıp baktığı zaman, babası bir dönemeçte gözden kaybolmuştu.

Kristin yere, otları ve yosunları arasına yattı. Yüzünü koluna gömerek ağladı, ağladı.

Lavrans Björgulfsön akşam geç vakit evine döndü. Büyük odanın henüz kalabalık olmadığını görünce içi ferahladı.

Karısı Ragnfrid evde yalnızdı. Masanın üzerine kumaşları yaymış, dikiş dikmekle meşguldü. Önünde bir mum yanıyordu. Kocasını görünce hemen ayağa kalktı, ateşe odun attı. Sonra, yiyecek, içecek getirmek için dışarıya çıktı. Hizmetçilerini yatmaya göndereli epey olmuştu. Zavallılar gündüzün çok çalışmışlardı çünkü. Sonra evin işlerine, konu komşuya, dikmekte olduğu dikişe dair kocasına izahat verdi.

Lavrans sofraya seyisiyle beraber oturmuştu. Kansı dinlerken hem yiyip içiyor hem de başıyla işaretler yapıyordu. Biraz sonra doydu. Sofradan kalktı, bıçağını sildi. Gidip karısının dikmekte olduğu dikişe baktı:

“Kendin mi yapıyorsun bunu?” dedi.

Bu, Lavrans'ın meşin pantolonlarından biriydi. Ragnfrid, baldırının eyere sürüne sürüne eskittikleri kısma yamalar koyuyordu. Lavrans devam etti:

“Ağır iş bu senin için, Ragnfrid...”

Kansı: “Adam sen de!” dedi.

Sonra yamaları yan yana koyup bunların üzerinde bizle delikler açmaya başladı.

Lavrans'ın uşağı da efendisiyle hanımına: “Tanrı rahatlık versin” dedikten sonra çıktı. Karı koca yalnız kaldılar.

Lavrans ocağın yanına gitmiş, ısınyordu. Ragnfrid kocasına baktı. Annesinin evlenme yüzüğü olan yakutlu ufak yüzüğün kocasının parmağında olmadığını gördü. Lavrans da karısının bunu fark ettiğini sezdi:

“Yüzük mü?” dedi. “Kristin'e verdim. Zaten hep ona vermeyi düşünüyordum. Şimdiden vereyim de olsun bit-sin, dedim.”

Ragnfrid kocasına: “Yatma zamanı geldi galiba...” dedi.

Lavrans yine olduğu yerde kaldı. Ragnfrid de tekrar dikişinin başına oturdu. Kristin'in yola çıkışı, çiftlikte yapılması gereken işler, Simon'la Ramborg hakkında birkaç şey konuştular.

Sonra yine: “Hadi gidip yatalım,” dediler ama ikisi de kımıldamadı.

O sırada Lavrans parmağından beyazlı mavili taşı olan yüzüğü çıkarıp karısına doğru ilerledi. Utana sıkıla onun elini alıp, parmağına yüzüğü geçirmek istedi. Bir par-maktan öbürüne geçire geçire, nihayet en uygun parma-ğı buldu: Yüzük orta parmağa uymuştu. Ragnfrid'in o parmağında da evlenme yüzüğü vardı.

Lavrans karısının yüzüne bakmadan, yavaşça: “Bu yüzüğü sen takasın istiyorum,” dedi.

Ragnfrid ses çıkarmıyordu. Yüzü kızarmıştı:

“Ne var sanki bunu verecek?” dedi. “Kristin'e verdiğin yüzüğü kıskandım mı sandın yoksa?”

Lavrans başını sallayıp gülümsedi:

“Bunu neden yaptığımı pekâlâ biliyorsun...” dedi.

“Vaktiyle, bu yüzük benimle gömülsün ben öldükten sonra kimse onu kullanmasın, demişim...”

“İşte onun için sen de sakın bu yüzüğü parmağından çıkarma, emi Ragnfrid? Söz veriyorsun, değil mi? Senden sonra da kimse bu yüzüğü takmasın...”

Ragnfrid tekrar sordu:

“Peki ama, neden lüzum gördün buna?”

Kocası onun karşısına gelip durdu:

“Biz evleneli tam otuz dört yıl oldu,” dedi. “Daha çocuk sayılırdım o zaman. Sonra yetişip erkek olunca, iyi günümde de kederli günümde de seni hep yanı başımda buldum. Tann da bilir ya, evlilik hayatımızda senin ne ağır bir yük taşıdığını pek az anladım ben. Muhakkak olan şu ki; senin yanında olmanın iyi bir şey olduğuna her gün biraz daha fazla inanıyordum...”

“Kristin’i senden fazla sevdiğimi sandın mı bilmem. İşin doğrusu şu ki o benim tek sevincimdi, en büyük acıyı da o tattırdı bana. Ama, sen bütün çocuklanmın annesisin. Öyle sanıyorum ki en acı şey senden ayrılmak olacak... Onun için bu yüzüğü sakın kimseye verme. Kızlara bile verme hatta. Aksine, onlara sıkı sıkı tembih et, sakın parmağından çıkarmasınlar bunu...”

Belki benimle beraber olduğun zamanlar, sevinçten çok keder duymuşsundur, kancığım. Çünkü hayat denen şey zaten kolay değil. Ama, öyle geliyor bana ki ikimiz de birbirimize sadık birer arkadaş olduk.İlerisi için ise saade-timiz şunda olacak: Bileceğiz ki hiçbir şey bizi ayıramayacaktır artık. Aramızdaki arkadaşlığı ise Tann her gün biraz daha kuvvetlendirecek...”

Ragnfrid solgun, buruşuk yüzünü kocasına doğru kaldırdı. Çukura kaçmış gözlerinde canlı bir alev in ışıldadığı görülüyordu. Eli hâlâ Lavrans’ın elindeydi. Kocasının avucundaki bu ele baktı. Üç yüzük birbirlerinin yanında parıldamaktaydılar: İlki nişan yüzüğü, ikincisi evlenme yüzüğü, üçüncüsü kocasının demin verdiği yüzüktü...

Bu ne kadar da acayip geliyordu ona! Lavrans'ın Sundbu'daki evlerinde, ocağın başında, babaları da hazır olduğu hâlde ilk yüzüğü parmağına taktığı günü hatırlıyordu. Yüzü hem kırmızı, hem solgundu. Yanakları tombul tombuldu. Henüz çocuk ileriye doğru bir adım atarken utangaç bir tavrı vardı.

İkinci yüzüğü ise Lavrans onun parmağına Gerdarud Kilisesi'nin önünde, rahip de hazır bulunduğu hâlde takmıştı.

Bu üçüncü yüzüğü kendisine verirken, Lavrans ona olan inancını bir daha belirtmiş gibi geliyordu Ragnfrid'e. Lavrans kendisi öldükten sonra, karısı da ölüp onun yanına gömülünce, Ragnfrid artık toprak olan kocasının vaktiyle canlı, kuvvetli nesi varsa onu bu yüzükle kendisine verdiğini bilsin istiyordu.

Yaşlı kadın yüreğinin burkulup kan ağladığını hissetti. Hem artık kaybetmiş olduğu canlı, ateşli sevginin yasını tutmakta hem de kendisini fâni hayatın sınırlarına doğru götürmekte olan bu soluk, yine de parlak şefkat dolayısıyla kaygılı bir sevinç duymaktaydı. Kendisine doğru ilerleyen alaca karanlığın arkasında, daha tatlı başka bir güneşin ışığını görüyordu.

Lavrans karısının elini bırakıp onun yanına oturdu ama artık Ragnfrid'e değil de ocakta yanmakta olan ateşe bakıyordu.

Ragnfrid sakın bir sesle: "Beni bu kadar sevdiğini bilmezdim, Lavrans..." dedi.

"Seviyorum hâlbuki..."

İkisi de sustular: Ragnfrid dikişini dizlerinin üstünden kaldırıp sıranın üzerine, yanı başına koydu. Sonra sordu:

"Bir gece sana bir şey söylemiştim hani... Unuttun mu onu ? "

"Öyle şeyi yeryüzünde değme erkek unutmaz. Ama, aslında, onu öğrendikten sonra aramızın düzelmediğini de fark ettim. Tanrı da bilir ya, bunu ne çok düşündüğümü fark etmeyesin diye epey uğraştım..."

“O işi bu şekilde düşündüğünü hiç sanmamıştım...”

Lavrans birdenbire dönerek kansının yüzüne baktı.

Ragnfrid: “Aramız bozulduysa benim hatam yüzünden oldu bu, Lavrans,” dedi. “O geceden sonra bana karşı tıpkı eskisi gibi davransaydın, benimle sandığımdan fazla meşgul olduğuna inanırdım. Ama, o geceden sonra bana karşı sert davransaydın, içtiğin bir gece beni dövseydin mesela, acılarıma, tasalarım daha kolay katlanmak imkânını bulurdum. Ama, beni yiyip bitiren, senin gösterdiğin kayıtsızlık oldu...”

“Beni kayıtsız mı sanıyordun?”

Lavrans’ın sesindeki hafif titreyiş Ragnfrid’de haşın bir ihtiras uyandırdı. Kocasının titrek sesinin çıktığı o derinliklere gömülüp gitmeyi ne kadar isterdi!

Heyecanlı, baygın bir sesle: “Evet,” dedi. “Beni bir kerecik olsun nikâhlı karın gibi değil de arzuladığın, elde etmek için savaştığın kadın gibi kucaklasaydın... o zaman bana, o sözler hiç söylenmemiş gibi davranmıyacaktın...” Lavrans düşündü:

“Doğru, dedi, muhakkak ki doğru bu,..”

“Mesela, sen de benim karşımda, vaktiyle Simon’un Kristin’in karşısında duyduğu sevinci duymuş olsaydın...”

Lavrans cevap vermedi.

Biraz sonra tatlı, tasalı bir sesle, sanki istemeyerek: “Niye Simon’dan bahsettin?” dedi.

Ragnfrid heyecanlı, korkulu bir tavırla: “Öbüründen bahsedemezdim ya sana...” dedi.

Yine de gülümsemeye çalışıyordu. “Çünkü birbirinize hiç mi hiç benzemiyorsunuz.”

Lavrans ayağa kalkıp tasalı tasalı biraz dolaştı. Sonra daha yavaş bir sesle: “Tanrım hiçbir zaman Simon’u terk etmeyecek,” dedi.

“Peki, seni terk edecek mi sanıyorsun? Böyle bir duyguya kapıldın mı hiç?

“Hayır.”

“O gece samanlıkta olduğumuz sırada senin o kadar sevdiğin bizlerin, seni elimizden geldiği kadar çok aldatığımızı birdenbire öğrenince ne düşündün acaba?”

“Fazla üzerinde durmadım ki bunun...”

“Peki, ya sonra, boyuna hep onu düşündüğün zaman ne yaptın?..”

Lavrans karısına arkasını dönüp uzaklaştı.

Ragnfrid onun güneşten yanmış boynuna bir kırmızılığın yayılmakta olduğunu gördü. Ayağa kalktı. Ellerini kocasının omuzlarına koymadan önce bir an çekindi. Lavrans karısını kolları arasına alınca, Ragnfrid yüzünü kocasının göğsüne doğru eğdi. Lavrans onun ağlamakta olduğunu hissetti. Ragnfrid’i daha fazla göğsüne doğru bastırdı, yüzünü onun başına dayadı:

“Hadi gidip yatalım artık, Ragnfrid...” dedi.

Dualarını ettikten sonra soyundular. Ragnfrid duvar tarafına yattı. Yatağın baş ucu şimdi pek alçaltılmıştı. Çünkü kocası epey zamandır sık sık baygınlıklar geçiriyordu. Lavrans odanın kapısını sürgüleyip kol demirini koydu, ocaktaki ateşleri yığın hâlinde topladı, ışığı söndürdü, gelip karısının yanına yattı. Biraz sonra parmakları birbirine kenetlenmişti.

Ragnfrid düşünüyordu. Bu gece onun için yeni ve harikulade bir düğün gecesi gibiydi. Felaketle saadet yan yana gidiyorlar, dalgaları üzerinde onu o kadar çabuk götürüyorlardı ki yaşlı kadın artık ruhunun bedeninden ayrılmaya başladığını, ölümün elini ona doğru da uzattığını ilk defa olarak hissediyordu.

Ragnfrid, Lavrans’la nişanlıyken onu ilk defa görüşünü hatırlıyordu. Lavrans, genç kızı görmüş olmaktan dolayı pek sevinçliydi. Biraz sıkılgandı ama nişanlısını sevmeyi arzuladığı da belliydi. Ragnfrid zaten bir şeye içerlemişti: O da, bu delikanlının pembe beyaz yüzünü çevreleyen gür, parlak saçlarıyla, yanaklarındaki altın sarısı ayva tüyleriyle bu kadar güzel, yakışıklı oluşuydu.

Hâlbuki onun yüreği, kanayan bir yara hâlindeydi. Ne genç ne de güzel olan bir adamın hayali hâkimdi ona.

Ragnfrid onun kollar arasına sokulmak, sonra da bıçağını gırtlığına daldırmak arzusuyla yanıp tutuşuyordu. Nişanlısı ilk defa kendisini okşamak istediği zaman, saçlarının örgülerini eline almıştı. Ragnfrid, öfkeden yüzü sapsarı bir hâlde dönüp ona bakmış, sonra çıkıp gitmişti.

Sonra, bir olayı daha hatırlıyordu:

Kardeşleri Torn ve Tödis'le birlikte ata binip büyücülüğü daha o zamandan beri ün salmış olan Fru Aashild'in evine gitmişti. Yaşlı kadının önünde diz çökmüş, yüzüklerini, bileziklerini vermiş, ellerini kavuşturup yalvarmıştı:

"N'olur, bir şeyler yapın... Bir şeyler yapın da kocam söz geçiremesin bana..."

Sonra, evlenmek üzere Skog'a gidişini hatırlıyordu. Yanında babası, hısımları, gelinliğinin eteğini tutacak genç kızlar, bütün hizmetçileriyle uşakları vardı.

Sonra, düğün gecesini, daha sonra da onu takip eden öbür geceleri hatırladı: Kocasını onu çılgınca sevip okşarken, o Lavrans'ı taş gibi, soğuk bir eda ile karşılıyor, bu işlerden ne kadar az zevk aldığını ondan gizlemiyordu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, kocası yine de aldatmamıştı onu. Aksine, Ragnfrid kederine gittikçe daha fazla gömülüp ondan yardım istediği zaman, hiç ummadığı hâlde, Lavrans onun kopardığı umutsuz çığlığı duymuş, ona yardım elini uzatmıştı. O zaman kapkara dalgalar üzerine yığılıyormuş gibi gelmişti ona.

Şimdi aynı dalgalar onu harikulade tatlı bir saadete doğru itip kaldırıyorlardı. Ragnfrid biliyordu ki bu saadeti kendisiyle beraber öbür dünyaya da götürecekti.

Yavaşça: "Bir şeyler söyle bana, Lavrans..." dedi. "O kadar yorgunum ki..."

Lavrans bir kolunu Ragnfrid'in boynuna dolayıp onu kendisine doğru çekti. Bir müddet yanak yanağa durdular.

Sonra Ragnfrid kocasına yavaşça: "Biliyor musun ne istiyorum?" dedi. "Sana bir şey olursa arkandan yıllar yılı yaşamayayım. Tanrı benim de canımı alsın!"

Lavrans'ın dudaklarıyla kirpikleri karanlıkta Rangnfrid'in yanağını bir kelebek kanadı kadar tatlı tatlı okşamaktaydı.

“Ragnfrid, sevgili karıcığım benim...” diye inledi.

8

Kristin, Husaby'ye dönünce bütün güzle kışı hep evde geçirdi. Rahatsız olduğunu ileri sürerek hiç misafirliğe gitmedi. Kendini hiç bu kadar yorgun hissetmemişti. Hem sevinçten hem kederden hem de kafasını kurcalayan düşüncelerden dolayı yorgundu:

“Şu çocuğu da doğurursam işler düzelecek herhâlde,” diye düşünüyor, bu yüzden çocuğun doğmasını büyük bir sabırsızlıkla bekliyordu.

İçinde, kurtuluşu sanki bu doğuma bağlıymış gibi bir his vardı. Doğacak çocuk oğlan olursa, babası da o doğmadan ölürse, ona Lavrans adını verecekti.

“Öyle çok seveceğim ki bu çocuğu...” diyordu.

Onu kendisi emzirecekti. Ne zamandır bir bebeğe meme vermemişti. Yakında kucağında bir çocuk tutacağını, buna kendisi meme vereceğini düşündükçe sabırsızlıktan ağlamaya başlıyordu.

Yine eskisi gibi oğullarını etrafına topluyor, onların eğitimlerine biraz çeki düzen vermek istiyordu. Böyle yapmakla babasının arzusuna uyduğunu da hissediyor, bu yüzden içi ferahlayordu.

Sira Eiliv, Naakkve ile Björgulf'a alfabeyi, Latinceyi öğretmeye başlamıştı. Çocukların ders aldıkları saatlerde Kristin de sık sık oraya gidiyordu. Yalnız, çocuklar okumaya pek iştahlı görünmüyorlardı. Zaten, Gaute hariç, Kristin'in bütün çocukları haşarıydı, yaramazdı. Onun için Kristin en çok Gaute'yi seviyordu.

Erlend de hep: “Kristin en çok Gaute'yi sever...” diyordu.

Erlend kasım ayının ilk günü Danimarka'dan dönmüştü. Keyfi pek yerindeydi. Düşes İngebjörg'le kocası onu çok iyi karşılamışlar, çok büyük saygı göstermişlerdi.

Hediye olarak götürdüğü kürklerle gümüş takımları için ona çok teşekkür etmişlerdi.

Erlend binicilik yarışlarına girmiş, geyik avına katılmış, döneceği sırada da Knut Porse ona yağız bir İspanyol atı hediye etmişti. Düşes de Kristin'e gümüş renkte iki tane tazı yollamıştı. Kristin bu yabancı köpekleri sinsi, az sadık buluyordu. Çocuklara bir kötülük yapacaklar diye ödü patladı. Erlend, yüksek, narin bir hayvan olan yağız atına binince pek heybetli bir hâl alıyordu. Yalnız, bu hayvanlar Norveç'in havasına pek alışamıyorlardı. Herkes hayvanın bu dağlık bölgede nasıl yaşayabileceğini merak etmekteydi. Erlend vazifeye gittiği her yerden en güzel siyah kısrakları satın aldı. Böylece bir düzüne kadar çok güzel, yağız atları oldu.

Kristin kendisiyle beraber hiçbir yere gitmiyor diye Erlend ona çok kızıyordu. Kansının hasta olduğunu anlamıyordu. Kristin bu sefer baygınlık geçirmiyor, istifra etmiyordu ama, yüzü solgun ve yorgundu. Bu da kocasının kendisine yapıp ettiklerini boyuna düşünmekten ileri geliyordu herhâlde...

Noel sıralarında ikisi arasında çok şiddetli ağız kavgaları oldu. Bu sefer Erlend, eskiden yaptığı gibi, ileri gittiği için Kristin' den özür dilemedi. İkisi arasında bir anlaşmazlık çıktığı zaman Erlend, o zamana kadar, kabahat hep kendisindedir sanmıştı. Kristin iyi yürekliydi, daima haklıydı. Erlend evde sıkılıyorsa, bu, tabiatı böyle olduğundandı: İyi şeyler, makul şeyler fazla geldi mi Erlend sıkılıveriyordu bunlardan.

Geçen yaz Erlend birkaç defa kaynatasının kendisine hak verdiğini, Kristin'i dik kafalı, hırçın bulduğunu görmüştü. Bunun üzerine, Kristin'in biraz alıngan olduğuna hükmetti: Erlend'in ufak tefek kusurlarını bile hoş görmüyordu. Erlend, Kristin'i her üzdüğü zaman özür dilemiş, o da onu affetmişti. Yalnız, karısının kendisine karşı beslediği kırgınlıklarını unutmayıp içinde sakladığını fark etmişti.

Bunun üzerine, Erlend sık sık evden kaybolmaya başladı. Her seferinde de Kristin'i yanına aldı.

Erlend'in Eline'den olma kızı Margret'in eğitimi karı koca arasında hep anlaşmazlık kaynağı olmuştu. Kristin bu konuda hiçbir şey söylememişti ama Erlend onun da başka kadınların da bu işte ne düşündüklerini yeteri kadar biliyordu. Margret'i hiçbir bakımdan kendi meşru çocuklarından ayırt etmiyordu. Margret babasıyla ve üvey annesiyle bir yere gittiği zaman herkes kıza o gözle bakıyordu.

Ramborg'un düğününde o da etek tutmuş, bir ara, tören icabı altın tacı dağınık saçlarının üzerinde taşımıştı. Birçok kadın bu hâli hoş görmemişlerdi.

Lavrans'la Simon kadınlara: "Sakin babasının bu yüzden başını kakmayın, kıza da bir şey söylemeyin..." demişlerdi. "Çocukcağz soysuz doğduysa kendisinin ne suçu var bunda?"

Kristin bir şeyin farkına varmıştı: Erlend, Margret'i bir askerle evlendirmek istiyordu. Kızı nikâh dışı doğmuştu, Erlend'in ona, emin, sağlam bir istikbal sağlaması imkânsızdı ama şimdiki vaziyeti ona kızını bu şekilde evlendirmek imkânını vermekteydi.

Yalnız, kızın koca bulması için, herkesin de Erlend'in daha zengin olacağına inanması lazımdı. Erlend'i herkes az çok sevip sayıyordu ama kimse onun uzun boylu refah ve bolluk içinde yaşayabileceğine inanmıyordu. Onun için, Kristin, Erlend'in tasarlamakta olduğu bu işi güçlkle başarabileceğini sanmaktaydı.

Genç kadın üvey kızını pek sevmiyordu ama ona acıyordu. Erlend ona kimseleri layık görmemekteydi. Günün birinde kızcağz babasının söylediğinden daha aşağı seviyede bir evlenme yapar; alıştığınan daha aşağı bir yaşama tarzına katlanmak zorunda kalırsa, bu yüzden gururu çok incinecekti. Kristin böyle bir ihtimali düşündükçe korkuyla ürpermekten kendini alamıyordu.

Şubat başlarında Simon'un Formo'daki çiftliğinden Husaby'ye üç kişi geldi. Bunları acele olarak Simon göndermiş, bir de mektup yazmıştı:

“Kayınbabamız hasta, görünüşe göre de uzun zaman yaşamayacak,” diyordu. “Erlend imkân bulursa buraya kadar gelsin. Damatlarımla konuşmak istiyorum; bana bir şey olursa ne yapacaklarını şimdiden bilsinler, diyor.”

Erlend kansından yana bir göz attı. Kristin gebeydi, yüzü çok solgun, yorgundu. Öyle üzgün bir hâli vardı ki nerdeyse ağlayacaktı sanki. Erlend onun bu hâlini gördükçe kışın ona karşı takındığı tavırlar için pişman oluyordu. Babasının hastalığı beklenmedik bir şey değildi. Kristin de bunu bile bile yaşamıştı. Erlend kansına karşı anlayışlı davranmadığı için üzülyordu.

Erlend şöyle bir hesap yaptı: Yalnız başına yola çıkarsa kayakla dağı aşip çabucak Sil’e ulaşabilirdi. Karısını da kızığa bindirip yanına alırsa yolculuk çok uzun, güç olacak, bu yüzden kendi işleri aksayacaktı. Sonra, yola çıkacakları sırada Kristin’in doğumu da çok yaklaşmış olacaktı. Deniz yoluyla gitmeye ise hiç imkân yoktu. Sıhhati yerinde olduğu zamanlar bile Kristin yolculuğun bu çeşidinden hoşlanmıyordu.

Yalnız, “Ya Lavrans kızını görmeden ölüverirse...” diyor, o zaman da böyle bir ihtimali aklı almıyordu.

Gece yattıkları zaman karısına sordu:

“Ne dersin, Kristin, yola çıkmayı göze alabilecek hâlde misin ? ”

Karısı ağlayarak onun kollarına atıldı. İçi minnet duygularıyla doluydu. Geçen kış yaptığı huysuzluklar için pişmanlık içinde kıvranmaktaydı.

Erlend bu hâli görünce sevindi. Kristin’e karşı yeniden yumuşak, şefkatli bir tavır takındı. Zaten bu âdetiydi onun: Bir kadını üzdü de o da üzüntüsünü onun yanında açığa vurdu mu, Erlend hiç dayanamazdı buna.

Onun için, Kristin’in bütün istediklerine epey kolaylıkla katlandı:

“Yalnız, dedi, çocukları götüremem, bak sana söyleyeyim...”

Kristin: “Naakkve büyüdü artık,” dedi. “Büyük babası, ölmeden, onu görürse iyi olur.”

Erlend bunu kabul etmedi. O zaman da Kristin başka bir bahane buldu:

“İvar’la Skule çok küçük, onları yine dadıların, hizmetçilerin ellerine bırakamayız...” dedi.

“Hayır!”

“Sonra, babam Gaute’yi de çok sever, bilirsin.”

“Olmaz. Hem zaten annenin işi başından aşkın. Bir yandan kocası hasta yatarken, o hâlinde seninle mi uğraşacak bir de?.. Sonra, farzet ki gittik de orada doğurdun: Yeni doğan çocukla nasıl yola çıkarız? Çocuğu ya orada sütnineye vermek zorunda kalacağız ya da sen yaz gelsin diye oturup babanın evinde bekleyeceksin. O zaman ben kalkıp yalnız başıma buraya dönmek zorunda kalacağım.”

Erlend bütün bunları Kristin’e birkaç defa anlattı. Her seferinde sakin, inandırıcı bir eda ile konuşmaya çalışıyordu.

Sonra aklına bir şey daha geldi: Kaynatasına bir hâl oluverirse, Ragnfrid’e birçok şey lazımdı. Mesela, cenaze töreni sırasında verilmesi âdet olan yemek için şarap, bal mumu, buğday unu, bulgur gibi şeyleri Erlend’in Nidaros’a uğrayarak alıp götürmesi de yerinde olacaktı.

Sonunda, yola çıktılar.

Kristin’in doğduğu eve bu seferki gelişi kendisinin düşündüğünden büsbütün başka şartlar altında geçti.

Mesela babasını bir kere daha görmüş olduğu için sevinmesi lâzımdı. Gelişinde babasının gösterdiği sevinç, bu yüzden Erlend’e karşı duyduğu minnet belirtisini hatırladıkça Kristin bundan memnun oluyordu. Yalnız, şimdi kendi evinde bir yabancı gibi kaldığını da hissediyor, bu ona keder veriyordu.

Çocuğun doğumuna daha bir ay kadar vardı. Onun için babası, Kristin kendisine baksın diye onun en ufak bir zahmete katlanmasını bile yasak etmişti. Hatta Kristin’in geceleri ev halkıyla beraber babasının baş ucunda oturmasına bile izin vermiyorlardı. Evin işi gücü arasında annesi de onun her nereye olursa olsun yardım etmesini istemedi.

Kristin bütün gün babasının yanında oturuyordu ama pek seyrek olarak yalnız kalıyorlardı. Hemen her gün çiftliğe birçok misafir geliyordu. Bunlar, Lavrans'ı bir kere daha görmek isteyen ahabplar, dostlardı.

Bu misafirler Lavrans'ı pek yoruyordu ama o bundan büyük bir zevk alıyordu. Kadın erkek, zengin yoksul, genç ihtiyar herkesle neşeli, candan tavırlarla konuşuyor, gösterdikleri yakınlık için onlara teşekkür ediyordu.

“Beni duadan eksik etmeyin...” diyordu.

Geceleri yanında yalnız yakınları kaldığı zamanlar, Kristin de üst kata çıkıp yatıyordu. Babasının ölüvereceğini düşünmekten kendini alamıyor, gözlerini karanlığa dikip öylece duruyordu.

Lavrans'ın son günleri pek çabuk gelmişti. Ramborg çocuğunu doğurup, annesi Ragnfrid sık sık Formo'ya gitmek zorunda kalmayınca kadar o da yatağa yatmadı.

Bir gün Lavrans da Formo'ya gitmiş, kızıyla onun doğurduğu kız torununu görmüştü. Küçük kıza, genç yaşta ölen teyzesinin adı olan Ulvhild ismini vermişlerdi. Sonra Lavrans yatağa düştü, bir daha da kalkamadı.

Yatağı büyük evdeydi. Yatağını başı çok yükseğe gelmeyecek şekilde, bir kerevetin üzerine yapmışlardı. Başı yüksek olarak yatarsa hemen gözleri karanyor, kalbi ağrıyor, baygınlıklar geçiriyordu. Güzün, kendisinden pek fazla kan alındığından şimdi kansızlaşmıştı. Onun için, artık kendisinden kan alınmıyordu. Yemek, içmek için bile mecali yoktu.

Zavallı adamcağızın o ince, güzel yüz çizgileri şimdi sertleşmişti. Yüzünün esmerliği bile soluklaşmıştı. Dudaklarıyla gözlerinin aklarını bir kemik sanlığı, kansızlığı gösteren bir solgunluk kaplamıştı. Kır düşmüş san, gür saçları uzamış; soluk, dağınık bir hâlde yastığın üzerine yayılmıştı.

Yüzünü en çok değiştiren, sık ve kırçıl sakalıydı. Uzayan sakalı yüzüyle boynunun büyük kısmını kaplamıştı. Sıhhattliken ne kadar sık tıraş olurdu hâlbuki!

Vücudu zayıflıktan bir deri bir kemik kalmıştı. Hiç kıvıldamadan uzanıp yatıyor, kendini iyi hissettiğini söylüyordu. Yine her zamanki gibi neşeli, şakacıydı.

Cenaze günü verilmesi âdet olan yemek için daha önceden hayvanlar kesildi. Bira hazırlandı. Ekmek pişirildi. Yatak takımları çıkarılıp bir kere daha gözden geçirildi. Lavrans ölmek üzere olduğu sırada evde, herşey sessiz sakın olsun diye, gerekli bütün hazırlıklar yapıldı.

Lavrans bu hazırlıklan duydukça canlanıyordu:

“Burada, Jörund’da hısımlarıma, dostlarıma son yemeği veriyorum artık...” diyordu. “Onun için, her şey iyi olmalı. Ben bu evin sahibiyim. Buradan şerefle, vakarla ayrılmalıyım.”

Cenaze törenini idare edecek olan Rahip Sira Erik’e hediye edilmek için iki inek hazırlanmıştı. Lavrans bunları ile görmek istedi. Kendisi avluya çıkamayacağı için hayvanlar eve alındı. Bütün kış boyunca besiyeye yatırılmış olan hayvanlar çok semiz, güzeldiler. Her yıl baharda yem sıkıntısı başlardı ama bu iki ineğe yine de bol bol yem verilmişti. İneklerden birisi odanın döşemesine bir kabahat yapınca, Lavrans buna herkesten çok güldü.

Bir yandan da karısının bütün bu işlerle bitkin düşmesinden korkuyordu. Kristin kendisini becerikli bir ev hanımı sanırdı. Nitekim bu bakımdan bütün komşuları arasında ün salmıştı. Yalnız, annesinin ne türlü çalışıp didindiğini görünce onun yanında kendisini pek beceriksiz buluyordu.

Ragnfrid’in nasıl olup da her işe yetiştiğine kimsenin aklı ermiyordu. Hâlbuki kocasının baş ucundan öyle uzun zaman ayrıldığı yoktu. Sonra geceleri o da ötekilerle beraber onun başında oturup bekliyordu.

Arada bir kocasının elini tutuyor:

“Benim için hiç üzülme, Lavrans,” diyordu. “Ben nasıl olsa dinlenirim, yeter ki sana bir şey olmasın, yoksa...”

Lavrans birkaç yıl önce Hamar’da bir manastırın bahçesinde kendisine bir mezar yeri satın almıştı.

Ragnfrid de cenazeyle beraber oraya kadar gidip sonra Hamar'da kalmak, orada oturmak istiyordu. Keşişlerin şehirde bir evleri vardı:

“Ben de bir oda tutar, orada yer içerim.” diyordu.

Lavrans cenaze törenini bile en ufak teferruatına varıncaya kadar planlamıştı. Tabutu, önce kendi köyünün kilisesine götürülecek kiliseye, papazlara büyük bağışlar yapılacaktı. Sevgili atı da eyerli olarak, bütün silahlarıyla beraber cenazenin arkasından gelecekti. Erlend geleneğe uyarak bu silahları kırk beş gümüş mark karşılığında satın alacaktı. Günün birinde bu silahlar Erlend'le Kristin'in oğullarından birine, şimdi doğacak çocuk oğlan olursa tercihen ona kalacaktı.

İhtiyar adam gülümseyerek: “Adını Lavrans koyarsınız belki de günün birinde Jörund Çiftliği'nde benim yerime o geçer...” diyordu.

Sonra yol boyunca tabut, her kilisede birer gece kalacaktı. Lavrans bu kiliselere para, mum olarak bağışlarda bulunulmasını vasiyet etmişti.

Günün birinde Simon: “Yata yata kayınbabamın sırtı yara olmuş...” dedi.

Bunun üzerine Ragnfrid'le ikisi hastayı kaldırıp gerekli tedaviyi yaptıktan sonra yine yatırdılar.

Kristin bu hâlleri gördükçe kıskançlık duyuyordu. Annesiyle babasının Simon'a gösterdikleri büyük güveni çekememekteydi. Simon Jörund'da kendi evindeymiş gibi hareket ediyordu. Oysaki Erlend için hâl hiçbir zaman böyle olmamıştı. Simon hemen her gün gelip atını avluda bırakıyor; başında şapkası, sırtında paltosuyla kaynatasının yanına çıkıyordu.

“Geçerken uğradım da..” diyordu. “Birazdan gideceğim.

Sonra kapıya gidiyor:

“Atımı içeriye alın...” diye sesleniyordu.

Simon, Lavrans'ın bütün işlerini bilmekteydi. İçinde senetlerin, resmî kâğıtların saklı olduğu çekmeceyi gidip getiriyor, bir takım belgelerle bunların suretlerini çıkıyor,

Ragnfrid'e işler havale ediyor, kâhya ile çiftliğin gidişatı hakkında konuşuyordu. Hâlbuki Kristin, babasının Erlend'den hoşlanmasını ne kadar istemişti. Yalnız, babası ilk defa kendisine değil de Erlend'e hak verdiği zaman türlü münasebetsizlikler etmişti. Bu yüzden babasıyla demir atölyesinde geçen tartışmasını şimdi içi burkularak hatırlıyordu.

Simon kaynatasını yakında kaybedeceğini düşündükçe çok kederleniyordu. Lavrans'ı çok sevindiren bir şey de bir kız torun sahibi olması, onu dünya gözüyle görebilmiş bulunmasıydı. Lavrans'la Ragnfrid hep küçük Ulvhild'den bahsediyorlar:

“Büyüyor mu? Sıhhati nasıl?” diye Simon'a sorular yağıdırıyorlardı.

O da bunlann hepsini cevaplandırıyor.

Kristin bu yüzden de yüreğinin kıskançlıkla burkulduğunu hissetmekteydi. Erlend kendi çocuklarıyla hiçbir zaman böyle yakından meşgul olmamıştı. Sonra Kristin, Simon gibi yaşını başını almış, kırmızı şişman yüzlü bir adamın daha meme emen bir çocuğun sancılarında, iştahından böyle bilgiç bir eda ile söz etmesini biraz gülünç buluyordu.

Bir gün Simon bir kızakla geldi. Kız kardeşiyle yeğeni-ni görsün diye Kristin'i alıp kendi çiftliklerine götürdü.

Ablasının gelmesi şerefine, Ramborg, lohusa yatağına yatmış, başına ipek bir başlık, arkasına da kenarı beyaz kürklü kırmızı bir korsa giymişti. Sırtını ipekli yastıklara dayamıştı.

Yatağın önünde küçük Ulvhild'in beşiği vardı. Ramborg'un ninesinin İsveç'ten getirdiği bu eski beşiğin üzerine çiçekli kadifeden bir örtü örtülmüştü. Kristin'in kendisiyle babası, büyük babası ve bütün kardeşleri bu beşikte yatmışlardı.

Kristin kardeşlerin en büyüğü olduğundan, geleneğe göre bu beşiğin çeyiz olarak ona verilmesi gerekiyordu ama evlendiği sırada nedense bu işten hiç söz edilmemişti. Kristin annesiyle babasının bilerek böyle

davrandıklarını anlamıştı... Erlend'le Kristin'den doğacak çocukların bu beşiğe layık olmadıklarını düşünüyorlardı herhâlde.

O ziyaretten sonra Kristin her seferinde pek hâlsiz olduğunu ileri sürerek bir daha Formo'ya gitmedi.

Gerçekten de kendisini rahatsız hissediyordu ama bu kederden, kaygıdan ileri gelmekteydi. Çünkü, annesiyle babasının yanında ne kadar uzun zaman kalırsa o kadar fazla keder duyacağını anlamaktaydı. Yaradılışı böyleydi onun; babasının ölüm döşğinde bile kendi yakınları arasında en çok annesine bağlı olduğunu görmek Kristin'i üzüyordu.

Babasıyla annesinin evlilik hayatını herkes örnek diye gösterirdi. Yalnız, Kristin, ne olduğunu pek de anlamaksızın, annesiyle babası arasında, onları birbirlerinden ayıran bir şeyler olduğunu sezmişti. Belli belirsiz bir gölge gibiydi bu, münasebetleri sakindi, iyiydi ama bu hâl evdeki yaşayışı durgunlaştırıyor, sessizleştiriyordu.

Şimdi ise annesiyle babası arasında en ufak bir güceniklik bile kalmamıştı. Aralarında gündelik birçok küçük işten sakın sakın söz ediyorlardı. Kristin onların bakışlarıyla seslerinin çınlayışında yeni yeni bir şeyler sezmekteydi...

Genç kadın iyice anlıyordu ki annesi odada, babasının yanında olmadığı zamanlar, Lavrans onun yokluğunu hemen hissetmekteydi.

Kansına: "Hadi sen git de biraz dinlen, uyu..." diyordu ama onu beklerken telaşlanmaya başlıyordu. Ragnfrid içeriye girince onunla beraber odaya bir neşe, sakinlik havası da giriyordu sanki...

Bir gün annesiyle babasının ölen çocuklarından bahsettiklerini duydu. Bu acı şeyleri konuşurken âdeta memnun görünmekteydiler. Sıra Erik gelip Lavrans'a dinî kitaplardan parçalar okuduğu zaman da Ragnfrid hep kocasının yanında kalıyordu. O zamanlar Lavrans sık sık kansının elini avucuna alıyor, onun parmaklarıyla oynuyor, yüzüklerini çeviriyordu.

Kristin babasının kendisini eskisi kadar sevdiğini bilmekteydi. Yalnız, kendisinin babasını ne kadar çok sevdiğini o güne kadar anlamamıştı. O zaman, babasına, annesine karşı duyduğu sevginin manasını da daha iyi kavradı: Annesi uzun bir ömür boyunca, iyi kötü günlerde babasının yanında yaşamıştı. Buna karşılık, babasının evlatlarına olan sevgisinde başka bir şey vardı: Çocuklar babalarının sadece neşelerine, sevinçlerine ortak olmuşlar ondan bol bol sevgi görmüşlerdi.

Kristin bunları düşündükçe ağlamaya başlıyor; babasını koruması, esirgemesi için Tanrı'ya dualar ediyordu. O günlerde sık sık, babasıyla, geçen güz kü ayrılışlarını hatırlıyordu: Birbirleriyle nasıl da şefkatli, gözleri yaşlı bir hâlde vedalaşmışlardı! Kristin bu ayrılışın sonuncu olmasını içten dilemekteydi

Nisanda Kristin altıncı oğlunu doğurdu. Doğumdan beş gün sonra kalkıp babasının yanında oturmak için büyük eve gitti. Lavrans ona kızdı:

“Bizim burada âdettir, dedi, bir lohusa ancak kiliseye gitmek için yatağından kalkar. Sakın hava kapalıyken avludan geçme, bekle de güneş çıksın, emi ?”

Ragnfrid de kocasını dinliyordu:

“Evet, ama, Lavrans, dedi, bilirsin ya, ben de kızlarındaki seni hiçbir zaman pek dinlemedik. Hep kendi bildiğimizi okuduk.”

Lavrans gülümseyerek sordu:

“Ya, eskiden bunun farkına varmamış mıydın? Neyse, kardeşin Trond'un hakkı varmış demek. Çünkü bana kılıbık derdi o hep.”

Ramborg lohusa yatağından kalkıp kiliseye gittikten sonra, doğumdan beri ilk defa olarak Jörund'a geldi. Yanında çocukluk arkadaşı Helga da vardı. O da evlenmiş, doğurmuştu. Lavrans'ın yanında ise kayını Trond'un oğlu Haavard bulunuyordu.

Haavard da iki genç kadınla aynı yaşıyordu. Tam üç yıl Jörund'da kardeş gibi beraber yaşamışlardı. İçlerinde en haşarısı, bütün oyunların elebaşısı Haavard'dı. Onlara karşı yine eski üstünlüğünü takınmak istedi ama iki genç kadın: "O günler geçti artık," dediler. "Biz şimdi evlerimizin hanımı olduk. Koca, çocuklar, ev işleri gibi konularda tecrübemiz var. Hâlbuki sen daha dünkü çocuksun!"

Lavrans onların bu şekilde kavga etmelerinden pek hoşlanıp eğlendi:

"Hele sen de bir evlen de görürsün bak, Haavard," dedi. Dünyanın kaç bucak olduğunu o zaman anlayacaksın işte."

Bunun üzerine odadaki bütün erkekler gülmeye başladılar. Sıra her gün hastayı görmeye geliyordu. Gözleri eskisi kadar görmüyordu ama din kitaplarını ezbere bildiğinden, bunları hiç zahmetsiz okuyabilmekteydi.

Lavrans ölümü büyük bir sükûnetle karşılıyordu. Kristin'e öyle geliyordu ki babası, ölümü cesaretini göstermek için bir vesile saymaktaydı. Lavrans bu yüzden bayağı seviniyordu.

Bir ara Kristin çocukluğundaki bir olayı hatırladı: Babası Kral tarafını tutmuş, hükümdara karşı ayaklanan Dük Erik'e karşı açılan sefere kendi adamlarıyla katılmıştı. Babası o zaman maceraya, savaşa nasıl göz kırpmadan bakmışsa, şimdi de ölüme öyle bakmaktaydı.

Bir gün babasına: "Hayatta siz o kadar güç vartalar atlattınız ki bu seferkini de kolayca atlatırsınız umarım," dedi.

Lavrans: "Yo! dedi, "en öyle düşünmüyorum. Ben zenginim, iyi bir ailedenim, birçok dostum oldu. Hayatta başarılar kazandım. Ama, duyduğum en büyük keder, annemin yüzünü hiçbir zaman görmemiş, bir de çocuklarımı kaybetmiş olmak oldu. Ama, artık yakında bunlar benim için birer keder olmaktan çıkacak. Zaten ömrüm boyunca beni üzmüş olan şeyler için de böyle olacak; bütün üzüntülerim sona erecek."

Kristin'in de babasına kitap okuduğu oluyordu. O zaman annesi de gelip onu dinliyordu. Bazen yabancılar bulunuyor, Erlend ise seve seve gelip karısını dinliyordu.

Kristin'in içini bir korku kemirmekteydi. Çocuğu vaftiz edilmeden ölüverir diye geceleri gözüne uyku girmiyordu. İki kişi geceleri onun başında bekliyordu ama o yine uyu-yakalmaktan korkuyordu. Öbür çocukları daha üç günlük olmadan vaftiz edilmişlerdi.

Bu çocuğu pek gürbüz, sıhhatliydi. Vaftiz sırasında çocuğa ad da konacaktı. Ona Lavrans adını vermek istiyorlardı. Yalnız, ora halkı, yaşayan kimselerin adlarının, çocuklara verilmesi doğru olmadığı inancındaydı.

Kristin yine bir gün babasının yanında oturuyordu. Kucağında çocuğu vardı.

Babası: "Şimdiye kadar ben bu afacanın yüzünü gördüm hep, dedi, kundağını aç da bakayım, vücudu nasıl?"

Kristin de çocuğu kundağından çıkarıp babasının kucağına verdi. Lavrans çocuğun kabarık göğsünü okşadı, yumuk yumuk bileklerinden birini avucuna aldı:

"Günün birinde benim zırhımı giyip silahlarımı taşıyacaksın sen ha?" dedi. "Ne hoş şey olacak bu! Ama, seni şimdi onun içine koysalar, minnacık kalırsın. Sonra bu elin var ya, kılıcımın kabzasını kavrayabilmesi için çok büyümesi lazım onun. Ama, hele sen biraz büyü bakalım. O zaman o silahları taşımaya nasıl can atacaksın, gör bak!"

Sonra kızına döndü:

"Bakıyorum da, dedi, çocuklarını çok seviyorsun sen. Bak, bu da gürbüz, tombul. Ama, sen niye böyle solgunsun, değnek gibi zayıfsın? Senin her doğuruşunda da böyle olmuş bu: Çocuklar tombulmuş, sen zayıfmışsın. Annen söyledi bunu bana."

Gülerek de ilave etti:

"Ama, bak, Ramborg'un kızı ufak tefek, kendisi ise gayet sıhhatli!"

Kristin: “Evet ama, dedi, Ramborg’un çocuğunu emzirmek istememesi de tuhaf şey değil mi?”

“Simon da istemedi bunu. Ramborg çocuğu emzirip zevk duyacak diye onu azaba sokamam, dedi. Hem zaten Ramborg daha on altısında bile değil. Küçükken giydiği ayakkabıları eskitmeye vakit bulamadan çocuk doğurdu. Eskiden de hiç hasta olmamıştı o. Onun için, sabırsızlık göstermesine şaşmamalı.

Hâlbuki sen, Kristin, evladım, evlendiğın sırada yetişkin bir kadındın.”

O sırada Kristin birdenbire ağlamaya başladı. Niye ağladığını kendisi de bilmiyordu. Muhakkak olan şuydu ki çocuklarını daha kamında taşımaya başlarken onları sevmişti. Hâlbuki onlar annelerini kaygı içinde bırakıyorlar, hantal bir hâle sokup biçimsizleştiriyorlardı. Çocuklarının minicik yüzlerine daha ilk görüşte vurulmuştu. Büyüyüp değişerek birer erkek hâline gelmeye başladıkça da sevmişti onları. Yalnız, kimse çocukları Kristin’in kendisi kadar sevmemişti. Zaten Erlend’in yaratılışında yoktu bu. Şüphesiz, o da çocuklarını seviyordu ama ona kalırsa Naakkve pek çabuk gelivermişti. Öbürleri ise pek kalabalıktılar.

Kristin, bir günah çocuğu olan Naakkve’ye gebeyken Husaby’de geçirdiği ilk kış zihnini kurcalayan düşünceleri şimdi hayal meyal hatırlıyordu. Bu yüzden korkudan fazla keder duyduğunu anlıyordu. İşte tam o sırada Erlend’le arasında bir şeyler olmuştu. Galiba bu hâli düzeltmek hiç mümkün olamayacaktı.

Annesine karşı hiçbir zaman büyük bir sevgi duymamıştı. Kız kardeşlerine gelince, kendisi bir genç kız olduğu zaman onlar daha küçüktü. Sonra, Kristin’in oyun arkadaşları da olmamıştı. O, erkekler arasında büyüüp yetişmişti. Bu sayede yumuşak başlı, duygulu olmuştu. Çünkü etrafında daima ve her şeye karşı kendisini koruyacak erkekler bulunmuştu.

Onun için, oğlan doğurmak, oğlan emzirmek, onları erkeklik çağına gelinceye kadar sevip koruyarak bakıp yetiştirmek, ona çok olağan geliyordu.

Biraz sonra babası sakın bir sesle sordu:

“Ne var, Kristin?”

Kristin babasına bunun sebebini söyleyecek hâlde değildi.

Gözyaşları dinip de konuşacak hâlde gelebildiği zaman: “Sizin bu hâlinize üzüldüğüm, babacığım,” dedi.

Babası biraz daha sıkıştınca da kendisini korkutan şeyi söyledi:

“Çocuk daha vaftiz olmadı da. Ya ölür de imansız giderse diye korkuyorum.”

Bunun üzerine babası telâşlandı:

“Çocuğu ilk ayın gününde kiliseye götürün,” dedi. “Ama, ölüverir diye korkmaya da lüzum yok. Orası Tanrı’nın bileceği iştir.”

Sonra gülerek ilave etti:

“Mesela ben... Bana sorarsanız çok bile hasta yattım...

Ama, ne yaparsın, insanların dünyaya gelişleri de dünyadan gidişleri de hep kötü şartlar altında oluyor. Hastalık içinde doğup hastalık içinde ölüyoruz. Bazen de kaza ile ölenler oluyor. Gençliğimde en iyi ölüm hangisi acaba, diye düşünürdüm de en iyisi savaşta vurulup ölmek derdim kendi kendime. Ama, Tanrı kullarına bazen böyle hasta döşeginde yatmayı da nasip ediyor.”

Kristin’in yeni doğan çocuğu ertesi pazar günü vaftiz edildi, kendisine büyük babasının adı verildi.

Lavrans kendisini her görmeye gelene: “Ben istedim de çocuğa Lavrans adı verildi,” diyordu ama herkes Kristin’le Erlend’in bu kararını çok ayıpladı.

Lavrans: “Ölüm kapımı çalarken evimde bir dinsiz bulunsun istemem,” diyordu.

Sonra da onu bir korkudur kapladı:

“Ya tam baharda, işlerin çok olduğu sırada ölüveririm.” diyordu.

Cenazesinde bulunacak olanlar bu yüzden çok sıkıntıya düşeceklerdi.

Çocuğun vaftizinden on beş gün sonra Erlend bir gün gelip Kristin'i buldu. Öğle yaklaşıyordu. Çocuk gece uymadığı için Kristin daha kalkmamıştı. Erlend pek heyecanlıydı ama yine de sakin, sevgi dolu bir tavırla konuştu:

"Hadi kalk da babanın yanına gel biraz," dedi. "Sabah şafak sökerken birkaç defa buhran geçirdi. Şimdi baygın yatıyor. Sıra Erik geldi, başında duruyor."

Dışarıda boyuna ince bir yağmur yağıyordu. Kristin avluya çıkınca yeni sürülüp gübrelenmiş tarlaların toprak kokusunu duydu. Bahar yağmuru altında her tarafın kasvetli bir hâli vardı. Yüksek dağların arasında hava mavileşiyor, yamaçların yarısına kadar da sis yükseliyordu. Kuruşun bir renk alan nehrin suları kabarmıştı. Kıyı boyunca küçük çingirakların sesleri duyuluyordu. Dışarıda keçi sürüsü filizlenmeye başlayan dalların tomurcuklarını, yapraklarını yemekle meşguldü.

Babası böyle havaları pek severdi. Bu hava hem insanlar hem hayvanlar için kışın, soğğun bittiğini haber vermekteydi. Sürüler dar, karanlık ahırlardan çıkarılıyor, dışarıda daha bol yiyeceğe kavuşuyorlardı.

Kristin babasının yüzüne bakar bakmaz ölümün yakın olduğunu anladı. Burun kanatları kireç gibi bembeyazdı. Dudaklarıyla gözlerinin etrafı morarmıştı. Geniş, terli alnının üzerinde nemli saçları tutam tutam ayrılmıştı. Yalnız, kendini biliyordu. Hafif bir sesle ağır ağır konuşuyordu ama söyledikleri anlaşılıyordu.

Bütün hizmetçiler, uşaklar birer birer yatağa doğru ilerlediler. Lavrans her birinin elini sıktı. Yaptıkları hizmetler için teşekkür edip hepsiyle helalleşti:

"Arada bir beni de duadan eksik etmeyin," dedi.

Sonra ailesiyle helalleşti.

Kızlarına: "Biraz eğilin de sizi öpeyim..." dedi.

Hepsi için hayır dualar etti.

İki kardeş acı acı ağlaşıyorlardı. Ramborg ablasının kollarına atıldı. Sonra da iki kardeş böyle kucaklaşmış

oldukları hâlde gidip yatağın ayak ucuna oturdular. Ramborg, Kristin'in göğsüne kapanmış, hâlâ ağlıyordu.

Erlend de çok kederliydi. Bir ara kaynatasının elini tutup öptü:

"Sizi çok üzdüm şu son yıllarda," dedi. "Beni, affedin."

Lavrans: "Bütün kalbimle affediyorum seni," dedi. "Tanrı her işinde yardımcın olsun."

Erlend karısının yanına gidip elini tuttu. Güzel yüzünde acayıp, solgun bir panlı vardı.

Lavrans'ın öbür damadı Simon ağlamıyordu. O da kaynatasının elini öpmek için diz çöktü. Sonra hastanın elini kendi ellerinde tutarak bir zaman öylece durdu.

Lavrans hâlsiz hâlsiz gülümsedi:

"Ne de sıcacık, yumuşak ellerin varmış senin, damat!" dedi.

Simon da kansının yanına gittiği zaman, Ramborg ona doğru döndü. O da genç kadının narin omuzlarına kolunu doladı.

En sonunda Lavrans karısıyla vedalaşıp helalleşti. Bir ara fısıldayarak bir şeyler konuştular ama kimse ne dediklerini anlamadı. Sonra herkesin önünde öpüştiler. Bir eve ölüm kanat gerdiği zaman buna izin vardır çünkü. Sonra Ragnfrid kocasının yatağı önüne diz çökerek yüzünü onun yüzüne çevirdi. Rengi uçmuştu ama sakindi.

Sıra Erik son dinî telkinleri yaptıktan sonra da gitmedi, yatağın baş ucuna oturup dualar okudu. Böylece, birkaç saat geçti.

Lavrans gözlerini yarı kapamıştı. Arada bir yastığın üzerinde başını kaygıyla kımılatıyor, yatağı örten battaniyenin üzerinde ellerini oynatıyordu. Güçlkle soluk almaktaydı. Bazen inlediği oluyordu. Herhâlde konuşacak durumda değildi ama henüz can çekişmiyordu.

Akşam karanlığı çabucak bastırırverdi. Papaz bir ışık yaktı. Kimse ses çıkarmıyordu. Herkesin gözü hastadaydı, bir yandan da dışarıda, evin etrafında yağmur sularının şırıldayarak akışını dinliyorlardı. Sonra hasta çırpındı,

vücudu sarsıldı, yüzü morardı. Güçlkle nefes alır gibi bir hâli vardı. Sira Erik hastayı omuzlarından tutup kaldırarak başı kendi göğsüne gelecek şekilde oturttu, öbür eliyle hastanın yüzüne doğru bir haç tutuyordu.

Lavrans gözlerini açtı. Bakışlarını haça dikti:

“Exsurre jci et adhuc sum iecum,” dedi.

Bunu çok alçak sesle fakat o kadar açık söylemişti ki, odada bulunanların çoğu ne dediğini işitti.

Vücudu birkaç defa daha irkildi, elleriyle yorganın üzerinde bir şeyler araştırır gibi yaptı. Sira Erik onu hâlâ göğsüne yaslanmış olarak tutmaya devam ediyordu.

Sonra, eski arkadaşının ölüsünü yavaşça yastıkların üzerine yerleştirdi. Lavrans'ı alnından öpüp gözlerini, burun deliklerini kapadı, saçlarını düzeltti. Bunları bitirince ayağa kalkıp bir dua okumaya başladı.

Kristin'e de gece ötekilerle beraber ölüyü beklemesi için izin verildi.

Lavrans'ın ölüsünü samanlığa çıkarmışlar, bir ot yığınının üzerine yatırmışlardı. Orası çok genişti, Gece ölüyü beklemek için birçok kimse geleceğinden cenaze buraya kaldırılmıştı.

Yaldızlı gibi soluk, açık yüzüyle, mumların ışığı altında babası Kristin'e, anlatılamaz derecede güzel görünüyordu. Cenazeyi gelip görecekteler dokundukça kirlenmesin diye, kefenin, ölünün yüzüne gelen kısmı açık bırakılmıştı. Sira Erik'le başka bir papaz daha dualar okuyorlardı. Öbür papaz Lavrans'la helalleşmeye gelmiş, zavallıyı hayatta bulamamıştı.

Ertesi sabah ziyaretçiler atlarla avluya gelmeye başladılar. Kristin lohusalığından sonra kalkıp kiliseye gitmemiş olduğu için, âdetlere saygı göstermek üzere tekrar lohusa yatağına yattı. Bu sefer de onun yatağı evdeki ipek seccadelerle, en güzel yastıklarla süslendi.

Nineden kalma eski beşik getirildi. Küçük Lavrans onun içine yatırıldı. Her gün sabahtan akşama kadar bir yığın insan gelip anneye çocuğunu gördüler.

Kristin etrafında söylenenlerden babasının ölüsünün bozulmadan durduğunu anlamıştı: Yalnız, biraz sararmıştı. Sonra, hiç kimse bir ölünün etrafında bu kadar çok mum yandığını da görmüş değildi.

Beşinci gün cenaze yemeği başladı. Yemek her bakımdan çok mükemmel, muhteşem oldu. Çiftlikte, Lugarbru'da belki yüzden fazla at vardı. Misafirlerin bir kısmı da Formo'ya yerleştirildi. Yedinci gün mirasçılar aralarında mirası pay ettiler. Bu iş de büyük bir anlaşma, sevgi havası içinde sona erdi. Zaten Lavrans ölmeden önce herşeyi yoluna koymuştu. Herkes tıpatıp onun arzulanna uydu.

Ölü, Sanct Olaf Kilisesi'ne götürülmüştü. Ertesi gün de Hamar'a doğru yola çıkanlacaktı.

Bir gün önce gece geç vakit, Ragnfrid, Kristin'in çocuğuyla beraber yattığı odaya girdi. Çok yorgundu ama yüzü berrak, sakindi.

Hizmetçilere: "Siz biraz dışarı çıkın..." dedi. "Her taraf misafir dolu ama yatacak bir yer bulursunuz elbet. Çiftliğimde son gecemi geçiriyorum. Bırakın da kızımın baş ucunda ben durayım."

Ragnfrid çocuğu Kristin'in kucağından alıp ocağın yanına götürdü. Gece için altını değiştirip kundakladı.

Kristin: "Anne, dedi, yıllarca bu çiftlikte babamla beraber ömür sürdün. Şimdi burasını bırakıp gitmek herhâlde acıdır senin için. Buna nasıl cesaret bulacaksın kendinde, anlayamıyorum doğrusu..."

Ragnfrid küçük Lavrans'ı kollarına almış, sallıyordu:

"Evet ama, dedi, babanı her günkü gibi avluda gidip gelir görmedikçe, burada kalmaya hiç cesaret bulamayacağım kendimde..."

Sonra çocuğu getirip annesinin kucağına verdi. Gündüzleri Kristin'in yatağına örtülen ipekli örtüyü aldı. Toplayıp bir kenara koydu. Bir müddet durup kızına baktı.

Memelerinin arasından uzanmakta olan kalın, altın yaldızlı, koyu kumral saç örgüsünü eliyle yokladı:

“Baban hep sorardı, dedi, Kristin’in saçları hep öyle uzun mu, güzel mi? derdi. Bu kadar çocuk doğurduktan sonra yine de bozulmadığın için o kadar sevinirdi ki! Son yıllarda bilgili bir ev hanımı olduğun, dizlerinin dibinde güzel güzel oğlanlannla yine de taze, güzel kaldığın için nasıl da övünüyordu!”

Kristin gözyaşlarını güç tutuyordu:

“Ya bana senin için ne derdi, bilir misin, anne? Kadınların en iyisidir o, derdi. Bunu annene söylemeyi de unutma ha, diye tembih ederdi.”

Sonra sıkılğan bir eda ile susuverdi.

Ragnfrid gülümsedi, yavaşça: “Baban benim için beslediği iyi duyguları bana iletmek için aracıya lüzum olmadığını bilirdi,” dedi. Çocuğun başını, kızının çocuğu tutan elini okşadı. “Ama, şunu iyi bil ki Kristin, diye devam etti, babanın gösterdiği sevgi yüzünden hiç kıskanmadım seni... Onu benden fazla sevmiş olmandan daha tabii de ne var? Küçüklüğünde öyle uysal, öyle uslu bir kızdın ki!.. Tanrı seni benim elimden almadı ama bunun kadrini iyice bilemedim ben. Elimde kalan çocuklarımı düşünecek yerde hep ölen çocuklarımı düşünüyordum...”

Ragnfrid yatağın kenarına oturarak devam etti:

“Bizim orada Skog’dakinden başka türlü âdetler vardı. Mesela babamın beni öptüğünü hiç hatırlamam. Annemi ancak ölümünden sonra, yatağına yatırıldığı zaman öpmüştüm. Annem, teyzen Gudrun’u kilisede ayine gittiğimiz zaman, sırf yanında oturduğu için öperdi. Sonra Gudrun da beni öperdi. Bunun dışında bizim tarafta bu türlü âdetler yoktu.

Skog’da ise şöyle bir âdet vardı: Kiliseden dönüp avluda atlarımızdan indiğimiz zaman kaynatam Herr Björgulf, oğullarıyla beni yanaklarımızdan öperdi. Biz de onun elini öperdik. Sonra evli olanlar öpüşür, bizimle beraber kiliseye gitmiş olan uşakların, hizmetçilerin ellerini sıkardık. Babanla Aasmund Amcan babalarından

bir hediye aldıkları zaman onun elini öperlerdi. Herr Björgulf'la karısı odaya geldikleri zaman oğulları ayağa kalkarlardı, kendilerine oturun deninceye kadar oturmazlardı, önceleri bu hâller bana tuhaf, acayip gibi gelmişti.

Sonra, babanla yaşadığım zaman oğullarımızı kaybettik. Úlvhild'in hastalığı, ölümü yüzünden birçok kaygı, keder çektik. Ama, Lavrans'ın böyle bir terbiye almış olması; sonra da daha yumuşak, daha şefkatli âdetlere uyması benim için çok iyi oldu."

Biraz sonra Kristin yavaşça sordu:

"Peki, anne, babam ölen kardeşim Sigurd'u hiç görmedi mi?"

Ragnfrid aynı sakin eda ile cevap verdi:

"Hayır. Çünkü baban çok hasta olan kaynatasının yanında bulunmak için Oslo'ya gitmişti. Ben o gittikten sonra doğurdum. Halvdan onu vaftiz etti ama zavalılık ancak bir saat yaşadı. Ben bile çok az gördüm onu."

Kristin biraz sonra: "Evet, ama, anne. Dedi, babamla beraber çok iyi günler de gördünüz herhâlde!"

Ragnfrid'in bembeyaz kesilen yüzünden aşağıya yaşlar yuvarlanmaya başladı:

"Evet, çok şükür Tanrı'ya, dedi, ben de böyle düşünüyorum şimdi."

Sonra, uykuya dalmış olan bebeği yavaşça annesinin memesinden ayırıp beşiğine yatırdı. Kristin'in gömleğini telvari küçük bir iğneyle iğneleyip kapattı.

Kızının yüzünü okşayarak: "Hadi, şimdi uyu bakalım," dedi.

O sırada Kristin bir elini kaldırarak yalvaran bir sesle: "Anneciğim..." dedi.

Ragnfrid eğilip kızını kendine doğru çekti, birkaç defa öptü. Úlvhild'in ölümünden sonra yıllarca böyle bir şey yapmamıştı.

Ertesi gün çok güzel bir bahar havası vardı. Kristin evin arkasında durmuş, nehrin karşı yakasındaki dağların yamaçlarına bakıyordu. Havada yeni yetişen bitkilerin kokusu, her yanda çağılayan derelerin, ırmakların şırıltısı vardı. Bütün çayırlar, korular yeşermeye başlamıştı.

Yol Lugarbru'nun üzerinden dolaşp dağda kayboluyordu. Tam o noktada taptaze, pırıl pırlı, yemyeşil bir çavdar tarlası görülmekteydi. İşçiler geçen yıl bir fundalığı yakmışlar, böylece meydana çıkan tarlaya çavdar ekmişlerdi.

Cenaze alayı buraya gelince, Kristin bulunduğu yerden onu çok iyi görebilecekti.

Nihayet cenaze alayı dağdan kopup kaymış olan taş yığınlarının altında, yeni ekilmiş çavdar tarlasının kenarında görüldü.

Kristin tabutun ilerisinde atla ilerlemekte olan bütün papazlar teker teker seçebiliyordu. Birkaç tane çömez de yine en başta yürüyerek haçla mumları taşımaktaydılar. Kristin gün ışığında mumların alevlerini göremiyordu. Bu ışıklar ince birer çizgi gibi durmaktaydı.

Daha sonra Lavrans'ın tabutunu taşımakta olan iki at geliyordu. Tabut, bu iki atın arasındaki bir sedyenin üstüne yerleştirilmişti. Kristin uzun cenaze alayında yağız atına binmiş olan kocası Erlend'i, annesini, Simon'la Ramborg'u, hısımlarıyla dostlarından birçoğunu tanıdı.

Bir an, papazların okudukları ilahiler Laag Irmağı'nın çağıltısını bastırıp Kristin'in kulaklarına kadar erişti. Daha sonra ilahi nağmeleri, ırmağın gürültüleri ve dağlardan inen dereciklerin şırıltıları arasında kaybolup gitti.

Yükleri taşıyan son beygir de ufak korunun ilerisinde gözden kayboluncaya kadar, hatta çok daha sonra, Kristin gözlerini oraya dikmiş olduğu hâlde hep aynı yerde kaldı.

3. Bölün

Erlend Nikulaussön

1

Rangfrid İvarsdatter kocasının arkasından iki yıl bile yaşamadı. Kışın başlarında öldü. Hamar şehri Skaun'dan epey uzaktır. Onun için, onun ölüm haberi Husaby'ye geldiği zaman kendisi gömüleli bir aydan fazla olmuştu.

Pantakot Yortusu'nda Simon, Husaby'ye geldi. Rangfrid'in mirası için hısımlarıyla birçok şeyi konuşması gerekiyordu.

Kristin şimdi Jörund'un sahibi olmuştu. Genç kadının malını mülkünü Simon'un idare etmesi, çiftçilerle onun hesap görmesi kararlaştırıldı. Zaten Rangfrid, Hamar'a gittikten sonra da onun mallarını Simon idare etmişti.

O sıralarda Erlend'in, kendi vazifesiyle ilgili birtakım işler yüzünden bazı tasaları vardı. Bir alay aksiliklerle karşılaşmıştı çünkü. Geçen güz, Updal'daki Forbregd'de oturan köylülerden Huntjov adında birisi, bir komşusunu öldürmüştü. Cinayete sebep, ölen adamın, Huntjov'un kansına "büyücü" demiş olmasıydı. O bölgedeki köylüler katili yakalayıp zincire vurarak bölge yargıcı olan Erlend'in karısına getirdiler. Erlend de onu bir samanlığa kapattırdı.

Kışın sonuna doğru soğuk arttığı için adamın dışarıda, kendi uşakları arasında serbestçe dolaşmasına izin verdi. Erlend “Denizkızı” gemisi ile kuzeye gittiği zaman Huntjov onun yanında bulunmuş, çok büyük yiğitlik göstermişti. Erlend bu cinayete dair bir rapor hazırlayıp Huntjov için bir geçiş belgesi istediği zaman, onu uzun uzun övdü. Erlend’in kâhyası Ulf da Huntjov’un belli günde Orkedal mahkemesine gideceğine kefil olduğu için Erlend, Noel’i geçirmek üzere köylünün evine gitmesine izin verdi.

Sonradan Huntjov’la karısı, Drivdal’de hancılık eden bir hısımlarını görmeye gittiler; yolda da ortadan kayboluverdiler.

O sıralarda çok korkunç fırtınalar olmuştu. Erlend herhâlde bunlar da bu fırtınaların birinde ölmüşlerdir diye düşündü. Birçok kimse karı kocanın kaçtıklarını, Erlend’in adamlarının onları yakalayamayacaklarını söylemekteydiler.

Bunun üzerine karı kocanın başka birtakım marifetleri olduğu da ileri sürüldü: Birkaç yıl önce Huntjov dağda bir adam öldürmüştü, ölüsünü de bir taş yığınının altına gömmüştü. O sıralarda Huntjov’un kısırağını yaralamışlar. O da bu işi yapanın, öldürdüğü adam olduğunu sanıyormuş. Sonra, karısının da sahiden büyücülük yaptığı meydana çıkmıştı.

Kilise makamları da bu büyücülük işi hakkında bir soruşturma yaptılar. Sonunda, Orkedal halkının Hristiyan dinini anlayış tarzları hakkında, çok acayip birtakım şeyler meydana çıktı. Bu işler en çok ücra yerlerde olup bitiyordu. Derken, Budvik’ten ihtiyar bir köylü de bu yüzden Nidaros’taki piskoposluk mahkemesine sevk edildi. Erlend bu işte o kadar gevşek davrandı ki bu durum etrafta dedikodular uyandırdı.

Bu ihtiyar, Aan adında biriydi. Husaby Çiftliği’nin altında, deniz kıyısında bir kulübede oturuyordu. Herkes onu Erlend’in adamı bilmekteydi. Söylendiğine göre bu adam da muskalar yazıp büyücülük, üfürükçülük yapıyordu. Evinde bulunan birtakım resimlerin önünde kurbanlar kesmekteydi. Kulübesinde araştırma yapıldı ama

buna benzer bir şey bulunmadı. Erlend'le kâhyası Ulf da adam öldüğü sırada onun kulübesindeydiler.

Köylüler: "Soruşturma yapacak olanlar gelinceye kadar Erlend'le adamı birçok şeyi yok etmişlerdir herhâlde...." diyorlardı.

Sonra, şöyle biraz derin düşünülürse, Erlend'in teyzesi olan Fru Aashild de büyücülük yapmış, kocasını aldatıp sonra da öldürmüş olmakla suçlanmamış mıydı? Yalnız, Fru Aashild çok akıllı, tecrübeli bir kadındı. Hatırlı insanlardan birçok tanıdığı vardı. Onun için, kimse ona karşı harekete geçememişti. Sonra, yine aynı insanlar Erlend'in gençliğinde Hristiyanlığa yakışmayan bir hayat sürdüğünü, kilise makamlarının emirlerini dinlemediğini de hatırlayıverdiler...

Neticede Başpiskopos görüşmek üzere, Erlend'i Nidaros'a davet etti. Simon da bacanağıyla beraber oraya gitti. Ranheim'e de uğrayıp kız kardeşinin oğlunu alarak kendi çiftliğine getirecek, çocuk orada bir müddet annesinin yanında kalacaktı.

O sırada Nidaros'ta yine bir halk ve derebeyler toplantısı vardı. Şehir çok kalabalıktı. İki bacanak Başpiskoposun sarayına gelip konuşma odasına alındıkları zaman, orada da birkaç papazla birkaç da derebey vardı.

Bu derebeylerden birkaçı, Erlend gibi bölge yargıcıydılar. Bunlar arasında Arne Gjavvaldsön de vardı. Bu adam, Simon'un kız kardeşiyle nişanlandıktan sonra, düğünleri yapılmadan ölen, nişanlısına bir de çocuk bırakan gencin babasıydı.

Arne Gjavvaldsön, Simon'u görünce hemen yanına geldi. Onu candan bir şekilde selamladı. Sonra, Simon'u alıp bir pencerenin önüne götürdü. Orada ikisi de yan yana oturdular.

Simon'un rahatsız, sıkılmış gibi bir hâli vardı. Bundan on yıl önce Ranheim'e geldiği günden beri Arne'yi görmemişti. Herkes ona çok iyi bir kabul göstermişti ama bu yolculukla onu buraya getiren iş onda kötü bir hatıra bırakmıştı.

Arne Simon'a, torunu Gjawald'ı (çocuğa ölen babasının adını vermişlerdi) methederken Simon da gözlerini Erlend'e dikmişti. Erlend Kral'ın haznedanyla konuşmaktaydı. Erlend'in hâli tavn nazikti. İhtiyar derebeyle dereden tepeden konuşurken gayet rahat, kendinden emin bir hâli vardı. Ellerini arkasına kavuşturmuş, ayaklarının uçlarıyla ökçeleri üzerinde hafif hafif sallanıyordu.

Taş binanın pencerelerinden giren çiğ ışığın altında, Erlend'in şakaklarının kırışmaya başladığı görülüyordu. Ağzının, gözlerinin etrafında kırışıklıklar peyda olmuştu. Güzel boynunda ise derin buruşukluklar vardı. Orada bulunanların en genci o olmamakla beraber, öbür derebeyler arasında yine de genç görünüyordu. Haznedar onun yanından ayrılmıştı.

Erlend de yine ellerini arkasında kavuşturmuş, salon-da üç aşağı beş yukarı dolaşıyordu. Bütün öbür derebeyler oturmuşlardı. Kendi aralarında sert, alçak seslerle bir şeyler konuşuyorlardı. Erlend'in hafif adımları, küçük, gümüş mahmuzlarının şıkırtısı çok gürültü çıkarmaktaydı.

Sonunda gençten bir adam ona çıkıştı:

"Otursanıza," dedi. "Ne diye gürültü çıkanyorsunuz böyle ? "

Erlend zınk diye durdu, kaşlarını çattı, sonra gülererek kendisine bunları söylemiş olan kimseye baktı:

"Akşamdan kalmasın galiba," dedi. "Dün akşam nerde içtin de bugün keyifsizsin böyle?"

Bunları söyledikten sonra oturdu. O sırada Yargıç Harald ona doğru geliyordu. Yerinden hafifçe kalkıp yargıç oturuncaya kadar öylece durdu. Sonra o da yargıcın yanına oturarak ayak ayak üstüne attı, ellerini dizlerinin üstünde kavuşturdu.

Erlend, katille büyücü kadın kaçtıkları için başına gelen bütün dırıltıları Simon'a açıkça anlatmıştı. Yalnız, bu işi Yargıç Harald'la konuşurken Erlend'in dünya umurunda değilmiş gibi bir hâli vardı.

O sırada Başpiskopos geldi, başköşeye geçip oturdu. İki kişi seğirterek etrafına yastıklar yerleştirdiler. Simon o güne kadar Başpiskopos Herr Eiliv Kortin'i hiç görmemişti. Yaşlı, zayıf bir hâli vardı. Kürk bir palto, kenarları kürklü bir başlık giymişti ama üşüyor gibiydi.

Sıra kendisine gelince Erlend, Başpiskopos'a bacanağını tanıştırdı. Simon, Herr Eiliv'in parmağındaki yüzüğü öperken, bir dizini yere koydu. Erlend de yüzüğü saygıyla öptü.

Sonra çok terbiyeli, saygılı bir eda ile Başpiskopos'un karşısına geçip durdu. O sırada, Başpiskopos öteki derebeylerle çeşitli konular üzerinde konuşuyordu. Erlend onun maiyetinden olan yüksek rütbeli papazlardan birinin kendisine sorduğu sorulara oldukça kayıtsız bir eda ile cevap verdi. Pek kendine güvenir, suçsuz bir hâli vardı:

“Evet, diyordu, bu büyücülük meselesi hakkında yıllardır söylenenleri ben de duydum. Ama, yargıç sıfatıyla, kimse bana başvurmadıkça bu kocakan dedikodularına kulak asmadım doğrusu. Suçlular mahkemeye verilecekse, bir papazın gelip soruşturma yapması en doğru iş olur.”

Sonra Husaby'de oturan, büyücülük yaptığı söylenen Aan adlı ihtiyarın da sözü geçti. Erlend gülümsedi:

“Evet, dedi, Aan kendisi de büyücülük, üfürükçülük yaptığını söyler dururdu ama ben onun bu işleri yaptığını gösterir hiçbir delil görmedim. Çocukluğumdan beri Aan'ın birtakım kadın adları söylediğini de duyardım ama bunları da hep masal, şaka niyetine dinledim. Sonradan kardeşim rahip Gunnulf'la köyümüzün papazı Sira Eiliv onu birkaç defa sorguya çektiler; suç sayılacak bir hâl görmemiş olacaklar ki hiçbirşey yapmadılar, ihtiyar hep kiliseye gidiyor, orada okunacak duaları biliyordu. Doğrusunu isterseniz ben bu Aan'ın büyücülüğüne o kadar fazla önem vermedim. Ama, siz gelin de bu işleri kuzeyde, Laponya'da görün. Onların yaptıkları yanında Aan'ın kiler çocuk oyuncağı kalır.” O zaman rahip sordu:

“Peki, Aan size bir zamanlar bir şey verdi mi? Yani, sizi kadınlara şirin gösterecek bir şey...”

Erlend güldü:

“Evet, verdi, dedi. on beş yaşımdaydım o zaman. Demek ki şöyle böyle yirmi sekiz yıl oluyor. Meşin bir keseydi bu. İçinde de beyaz bir taşla bazı kurumuş hayvan bağırsakları vardı. Ben zaten bu gibi şeylere inanmam. Ertesi yıl Kral'ın muhafız kıtasına girince kaldırıp o muskayı da attım.

Yalnız, bir gün hamama gitmiştim. Orada bu sözüm ona tılsımı birkaç genç arkadaşına şaka olsun diye gösterdim. Sonradan muhafız kıtasındaki arkadaşlarımdan biri gelip: “O muskayı sat bana,” dedi. Ben muskayı satacak yerde parasız verdim. O da bana bunun karşılığında güzel bir ustura verdi.”

“Peki, kimdi o delikanlı?”

Erlend önce cevap vermek istemedi. Başpiskopos'un kendisi, o delikanlının adını söylemesi için ayak diredi. O zaman Erlend, mavi gözlerinde alaylı bir parıltıyla havaya baktı:

“Herr İvar Ogmundssön'dü...” dedi.

Herkesin yüzünde bir şaşkınlıktır belirdi. Başpiskopos bile gülümsememek için kendini zor tutuyordu.

O zaman Erlend gözlerini yere indirip alt dudağını da hafifçe ısırarak: “Piskopos Hazretleri, dedi, umarım ki iyi bir şövalye olan Herr İvar'ı bu eski hikâye yüzünden hırpalamazsınız. Dediğim gibi, ben kendim de bu muskanın tesirine pek inanmıyordum. Ona bu şeyi verdikten sonra da hâlinde, tavrında bir değişiklik görmedim...”

Bunun üzerine oradakiler hep birden gülmeye başladılar. Başpiskopos küçük küçük çılgınlık kopanyor, öksürüyor, başını sallıyordu. Çünkü herkes Herr İvar'ın gönül işlerinde hep yaya kaldığını gayet iyi bilmekteydi.

Ortalık biraz yatışınca Başpiskopos'un maiyetinden bir rahip: “Saygıdeğer efendiler, dedi, biz ciddi işlerden söz etmek için burada toplandık.”

Erlend alaylı bir eda ile sordu:

“Yalnız, bir şeyi öğrenmek istiyorum: Hakkımda bir şikâyet mi var? Bu yapılan şey bir sorgu mudur? Anladığıma göre ben buraya bir görüşme için çağırılmıştım.”

O sırada hazır bulunanlardan Guttorm Helgessön için için gülerek havada az çok heyecan yarattı.

Ertesi gün iki bacanak evlerine dönerlerken Simon bu görüşmeden söz açtı:

“Bu işi çok hafiften aldın sen,” diyordu. “Bana kalırsa, bu kodamanlar bir çaresini bulsalar, muhakkak bir oyun ederler sana.”

“Biliyorum, Simon, ellerinde olsa muhakkak yaparlar bunu.”

Erlend her bakımdan kanuna uygun hareket etmişti. Zaten her işte kâtibi Klöng Aressön’e danışıyordu. O adam kanunları çok iyi bilmekteydi. Erlend bu sefer ciddi konuşuyor, kaçamaklı bir şekilde de gülümsüyordu:

“Doğrusunu istersen ben de benim ayarımda olan sevgili arkadaşlarım da bu kanun, nizam işlerinden bir şey anlamayız. Ben bu işleri üzerime aldığım zaman işin başında Erling Vidkunssön vardı. Ona da birtakım şartlar koştum. Ama, bugün durumum çok şükür iyi. Karımın annesiyle babası öldükten sonra bu durum daha da sağlamlaştı.

“Kral’ımız küçüktü. Şimdi ise rüştünü ispat etti. Yeni yeni birtakım adamlar iş başına geldi. Ama, ben onlara kavuk sallayacak değilim. Zaten, Kral olacak o haylazı eninde sonunda rüştünü ispat etmiş ilan edebilirler ama öyle bir ahlaksızlığa yakalanmış ki o, rüştünü ispat etti diye adam olmayacaktır.”

“Neyse, bir bakıma böylesi daha iyi oldu: Kral çok geçmeden neler düşündüğünü ortaya koyacaktır. Memlekette onunla beraber hüküm sürmekte olan İsveçli baylar da aynı şeyi yapacaklardır herhâlde. Erling durumu çok iyi gördü. Halk da sonunda ona hak verecek:

“Kral Magnus, Skanya’yı İsveç’e verirse bu bize çok pahalıya mal olur. Sonra, Danimarkalı olsun Alman olsun, bir tek kimse bu memlekette iktidara gelirse Danimarka ile harp kaçınılmaz hâle gelecektir. Kuzeyde on yıl için barış olacaktır. Bu müddetin yansı geçti. Yalnız Ruslar daha uzun zaman verdikleri sözü tutacaklar mı bakalım? Ben tutmayacaklar diyorum. Erling de aynı fikirde. Başbakan Paul bilgili, birçok bakımından akıllı, olgun bir adamdır... Ama, onu kendilerine başkan yapan o kurul üyeleri var ya hepsi de kuş beyinli insanlar. Sonunda Erling’i başlarından attılar. Ben de bir zaman bu işlere kanşmam, bir kenarda dururum. Yalnız, Erling’le başka bazı arkadaşlarım “Sen kuzeyde servetini de kudretini de elde tutmalısın,” diyorlar. Onun için, şimdilik biraz tereddütteyim.”

Simon: “Bakıyorum da, dedi, sen iyiden iyiye Erling’den yana olmuşsun.”

“Evet, orası öyle. Geçen yaz Björgvin’e gitmiştim ya, Erling’de de misafir kaldım. Onu daha yakından tanıdım. Erling herşeyden önce memlekette barışı korumak istiyor. Aynı zamanda Norveç’in başka hiçbir yabancı memleketin boyunduruğu altına girmemesini de istiyor. Zaten Erling, Düşes İngebjörg’le Norveçliler arasındaki eski kavgalara da bir son vermek niyetinde...”

Knut Porse öldü, Düşes de dul kaldı, biliyorsun, umarım oğlu Haakon’a biraz söz geçirebilir. Knut Porse’den doğurduğu çocuklara o kadar sevgi gösteriyor ki bu yüzden büyük oğlu Haakon’u unutmuşa benziyor. Yalnız, Haakon’la bir defa yüz yüze gelse, işler değişecektir muhakkak.”

Simon, Erlend’in bu saray dedikodularını, memlekette cereyan etmekte olan bu iktidar kavgalarını çok iyi bildiğini görmekte idi. Onu şaşırtan, eski Başyargıç Erling Vidkunssön’ün durumuydu. Erlend’i bu gibi işler hakkında hüküm yürütmeye yetkili mi görüyordu, yoksa ne pahasına olursa olsun kendine taraftar toplamaya mı çalışıyordu?

Muhakkak olan, Eriend'in Erling'i tuttuğuydu. Sonra, Simon şunu da görmekteydi ki Erlend ne kadar ulu orta konuşursa konuşsun, söylediklerinde yine de hakikat payı vardı.

Akşam Erlend pek neşeliydi. Kardeşi Gunnulf'un manastıra girerken kendisine verdiği Niklaus Çiftliği'nde kalıyordu. Yanında Kristin'le çocuklarından üçü, bir de Margret vardı.

Geç vakit bir topluluk daha geldi. Bunlar arasında, bir gün önce Başpiskopos'la yaptığı konuşmada bulunan derebeylerden bazıları da vardı.

Akşam yemeği bittikten sonra erkekler masanın başına oturmuşlar, içmeye devam ediyorlardı. Erlend gülüyor, bağıra çağıra konuşuyordu. Masadaki tabaktan bir elma alıp soydu, sonra da bunu kaldırıp, vaktiyle beraber bir deniz yolculuğu yaptığı Fru Sunniva'nın kucağına attı.

Sunniva'nın yanında oturan kadın da oyuna katılıp elmayı kapmak istedi ama Sunniva elmayı vermek istemiyordu. Gülüşmeler, çığlıklar arasında iki kadın küçük ölçüde dövüştüler.

Nihayet Erlend bağırdı:

"Kesin kavgayı!" Sonra Sunniva'nın yanındaki Fru Eyvor'a döndü: "Size de bir elma vereceğim..."

Çok geçmeden oradaki kadınların her birine, birer elma verdi:

"Üzerlerine de birer şirinlik muskası yazdım," dedi. "Bu elmaları alan bütün hanımlar bana âşık olacaklar..."

O sırada erkeklerden biri bağırdı:

"Eyvah! Hepsinin gönlünü hoş etmeye kalkarsan hâlin ne olur sonra?"

"Öyleyse ben de elmaların hepsini kabul etmem, olur biter. Zaten başıma böyle iş gelmedi de değil..."

Bunun üzerine, herkes gülüştü ama o arada Erlend'in kâtibi İzlandalı Klöng elmalardan birini alıp incelemişti:

"Bunların üzerinde muska filan yazılı değil," dedi. "Hiçbir anlamı olmayan kargacık burgacık şeyler bunlar... Bakın, ben asıl muska nasıl yazılır, göstereyim, size..."

Erlend ona seslendi:

"Sakın ha! Yoksa seni yakalayıp hapse tıkanm! O zamanda benim işlerimi kim görür?"

Bu hayhuy arasında Erlend'in en küçük oğlu Lavrans salona girmiş, sendeleye sendeleye sağa sola gidiyordu. Lavrans şimdi iki yaşını doldurmuş bulunmaktaydı. Tombul, sanşın, ipek gibi kıvrıcık, altın sarısı saçlı çok güzel bir çocuktur.

Kadınlar hemen çocuğu kucaklarına almak istediler. Sonra da onu sevip okşayarak elden ele geçirmeye kalkıştılar. Hepsi çakır keyif, heyecanlı olduğundan bu işi biraz beceriksizce yapıyorlardı.

Kristin kocasının yanına oturmuştu:

"Çocuğu bana verin isterseniz..." dedi.

Zaten çocuk da sızlanıyor, annesine gitmek istiyordu ama Kristin'e aldırın olmadı.

Birdenbire Erlend masanın üstünden zıplayıp çocuğu aldı. Çünkü tam o sırada Fru Sunniva ile Fru Eyvor çocuğu, sen alacaksın, ben alacağım diye çekiştiriyorlar, bir yandan da dövüşüyorlardı. Çocuk da bu hâl karşısında ağlamaya başlamıştı.

Erlend oğlunu kucağına aldı, ona tatlı sözler söyledi. Çocukcağız hâlâ ağladığı için biraz uzağa gidip onu uyutmak üzere salonun loşluğu içinde dolaşmaya, ninni söylemeye başladı.

Erlend'in misafirlerini unutmuş gibi bir hâli vardı. Çocuğun sarışın, küçük başı Erlend'in omuzuna, siyah saçlarının tam altına dayanmıştı. Babası da aralık dudaklarıyla çocuğun kendi göğsüne dayalı minik elini öpüyordu.

Çocuğun dadısı gelinceye kadar Erlend böylece dolaşmaya devam etti. Hâlbuki dadının çocukla meşgul olması, onu çoktan yatırması gerekiyordu.

O sırada davetlilerden biri bağırdı:

“Hadi, Erlend, bir oyun havası söyle bize bakalım! Senin sesin güzeldir.”

Erlend önce nazlandı, sonunda kızı Margret’in yanına gitti. Onu belinden tutup yavaşça çekti:

“Hadi, Margret, dedi, gel de babanla dans et bakalım.”

O sırada bir delikanlı gelerek Margret’in elinden tuttu:

“Kızınız bu akşam benimle dans etmeye söz vermişti...” dedi.

Erlend kızını kucakladığı gibi kaldırdı, biraz ileride tekrar yere koydu.

Gence: “Sen git de kendi karınla dans et, Haakon,” dedi. “Ben senin gibi yeni evli olduğum zamanlar, başkasıyla dans etmezdim...”

O zaman Margret söze karıştı:

“Bu akşam Ingebjörg dans etmeyecekmiş,” dedi. “Onun için ben de Haakon’a söz verdim...”

Simon dans etmek istemiyordu. Bir müddet yaşlı bir hanımla beraber, dans edenleri seyretti. Arada bir Kristin’den yana bakıyordu. Hizmetçiler sofrayı toplayıp temizliyorlar; bir yandan da bira, ceviz getiriyorlardı. Kristin de ayakta durmuş, onların işlerine göz kulak oluyordu.

Sonra gelip ocağın yanına oturdu, davetlilerden bir papazla konuşmaya başladı. Çok geçmeden Simon da gelip onların yanına oturdu.

Bir iki dans havası söylenmişti ki Erlend karısının yanına geldi; elinden tuttu:

“Gel dans edelim, Kristin..,” dedi.

“Yorgunum, Erlend.”

“Öyleyse, onu sen dansa kaldır, Simon... Senin isteğini reddetmez herhâlde...”

Simon oturduğu yerden hafifçe kalkıp Kristin'e elini uzattı, ama genç kadın olmaz der gibi, başını salladı:

"İsrar etme, Simon, dedi, o kadar yorgunum ki..."

Erlend bekliyordu, hafif tertip bozulmuştu. Sonra gidip Fru Sunniva'yı buldu, dans edenlerin halkasına katılıp onu elinden tuttu.

Kızına seslenerek: "Margret, dedi, bize bir oyun havası söyle..."

O sırada Simon, Kristin'e sordu:

"Margret'in dans ettiği adam kim?"

Genç, erkek güzeli bir delikanlıydı bu. Esmer, taze bir teni, inci gibi dişleri, parlak, birbirine yakınca gözleri vardı. Ağzı, çenesi iriydi. Alnı biraz dardı ama nedense Simon'un bu genci pek gözü tutmamıştı.

Kristin cevap verdi:

"Gimsar'dan geldi. Adı Haakon Eindridessön. Gauldöla yargıcı Töre Eindridessön var ya? İşte onun torunu. Karısı da şurada, bak!"

Böyle diyerek biraz ileride, yargıç Olaf'ın kucasına oturmuş olan genç, güzel bir kadını gösterdi: Yargıç Olaf, kadının vaftiz babasıydı.

Bu kadın Simon'un da dikkatini çekmişti. İlk karısı Fru Halfrid'e benziyordu çünkü, ama onun kadar güzel değildi. Aralarında uzaktan hısımlık olduğunu öğrenince gidip İngebjörg'e selam verdi, konuşmak için yanına oturdu.

Bir süre dansa ara verildi. Halka çözüldü. Yaşlılar içmek için kendi aralarında toplandılar.

Gençler salonda şarkı söyleyip oynaşmaya devam ettiler. Erlend de birkaç yaşlı kimseyle beraber ocağın yanına gitti. Sanki kendi de farkında değilmiş gibi Fru Sunniva'yı hep elinden tutuyordu.

Erkekler ateşin başına oturdular. Genç kadına oturacak yer kalmadı. O da gelip Erlend'in önünde ayakta durdu. Bir yandan da Erlend'in parmakları arasında kırıp ona verdiği cevizleri yiyordu.

Genç kadın birdenbire: “Hiç de nazik bir adam değil-sin sen, Erlend,” dedi. “Kendin oturmuşsun, beni de karşında ayakta tutuyorsun...”

O zaman Erlend güldü, onu kucağına çekerek: “Gel otur,” dedi.

Kadın çırpındı, güldü, Kristin’e seslendi:

“Bir şey söylesene şuna, dedi, bak neler yapıyor!”

Kristin de gülerek cevap verdi:

“Benim kocam öyledir, birisi çanak tuttu mu hiç dayanamaz. Evdeki dişi kedimiz bile gelip bacaklarına sürtünürse, hemen kucağına alır onu.”

Kadın Erlend’in kucağına oturmuştu bile. İkisi de Kristin’in söylediklerini duymazlıktan geldiler ama kıpkırmızı olmuşlardı.

Erlend, Sunniva’nın orada olduğunun pek farkında değilmiş gibi kolunu gevşek bir hareketle onun beline dolamıştı. Beri yandan da eski Başyargıç Erling’le Başbakan Paul arasındaki yakınlık hakkında yanındaki erkeklerle konuşuyordu.

Bir ara Erlend sessiz sessiz oturan karısına: “Ne düşünüyorsun, Kristin?” diye sordu.

“Margret’i düşünüyordum...”

Gece geç vakit Erlend’le Simon avluya çıkıp biraz dolaştılar. O sırada orada gördükleri iki kişiyi de epey korkuttular. Geceler gündüz kadar aydınlık olduğundan, Simon bu iki kişiden birinin Gimsarlı Haakon, öbürünün de Erlend’in kızı Margret olduğunu fark etti.

Erlend de gözleriyle onları takip etti. Bu akşam nispeten az içmişti. Simon, Erlend’in bu halden hoşlanmadığını sezinledi ama hoş görür bir eda ile: “İkisi de çocukluk arkadaşıdır,” dedi. “Arada sırada birbirlerine takılırlar.”

Ama, Simon kendi kendine, bu ikisi arasında bir şey olmasa bile Haakon’un genç, güzel karısı İngebjörg’e acımdan kendini alamıyordu.

Ertesi sabah Haakon yine Erlend'in ailesiyle birlikte oturduğu Niklaus Çiftliği'ne geldi, Margret'i görmek istedi.

Erlend birden kızdı:

"Benim kızımın senle görüşecek bir şeyi yok," dedi. "Dün akşam ona iyice içini dökemedinse söyleyemediklerini kendine sakla, anladın mı?"

Haakon omuzlarını silkti.

Giderken de: "Peki, dedi, ona selam söyleyin bari..."

Erlend'le ailesi toplantının devamınca Nidaros'ta kaldılar ama Simon oradan pek hoşlanmadı. Erlend şehirdeki bu eve gelince suratı hemen asılıveriyordu.

Çünkü bu ev bir hastaneye benzemekteydi. Erlend de bütün gün hastaları seyretmekten hoşlanmıyordu. Bunların çoğu çirkin görünüşlüydü. Erlend çocuklarına da hastalık bulaşmasından korkuyordu.

Sonra, kızı Margret'in hâli de Erlend'in keyfini kaçırmakta, canını sıkmaktaydı. Simon kızı hakkında birtakım söylentiler dolaştığını, Kristin'in de bunlara üzüldüğünü biliyordu. Kendisi aldırılmaz gibi duruyordu ama nasıl olsa kızını koruyabileceği, bu işin de o kadar önemli olmadığı düşüncesindeydi herhâlde.

Günün birinde Simon'a: "Şu benim kâtip İzlandalı Klöng var ya?" dedi, "Margret'le evlenmeye epey istekli görünüyor ama ben nasıl hareket edeyim bu işte, pek kestiremiyorum."

Bu İzlandalı kâtip, bir papazın oğluydu. Papazlar evlenemediklerine göre piç sayılırdı. Margret de Erlend'in nikâhsız bir birleşmeden doğma kızıydı, ileride bunlar evlenip çocukları olursa, herkes analanyla babalannın birer lekesi olduğunu ileri sürecekti.

Bunun dışında, Klöng sevimli, neşeli, zeki, çok bilgili bir adamdı. Onu babası rahip Sira Are yetiştirmiş, okutup büyütmüştü. Onu da papaz yapmak niyetindeydi ama Klöng buna yanaşmıyordu. Erlend işleri şimdilik öylece bırakmak niyetindeydi:

“Margret’in daha iyi bir kısmeti çıkmazsa onu Klöng’e veririm, olur biter...” diyordu.

Beri yandan Erlend’in kızına çok daha iyi bir kısmet çıkmıştı. Yalnız, o varmaya yanaşmayınca, herkes: “Şu Erlend de amma kibirli, akılsız adam, böyle kısmet kaçırılır mı hiç!” demişti.

Margret’le evlenmek isteyen, Sigmund Finnssön adında bir gençti. Leirhole’li Baron Sigvat’ın torunuydu. Pek zengin değildi ama büyük babası çok saygı gören, sağduyu sahibi bir adamdı.

Erlend, Kristin’le evlenirken, kızına birtakım arazi vermişti. Sonra, yıllar yılı ona birçok mücevher, kıymetli şeyler hediye etmişti. Evlenirse delikanlının istediği çeyizi de verecekti. Şu hâlde Margret’in epey malı mülkü, parası pulu olacak demekti. Onun için, Erlend, nikâh dışı doğan bu kızına böyle bir kısmet çıkmasına pek sevinmişti.

Günün birinde Erlend, Sigmund’u alıp da Margret’e getirdiği zaman genç kız: “Ben dünyada evlenmem onunla,” dedi. “Baksana, göz kapağında siğiller var onun. Siğilli adamdan hiç hoşlanmam.”

Erlend pek fazla ayak diremedi. Sigmund içerleyip: “Anlaşmayı bozdunuz,” diyecek olunca bu sefer Erlend de adamakıllı kızdı. Sonunda delikanlı anladı ki evlenme işlerinde her sözleşme, kızın nişanlıyı beğenmesine bağlıdır.

“Kızınızı zorla alıp gerdek yatağına götüremem ya,” dedi.

Erlend evlenme meselesinde kızını hiç zorlamak niyetinde değildi. Kristin de kocasının bu düşüncesine katılıyordu. Yalnız, Erlend’in kızıyla biraz daha ciddi bir şekilde konuşması gerektiği kanaatindeydi Erlend Margret’e ne şartlar altında doğduğunu anlatıp Sigmund’dan daha iyisini zor bulacağını onun kafasına dank ettirsin istiyordu.

Yalnız, Kristin kendisine bu işlerden bahsetmeye cesaret etti diye, Erlend karısına fena hâlde içerledi. Simon, Ranheim’deyken bütün bu olup bitenleri duymuştu.

Herkes bu işin sonunu iyi görmüyordu. Evet, Erlend şimdi sözü geçer bir adamdı. Margret de güzel bir kızdı. Ama, babasının sürekli Margret'i şımartması, onun bir dediğini iki etmemesi hiç de hoş bir şey değildi.

Frosta'daki toplantı bittikten sonra Erlend, karısı ve çocuklarıyla Husaby'ye döndü. Simon'la onun yeğeni Gjavvald da Husaby'ye gelmişlerdi.

Simon'un kız kardeşi Sigrid, çocuğuna kavuştuğu için pek seviniyordu ama Simon işlerin pek de iyi geçmeyeceği düşüncesindeydi. Sigrid'in durumu iyiydi. Kocası Geirmund çok iyi adamdı. Üç tane nur topu gibi çocukları olmuştu. Geirmund dünyanın en iyi adamıydı. Hatta Gjavvald'ı getirmesini eniştesi Simon'a o rica etmişti:

“Getirin de annesi onu görsün, demişti, çünkü Sigrid'in akli fikri hep bu çocukta.”

Yalnız, Gjavvald babasının evindeki göreneklere, âdetlere göre yetişmişti. Büyük babasıyla büyük annesi kendisini o kadar çok sevip şımartıyorlardı ki çocuğun bir dediği iki olmuyordu. Gjavvald annesinin evine gelince işler böyle olmayacaktı elbet.

Sonra, karısının gayrimeşru çocuğu kendi evlerine gelince bir şehzade gibi yaşasın, yanında bir de lalası bulunsun, bu yaşlı adam bacak kadar çocuğun her dediğin yapsın... Bütün bunlar Geirmund'un hoşuna gider miydi bakalım?

Gjavvald, çiftliğe gelince Erlend'in çocukları bayram ettiler. Erlend kendi çocuklarının hiçbir şeyde Gjavvald'dan aşağı olmayacakları kanaatindeydi. Zaten Naakkve ile Björgülf da bunun farkına vardılar:

“Baba, dediler, Gjavvald'ın nesi varsa bize de onlardan al, emi?”

Erlend'in iki büyük oğlu babasıyla ata binip yolculuk edecek çağa gelmişlerdi. Erlend de onları sık sık yanına alıp götürüyordu.

Yalnız, Simon, Kristin'in bundan pek de memnun olmadığını sezdi. Çünkü çocuklarının, babalarının uşakları, seyisleriyle beraber ola ola öğrendikleri şeylerden

genç kadın memnun kalmıyordu. Zaten karı koca birbirlerine hep çocuklar yüzünden ileri geri sözler söyler olmuşlardı. Bu gibi tartışmalar hiçbir zaman kavga hâlini almıyordu ama ikisi de yine epey ileri gidiyorlardı. Simon ise bu hâli biraz yakışksız buluyordu.

Sonra, öyle geliyordu ki Simon'a, bu ağız tartışmalarına hep Kristin sebep olmaktaydı. Erlend pek kolay öfkeleniveriyordu. Kristin ise çoğu zaman derin, gizli bir hıncın tesiri altındaymış gibi konuşuyordu.

Mesela bir gün Naakkve yüzünden duyduğu üzüntüleri anlatırken de bu böyle oldu.

Erlend: "Ben onunla konuşurum bu işi, dedi, hem de ciddi bir şekilde..."

Sonra, Kristin: "Aman! Sen bir şey yapamazsın ona!" deyince Erlend birden öfkeleniverdi:

"Ne yapayım istiyorsun yani?" dedi. "Uşaklar, seyisler yüzünden koskoca çocuğa dayak atamam ya!"

Kristin de lafın altında kalmadı:

"Dövsen de iş işten geçti artık," dedi. "Küçükken dayak atsaydın, o da şimdi dinlerdi seni. Ama, o zamanlar çocuğun ne yaptığına ne ettiğine aldırımıyordun bile..."

"Evet, evet, öyle. Ama, küçükken elbette senin dizinin dibinde olacaktı o. Daha ayağında don bile olmayan çocukları dövmek, babanın vazifesi değildir ki..."

O zaman Kristin acı ve alaylı bir tavırla: "Evet, ama, dedi, geçen hafta böyle düşünmüyordun!"

Erlend hiç cevap vermedi. Ayağa kalkıp çıktı gitti.

Kristin'in sözlerini Simon da yersiz buluyordu. Genç kadın geçen hafta olan bir hadiseyi anlatmak istemişti:

Erlend'le Simon atlarıyla avluya girmişlerdi. O sırada küçük Lavrans onların karşısına çıktı. Elinde tahtadan bir kılıç vardı. Babasının atının önünden geçerken, yaramazlık olsun diye, tahta kılıcıyla atın ayağına vurdu. At şaha kalktı, çocuk da hayvanın ayakları altına yuvarlandı. Erlend atı hemen geriletip yana aldı, dizginleri de Simon'a attı.

Çocuğu yerden kaldırdığı zaman korkudan yüzü kireç gibi olmuştu. Lavrans'ın bir yerine bir şey olmadığını görünce onu sol koluna aldı, elinden de tahta kılıcını kaptığı gibi çıplak kışına vura vura bir temiz dayak attı.

Gözünü öfke bürümüş olduğu için Erlend çocuğa ne kadar sert vurduğunu fark edememişti. Lavrans bu işten kaba etleri çürümüş olarak sıyrıldı. Sonra bütün gün Erlend tekrar oğlunun gönlünü almaya çalıştı ama Lavrans hep annesinin yanında duruyor, babası ona yaklaştıkça: "Gelme, istemem seni..." deyip ona vuruyordu.

Nihayet, gece oldu. Lavrans'ı annesiyle babasının yatağına yatırdılar. Çünkü annesi hâlâ geceleri ona meme vermekteydi. Erlend bütün gece yatağın bir kenarına büzülüp kaldı. Uyuyan çocuğa ikide bir dokunmaktan, ona bakmaktan kendini alamıyordu.

Sonradan Simon'a: "Bütün oğullarım içinde en çok bu Lavrans'ı seviyorum..." demişti.

Erlend meclisin yaz toplantılarına gittiği zaman Simon da dönüş yolunu tuttu, öyle hızlı gidiyorlardı ki atlarının nallarından kıvılcımlar çıkıyordu.

Bir gün bir yokuşu tırmanıp yavaşladıkları sırada uşakları gülerek Simon'a sordular:

"Üç günlük yolu iki günde almak şart mı, efendim?"

Simon güldü:

"Mümkün olsaydı yapardım bunu, dedi, çünkü evimi çok göreceğim geldi."

Evinden ne zaman biraz uzak kalsa, dönüşte hep böyle oluyordu. Ailesini, yuvasını çok sevmekteydi. Dönüş yolunu tuttu mu da ağzı kulaklarına varıyordu. Yalnız çiftliğini, küçük kızlarını değil, Ramborg'u da özlüyordu. Bu arzuyu bu kadar şiddetle duyuşunu kendisi de gülünç bulmaktaydı ama Husaby'deyken öyle bir ruh hâli içindeydi ki yakında bir fırtınanın kopacağını sezmiş gibiydi.

2

Bütün yaz boyunca Kristin, annesinin ölümü hakkında Simon'un kendisine söylediklerinden başka şey düşünmedi.

Ragnfrid yapayalnız ölmüştü. Son nefesini verdiği sırada yanında yaşlı bir hizmetçi kadından başka kimse yoktu ama o da uyumaktaydı. Ölümünden birkaç gün önce kiliseye gitmiş, uzun uzun dua etmiş, günah çıkartmıştı.

Simon kaynanasının ölüsünü de görmüştü:

“Onun o hâlini hiç unutamayacağım,” diyordu. “Ölümünde o kadar güzeldi ki! Altmış yaşında kadar vardı. Yüzü buruşmuştu. Ama, ölümünden sonra, yüzü sanki gençleşmiş, pınl pırl olmuştu. Onu gören, uykuya dalmış bir genç kadın sanırdı. Ölüsünü kocasının yanına gömdük. Zaten Lavrans'ın ölümünden önce Ulvhild'in kemikleri de oraya gömülmüştü. Mezarların üzerine de büyük bir mermer taş koydurduk.”

Ragnfrid'in şehrin yukarı mahallesinde bir evi vardı. Bu ev tek odalıydı. Üstünde de güzel bir çatı katı vardı. Ragnfrid burada yaşlı, dul bir köylü kadınla oturuyordu. Kadıncağız, ayrıca bu evin bağlı olduğu manastırın misafirhanesinde kalan bazı zengin kadınların işlerine bakıyor, onlardan da birkaç para alıyordu. Zaten son altı ay içinde o kadın Ragnfrid'e değil de Ragnfrid ona bakmıştı: Çünkü eli ayağı tutmaz hâle gelmişti zavallının. Ragnfrid de ona evladı gibi bakıyordu.

Ölümünden önceki son gece Ragnfrid yine kiliseye gitmiş, dönüşte misafirhanenin mutfağına uğramıştı. Mutfakta güzel bir çorba pişirip içine kuvvet verici bazı şeyler de atmış, mutfaktaki öbür kadınlara: “Bizim ihtiyar hizmetçiye götürüyorum bunu...” demişti. “Umarım yarına kadar iyileşir de beraber kiliseye gideriz onunla...”

Ragnfrid'i hayattayken son defa orada gördüler. Ertesi gün kiliseye gelmedi. Üçüncü ayine de gelmeyince, keşişlerden birinin dikkatini çekti. Çünkü yaşlı kadının

bir günde üç ayını kaçırdığı görülmüş şey değildi. Bunun üzerine evine bir haberci gönderildi. Bu adam, Ragnfrid'in hasta olup olmadığını öğrenecekti.

Eve gidenler çatı katına çıktıkları zaman çorba kâsesini hiç el değmemiş olarak masanın üzerinde buldular. Yatakta ihtiyar hizmetçi kadın mışıl mışıl uyuyordu. Yüzünü duvardan yana dönmüştü. Ragnfrid ise yatağın kenarına dayanmış, upuzun yatıyordu. Ellerini göğsü üzerinde kavuşturmuş, ölmüştü. Cesedi de soğumuştur artık. Simon'la Ramborg annelerinin cenazesinde bulunmuşlardı. Tören çok güzel olmuştu.

Artık Husaby'de pek çok hizmetçi, uşak olduğu, Kristin de altı oğluna bakmak zorunda bulunduğu için ev işleriyle pek meşgul olamıyordu. Kendisine bir de kâhya kadın buldu. Böylelikle akşama kadar sofada oturup dikiş dikebiliyordu. Çünkü nasıl olsa evde muhakkak birinin, Erlend'in, Margret'in, çocukların bir giyeceğe ihtiyaçları olmaktaydı.

Kristin annesini son defa babasının cenazesinde görmüştü. Ragnfrid ata binmiş, kocasının tabutu arkasından gidiyordu. Berrak bir bahar sabahıydı. Kristin, Jörund'un önündeki çayırığa çıkmış, cenaze alayının taşlı bir yokuşun üzerindeki çavdar tarlasından geçişini seyretmişti.

Kristin, iğnesi dikişinin üzerinde boyuna koşar dururken, annesiyle babasını, Jörund'daki aile yuvasını düşünüyordu. Şimdi her şey hatıra olmuştu ya, Kristin'in aklına bir yığın şey geliyordu. Hâlbuki bunların ortasında yaşarken farkına bile varmamıştı. Belki de farkına varmıştı da çok olağan bulmuştu. Babasının kendisine gösterdiği şefkatle; sessiz, kederli tavırlarıyla hep evinin işini gören annesinin didinmeleri de bu aradaydı.

Sonra kendi çocuklarını düşündü. Onları o kadar çok sevmekteydi ki uyanık olduğu zamanlar aklında çocuklarından başka şey yoktu. Zaten Jörund'dayken annesiyle babası da öyle yapmamışlar mıydı? Ne yapıyorlarsa ne düşünüyorlarsa hep evlatları içindi.

Anneleriyle babaları bu iki insanı onlara hiç danışmadan birbirleriyle evlendirmişlerdi. Kristin, şimdi onların çok kederli, aynı zamanda çok sevinçli günler de geçirmiş olduklarını anlamaktaydı. Sonunda biliyordu ki annesiyle babası hemen hemen aynı anda kendi hayatından kaybolup gitmişlerdi.

Kristin şimdi şunu da anlamaktaydı: Annesiyle babasının hayatlarında çocuklarına karşı gösterdikleri sevgiden başka şeyler de yer almıştı. Bununla beraber, bu sevgileri çok büyük, çok derin olmuştu. Oysa ki Kristin onları zayıf, düşüncesiz, bencil bir sevgi ile sevmişti. Hatta çocukluğunda, varı yoğu annesiyle babasıyken de böyle olmuştu.

Annesi bir gün ona: "Kristin, hele sen de çocuk doğur da bak, o zaman bu işleri daha iyi anlarsın..." demişti.

İşte şimdi annesinin bu sözlerini hatırlıyordu. Annesini şimdi değil çoktan anlamıştı o, ama bu sözleri yine de içi ezilerek hatırlamaktaydı. Henüz anlayamadığı ne kadar çok şey bulunduğunu da şimdi idrak etmekteydi.

O yılın sonbaharında Başpiskopos Eiliv öldü. Hemen hemen aynı zamanda da Kral Magnus memleketteki birçok bölge yargıcının durumunda değişiklik yaptı ama Erlend'e dokunmadı.

Geçen yaz, Kral henüz rüştünü ispat etmediği sırada Erlend de Björgvin'de bulunmaktaydı. Aldığı bir mektupta, katil, cinayet, daha başka suçlar işlenirse alınacak para cezalarından dörtte birinin kendisine ait olacağı Erlend'e bildiriliyordu.

Erlend'in, tam naiplik devresi sona erip de Kral rüştünü ispat etmek üzere olduğu bir sırada bu türlü menfaatler elde etmesi birçok dedikoduyu yol açmıştı. Erlend'in arazisi büyüdüğü için geliri de artmıştı. Ödevleri dolayısıyla yola çıktığı zaman, kendi çiftliklerinde kalıyordu. Emrindeki köylüler onu misafir etmeye mecburdular ama o para karşılığı onları bu mecburiyetten muaf tutuyordu.

Yalnız, mülklerinden eline az para geçmekteydi. Sonra masrafı da pek çoktu. Çiftliğindeki işçilerden, uşaklardan başka Husaby'de hizmetine on iki tane de silahlı uşak almıştı. Teçhizatları mükemmel olan bu adamlar en iyi atlara biniyorlar, resmî işler için yapılan yolculuklarda efendilerinin kesesinden yiyip içiyorlardı.

Günün birinde yargıç Harald'la Gaudöla bölgesi yargı-cı Husaby'ye gelmişlerdi. Laf arasında bu hâlden de bah-settiler.

Erlend onlara cevap vererek: “Evet ama, dedi, bu adamların çoğu kuzeydeyken benimle beraberdiler. Kuru balıkla ekşi biradan başka yiyeceğimiz, içeceğimiz yoktu. Şimdiyse giydirip doyurduğum bu adamlar kendi-lerinden has ekmekle iyi birayı esirgemediğimi biliyorlar. Öfkelenir de onları azarlasam da biliyorlar ki ben her zaman, her yerde onlarla beraberdim. Onları yola çıkar-dım mı kendim de başlarına geçerim...”

Erlend'in kâhyası olan Ulf da sonradan Kristin'e: “Evet, doğrudur bu” dedi. “Erlend'in adamları onu çok severler. Hepsini avucunun içine almıştır o. Hem, sen de bilirsin, Kristin; Erlend'in sözüne güvenilmez ama yaptığı işe güvenilir.”

Zaten ağızdan ağıza söylentiler de dolaşıyordu. Bunla-ra göre Erlend'in yalnız kendi köyünde değil, başka yer-lerde de adamları vardı. Bunların her birine kendi kılıcı-nın kabzası üzerine sadakat andı verdirmişti.

Sonunda Kral kendisine bu iş için bir mektup yolladı.

Erlend de: “Bu adamlar benim gemilerimin tayfaları-dır. Evet, onlara sadakat andı verdirdim ama ilk defa kuzeye gittiğim yılın baharında yaptım bunu,” diye cevap verdi.

O zaman kendisine bu adamları yanından uzaklaştır-ması için emir verildi. Erlend buna kulak asmadı. Zaten sonradan bu işin üzerine düşen olmadı. Sonbaharda da kimse bundan bahsetmez oldu.

Güz sonunda Erlend güneye bir yolculuk yaptı. Noel Yortusu'nu Kral Magnus'un sarayında geçirdi. Kral o yıl Oslo'daydı. Erlend Kristin'i de getirmediğine pişman olmuştu ama karısı kışın yolculuğa dayanamayacaktı, Husaby'de kaldı.

Erlend, Noel'den üç hafta sonra evine döndü. Karısıyla çocuklarına güzel güzel hediyeler getirmişti: Kristin'e hizmetçileri çağırmak için küçük bir gümüş çingirak, kızı Margret'e de som altından bir iğne. Kızın altından hiç mücevheri yoktu. Taktıkları ya gümüşlendi, ya altın kaplamaydı.

Kristin'le Margret bu kıymetli eşyayı çekmecelerine koymak istedikleri sırada, Margret'in koluna bir şey takıldı asılı kaldı.

Genç kız bunu saklamak için eliyle acele bir hareket yaptı, üvey annesine de: "Annemden kalma bir şey bu, dedi, babam senin görmeni istememişti..."

Fakat Kristin genç kızdan daha da kıpkırmızı olmuştu. Yüreği kaygıyla çarpmaktaydı ama, yine de genç kızın kulağını bükmüş olmak için ona birkaç şey söylemeyi uygun buldu.

Aradan biraz zaman geçince tatlı, ürkek bir eda ile: "Tuhaf değil mi?" dedi. "Bu iğne genç Haakon'un karısı Fru Helga'nın büyük törenlerde taktığı altın iğneye çok benziyor..."

Genç kız ters ters cevap verdi:

"A! Birbirine benzeyen o kadar çok altın eşya vardır ki!"

Kristin kendi çekmecesini kilitledi. Sonra da Margret ellerinin titrediğini görmesin diye, çekmeceye dayandı.

Tatlı, sakın bir sesle: "Margret, yavrum," dedi, durmak zorunda kaldı.

Ancak bütün kuvvetini topladıktan sonra devam edebildi:

"Margret, yavrum... Biliyorsun ki babana beslediğim sevgi yüzünden annemle babama karşı geldim ben.

Evlenmeden önce işlediğim günahı bağışlamadığı müddetçe rahata, huzura kavuşamadım. Ama, yaşadıkça anlıyorum ki onların bana gösterdikleri iyiliği ben, onlara acı çektirerek mükâfatlandırmışım. Ama sen de biliyorsun ki Margret'çiğim baban da sana karşı daima çok iyi hareket etmiştir..."

Genç kız cevap verdi:

"Sen o bakımdan hiç merak etme, anne. Ben senin öz kızın değilim ki hem. Onun için, vaktiyle senin işlediğin suçun şimdi bana hiçbir dokunur tarafı yoktur..."

Kristin üvey kızına öfkeyle baktı. Sonra boynuna asılı haçı avucunda sıkıp, dilinin ucuna kadar gelen sözleri içine attı.

Kristin o akşam gidip Sira Eiliv'i buldu. Papazın yüzüne bakarak boş yere bir şeyler öğrenmeye çalıştı. Bir felaket olmuş, Margret'in başına bir iş gelmiş miydi acaba? Papaz da günah çıkarma yoluyla buna dair bir şeyler biliyor muydu?

O sırada genç kadın kendi işlediği günahı, kendi köylerinin papazı Sira Erik'in kılı bile kıpırdamayan yüzünü hatırlıyordu. Papaz her gün genç kızla, onun hiçbir şeyden şüphelenmeyen annesi, babasıyla karşılaşıyordu ama Kristin'in kendisine anlattığı suçu bildiğini hiç belli etmiyordu. Yalnız Kristin'i her azarladığı, cehennem ateşiyle tehdit ettiği zamanlar, kızın korkudan âdeta dili tutuluyordu.

Sonra Kristin Erlend'in vaktiyle vermiş olduğu hediyeleri annesine gösterdiği günü de hatırladı. O zaman artık Erlend'le nikâhlı bulunuyordu. Annesi büyük bir sükûnetle bu hediyeleri birer birer eline alıp baktıktan sonra: "Aman ne güzel şey!" diyor, sonra bir kenara koyuyordu.

Kristin büyük bir korku içindeydi, Margret'e bütün kalbiyle lanet ediyordu. Erlend de karısının sıkıntısını fark etti.

Bir gece yattıkları sırada: "Kristin, dedi, tuhaf bir hâl var sende. Yine mi gebesin, yoksa?"

Kristin cevap vermeden biraz durdu. Sonra: "Evet, öyleyim galiba..." dedi.

Kocası ona şefkatle sarıldı, başka bir şey de sormadı. Yalnız, Kristin zihnini kurcalayan şeyin bambaşka olduğunu ona söylemeye cesaret edemedi.

Erlend: "Bu sefer kız isterim ha..." diye fısıldadığı zaman cevap verecek kuvvet bulamadı ama içinden: "İnsanın kızlarından ne türlü sevinçler beklediğini Erlend de yakında öğrenecek galiba..." dedi.

Birkaç gece sonra, çiftlik halkı iyice yiyip içmiş, sonra derin bir uykuya dalmıştı. Annesiyle babasının yatağında yatmakta olan küçük Lavrans gece geç vakit uyandı. Ağlamaya başladı. Uykusu arasında da annesinin memesini araştırıyordu. Hâlbuki Kristin onu memeden kesmeye hazırlanmaktaydı.

Erlend de uyandı, önce ters ters homurdandı. Sonra çocuğu kucağına alıp bir iskemle üzerinde duran bardaktan ona süt içirdi, çocuğu kendi yatağına yatırdı.

Kristin tekrar uykuya dalmak üzereydi ki Erlend'in kalıp yatağın içinde oturduğunu hissetti.

Yan uyanarak: "Ne var, Erlend?" diye sordu.

Erlend, Kristin'in tanıyamadığı bir sesle: "Sus!.." dedi.

Yavaşça yataktan çıktı. Kristin onun sırtına bir palto almakta olduğunu anladı. Dirseğine dayanarak kalkmak istiyordu ki Erlend eliyle onu tekrar yastıkların üzerine yatırdı.. Bir yandan da yatağın baş ucuna doğru elini uzatmış, kılıcını alıyordu.

Bütün bunları hiç gürültü çıkarmamaya gayret ederek yapmaktaydı. Kristin kocasının üst katta, Margret'in odasına giden merdiveni çıkmakta olduğunu sezdi.

Bir ara korkudan taş kesilmiş gibi olduğu yerde kalmakaldı. Sonra, yatağın içinde oturdu. Gömleğiyle entarisi-ni buldu. Karanlıkta ayakkabılarını aradı.

Aynı anda üst kattaki odadan bir kadın çığlığı işitildi. Bütün çiftlik halkı bu çığlığı duymuş olmalıydı.

Sonra Erlend'in bir iki söz söyleyen sesi, peşi sıra kılıç şıkırtılan duyuldu.

Nihayet bir kılıcın döşeme üzerine düştüğü, Margret'in de korkuyla bağırdığı işitildi.

Kristin ocağın önüne çömelip sıcak külleri eliyle eşerek korların üzerine üfledi. Bir çıra alıp yaktı. Titrek elleleriyle çirayı kaldırdığı zaman Erlend'i yukarıda, karanlıklar içinde durur gördü. Kocasını merdivene aldınış etmeden aşağıya atladı. Yalın kılıcını elinde tutuyordu. Sonra sofanın kapısından dışarıya fırladı.

Karanlıkta her yandan çocuklar başlarını çıkarmışlar bakıyorlardı. Kristin en büyük üç oğlunun yattıkları yatağın yanına gitti:

"Haydi çocuklar, yatın da kapıyı kapatın bakayım," dedi.

İkiz kardeş olan İvar'la Skule bir sıranın üzerinde durmuşlar, aydınlıktan korkup heyecanlanmışlar, gözlerini kırıştırarak annelerine bakıyorlardı.

Kristin: "Haydi gelin de benim yatağımda yatın," dedi

Sonra da kapıyı üzerlerine kapadı. Yeniden bir çıra yakıp avluya çıktı.

Yağmur yağıyordu. Elindeki ışık kaygan ve cilalı nemlilik içinde akisler yaratırken, Kristin komşu evin kapısı önünde büyük bir kalabalığın toplanmış olduğunu gördü. Burada Erlend'in uşakları yatıyorlardı.

Sonra, elindeki ışık söndü, her taraf karanlık oldu. Tam o sırada Kâhya Ulf elinde yanan bir çirayla evden dışarı çıktı.

Gidip bir buz yığını içinde büzülmüş duran bir karaltıya doğru eğildi.

Kristin de koşup yığının başına geldi, diz çöktü, yerde yatan adamı elleriyle yakaladı.

Bu, ziyafet gecesi Margret'e musallat olan Haakon adındaki delikanlıydı. Ya bayılmış ya ölmüştü. Kristin'in elleri kan içinde kalıverdi. Ulf'un yardımıyla yerde yatan adamı kaldırıp çevirdi. Sağ kolundan oluk gibi kan akıyordu: Eli, bileğinden kesilmişti.

Kristin gözlerini Margret'in odasına doğru kaldırdı. Pencerenin kepengi rüzgârda çarpıp duruyordu. Orada hiç kimseyi göremedi ama zaten gece de o kadar karanlıktı ki...

Kristin su birikintilerinin içine diz çökmüş, kanı durdurmak için Haakon'un bileğini yar gücüyle sıkarken, Erlend'in uşakları da yarı giyinik bir hâlde, onun etrafında halka olmuşlardı.

O aralık Erlend'in kül gibi olmuş, kasılmış yüzünü de gördü. Kanlı kılıcını paltosunun eteğine silmekle meşguldü. Paltosunun altında o da soyunuktu. Ayakları çıplaktı.

Kristin: "Biriniz bana bir sargı bulun..." dedi, "Sen de Björn, git Sira Eiliv'i uyandır. Papazın evine götürelim şunu."

Genç kadın kendisine uzatılan meşin kayışı alıp elsiz kalan bileği bağladı.

Birdenbire, Erlend öfkeli bir eda ile:

"Dokunmayın ona!" dedi. "Kendi uzanmıştı oraya, öylece kalsın..."

Kristin'in yüreği soluğunu kesecekmiş gibi atıyordu. Ama yine de sakin bir sesle: "Olur mu böyle şey, Erlend?" dedi.

Erlend kılıcını yere dayayıp cevap verdi:

"Elbette olur! Kirlenen senin namusun değil ki.. Yıllardır her gün farkındaydım ben bunun!"

Kristin doğrulup kocasına yavaşça: "Margret için bütün istediğim şu ki olup bitenler dışarıda duyulmasın! İmkan varsa, elbet" dedi.

Sonra da etrafını çeviren uşaklara döndü:

"Siz de çocuklar... dedi, efendinizi seversiniz herhâlde, Haakon'la nasıl kavga ettiğini o size anlatmadan sakın siz kimseye birşey söylemeyin..."

Uşakların hepsi: "Olur" dediler.

İçlerinden birisi: "Bir kadın çığlığı duyduk, uyandık," dedi. "Kendisine saldırıyorlarmış gibi bağıırıyordu.

Hemen arkasından da birisi bizim yattığımız binanın damına atladı ama herhâlde orada birikmiş buzların üzerinden kaydı. Sonra büyük bir gürültü duyduk. Arkasından bahçeye birşey düştü.”

Kristin uşağa: “Sus!” dedi.

Rahip Sira Eiliv koşa koşa geliyordu.

Erlend dönmüş, eve doğru gidiyordu. Kristin kocasının peşinden koşup önüne geçti. Erlend üst kata çıkan odanın merdivenine doğru ilerlemekteydi.

Genç kadın kocasının kolundan tutarak: “Erlend, dedi, çocuğa bir şey yapma sakın!”

Gözlerini kocasının asık, öfkeli yüzüne dikmişti.

Erlend cevap vermedi, onu itip geçmek istedi ama Kristin koluna asıldı:

“Dur, Erlend, dur...” dedi. “Senin evladın o! Hem, görmedin mi, adam giyinikti!”

Kocasını alıkoymak için çırpınıyordu.

Erlend önce bas bas bağınıyorlardı. Kristin’in benzi uçmuş, ölü gibi olmuştu. Duyduğu büyük acı yüzünden Erlend çok haşın sözler söylüyordu. Sesi tanınmaz bir hâl almıştı; öfkeden kendini kaybetmiş, homurdanıp dişlerini gıcırdatıyordu.

Kristin onun karşısında ne yapacağını bilmez bir hâlde geldi. Bir ara yarı karanlığın içinde Erlend’in bakışlarına gözü ilişti:

“Erlend, dedi, bırak önce ben gideyim onun yanına.”

Sonra alçak sesle ilave etti: “Bir zamanlar benim de ondan kalır yerim yoktu. Unutmadım bunu...”.

O zaman Erlend kansını bıraktı; gidip duvara dayanarak, can çekişen bir hayvan gibi, titremeye başladı. Kristin bir ışık yakmıştı. Tekrar gelip kocasının önünden geçerek Margret’in odasına çıktı.

Işığın aydınlattığı ilk şey yerde sürünen bir kılıç oldu. Kılıç yatağın biraz ilersindeydi, onun yanına da kesik bir el duruyordu. Kristin acele ile başındaki örtüyü çıkardı, yerdeki kesik eli bununla örttü.

Magret yatağın baş ucundaki yastıkların üzerine büzülüp oturmuştu. Kristin'in elindeki ışığa fal taşı gibi açılmış gözlerle baktı. Etrafındaki yorganları, battaniyeleri üstüne çekmeye uğraşıyor, çıplak, beyaz omuzları kıvrıkcık sarı saçlarının altında parlıyordu. Odanın her yanı kan içindeydi.

Kristin o kadar üzüntülüydü ki kendini tutamayıp hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bu genç ve güzel kızı, bu dehşet manzarasının ortasında görmek gerçekten iç paralayıcı bir şeydi.

O sırada Margret bağırdı:

"Anne, babam beni ne yapacak acaba?"

Kıza duyduğu derin acıma hissine rağmen, Kristin yüreğinin göğsünde burkulup katılaştığını hissetti. Margret babasının Haakon'a ne yaptığını sormuyordu da kendisini ne yapacağını soruyordu!..

Zihninden şimşek gibi bir hayal geçti: Yerde yatan Haakon değildi de Erlend'di, baş ucunda da kanlı kılıcıyla Kristin'in babası Lavrans duruyordu. O zaman o ne yapardı acaba?.. Hâlbuki Margret'in kılı bile kıpırdamamıştı!

Kız korkudan çılgına dönmüştü. Titreyerek üvey annesinin kollanna atıldı. O zaman Kristin, Eline'nin kızına karşı hep duyduğu o eski hıncı unutuverdi. Yatağın kenarına oturup kızı bir an yatıştırmaya çalıştı.

Onlar böyle dururlarken merdivende Erlend göründü. Şimdi baştan aşağı giyinikti. Margret yine çığlıklar koparıp üvey annesinin kucağına saklandı.

Kristin bir an kocasına baktı. Erlend biraz daha sakin-di ama yüzü solgundu. Dalgın bir hâli vardı. İlk defa hakiki yaşıyla görünmekteydi.

Sakin bir sesle karısına: "Kristin, dedi, sen aşağıya in bakayım. Margret'le yalnız konuşmak istiyorum."

O zaman Kristin hiç ses çıkarmadı. Kızı yavaşça yatağa bıraktı. Yorganları, battaniyeleri boynuna kadar çektikten sonra aşağıya indi.

Sonra o da Erlend gibi giyindi. O gece çiftlikte kimse-
nin gözüne uyku girmeyecekti artık. Kristin de korkan
çocuklarını, uşaklarla hizmetçileri yatıştırmaya çalıştı.

Ertesi sabah kar fırtınası yatıştığı zaman, Margret'in
hizmetçisi İngeleiv bohçasını hazırlayıp ağlaya ağlaya
çiftlikten çıktı, gitti. Erlend çok sert sözlerle onu kovmuştu:

"Sana emanet edilen kıza böyle hıyanet edersin ha!"
diyordu. "Talihin varmış ki gebertmedim seni!"

Erlend sonra da öbür uşakları, hizmetçileri sorguya
çektii. İngeleiv bütün sonbaharla kış boyunca Margret'in
odasında yatacak yerde, gidip öteki hizmetçilerle bera-
ber yatmıştı.

Erlend onlara: "Bir şey fark etmediniz mi siz?" diye
sordu.

Nihayet karısıyla beraber bir odaya kapandı. Kristin'in
yüreği ezgindi. Kendisini yorgunluktan bitkin hissediyor-
du. Öfkeden gözleri kararmış olan kocasını sakın sözler-
le yatıştırmaya çalıştı:

"Ben de bir şeylerden şüphe etmişim..." dedi ama
çekindiği şeyi kocasına niçin söylemediğini ondan gizle-
di.

Çünkü Margret'in iyiliği için ne zaman bir şeyler söyle-
yecek olmuşa, kızıdan da babasından da hep ters dav-
ranışlar görmüştü. Bu adamın geceleri gelip de üst katta
Margret'le buluştuğunu aklından bile geçirmediğini
kocasına yeminle, kaseyle anlattı.

Erlend alaylı alaylı: "Anlamadın, öyle mi? Sen ha..."
dedi. "Ama, daha demin vaktiyle Margret'ten kalır yerin
olmadığını söylememiş miydin? Sonra da Tanrı'nın her
günü bana ettiğin kötülüğü hiçbir zaman unutamam...
diye başımın etini yiyip durdun! Hâlbuki sen de benim
kadar o işe razıydın. Ben daha başlangıçta işlediğim
hatâyı tamire hazırdım ama asıl büyük sorumluluk payı
babana düşüyordu. Çünkü seni bana vermemek için
ayak direyip durdu. Sonra, sen Margret'in çekmecesinde
Haakon'un verdiği o altın mücevheri de görmüşsün."

Bunu söylerken Erlend kansının elini sert bir tavırla yakalayıp kaldırdı. Kadının parmaklarında vaktiyle ikisi Gerdarud'da buluştukları zaman ona vermiş olduğu iki yüzük parıldıyordu.

"Nasıl oldu da bir şeyler anlamadın o zaman? Sen ki kendini bana verdiğin zaman hediye ettiğim yüzükleri yıllar yılı her gün parmağında taşıdın."

Kristin yorgunluktan, kederden olduğu yere yığılmak üzere idi. Yavaşça cevap verdi:

"Evet ama, dedi, şerefimi, namusumu berbat ettiğin günleri de hatırlıyor musun acaba?"

O zaman Erlend bir iskemleye çöktü, başını kolunun içine saklayıp sarsıla kıvrana ağlamaya başladı.

Kristin de onun biraz ilerisine oturdu. Erlend'in, kaderin nasıl bir sillesine uğradığını çok iyi anlıyordu. Başına gelen şey zaten acıydı. Ama, vaktiyle kendisinin başkalarına karşı işlediği suçu şimdi başkalarının ona karşı işlemiş olması, durumun fecaatini bir kat daha artırıyordu.

Sonra, Erlend, işlediği hatalann sorumluluğunu üzerine almaya hiçbir zaman alışık olmadığı için bu işteki sorumluluğu da üzerine almaktan acizdi. Onun için, şimdi bunun mesuliyetini Kristin'in üzerine yıkmaya çalışıyordu. Kristin, olup bitenler karşısında öfkeden çok kaygı ve korku duymaktaydı.

Yine Margret'in yanına çıktı.

Kız hâlâ yatıyordu. Yüzü bembeyaz, bakışları sabitti. Hiç kımıldamıyordu. Haakon'un ne olduğunu sormamıştı. Kristin buna cesaret mi edemediğini, yoksa içinde bulunduğu acı hâlin kendisini tamamen aptallaştırmış olmasından mı bunu yapamadığını anlayamadı.

Akşama doğru Kristin, kocasıyla kâtibi İzlandalı Klöng-ün, tipi altında, şövalyeler salonuna doğru gittiklerini gördü.

Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra Erlend tek başına dönüp geldi. Kristin, kocası önünden geçip de yüzü iyice aydınlandığı zaman ona baktı.

Erlend gidip odanın kuytu bir köşesine oturdu. Çok bitkin bir hâli vardı. Kristin artık ondan yana bakmaya cesaret edemedi.

Sonra zahire ambarında işi çıktı, oraya gitti. Bir ara ikiz çocukları İvar'la Skule koşa koşa geldiler:

"Klöng bu akşam gidiyormuş..." dediler.

İkizler bu hâle pek üzölmüşlerdi. Çünkü babalarının kâtibiyle pek ahbaptılar. Klöng eşyalannı hazırlıyordu. Geceleyin Birgsi'ye varmış olmak niyetindeydi.

Kristin olup bitenleri anlamıştı bile.

Erlend kızını kâtibe vermek istemiş, o da baştan çıkarılan bir kızı almak istememiş olacaktı.

Bu konuşmanın Erlend için ne utanç verici, ağır bir şey olduğunu düşündükçe Kristin fenalıklar geçiriyordu. Hatta düşüncelerinin sonuna kadar gitmeye kendinde cesaret bulamadı.

Ertesi gün papazın evinden bir haberci geldi. Haakon Erlend'le konuşmak istiyordu.

Erlend: "Benim onunla konuşacak bir şeyim yok..." diye cevap yolladı.

Sira Eiliv de Kristin'e: "Eğer Haakon yaşarsa sakat kalacak," demişti. "Sağ elini kaybettikten başka, damdan avluya düşerken sırtından, kalçalarından ağır yaralar almış. Ama, bu hâlimle de olsa, evime gitmek istiyorum, diyor. Ben de ona: "Merak etme, sana bir kızak bulmaya çalışınm," dedim. Yaptığına çok pişman: "Margret'in babası yerden göğ'e kadar haklı. Zaten kanun da ondan yana. Ama, en iyisi bu işi etrafa yaymamak. Böylelikle benim suçum da Margret'in yüz karası da mümkün mer-tebe gizli kalmış olur, diyor."

Öğleden sonra Haakon'u bir kızağ'a koyup götürdüler. Sira Eiliv de atına binip Gauldal'a kadar onunla beraber gitti.

İki gün sonra Erlend şehre indi. Yanında Kâhya Ulf' la bir de uşak vardı.

Günlerce Husaby'ye uğramadı. O sırada yine bir toplantı yapılacaktı. Kâhya gelip Erlend'in maiyetindeki adamları alarak götürdü.

Bir ara Kristin'le yalnız kaldıkları zaman Ulf ona olup bitenleri anlattı:

“Nidaros'ta Tiedeken adında bir Alman kuyumcu var ya? Erlend onunla konuştu. Tiedeken'in oğlu Gerlak, Margret'i alacak. Nikâh da Paskalya'dan sonra kıylacak.”

Erlend yortuda eve döndü. Artık sakinleşmişti. Kristin kocasının, vaktiyle birçok işe olduğu gibi, bu işe de tahammül gösteremeyeceğini düşünüyordu. Çünkü Erlend artık o kadar genç değildi. Sonra bu macera kadar hiçbir şey de kendisini üzmemiştir.

Margret'e gelince, babasının hazırladığı bu evlenmeye hiç aldırmaz görünüyordu.

Bununla beraber, karısıyla yalnız oldukları bir zaman Erlend: “Margret benim meşru kızım olsaydı, dedi, onu bu hâldeyken bir yabancıya imkânı yok vermezdim, yanımda alıkor, barındırıp korurdum. Bulduğum şekil en kötü çözüm şekli ama, nikâhsız ana babadan doğduğu için onu ancak nikâhlı bir koca koruyabilir...”

Kristin üvey kızının evlenmesi için gerekli hazırlıkları yaparken Erlend bir gün ona birdenbire: “Sen herhâlde bizimle şehre gelmezsin, değil mi?” dedi. “Rahatsızsın çünkü.”

“İstersen gelirim, sen de biliyorsun bunu...”

“Neden isteyecek mişim? Sen ona bugüne kadar annelik ettin. Şimdi etmesen de olur. Çünkü keyifli bir evlenme olmayacak bu. Zaten hısımlıklarını hatırlayıp Eline'nin tarafından nikâha gelecek olanlar var.”

Böylece Erlend kızını Gerlak'la evlendirirken, Kristin de Husaby'de kaldı.

3

O yıl mayısın ilk haftasında Erlend'in kardeşi Gunnulf tekrar mensup olduğu manastıra döndü. Erlend toplan-
tıda bulunmak için şehre inmişti. Evine haber göndere-
rek Kristin'e sordurdu:

"Kaynın kuzeyden döndü. Gelip ona bir merhaba der
misin?"

Kristin'in bu iş pek hoşuna gitmedi ama yine de yola
çıktı.

Erlend'in yanına geldiği zaman kocası: "Kardeşim bit-
kin hâlde, dedi, sıhhati çok bozulmuş."

Hristiyanlığı yaymak için kuzeye giden papazlarla
keşişler birçok güçlkle karşılaşmışlardı. Soğuktan çok
ıstırap çekmişler; yiyecek, yakacak, aydınlanacak şey
bulamamışlardı. Gunnulf'la yol arkadaşlarından biri
gemiyle Vargöy'e gidip yiyecek, yakacak getirmek iste-
mişler, yolda gemi devrilmiş, kendileri de bir kayanın
üstünde tam üç gün aç, çıplak kalmışlardı.

Sonra ikisi de hastalanmış, Gunnulf'un yol arkadaşı
ölmüştü. Taze yiyecek bulamadıkları için iskorpit hastalı-
ğına da tutulmuşlardı. Bunun üzerine kilise makamları
papazlardan sağ kalanlara geri gelmelerini emretmişti.

Kristin kaynının hasta, bitkin olduğunu biliyordu ama
Gunnulf'u gördüğü zaman âdeta korktu. Kocasıyla bera-
ber konuşma odasına almışlardı onu. O sırada Gunnulf
içeriye girdi. İki büklümdü. Saçları kırışmıştı. Çukura
kaçmış gözlerinin altı buruş buruş, simsiyahtı. Yüzünün
cılalı gibi duran derisiyle ellerinde kurşuni lekeler vardı.
Dişlerinin birkaçı dökülmüştü.

Oturup konuştular. Gunnulf konuşmasını da unut-
muştu sanki. Hatta onlar gitmeden önce kendisi de
böyle söyledi:

"Ama, sen, Erlend, dedi, hiç değişmemişsin. Hep öyle
gençsin."

Kristin'in o aralık epey bozulmuş olmasına karşılık Erlend yine iri yarı, boylu poslu, levent gibiydi. Teni esmerdi. Elbiseleri güzeldi. Yalnız, Kristin onun yine de epey değişmiş olduğunu düşünüyordu. Gunnulf'un gözünden eskiden hiçbir şey kaçmazdı ama şimdi bunun farkına varmamış olmasına Kristin şaşıyordu!

Yaz sonuna doğru Kristin Fru Gunna ile beraber sandık odasında bulunuyordu. Yine doğuracağı için Fru Gunna ona yardıma gelmişti. O sırada avluda Naakkve ile Björgulf'un şarkı söylediklerini işittiler. Çocuklar bağırarak çağıra açık saçık bir şarkı tutturmışlardı.

Bunu duyunca Kristin'in tepesi attı. Hemen aşağıya inip çocukları bir güzel azarladı.

Sonra da: "Kimden öğrendiniz bu bayağı şeyleri?" diye sordu. "Herhâlde uşaklar öğretmişlerdir size bunu, ama, hangisi?.. Söyleyin bakalım..."

Çocuklar cevap vermeye yanaşmıyorlardı. O zaman Skule bulunduğu yerden meydana çıktı:

"Niye kızılıyorsun, anneciğim?" dedi. "Babamdan öğrendik biz bu şarkıyı..."

Bunun üzerine, Fru Gunna işe karıştı, çocuklara çıkıştı. Kristin ise fazla bir şey söylemedi, sakın sakın eve girdi, yatağına uzandı.

Biraz sonra içeriye Naakkve girdi, annesinin yanına geldi. Genç kadının elini tuttu ama bir şey söylemedi. Sonra da sessiz sessiz ağlamaya başladı.

Kristin o zaman şefkatli, şakacı bir eda ile ona hitap etti:

"Yakında sana bir kardeş daha getireceğim diye seviyecek yerde üzülüyorsun..." dedi. "Hem bunda merak edecek bir şey yok ki. Ben altı defa doğum yaptım, yedincisini de sağ salim atlatırım."

Çocuk gittikçe daha fazla ağlıyordu.

O zaman Kristin: "Gel sen de yat," dedi.

Çocuk da duvarla annesinin arasına sokulup yattı. Elini Kristin'in boynuna doladı. Yüzünü göğsüne dayadı. Yalnız, Kristin neden bu kadar kederli olduğunu bir türlü çocuğa söyletemedi. O sırada hizmetçiler akşam yemeğini getirdiler.

Naakkve artık on iki yaşına basmıştı. Yaşından daha büyük görünüyordu. Erkekliğe, ağabeyliğe özenmekteydi. Çok da duygulu bir çocuktı. Annesi onun bu hâllerine rağmen, ne kadar çocuk kalmış olduğunu arada bir görüyordu. Üvey ablasının başına gelenleri anlayacak kadar büyümüştü.

Kristin: "Acaba Naakkve o günden beri babasının da ne kadar değiştiğini fark ediyor mu?" diye düşünüyordu.

Ama, Erlend'in yaradılışı hep böyleydi: Öfkelendiği zaman ağzına geleni söylüyordu. Eskiden ancak çok öfkeli olduğu zamanlar küfürlü konuşurdu. Şimdi, öfkelen sin öfkelenmesin hep okkalı küfürleri savurmaktan kaçınmıyordu. Hâlbuki eskiden kendisi pek küfretmediği, açık saçık konuşmadığı gibi başkalarının da böyle yapmasını hoş görmezdi. Hatta kendisinden daha uslu bir ömür sürmüş olan çok kimseye göre o daha utan gaç, daha çekingen bir eda ile konuşurdu. Onun için, Kristin, çocuklarının babalarından birtakım açık saçık sözler öğrendiklerini duyunca epey üzüldü.

Fru Gunna gelirken Margret'ten de haber getirmişti: Margret bir çocuk doğurmuştu ama çok geçmeden yavruca k ölüvermişti. Margret'in kederi şimdi geçmiş olmalıydı. Kocas ı ona iyi davranıyordu. İkisi de çok iyi uyuşmaktaydılar. Erlend şehre indiği zaman kızını da görmeye gidiyordu.

Gerlak kaynatasıyla pek övünmekteydi. Yalnız, Erlend'in onu hiç de kendisine damat, hısım saydığı yoktu. Kızı evden gideliden beri Erlend Husaby'de Margret'ten hiç bahsetmemişti.

Kristin bir oğlan daha doğurdu. Adını da Munan koydular. Erlend'in anne tarafından büyük babasının adı da Munan'di. Kristin küçük odadaki lohusa yatağında

yattığı müddetçe büyük oğlu Naakkve ona meyveler taşıdı, şifalı otlardan yapılma çelenkler getirdi.

Erlend oğlu üç haftalıkken eve döndü. Karısının yanında uzun uzun oturdu. Ona karşı yumuşak, sakın davranmaya çalışıyordu. Bu sefer çocuk niye kız olmadı, yahut neden bu kadar sıska, zayıf diye hiç sitem etmedi.

Yalnız, Kristin onun şefkatli hareketlerine pek karşılık vermiyordu. Hep sessiz, düşünceli, kederliydi. Bu sefer pek uzun zaman sonra kendini toparlayabildi.

Bütün kış boyunca da hep öyle eriyip süzüldü. Üstelik küçük Munan yaşayacağı pek benzemiyordu. Kristin'in akli fikri çocuktaydı. Onun için, o kış etrafta dolaşan önemli haberleri pek can kulağıyla dinlemedi.

Kral Magnus, Skanya'da da hüküm sürmek için giriştiği teşebbüs yüzünden, büyük para sıkıntısına düşmüş, aynı zamanda Norveç Kralı da olduğu için Norveçlilerden yardım istemişti. Krallık Meclisinde üye bulunan birçok derebeyi kendisine bu işte yardım etmeye hazırdılar. Yalnız, Kral'ın yolladığı adamlar geldiği sırada haznedar seyahate çıkmıştı. Tunsberg bölgesine kumanda etmekte olan Stig ise kale kapısını Kral'ın adamlarının suratlarına kapadı, kaleyi de silahla savunmaya hazırlandı.

Stig'in yanında pek az adam vardı. Hısmı olan eski Başyargıç Erling ona Aker'deki çiftliğinden silahlı seksen kişi yolladı. Kendisi de oraya gelmek üzere gemiyle yola çıktı.

Aynı anda Kral'ın yeğenleri olan Jon'la Sigurd da hısımlarına karşı ayaklanmışlardı. Ayaklanmaya sebep, bir adamları hakkında verilen mahkûmiyet karanydı.

Erlend gülererek: "İki kardeş bu işte pek budalaca davrandılar..." diyordu.

Memlekette büyük bir hoşnutsuzluk vardı. İleri gelen kimseler: "Krallık mühürü bir Norveçliye verilmeli," diyorlardı. "Çünkü Kral, Skanya'yı ele geçireceğim diye, hep İsveç'te oturuyor."

Sonra, memlekette bulunan Almanlar kanunlara, nizamla aldınş etmiyorlar, kibirli, küstah tavırlar takınıyorlardı. Tam bu sırada da Kral'ın Almanlardan vergi toplayıp onlara daha büyük imtiyazlar, hürriyetler vereceğı söylentisi dolaşmaktaydı. Zaten çok güç şartlar altında yaşayan Norveçlilerin bu yüzden daha da sıkıntıya düşecekleri muhakkaktı.

Ayak takımı ise Kral'ın hep o gizli, utanç verici huyundan bahsetmekteydi. Sofularla papazlar, köylüler memleketin başına son yıllarda gelen kuraklık, salgın, kıtlık gibi afetlere hep Kral'ın bu hâlinin sebep olduğunu ileri sürüyorlardı.

Erlend: "Kral'a karşı ayaklanan yeğenleri Jon'la Sigurd bir müddet rahat durup kendilerini etrafa nazik, terbiyeli insanlar olarak tanıtırlarsa, diyordu, halk belki onların da ölen Kral Haakon'un torunları olduğunu hatırlar, tahta geçmelerine ses çıkarmaz."

Kral, İvar Ogmundssön'ü Norveç Başyargıçlığı'na tayin edince bu kargaşalık yatıştıverdi. Erling, Stig, Jon ve Sigurd'da adamları Kral'a ihanetten takibata uğramak tehlikesiyle karşılaştılar. O zaman yelkenleri suya indirip Kral'la barıştılar.

Yalnız, Kral'ın yeğenleri Jon ve Sigurd'la birlik olan Oplandeneli bir derebeyi, Ulf, hükümdarla uzlaşmadı. Noel'den sonra da Nidaros'a geldi. Bu adam orada Erlend'e rastladı. O zaman da ora halkı onun ağzından, olup bitenleri öğrendiler.

İşler tam da Ulf'un düşündüğü gibi cereyan etmişti. Kristin o Oplandeneli adamı tanıımıyordu ama ondan hiç de hoşlanmıyordu. O adamın kız kardeşi olan Helga, Kristin'in eniştesi olan Simon'un kardeşi Gyrd'le evliydi.

Bu Helga güzel kadındı ama pek kibirli bir şey olduğu için onu Simon da sevmiyordu. Buna karşılık, Ramborg onunla pek anlaşmaktaydı.

Aradan zaman geçince bütün derebeylerine saraydan mektuplar geldi. Bu mektuplarda Ulf'un Krallık Meclisi toplantılarına katılmaya hakkı olmadığı bildiriliyordu ama adam kış, kar dememiş, deniz yoluyla memleketten ayrılmıştı.

O yılın baharında Erlend'le Kristin en küçük oğulları Munan'ı da yanlarına almışlar, şehirdeki evlerine gitmişlerdi. Çocuk hastalıklı, çelimsiz olduğundan, herkesin çok iyi bir hekim diye tanıdığı, Bakke Manastırı rahibelerinden biri tarafından tedavi edilmekteydi.

Paskalya'dan sonra bir gün Kristin çocukla beraber manastırdan dönmekteydi. Genç kadınla gitmiş olan uşakla hizmetçi de onunla beraber eve girdiler.

Erlend evde yalnızdı. Bir sıranın üzerine uzanmıştı. Uşak dışarıya çıkıp kadınlar da mantolarını çıkarınca Kristin çocukla beraber altesin başına oturdu. Hizmetçi ise rahibenin ilaç diye verdiği bir merhemi ateşte ısıtmaya başladı.

Erlend yattığı yerden sordu:

“Rahibe ne diyor çocuk için?”

Kristin çocuğun kundağını açarken kocasına kısa kısa cevaplar verdi. Sonunda da hiçbir şey söylemez oldu.

Erlend biraz sabırsız bir eda ile: “Yoksa çocuk çok hasta da söylemek mi istemiyorsun, Kristin?” dedi.

Kristin ters ters: “Daha önce de sormuştun bunu, dedi, ben de sana durumu anlatmıştım. Ama, çocuğa o kadar büyük ilgi duyuyorsun ki söylenenlere kulak bile kabartmıyorsun!”

Erlend ayağa kalkıp Kristin'in yanına geldi:

“Canım, dedi, sen de böyle yapmıyor musun bazen? Söylediklerimi unutup aynı lafı bana iki üç defa tekrarlatıyorsun.”

“Ama, senin söylediklerin çocukların sağlıklarıyla ilgili mühim şeyler değildi herhâlde.”

Kristin'in yüzü kıpkırmızı olmuştu.

Erlend, hizmetçiye: "Hadi, sen git, kızım," dedi.

Sonra yine karısına döndü:

"Neden bahsetmek istediğini anlıyorum," dedi.

"Ama, sen hizmetçinle ne kadar sıkı fıkı olursan ol, onun yanında görüşülecek şeyler değil bunlar. Beni onun yanında yalancı çıkarmaktan bile geri kalmıyorsun..."

"Ne yapayım, seninle yaşaya yaşaya ben de senin gibi oldum artık."

"Ne demek istediğini pek anlayamadım. Ben sana yabancıların yanında hiçbir zaman saygısızca sözler söylemedim. Hele hizmetçilerin, uşakların yanında sana hep terbiyeli davrandım."

Kristin acayip ve kesik kesik güldü:

"Herşeyi ne çabuk da unutuyorsun, Erlend!" dedi. "Yıllar var ki kâhyan Ûlf bizimle beraber oturuyor. Hâlbuki beni Brynhild Flyga'nın o kötü evine çağırmak için ya Ûlf'u ya öbür uşağın Haftor'u gönderiyordun!"

Erlend kendini sıranın üstüne bıraktı. Ağız yan açık, gözleri karısına dikiliydi.

Kristin devam etti:

"Evet, Husaby'de de, başka yerde de uşaklarından, hizmetçilerinden saklamak zorunda kalacağın utanç verici hâller olmadı çok şükür."

Erlend hiç kıınılmıyor, korkuyla karısına bakıyordu. Kristin devam etti.

"Evlendiğimiz ilk kışını hatırlıyorsun, değil mi? Narakkve'ye gebeydim o zaman. O hâlimle hizmetçilerden saygı, itaat beklemem oldukça güçtü. Sen o zaman beni nasıl destekledin, hatırlıyor musun? Hani babalığın olacak o Munan denilen adam birtakım yabancı kadınlarla, hizmetçileri uşaklarıyla bize misafir gelmişti... Bizim hizmetçilerimiz, uşaklarımız da dâhil hep birden sofraya oturmuştuk. Munan beni yerin dibine geçirecek bir alay söz söylemişti de sen onu susturmak için gık bile dememiştin!"

Kristin! Tam on beş yıl bu olayı içinde mi sakladın? Hâlbuki, aradan bu kadar zaman geçtikten sonra sanırım ki böyle acı sözler söylemeye değmez bunlar...”

“Dahası var: Bir gün Margret’i yatağından kaldırmak istemiştim. Onun çıplak olduğunu görünce üzerine mantomu atmıştım. Sen de bana ağıza alınmayacak sözler söylemiştin. Yedi mahallenin kadınları o gün bizim evdeydi...”

Erlend cevap vermedi. Kristin devam etti:

“Sonra da, Tann’dan korkmadan, Margret’in başına gelenlerden beni sorumlu tutmaya kalkıştın. Hâlbuki onu terbiye etmek için ağzımı açıp da bir söz söyleyecek olsam, Margret hemen gelip bunu sana yetiştiriyordu. Sen de kalp kırıcı birtakım sözlerle:

‘Canım, dokunma şu Margret’e... O senin değil, benim kızım...’ diyordun.”

Erlend soğukkanlılığını bozmamaya çalışarak cevap verdi:

“Ben mi sana kalp kırıcı sözler söyledim, Kristin? Tanrı kuru iftiradan saklasın! Ama, çocuklarımızdan birisi kız olsaydı, benim kızımın başına gelenleri daha kolay anlardın herhâlde. Böyle bir işin bir babayı nasıl iliklerine kadar titreteceğini görürdün.”

“Geçen yılın baharında da senin bu hâlini pek iyi anladığımı göstermişim herhâlde, değil mi? Zaten bu işte benim, kendi babamın hâlini hatırlıyor olmam bile yeter...”

“Evet, ama Kristin, Margret’in durumu daha kötüydü. Ben seninle tanıştığım zaman evli değildim. Hâlbuki Margret’i baştan çıkaran o... herif evliydi. Benim hiçbir bağım yoktu...” Sonra, hemen düzeltti: “Yani onun gibi hiçbir bağım yoktu.”

“Bağın yoktu ama yine de serbest değildin. Hürriyetine nasıl kavuştuğunu hatırlarsın herhâlde.”

Kristin bu sözlerle, vaktiyle Fru Aashild'in evinde geçen acıklı sahneleri, Erlend'in metresi Eline'nin ölümünü, sonra da kocasının bir alay dertten kurtulmak için çabalamaşlarını hatırlıyordu.

Bu sözleriyle Erlend'in bam teline dokunmuştu. Kocasından yerinden fırladığı gibi Kristin'in yüzüne bir tokat indirdi. Sonra dehşet içinde kaldı. Gözleri yerinden fırladı.

Kristin'in beyaz teninde kırmızı bir şamar izi kalmıştı. Yine de dimdik ve sessiz duruyordu. Bakışları pek sertti. Çocuk da korkmuş, ağlamaya başlamıştı. Kristin onu biraz sallayıp yatıştırdı.

Erlend, çekingen bir sesle: "Ne vardı bunları hatırlatacak, Kristin ? " dedi.

Genç kadın yavaşça cevap verdi:

"Geçen sefer beni tokatladığın zaman karnımda çocuğumu taşıyordum. Bu sefer tokatladığın zaman da çocuğum kucağımdaydı."

Erlend'in sabrı tükenmişti:

"Aman! dedi, yetti bu çocuklar!..."

İkisi de sustular. Erlend odanın içinde bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başladı, Kristin de çocuğu odaya götürüp yatağa yatırdı.

Tekrar odaya döndüğü zaman Erlend onun karşısına gelip durdu:

"Sana vurmamalıydım, Kristin," dedi. "Geçen seferki gibi uzun zaman pişmanlık duyacağım bundan. Ama, bana dair iyi her şeyi çabuk unutuyorsun dedin. Hâlbuki sen hiçbir şeyi, sana yaptığım haksızlıkların hiçbirini unutmuyorsun. Ben iyi bir koca olmaya çalıştım hep... Sen güzelsin de, Kristin..."

Genç kadın Erlend'in önünden geçerken, kocası da ona bakıyordu.

Sahiden de Kristin bir genç kız kadar güzeldi. Bir genç kız kadar güzel, yumuşak, çevik hareketler yapıyordu.

Göğsüyle kalçalan biraz genişlemişti ama boyu da uzamıştı. Dimdik duruyordu. Sonra, başının da boynu üzerinde öyle hoş, öyle mağrur bir duruşu vardı ki... Solgun, esrarlı yüzü, iri mavi gözleri Erlend'i çileden çıkarıyor, yanıp tutuşturuyordu. Vaktiyle yuvarlak, pembe yüzü de o acayip sakinliğiyle Erlend'i çileden çıkararak yanıp tutuşturmamış mıydı?

Erlend ona doğru ilerleyerek:

"Kristin, dedi, sen benim için daima kadınların en sevgilisi, en güzeli olacaksın..."

Kristin elini ona bıraktı ama onun okşayışına karşılık vermedi. Bunun üzerine Erlend kansının elini bıraktı:

"Unutmak ha?" dedi. "Ben şunu unutmuşum, bunu unutmuşum, öyle mi? Ama, iyi bil ki unutkanlık o kadar büyük günah değildir. Asıl günah olan, insanın bir papaza itiraf edip cezasını da çektiği birtakım günahları ikide bir hatırlamasıdır. Sen benim de kendinin de günahlarımızdan ikide bir bahsederken bunu merhametinden yapmıyorsun. Ben sana uymadığım zamanlar böyle yapıp bir bıçağı daima gırtlığıma dayalı tutmak istiyorsun."

Biraz uzaklaştı, sonra yine geri geldi:

"Kristin, dedi, seni ne kadar sevdiğimi Tann bilir, ama çok kazak bir kadınsın sen. Birlikte işlediğimiz günden dolayı hiçbir zaman affedemedin beni. Senin çok şeyine katlandım ama en çok gücüme giden, benimle bir köylele konuşur gibi konuşmandır..."

Kristin altüst olmuştu, tir tir titremekteydi:

"Ben seninle hiçbir zaman bir köylele konuşur gibi konuşmadım," dedi. "Sen hiç benim hizmetçilerle, uşaklarla sert, öfkeli konuştuğumu gördün mü? En beceriksizine, en adisine bile yapmadım bunu. Üstelik sen benim kocamsın, sana saygı, itaat göstermeye Tanrı huzurunda mecburum. Sabrımı kaybettiysem seninle bir kadının kocasıyla konuşması gerektiği gibi konuşmadıysam,

bu sadece senin bana olan üstünlüğünü görmek isteyişimden ileri geliyordu. Yani seni kıskırtarak, bir erkek olduğunu ispata zorluyordum. Ben de kendimin aciz bir kadın olduğunu anlıyordum böylece...

"Ama, üzülme Erlend, sana hiç ağır bir söz söylemeyeceğim bundan sonra. Bugünden tezi yok, sana sanki dedelerin bile köleymiş gibi tatlılıkla hitap edeceğim..."

Erlend'in yüzü kıpkırmızı olmuştu. Yumruğunu karısına doğru kaldırdı. Sonra birden arkasını döndü, palto-suyla kılıcını alıp çıktı.

Dışarıda hava güneşliydi ama sert bir rüzgâr ve soğuk vardı. Erimeye başlayan karların damlaları, parlak kıvılcımlar gibi çatılardan, rüzgânın sarstığı ağaçlardan düşerek Erlend'i ıslatıyordu. Damlardaki kar, gümüş gibi parıldamaktaydı. Şehri çevreleyen koyu yeşil ağaçlık yamaçların gerisinde, insanın içini üşüten bir mavilikte, gözünü kamaştıran bir beyazlıkta olan dağlar, bu soğuk, aydınlık bahar gününde pırl pırl yanıyorlardı.

Erlend sokaklarda dolaştı durdu. Çabuk çabuk, rastgele ilerliyordu. Damarlarındaki kan kaynamaktaydı. Kristin işin başından beri haksızdı, gün gibi aşikârdı bu, Erlend de haklıydı ama kendine hâkim olamamış, tokat atarak karsının karşısında haksız duruma düşmüştü.

Şimdi ne yapmalıydı? Kendisi de bilmiyordu bunu. Ne evine dönmek, ne de gidip ahbablarını ziyaret etmek istiyordu.

Şehirde epeyce kalabalık vardı. Çünkü sabahleyin limana İzlanda'dan büyük bir tüccar gemisi gelmişti.

Erlend dar sokaklardan şehrin batısına doğru ilerledi, bir kilisenin yanından geçip bahçeliklere doğru indi. Meyhanelerde, hanlarda gürültü patırtı başlamıştı bile. Hâlbuki akşama daha çok vakit vardı. Gençliğinde o da arkadaşları, dostlarıyla bu gibi yerlere girerdi.

Şimdi Orkdöla bölgesinin yargıcıydı. Şehirde evi vardı. Sofrasında bol bol birası, bal şerbeti, şarabı bulunuyordu. Bu şartlar altında bir meyhaneye girip bir kadeh bira istese,

herkesin gözleri fal taşı gibi açılacak, hakkında bitmez tükenmez dedikodular yapılacaktı.

Aslında o kadar canı çekiyordu ki bunu: Köylülerle, uşaklarla, denizcilerle oturup içmek istiyordu. Onlar kanlarına bir tokat atsalar, hiç mesele olmazdı bu. Hem de tokat atarken Tann yarattı demezlerdi ha!.. Bir erkek, ailesinin kendinin namusu uğruna kansasına tokat atamazsa onunla nasıl başa çıkardı ki... Kadınları lafla yola getirmeye gelince; bu, şeytanın bile başa çıkamayacağı bir işti. Kristin onu büyülemişti âdeta... Ne de güzeldi hem!.. Yalnız, onu yola getirinceye kadar, bir temiz dövmek lazımdı!..

O sırada kilise çanları akşam duası için çalmaya başlamıştı. Şimdi de Kristin, o sofı büyücü, kiliseye gidiyordu herhâlde. Belki de "Kocam bana tokat attı" diye Erlend'i Tanrı'ya, Meryem Ana'ya, İsa'ya, daha bir sürü evliyaya çekeştirecekti.

Erlend kansasının koruyucusu olan bütün bu kutsal varlıklara zihninden bir selam sarkıttı, sonra Sanct Gregorius Kilisesine doğru yürümeye başladı.

Annesiyle babasının mezarları bu kilisedeydi.

Dua ettiği sırada Fru Sunniva'yı gördü. Yanında hizmetçisi ile kapıdan içeriye giriyordu. Erlend o sırada duasını bitirmiş olduğu için gidip ona selam verdi.

Genç kadınla tanışalı beri münasebetleri öyle bin hâl almıştı ki Erlend nerede görse onunla epey açık saçık bir şekilde şakalaşıp oynayıyordu.

O akşam da ayinin başlamasını beklemek için sırada oturlurken Erlend o kadar fesat şakalar yaptı ki genç kadın birkaç defa: "Kilisede olduğumuzu unutuyorsun galiba." dedi. "Hem, yalnız değiliz ki birçok insan girip çıkıyor buraya..."

Erlend: "Evet, doğru..." dedi. "Ama, bu akşam ne kadar da güzelsin! Böyle tatlı bakışlı bir kadınla şakalaşmak çok hoş şey doğrusu..."

Sunniva çapkın çapkın güldü:

“Sana tatlı tatlı bakıyorum ama, hiç hak etmiyorsun bunu, Erlend...” dedi.

Erlend de güldü:

“Öyleyse geleyim de bu gece biraz şakalaşayım seninle,” dedi. “Ayin bittikten sonra seni evine kadar götürüyüm, olmaz mı?”

Papazlar koronun bulunduğu yere girmeye başlamışlardı. Erlend de Sunniva'nın yanından kalkıp erkekler tarafına geçti.

Ayin bittikten sonra büyük kapıdan dışarıya çıktı. Fru Sunniva ile hizmetçisi sokakta, biraz ileride yürüyorlardı.

Kendi kendine: “Kadını evine filan götürmeye kalkmayım, dedi, doğru kendi evime gideyim daha iyi...”

Tam o sırada da İzlanda'dan gelen tüccar gemisinin tayfalarından bir kafilé sokağın öbür başından birbiri ardına kol kola girmişler, yalpalaya yalpalaya ilerliyorlardı.

Bir ara iki kadının yolunu kesecek oldular. Erlend hemen koştu. Gemiciler beli kılıçlı bir asilzadenin kendilerine doğru geldiğini görünce hemen ikiye ayrıldılar, kadınların geçmesi için yol verdiler.

Erlend Sunniva'ya: “Yok, yok! dedi, seni evine kadar götürmeliyim. Şehir pek kalabalık bu akşam.”

“Biliyor musun, Erlend, artık yaşlandım ama erkeklerin beni böyle... yolumu kesecek kadar güzel bulmalarından hoşlanmıyorum desem yalan söylemiş olurum...”

Kibar bir erkeğin buna vereceği tek cevap vardı.

Erlend ertesi sabah şafak sökerken evine döndü. Evin kapalı kapısı önünde biraz durdu.

Soğuktan donmuştu, yorgunluktan bitkindi. Her tarafı ağıyor, her şeyden tiksiniyordu. Hizmetçileri, uşakları uyandırmak için gürültü mü yapmalıydı? Sonra da koununda çocuğuyla uyuyan Kristin'in yanına, yatağa mı girmeliydi?

“Hayır...” dedi.

Cebinde yiyecek ambarının üst katındaki odanın anahtarı vardı. Bu odada bazı mühim şeyleri saklıyordu. Kapıyı açtı. İçeriye girip çizmelerini çıkardı. Bir saman yığınının üzerine kaba saba kumaşlar, boş çuvallar yığı. Paltosuna sanndı. Yorgunluktan bitkin, heyecandan altüst olduğu için derin bir uykuya dalarak her şeyi unuttu.

Kristin hizmetçileriyle beraber kahvaltı sofrasına oturduğu zaman, geceyi uyumadan, beklemekle geçirdiği için yorgun bir hâldeydi.

O sırada uşaklardan biri çıkageldi:

“Efendimiz bu gece yiyecek ambarının üst katındaki odada yatmış,” dedi. “Sabah oldu, kahvaltıya buyurun diyecek oldum. Bağıra çağıra beni yanından kovdu.”

Erlend ayinden sonra Arne ile beraber Elgeseter’e gidecek, birtakım çiftlik alışverişlerinde şahitlik edecekti. Ayinden sonra kilisenin yemekhanesinde yemek yiyemeyeceği için özür dilemişti. Arne de rahiplerle beraber kalamayacağını söylemişti.

Erlend’e: “Hadi, seninle Rarihsim’a gidelim..,” demişti.

Erlend ondan da özür dilemişti. Fakat sonradan ondan ayrıldığına pişman oldu. Kendisini yine şehire dönmek için yola koyulmuş görünce de bayağı korktu...

Yapmış olduklarını düşünüyordu. Bir ara yine Sanct Gregorius Kilisesine gitmeyi düşündü.

“Gidip bir günah çıkartsam...” dedi. Yalnız günah çıkarttıktan sonra yine günah işlerse, bunun vebali daha büyük olacaktı.

“Hele bekleyelim biraz...” dedi kendi kendine.

Sunniva onu pek toy bulmuş olmalıydı:

“Ne de kolay kafese girdi şu Erlend!” diyordu her hâlde.

Ama, bir kadının kendisine bir sürü yeni şey öğretmiş olması da inanılacak şey değildi doğrusu! Hâlbuki Erlend kendisini sevişme işlerinde usta sanırdı. Genç olsaydı şüphesiz ki daha fazla cesaretli davranırdı.

Kadınlardan nefret ediyordu artık. Hele bu Sunniva Erlend'i kendisinden de, Kristin bir yana, bütün öbür kadınlardan da soğutmuştu. Ama, gel gör ki Erlend, Kristin'le evli dura dura ondan da usanmıştı artık. Onun yüzünden kendi de sofı olmuştu. Çünkü Kristin'in sofı olduğuna inanıyordu o!

Ama, sofı karısından o büyücüden ona karşı beslediği sevgi, bağlılık için iyi mükâfat görmüştü ha! Bir akşam önce Kristin'in söylediği haince sözleri şimdi de hatırlıyordu. Ona köle diyecek kadar işi ileriye götürmüştü. Ötekine, Sunniva'ya gelince, o da Erlend'i bu kadar kolay kafese girmiş, yepyeni sevişme usulleri karşısında böyle kasılmış, ürkek görünce, acemi, soğuk bir erkek olduğuna hükmetmişti muhakkak.

Erlend kendi kendine: "O kaltak nasıl bir evliya değilse, benim de bir evliya olmadığımı göstereceğim ona..." diyordu.

O akşam Sunniva'ya: "Kocan Baard'ın çiftliğine gider, geceyi beraber geçiririz.." diye söz vermişti.

Neden gitmeyecekti sanki? Bir kere günahı işlemişti artık. Şimdi önüne çıkan zevki de tadabilirdi: Kristin'e beslediği sevgiyi zedelemişti ama bunun tek sorumlusu oydu. Çünkü kendisine karşı kötü, saçma tavırlar takınmıştı!..

Erlend evine döndü; söylenmek için bahaneler arayaarak ahırları, kümesleri, çiftliğin öbür binalarını dolaştı.

Bir ara papazın hastaneden çocuk için malt getirmiş olan hizmetçisine çıkıştı. Maltı fırında kurusun diye getirmişti o ama hizmetçilerin fırını yakmayacaklarını pekâlâ biliyordu. Ne vardı şimdi o maltı getirecek?

O sırada "Çocuklar yanımda olsalar, bana arkadaşlık ederlerdi..." diye düşündü.

Bir ara da Husaby'ye, çiftliğine dönmeyi arzuladı. Ama aksi gibi, şehirde kalması, güneyden kendisine gönderilecek bazı mektupları beklemesi gerekiyordu. Bu çeşit mektupları çiftliğine getirtmesi pek de yakışık almazdı.

Kristin akşam yemeğine inmedi. Hizmetçi sitemli sitemli efendisine bakarak: “Hanım odasından çıkmayacak...” dedi.

Erlend de terslendi:

“Ben sana hanım ne yapacak diye sordum mu?”

Uşaklarla hizmetçiler büyük odadan çıktıktan sonra Erlend odaya girdi. İçerisi kapkaranlıktı. Erlend yatağa uzanmış olan Kristin’e doğru eğildi; acayip bir şekilde soluk aldığını duyunca yavaşça sordu:

“Ağlıyor musun?”

Kristin kısık bir sesle: “Ağlamıyorum” diye cevap verdi, Erlend yine fısıldadı:

“Yorgun musun yoksa? Ben de yatayım diyordum...”

Kristin’in sesi titriyordu:

“Dün gece nerede yattınsa git orada yat yine,” dedi.

Erlend cevap vermedi. Dışarıya çıkıp ışık alarak tekrar odaya geldi, elbise sandığını açtı. Nereye isterse gidebilecek kadar düzgün bir kılıktaydı ama ağır ağır, nispet verir gibi elbise değiştirdi, saçlarını tarayıp ellerini yıkadı.

Arada bir karısından tarafa bakıyordu ama Kristin hiç ses çıkarmadı, yerinden de kıılmıdamadı. Sonra Erlend, kansına Tanrı rahatlık versin bile demeden dışarıya çıktı.

Ertesi gün kahvaltı saatinde de herkesin gözü önünde eve döndü.

Bu böylece bir hafta sürdü. Ondan sonra da Erlend bir akşam üstü eve döndü. Gündüzün bir iş için Hangrar’a uğramıştı. Eve gelince Kristin’in o sabah atla Husaby’ye gittiğini öğrendi.

Sunniva ile olan macerası hiçbir günden bundan az zevk alınamayacağını ona açıkça göstermişti. Yüreğinin ta içlerinde, bu deli gibi kadına karşı derin bir tiksinti duyuyordu. Hatta bu tiksintiyi onunla oynayıp sevişirken de hissetmekteydi.

Sonra, aynı zamanda aptalca hareket etmişti. Geceyi Baard'ın çiftliğinde geçirdiği için şehirde, memlekette dedikodular almış yürümüş olmalıydı. Sunniva ise kendisi için adını kirletmeye degecek bir kadın değildi.

Sonra bu işin altından bir pürüz çıkabileceğini de arada sırada düşünüyordu: Bu kadının yaşlı, hastalıklı bir kocası vardı. Baard'ın böyle ihtiraslı, akılsız bir kadınla evlenmiş olması acı şeydi doğrusu... Hoş, Erlend kadının yatmış olduğu ilk erkek de değildi ya, neyse.

Ya Haftor? Erlend, Sunniva ile cilveleşirken, onun Haftor'un kız kardeşi olduğunu unutmuştu. Bunu hatırladığı zaman ise iş işten geçmişti artık. Bu işte aksilik üstüne" aksilik çıkıyordu. Erlend şimdi, Kristin'in her şeyi bildiğini de fark etmekteydi.

Ama Kristin herhâlde bu yüzden kendisini kilise makamlarına şikâyet edecek, ondan boşanmak için izin isteyecek değildi. Belki kocasından ayrı oturmak için Jörund'a gidebilirdi ama bu mevsimde dağı aşması imkânsızdı. Hem, küçük çocuklarla böyle bir yolculuğu hiç mi hiç yapamazdı. Çocuklarından ayrılması ise imkânsızdı.

Ayrıca, Kristin yalnız en küçük oğulları Lavrans'la Munan'ı yanına alıp ilkbaharda gemiyle de yola çıkamazdı. Sonra Kristin, Erlend'e karşı kilise makamlarından yardım istemeyi de kendine yediremezdi.

Erlend kendi kendine şöyle bir karara vardı:

Bu işte pişman olduğuna iyice kanaat getirmediğçe karısıyla bir yatakta yatmayacaktı. Kristin de böyle bir durumun herkesçe bilinmesini hiçbir zaman istemeyecekti.

Erlend geceyi kendi yatağında geçirdi. Bin türlü şeyler düşünüp durdu. Kendisini, önce sandığından daha da budalaca bir duruma sokmuş olduğunu anladı. Tam en yüksek meclislerde yer almaya başladığı sırada bu kötü maceraya atılmıştı!

Kendisini bu hâle düşürdükleri için Sunniva'ya da Kristin'e de lanet ediyordu, öyle kadın düşkünü bir adam da değildi hani; kendi hesabına kadınlar yüzünden başına birçok erkekten daha az iş gelmişti. Ona öyle geliyordu ki bütün bu işlerde şeytanın parmağı vardı. Bir kadına yaklaşmaya görsün, hemen gırtlığına kadar çamura batıveriyordu!..

Neyse, bütün bunların sonu gelmişti artık. Tanrı'ya şükür, şimdi yapacak başka işleri vardı. Düşes Ingebjörgden yakında mühürlü bir mektup alacaktı herhâlde. Bu işte de kadın dedikodularından uzak kalmayacaktı elbette ama bu, gençliğinde işlemiş olduğu günahların bir cezasıydı herhâlde.

Erlend karanlıkta gülümsüyordu. Düşes Ingebjög işlerin, kendisine anlatıldığı gibi olduğunu herhâlde anlamıştı. Şimdi iş şunu bilmekten ibaret kalıyordu:

Acaba Norveçliler Kral Magnus'a karşı Düşes Ingebjörg'ün oğullarından birini mi, yoksa Kralın metresinin kız kardeşinin çocuklarından birini mi ortaya çıkaracaklardı? Düşes Ingebjörg ise Knut Porse'den olan çocuklarını öbür çocuklarından daha fazla sevmekteydi...

Erlend: “Çoğu gitti azı kaldı...” diyordu.”

Yakında enginlerin sert rüzgârı, denizin tuzlu serpintileri yeniden ciğerlerini dolduracaktı... Şu karı milletinden yakayı sıyrıp okyanusun dalgalarıyla ıslanmak, serin havayı iliklerine kadar çekmek ne kadar zevkli bir iş olacaktı...

Sunniva ne yapacaktı o zaman?.. Ne yaparsa yapsın, kimin umurundaydı!..

Kristin'e gelince; o da isterse gidip Jörund'da oturur, böylece mesele kalmazdı. Yazın karısıyla çocuklarının böyle Guri-brandşdal'in ücra bir köşesinde olmaları kendisi için de onlar için de çok daha iyi, emin bir iş olacaktı şüphesiz. Sonra da Kristin' le barışıp eskisi gibi dost olurlardı...

Erlend ertesi sabah atına binip Skaun'a gitti. Yalnız, kansının neler tasarladığını öğrenmedikçe yüreğinin rahat etmeyeceğini anlıyordu...

Akşama doğru Husaby'ye vardığı zaman da Kristin onu tatlı, ama, soğuk bir nezaketle karşıladı.

Erlend ona birşey sormadığı için, Kristin de ona hiçbir şey, hatta nahoş bir şey bile söylemedi. Sonra gece olup Erlend sanki karısını denemek için onun yatağına girdiği zaman da hiç sesini çıkarmadı.

Erlend biraz sonra çekingen bir eda ile elini Kristin'in göğsüne koymak istedi. O zaman karısı çok alçak sesle fısıldadı:

“Erlend, durumu daha da kötüleştirecek kadar alçalmanın herhâlde.”

Erlend kansının sesinin kederden mi, yoksa öfkeden mi titrediğini anlayamadı. Kristin: “Seninle burada ağız kavgasına tutuşacak değilim,” diyordu. “Çocuklar da bu odada yatıyorlar çünkü. Sonra, senden yedi çocuk doğurdum. Onun için, evdeki uşaklarla hizmetçilerin, şerefimi ayaklar altına aldığını bilmelerini de istemem...”

Erlend cevap vermeyi göze almadan önce epey zaman bekledi:

“Haklısın, Kristin,” dedi. “Tanrı affetsin beni. Şerefini ayaklar altına aldım. Ama, Nidaros'tayken bana bu kadar acı sözler söylemeseydin, bunu yapmayacaktım. Aslında eve senden af dilenmek için gelmedim. Çünkü senden şimdi af dilemenin güç olacağını biliyorum...”

Kristin cevap verdi:

“Munan'ın ne kadar haklı olduğunu şimdi anlıyorum. Sen hiçbir zaman başkasına yaptığın kötülüklerin sorumluluğunu üzerine almak mertliğini gösteremeyeceksin. Bana değil, Tanrı'ya yalvar, ona affettir kendini...”

Erlend acı acı: “Peki, peki, anlaşıldı...” dedi.

Sonra birbirlerine hiçbir şey söylemediler.

Ertesi sabah Erlend atına bindiği gibi yine Nidaros'a yollandı.

Şehire geleli birkaç gün olmuştu ki bir akşam Sunniva'nın hizmetçisi Sanct Gregorius Kilisesine gelip onu buldu.

Erlend kadınla son bir defa görüşmek uygun olacağını düşündü:

Kıza: "Akşama, yine aynı yoldan gelirim," dedi.

İlk sefer kapandıkları çatı katındaki odaya çıkmak için Erlend bir hırsız gibi bürünüp tırmanmak zorunda kalmıştı. Bu yaşa, bu mevkie geldikten sonra bu hâllere düşmüş olmaktan dolayı utancından hasta oluyordu âdeta! Oysaki başlangıçta, böyle gençliğindeki gibi bir çılgınlık yapmayı eğlenceli bulmuştu.

Sunniva, Erlend'i yatakta karşıladı.

Güldü, esneyerek: "Hele şükür gelebildin!" dedi. "Ner'de kaldın böyle? Hadi gel yat çabuk. Sonra da anlat bakayım, günlerden beri neredeydin?.."

Erlend ne yapacağını, içindekileri kadına nasıl söyleyeceğini pek bilemiyordu. Kendi de farkında olmaksızın soyunmaya başladı:

"İkimiz de aptalca hareket ettik, Sunniva," dedi. "Bu gece burada kalmam saçma olur herhâlde. Ya Baard'ın günün birinde evine döneceği tutarsa..."

Sunniva muzip bir eda ile: "Ay, kocamdan mı korkuyorsun yoksa?" dedi. "Ayol biz onun burnunun dibinde oynastık seninle de kılı bile kıpırdamadı. Senin buraya geldiğini duysa bile böyle saçma şey olur mu derim, onu kandırmanın yolunu bulurum. Bana pek inanır o, emin ol..."

Erlend güldü. Parmaklarını genç kadının sarı saçları arasında, beyaz omuzları üzerinde gezdirerek: "Sahiden de sana pek inanır görünüyor," dedi.

Sunniva, Erlend'i bileğinden yakaladı:

“Böyle söylüyorsun ama, dedi, sen de kanna inanıyorsun, değil mi? Baard beni aldığı zaman o kadar utangaç, temiz bir kızdım ki...”

Erlend, Sunniva'yı bıraktı.

Kesin bir tavırla: “Kanmı bu işin dışında bırakalım, olmaz mı?” dedi.

“Peki ama, senin karından bahsetmek ayıp oluyor da benim kocamdan bahsetmek niye ayıp olmuyor?”

Erlend dişlerini sıktı, cevap vermedi.

Sunniva alaycı bir eda ile: “Tuhaf adamsın sen, Erlend,” dedi. “Hiçbir kadın bana dayanamaz, ben dünya güzeliyim, gibi fikirler besliyorsun. Bir kadın sapına kadar namuslu da olsa, seninle yattı mı onu namussuz sayıp işin içinden çıkıyorsun!”

Erlend sert bir tavırla: “Ben senin hakkında hiç böyle şeyler düşünmedim ki...” dedi.

Sunniva'nın gözleri öfkeyle parıldadı:

“Peki, Erlend, dedi madem ki karından memnundun, benden ne istiyordun öyleyse?..”

“Sana karımı bu işe karıştırma, demiştim...”

“Ha senin karın, ha benim kocam...”

“Evet ama, kocandan önce sen söz açtın. Hem sonra, sen onunla alay etmesen bile, onun şerefiyle nasıl oynadığını ben biliyorum. Çünkü yabancı bir erkekle pekâlâ da yattın. Hâlbuki, ben bir kötülük yaptım diye karımın namusu, şerefi zedelenmiş değil, anladın mı?”

“Ha, o zaman iş değişti... Yani sen demek istiyorsun ki ben hem Kristin'i seviyorum hem de seninle oynamaktan hoşlanıyorum.”

“Seninle oynamaktan ne dereceye kadar hoşlandığımı pek bilemiyorum. Yalnız sen, beni sevdiğini gösterdin...”

Sunniva güldü:

“Peki, dedi, Kristin senin sevgini anlamıyor mu? Onun senin üstüne nasıl titrediğini gördüm ben Erlend!”

Erlend: “Ey, yeter artık,” diye bağırdı. “Belki de karım ikimizi birbirimize pek uygun buluyordu...”

Sunniva tehditkâr bir tavırla: “Ne demek istiyorsun yani?” dedi. “Karını yola getirmek için beni bir kırbaç gibi mi kullanmak istiyorsun yoksa ?”

Ne istersen öyle de. Yalnız, şurası muhakkak ki kırbaç da olsan, sen kendin gelip benim avucuma girdin...”

“Ama, dikkat et bak, bu kırbaç sana da çarpmasın sonra...”

Sunniva yatakta doğrulup bekledi. Erlend ne cevap verdi ne de sevgilisiyle banışmak için teşebbüse geçti. Tek kelime söylemeden giyindi, çıkıp gitti.

Kendisinden de, Sunniva'yı terk ediş tarzından da memnun kalmamıştı. Bu işten pek de şerefiyle sıyrılmış sayılmazdı ama ne çıkar! Ondan kurtulmuştu ya.

4

Bahar, o yaz Erlend Husaby'de pek görünmedi. Çiftliğine uğradığı zamanlar karı koca nazık, terbiyeli bir eda ile konuşuyorlardı.

Erlend karısının düşüncelerini anlamak ister gibi onu sık sık süzüyordu ama Kristin'in aralarında açmış olduğu uçurumu hiçbir şekilde doldurmak niyetinde de değildi. Hem zaten Erlend'in başında eviyle hiç ilgili olmayan birçok sıkıntı vardı. Ayrıca, çiftlik işleri hakkında da ona tek soru sormadı.

Eylül ortasında Erlend Raumsdal'a gidecekti.

Karısını da beraber götürmek istediği zaman Kristin ona: “Çiftlik işlerine dair hiçbir şey sormuyorsun...” dedi.

Erlend: “Benim Oplandene dolaylarında işim var.” dedi. “İstersen sen de çocukları al, Jörund'a git. Orada hısımlarla, ahabaplarla görüşürsün hem.” Kristin bunu kesin olarak reddetti.

Erlend Adalet Divanı'nın toplantısında bulunmak için Nidaros'a daha sonra Orkedal'a gitti. Sonra, Husaby'ye döndü. Hemen onun peşi sıra da Björgvin'e gitmek üzere yol hazırlığına başladı. Gemisi Nidarholm'daydı. Erlend yola çıkmak için Haftor Graut'un gelmesini bekliyordu.

Temmuz ortalanna doğru Husaby'de ot hasadı başladı. Hava çok güzeldi. Ot biçen işçiler sabah kahvaltısından sonra tekrar çayırlara döndükleri sırada kâhya Ulf çocukları da beraber götürmek istedi.

Kristin elbiselerin de saklı olduğu sandık odasıındaydı. Bu da Şövalyeler Bölüğü'nün ikinci katında bulunuyordu.

Bina o surette yapılmıştı ki dışandan bir merdivenle o odaya çıkılabiliyordu. Dışanda sütunlu bir balkon vardı. Üçüncü kat bir çıkıntı hâlindeydi. Sandık odasından bu kata ise tavandaki kapağa bir merdiven dayamak suretiyle çıkılabiliyordu.

Kristin kocasının yolculukta giyeceği kürkü çıkarıp silkeledi. O sırada kulağına kalabalık bir atlı gürültüsü geldi. Aynı anda da birtakım atlının Gauldal Yolu üzerinde ormandan çıktıklarını gördü.

Biraz sonra Erlend onun yanına geldi:

“Evde ateş yok, değil mi?” diye sordu.

Kristin: “Hayır, yok. Ama Sira Eiliv'in evinden getirtebiliriz,” dedi.

Erlend rahibin evinden tarafa baktı:

“Yok, yok, dedi, onu bu işlere karıştırmak olmaz.”

Sonra yavaşça oğluna seslendi:

“Gaute!”

Erlend'in oğlu aşağıda, bahçede dolaşüyor, birbiri peşi sıra tarakları alıp eliyle şöyle bir yokluyordu. Ot biçimine gitmeye pek iştahlı değildi.

Erlend: “Gaute, dedi, merdiven başına kadar gel. Ama, daha yukanya çıkma, yoksa görürler seni.”

Kristin gözlerini dikmiş, kocasına bakıyordu. Onu hiç bu hâlde görmemişti: Sesinde de yüzünde de dikkatli, uyanık bir sükûnet vardı. Bir yandan da güneye giden yolu gözlüyordu. Koşa koşa Şövalyeler Bölüğü'ne girdi, hemen sonra da elinde beze sarılıp dikilmiş yassı bir paketle geldi.

Gaute'ye: "Al bu paketi, göğsünde sakla." dedi. "Söylecekelerime de iyi dikkat et. Bu mektupları buradan kaçırmam lazım, anlıyor musun?... Senin aklının eremeyeceği hiçbir şey olmamış gibi tarlalara doğru git. Oradaki ağaçlığa gelince fundalıkların içinden ormana kadar yürü. Neresi olduğunu anladın değil mi? Hah.

Sonra fundalıkların en sık yerlerinden yol boyunca ilerleyip Skjoldvirkstad'a git. Yalnız dikkat et orada her şey sakın mi diye. Kalabalık, gürültü patırdı, yabancı kimseler görürsen hemen saklan. Ama, korkacak bir şey olmadığını anladın mı, Ulf'un evine git.

"O, evdeyse mektupları ona ver. Eğer bunları onun kendisine veremezsen etrafına iyice bakın. Hiç kimse olmadığını anlayınca mektupları hemen yak. Ama çok dikkat et ha? Ne yazıdan ne de mühürlerden eser kalsın. Sonra, bunları sakın Ulf'tan başkasına verme, emi?"

Hadi bakayım yavrum. Tanrı yardımcın olsun!... Bunlar on yaşında bir çocuğa emanet edilecek şeyler değil ama ne yapayım, birçok iyi insanın hayatı, saadetleri buna bağlı... İşin önemini anladın, değil mi, Gaute?"

Gaute merdivenin başında, sarışın, ciddi yüzünü babasına doğru kaldırmıştı:

"Evet, babacığım, dedi, hepsini anladım."

Erlend devam etti:

"Ha, şey... Ulf evde yoksa İsak'a söyle. Hemen atına binip Hevne'ye gitsin. Ama, geceli gündüzlü, durmadan gitsin.

Orada birtakım adamlarla buluşacak. Kimler olduğunu bilir o.

Onlara desin ki: “Hava bozdu. Galiba Erlend yola çıkamayacak.”

Bunu da anladın mı?”

“Anladım, babacığım. Bütün söylediklerinizi bir bir hatırımda tutacağım.”

“Hadi git öyleyse. Yolun açık olsun!”

Erlend koşa koşa Şövalyeler Bölüğü’ne gitti. Tavanda duran kapağı kapamak istedi ama Kristin yarı beline kadar delikte bulunuyordu.

Erlend karsının delikten geçmesini bekledi, kapağı kapandı.

Sonra bir sandığa koşup içinden birtakım gizli vesikalar aldı. Bunların mühürlerini söküp yere atarak ayakla-riyle çiğnedi. Parşömenleri paramparça etti.

Sonra anahtarları bunlara sardı. Hepsini de kaldırıp pencereden dışarıya, binanın arkasında bitmiş olan bir ısırgan kümesinin içine attı. Sonra ellerini pencerenin çerçevesine dayayıp oğlunu gözleriyle takip etti.

Gaute buğday tarlasının kenarından çayıra doğru iniyordu. Çayırdaki ot biçiciler ellerinde tırpanlar, taraklarla sıra hâlinde ilerliyorlardı. Gaute tarlayla çayır-lık arasındaki ufak koruya geldiği zaman, Erlend pencereyi kapadı. Atların nal sesleri çiftliğin çok yakınında çınlamaya başlamıştı.

Erlend karısına döndü: “Attığım şeyleri oradan al-dırta-bilirsen aldirt. Skule’ye ver bu işi. O akıllıdır, becerir. Söyle de onları alıp ahırın arkasındaki gübre çukuruna atsın. Gelenler herhâlde seni de çocukları da göz hapsi-ne alacaklar. Ama, senin üstünü aramazlar herhâlde.” Sonra elindeki mühür parçalarını Kristin’in göğsünden içeriye kaydır-dı. “Tanınacak hâlde değil bu mühürler artık ama ne olur ne olmaz,” dedi

Kristin sakın bir sesle sordu:

“Tehlikede misin yoksa Erlend?”

Kocası Kristin'in gözlerinin ta içine baktıktan sonra kollannı açıp onu kucakladı. Bir an onu öylece göğsüne bastırdı:

“Tehlikede miyim, henüz bilmiyorum, Kristin, dedi, birazdan görürüz bunu. Tore Eindridessön var ya... Hani, canım şu Margret'e musallat olan Haakon'un büyükbabası Tore?.. Atlıların başında o. Sunniva'nın kocası Baard da onun yanında galiba. Tore'nin iyi niyetlerle geleceğini hiç sanmam...”

Atlılar şimdi avluya girmişlerdi. Erlend bir müddet bekledi. Sonra birdenbire kansını kucakladı, yerdeki kapağı açıp koşa koşa aşağıya indi.

Kristin sütunlu balkona çıktığı zaman Erlend avluda haznedann attan inmesine yardım ediyordu. Adam yaşlı, şişmandı. Yanında otuz kadar silahlı ve atlı adamla Baard, bir de Gauldöla yargıcı vardı.

Kristin avluda giderken yargıcın şöyle dediğini duydu:

“Sana kaynından selam getirdim, Erlend. Borgar'la Guttorm'u Kral misafir etti. İkisi de Veöy'deler. Haftor da şu anda Sundbu'da İvar'la onun küçük oğlunda misafir. Grauten'i dün sabah Nidaros'ta Baard ziyaret etti.”

Erlend gülümseyerek cevap verdi:

“Beni de galiba Kral'ın adamlarının bu toplantısına çağırmaya geldin, ha?”

“Evet, Erlend.”

“Belki çiftlikte bir araştırma yapmak da istersiniz. Yok, yok, üzülmeysin, ben kendim de birçok defa bu gibi işlerde bulunduğum için usulünü, kaidesini çok iyi bilirim...”

Tore: “Ama bu başka...” dedi. “Sen hiçbir zaman vatanı ihanet davası gibi mühim işlere bakmamışsındır.”

Erlend: “Evet, dedi bugüne kadar elimden böyle iş geçmedi. Ama, Tore, bana öyle geliyor ki, bu oyunda sen beni alt ettin gibi...”

Tore: “Düşes İngebjörg'den aldığın mektupları ver bakalım bize...” dedi.

Erlend hiç istifini bozmadan cevap verdi:

“Mektuplar yukarıda .. Şövalyeler Odası'ndaki kırmızı meşin kaplı sandığın içinde. Mühim şeyler değil bunlar zaten. Hısımlar arasında gönderilen cinsten. İçlerinde selam kelimeden başka şey yok. Hem hepsi de çok eski.” Uşaklarından birini gösterdi: “Stein sizi götürsün yukarıya...”

Adamlar atlarından inmişlerdi. Çiftlik halkı şimdi avluda toplanmaya başlamışlardı.

Tore: “Borgar'ın evinde ele geçirdiğimiz mektuplarda selamdan, kelimeden başka şeyler de vardı,” dedi.

Erlend hafif hafif ısıklık çalmaya başlamıştı:

“Misafir odasına buyurun isterseniz, dedi, burası çok kalabalık oldu.”

Kristin de erkeklerin peşi sıra sofaya girdi. Tore'nin bir işareti üzerine atlılardan iki tanesi de kafileye katılıp geldiler.

Sofaya gelince, Tore Erlend'e: “Kılıcını çıkar bakalım, Erlend,” dedi. “Bunun manasını anlarsın herhâlde: Seni tevkif ediyorum.”

Erlend belindeki hançerden başka silah taşımadığını göstermek için kalçalarına vurdu.

Tore tekrar etti:

“Hadi, ver şu kılıcını bakalım...”

Erlend gülümsedi:

“O kadar nezaketle istiyorsun kılıcı ki dayanmak mümkün değil...” dedi.

Sonra gidip kılıcı askıdan indirdi, kınından tutup başıyla hafif bir selam vererek kabzasını Tore'ye uzattı.

İhtiyar, kılıcı kınından çıkardı. Parmağını kılıcın yivinden geçirerek sordu:

“Haakon'a karşı... Bu kılıcı mı kullanmıştın, Erlend?”

Erlend'in gözleri önünde, Tore'nin torunu Haakon'u kendi kızı Margret'le bir arada yakaladığı geceki manzara canlandı. Mavi gözlerinden bir şimşek geçti. Dudakları ince bir çizgi hâlinde büzüldü:

“Evet, dedi, torununu kızımın yanında yakaladığım zaman ona bu kılıçla cezasını verdim...”

Tore elinde kılıçla orada dikilmiş duruyordu.

Silaha bakıp tehdit dolu bir tavırla: “Sen ki kanunu saydırmaya memur bir adamsın, Erlend,” dedi. “Kanun senden yana olsa bile bu sefer biraz ileri gittiğini anlamalıydın...”

Erlend derin bir inanç hareketiyle başını geriye doğru attı:

“Bir tek kanun vardır, Tore. dedi, bunu da ne Kral Meclisi ne de halk meclisleri kaldırabilir. Bu kanuna göre bir erkek karısının, kızlarının namusunu kılıcıyla korur...”

Tore hınç dolu bir sesle: “Talihini varmış ki kimse bu kanunu sana karşı kullanmadı, Erlend,” dedi. “Yoksa, kedi gibi dokuz canlı olman gerekecekti senin...”

Erlend alaycı bir sesle ağır ağır: “Sizi buraya getiren iş o kadar önemli değil mi ki buna eski maceralarımı kanştırıyorsunuz?” diye sordu.

O zaman Tore başıyla Sunniva'nın kocası Baard'ı işaret etti:

“Bakalım Herr Baard bu hikâyeleri pek eski mi buluyor? dedi

Erlend doğrulup cevap vermek istedi ama Tore bağırdı:

“İhtiyatlı davranman gerekirdi, Erlend. Pantolonunun kemerinde gizli mektuplar taşıyarak gece buluşmalarına giderken, metreslerinin okur yazar olup olmadıklarını da incelemen gerekirdi. Herr Baard'a sor da söylesin sana. Sadakat yemini ettiğin Kral'a ihanet ettiğinin delillerini kim vermiş bize?”

Erlend, irade dışı bir hareketle elini göğsüne götürdü. Bir an karısına baktı, yürü kızardı.

Bunun üzerine, Kristin ona koşup kollarını boynuna doladı. Erlend karısının yüzüne dikkatle baktı, bu yüzde sevgiden başka şey göremedi.

Kristin: "Erlend... Kocacığım!" diye fısıldadı.

Haznedar o ana kadar hiç ses çıkarmamıştı. Kan kocaya doğru ilerledi.

Kristin'e yavaşça: "İsterseniz siz çocuklarla hizmetçileri alıp başka bir binaya çekilin, dedi, biz çiftlikte kaldığımız müddetçe de oradan çıkmayın."

Erlend karısını omuzlarından tutup bir kere daha göğsüne bastırdı.

Sonra: "Evet, evet, Kristin," dedi. "Böylesi daha iyi. Herr Baard ne diyorsa onu yap."

Kristin ayaklarının ucuna basarak kocasına dudaklarını uzattı. Sonra da avluya çıktı. Kalabalık arasından çocuklarıyla hizmetçilerini çağırıp onlarla beraber küçük bir binaya girdi.

Hepsi orada birkaç saat kaldılar. Kristin'in gösterdiği soğukkanlılık, korkmuş olan çocuklarla kadınların yüreklerine biraz su serpti.

Sonra Erlend içeriye girdi. Üzerinde silah yoktu. Yol elbiseleri giymişti. Aşağıda, kapının önünde iki adam duruyordu.

Erlend büyük oğullarının ellerini tuttu. Küçükleri de kollanna alıp havaya kaldırdı.

Sonra: "Gaute nerede?" diye sordu. "Ona da tarafımdan hoşça kal de, emi, Naakkve?.. Herhâlde yine yayını, okunu alıp ormana gitmiştir."

Kristin tek söz söylemeksizin kocasını göğsüne bastırdı. Sonra yalvaran bir eda ile sordu:

"Ne zaman döneceksin, Erlend?"

Kocası cevap verdi:

“Tanrı bilir, karıcığım...”

Kristin olduğu yerde kalakaldı. Yere yıkılmamak için kendini zor tutuyordu. Bu son kelime onu benliğinin ta derinliklerine kadar sarstı. Çünkü Erlend ona hep Kristin diye hitap ederdi. Kocasının başına gelenleri şimdi, şu anda daha iyi anlamaktaydı.

Akşam olurken Kristin çiftliğin kuzeyine düşen küçük bir tepeciğin üzerine gidip oturmuştu.

Şimdiye kadar gökyüzünü hiç bu kadar kırmızı, yaldızlı görmemişti. Tam karşısındaki yamacın üzerinde büyük bir bulut vardı. Bu bulut tıpkı bir kuş kanadı şeklindeydi. Kızgın demir gibi kızıl, kehribar gibi sarı panlılarla yanıyordu. Bu buluttan sanki yaldızlı bir kar yağıyor, tüyleri andıran bu parçalar gökyüzünde uçuşuyorlardı.

Ta aşağıda, vadinin bitimindeki gölün üzerine ise gökyüzünün, kanada benzeyen o bulut parçasının, dağın yamacının hayalleri vuruyordu. Kristin'in görebildiği her şeyi yakmakta olan yangının alevleri bu gölün derinliklerinden çıkıyor gibiydi sanki.

Çayrlardaki otlar iyice büyümüş, ipekli gibi duran sapsarı, gökten vuran kızıl ışığın altında koyu bir kırmızılıkla parlıyordu.

Güneş bulutu delip dağın kenarında göründü. Birbirleri peşi sıra göz alabildiğine uzayıp giden ağaçlık sırtları aydınlatmaya başladı. Akşam o kadar aydınlıktı ki! Karşıda, çamlıklar arasındaki köyler görünüyordu. Kristin Husaby'den bakılınca hiç bu kadar uzakların görülebileceğini sanmazdı.

O sırada kilisenin çanları da akşam duası için çalmaya başladı. Güneş dağın ardında kayboldu. Yaldızlı panlılar olgunlaştı. Gökteki kızıl renk daha pembeleşip tatlılaştı.

Çan sesleri durunca ormanın hışırtısıyla derenin şarltısı daha kuvvetlenip genç kadının bulunduğu yerden işitilmeye başladı. Yakındaki otlaktan, her zamanki gibi, Husaby Çiftliği'nin koyun, davar sürülerinin çingirak sesleri geliyordu...

Kristin duasını bitirdikten sonra etrafına bakındı.

Ayaklarının altında o güzel, koca çiftlik, dağın bağnnda bir mücevher gibi durmaktaydı. Kocasıyla beraber sahibi olduğu topraklar, karşısında göz alabildiğine uzanıyordu. Kristin yıllardır bu toprağı düşünmüş, bu toprak için çalışıp savaşırmıştı. Bu çalışmalarının, o akşama kadar hiçbir zaman kendi de farkına varmamıştı.

Bu çiftliğin bakımını bir alın yazısı gibi kabul etmiş, bıkmadan, yorulmadan bu işle uğraşmıştı. Sonra, yeni bir çocuğa gebe olduğunu anladığı anda gebeliğin, doğumun ıstıraplarına sabırla katlanmıştı.

Çocuklarına her sefer bir tane ilave olunca, ailenin refahından, güvenliğinden kendisinin sorumlu olduğunu gittikçe daha fazla anlamıştı. Etrafında yedi oğluyla kendisine kaderin yüklediği vazifeleri bu akşamki kadar iyi hiçbir zaman anlamamıştı. Onların neşesiyle gülmüş, onların kederiyle ağlamıştı.

Şimdi zayıf, ince uzun vücûtlarıyla bu oğlanlar onun evlatlarıydı. Nitekim küçük, tombul tombul oldukları zaman da onun evlatları olmuşlardı.

Küçükken o kadar yumuk yumuk şeylerdi ki henüz sıralamaya başladıkları zaman annelerinin dizleriyle iskemle arasında gidip gelirler, düştükleri zaman ise tombullukları yüzünden hiçbir yerleri acımazdı. Kendisinin olan bu evlatlara aylarca meme vermiş, onların birer çiçek gibi eğri duran başlarını koluyla tutmuştu. Büyüyünce ne olacaklardı bu çocuklar? Annelerini unutup gidecekler miydi yoksa?..

Kristin'e öyle geliyordu ki, onların hayatı kendi hayatının bir parçası olacaktı. Nitekim onlara gebeyken de

böyle olmamış mıydı? Daha evlenmemişken, yeryüzünde yapayalnız, fakat gebe olduğunu hissettiği zaman, kamındaki çocuk onun kanını içmiş, o bu yüzden solgun yanaklarla dolaşmıştı.

Her gebe kalıp doğurması yakınlaştığı sırada kendisini bir dalga alıp ta derinliklere doğru çekiyor sanmış, her seferinde insanı yiyip bitiren, terler içinde bırakan aynı kaygıları duymuştu... Böylece derinliklere daldıktan sonra, kollarında yeni bir çocukla yine suyun yüzüne çıktığını hissetmişti.

Her yeni çocuğu doğuşta kendini ne kadar da zengin, ne kadar da kuvvetli, cesur hissetmişti!.. Bunu da bu akşam ilk defa olarak anlamaktaydı.

Yalnız, yine bu akşam anlamaktaydı ki o hâlâ Jörund Çiftliği'ndeki, hiçbir sert söz işitmeye alışmamış, hep sevilip şımartılmış o nazlı Kristin'dir... Erlend'le evlendikten sonra da değişmemiş, hep aynı kalmıştı.

Evet, yıllar boyunca Erlend onun epey kalbini kırmıştı. Kristin bunları unutmuyordu. Yalnız, Erlend Kristin'i bir büyük adamın başka birine kötülük yapmak istemesi gibi incitmemiş de oyun oynarken arkadaşına istemeksizin tokat vuran çocuk gibi incitmişti.

Kristin de kocasının kendisine reva gördüğü ağır muamelelerin hatırasını tıpkı bir yarayı iyileştirir gibi tedavi ermişti, öteden beri alınan değildi ama kocası bahis konusu olduğu zaman alinganlaşıveriyordu. Bu gibi hâllerde hiçbir şeyi unutamıyor, Erlend'in onda açtığı en ufak manevî yara acıyıp kanıyor, şişiyor, ona ıstırap veriyordu.

Erlend'in karşısında Kristin kendini hiçbir zaman daha akıllı, daha kuvvetli hissetmeyecekti. Hayatında hep cesur, mağrur, sofu, kuvvetli görünmeye çalıştı ama nafile. Bunlann hiçbirisi değildi o. İçinden her zaman aynı arzu yükseliyordu: Gerdarud korularında kendisini Erlend'in kollarına bıraktığı zamanki Kristin olmak istiyordu.

O zamanlar Erlend'i kaybetmektense kötülük, suç namına ne varsa hepsini yapmayı göze almıştı.

Erlend'i kendisine bağlamak için nesi varsa hepsini, sevgisini, vücudunu, namusunu ona vermişti. Hatta kendisine ait olmayan şeyleri: babasının şerefini, kızına olan sevgisini de ona vermişti.

Yaşlı, gün görmüş insanların küçük bir kızı korumak için aldıkları bütün tedbirleri hiçe saymıştı. Ailenin refahı, mutluluğu için yaptıkları tasarımlara, öldükleri zaman çalışmalarının meyvelerinden elde etmeyi umdukları şeylere karşı o, yüreğindeki sevgiyle dikilmişti. Tek kazancı Erlend'in sevgisi olan bu kumar oyununa, kendi hayatından çok başka bir sürü şey de sürmüştü.

Sonunda kazanmıştı. Erlend'in onu Hofvin Manastırı'nın bahçesinde kucakladığı ilk andan, bugün tevkif edilip de küçük evde kucakladığı son ana kadar Kristin anlamıştı ki Erlend'e karşı olan sevgisini kendi hayatından bile üstün tutmaktadır.

Ama, bu sevgi Kristin'e nelere mal olmuştu, yarabbi!

Bu akşam genç kadın bunu kendi kendine itiraf etmekteydi artık... Soğukluğu, dokunaklı sözleriyle kocasını zina işlemeye sürüklemişti. Bunu şimdi kendine itiraf ediyordu...

Yıllar yılı kocasının o Sunniva denen kadınla yaptığı münasebetsiz şakalara şahit olmuştu. Bu yüzden öfkelenildiği zaman bile, öfkесinin arasında yine de mağrur bir neşe hissetmişti: Kimse Sunniva'nın namusuna söyleyecek bir söz bulamıyordu ama Erlend onunla bir uşağın bir meyhanede hizmetçilik eden kızla şakalaştığı gibi şakalaşıyordu.

Kristin sevgisi uğrunda yalan söylemiş, kendisine en çok güvenenleri aldatmış, bile bile kötü yerlere gitmişti. Ama, Erlend yine de ona inanmış, saygı göstermişti. Çok sofu bir adam olmadığı hâlde, Kristin'e karşı işlediği hatâlardan pişmanlık duymuş, ona verdiği sözleri yerine getirmek için yıllarca savaşmıştı.

Kristin onu, bile bile, kendisi seçmişti. Onu bir sevgi sarhoşluğu içinde seçmiş, sonra Jörund'da kaldığı o acı yıllar sırasında bu seçimi her gün bir kere daha yeniden yapmıştı.

Erlend'e beslediği bu çılgınca sevgi, babasına beslediği sevgiden daha üstündü. Babası kızını onu mesut edeceğine emin olduğu bir adamla nişanlamıştı ama Kristin o adamı da istememişti. Buna karşılık, kötü yollara sapmış olduğunu çok iyi bildiği Erlend'in peşi sıra gitmişti.

Keşişler, papazlar ona pişmanlığın, günahlarını affettirerek sükûna kavuşmanın yolunu göstermişler; o, kıymetli, sevgili günahından vazgeçmektense yine de o çapraşık hayatı yaşamayı tercih etmişti.

Şu hâlde kendisi için şimdi yapacak bir tek şey vardı: Bu erkeğin yanında başına ne gelirse gelsin ses çıkarmamak, ah vah etmemek. ..

Babasını kaybetmiş olduğu günler şimdi kendisine o kadar uzak geliyordu ki bu yüzden başı dönüyordu âdeta. Onun o sevgili yüzünü tekrar görüyor, demir atölyesinde yüreğine son bir hançer daha indirdiği gün ona söylediği sözleri hatırlıyordu.

Sonra, babasıyla dağda vedalaşırken onun söylediği sözler de kulaklarında çınlıyordu. Daha o zamandan ölüm zavallı adamın kapısını çalmaktaydı, insanın kendi seçtiği bir kaderden, bir alın yazısından şikâyet etmesi ise şerefsizlik sayılırdı.

"Ya Rabbi, diyordu kendi kendine, bana sen yardım et de biraz olsun babamın sevgisine layık bir hâle geleyim!"

Ya Erlend? Kristin gençliğinde ona rastladığı andan itibaren hayatı ağaç kütüklerinin, kayaların üzerinden atlayan bir ırmak gibi hızla çağlayıp gitmişti. Husaby'de geçirdiği şu son yıllarda ise hayatı bir göl gibi açılıp genişlemiş, etrafındaki her şeyi içinde aksettirmişti.

Kristin şimdi biliyordu ki Erlend'e olan sevgisi de hayatı boyunca tıpkı bir çağlayan gibi kuvvetle akmıştır. Şimdiyse, bu akıntı daha da artmış bulunmaktaydı, kim bilir nerelere sürüklenecekti?

Erlend, sevgili Erlend!

Kristin, kızışmış göklere bakarak, içi yana yana bir daha dua etti:

“Tann'm, sen onu kurtar,” dedi. “Erlend'imın hayatını bağışla!”

Tekrar, aşağıda uzanmakta olan Husaby Çiftliği'ne baktı, çocuklarını düşündü. Akşamın alaca karanlığında çiftlik, hemen siliniverecek bir rüya âlemi gibi duruyordu.

Çocuklarının daha belli olmamış kaderleri karşısında ise genç kadının yüreği heyecanla burkulmaktaydı. O zaman, bütün bu yıllar boyunca zahmetlerine karşılık elde ettiği bu tatlı, olgun meyveler için, tam yedi defa ona erkek evlatlar ihsan ettiği için bir kerecik olsun Tan-n'ya bütün yüreğiyle hamdetmemiş olduğunu hatırladı.

Başını eğmiş, ellerini yüzüne kapamıştı. Doğrulduğu zaman Gaute'yi gördü.

Çocuk yokuştan yukanya doğru çıkmaktaydı. Kristin hiç kımıldamadı, çocuğun yanına kadar gelmesini bekledi. Geniş bir çayırlığın ortasında, bir taşın üstüne oturmuştu. Etrafta gizlenecek hiçbir yer yoktu.

Oğlan gelince, Kristin elini uzatıp onu elinden tuttu:

“Babanın söylediklerini yaptın mı, evladım?” diye sordu.

“Hepsini yaptım, anneciğim. Kimseciklere görünmeden çiftliğe gittim. Ulf evde yoktu. O zaman babamın dediği gibi mektupları büyük odadaki ocağa atıp yaktım. Önceden de onları, sanlı oldukları bezden çıkardım...” Biraz duraladıktan sonra devam etti:

“Anneciğim, tam dokuz tane mühür vardı üstlerinde...”

Kristin ellerini çocuğun omuzlarına kadar çıkardı, onun gözlerinin ta içine baktı:

“Gaute, evladım, dedi, baban sana önemli şeyler vermiş olmalı. İçine ferahlık gelsin diye bu sırrı muhakkak birine söylemek istiyorsan, yalnız bana söyle bunu, başka kimseye söyleme, emi?..

Ama, hiç kimseye bir şey söylemezsen çok iyi olur, yavrum.”

Altın sansı parlak saçlarıyla, iri gözleriyle, dolgun, sert, kırmızı dudaklarıyla bu yüz, nasıl da şimdi babasınıninkine benziyordu!

Gaute başıyla “evet” diye bir işaret yaptı. Sonra bir kolunu annesinin boynuna doladı. Kristin tatlı tatlı içi ezilerek fark etti ki artık başını oğlunun küçük göğsüne dayayabilmektedir.

Gaute o kadar büyümüştü ki ayakta durduğu, annesi de oturduğu zaman Kristin’in başı tam Gaute’nin kalbinin biraz yukarısına gelmekteydi. Kristin ilk defa çocuğun göğsüne kendi başını dayadı.

Gaute devam etti:

“İsak evde yalnızdı. Elimdekileri ona göstermedim. Yalnız ‘Bazı şeyleri yakacağım da’ dedim. Onun üzerine, atını eyerlemeye gitmeden ocakta büyük bir ateş yaktı.”

Kristin: “Aferin, evladım,” dedi.

Sonra Gaute annesini bıraktı. Çocukça bir korku ve hayret dolu bir sesle sordu:

“Anne, herkes ne diyor, biliyor musun?... Diyorlar ki babam Kral olmak istemiş...”

Kristin gülümseyerek cevap verdi:

“Saçma bir dedikodu bu, yavrum...”

Çocuk ciddi, mağrur bir eda ile: “Ama babam o kadar yüksek aileden ki Kral olmayı pekâlâ da isteyebilir,” dedi. “Hem, babama Krallık birçok kimseden daha çok yaraşır...”

Kristin: “Sus!” dedi. Tekrar çocuğun elini tuttu: “Gau-te’ciğim, dedi, madem ki baban sana bu kadar büyük güven gösterdi, sen de hepimiz de dilimizi tutmalıyız. Ancak konuşma zamanı geldiğini anladığımız, nasıl konuşmamız gerektiğini bildiğimiz zaman ağzımızı açmalıyız. Ben yann Nidaros’a gideceğim. Babanla baş başa konuşmak imkânını bulursam: ‘Gaute senin bütün istediklerini yaptı’ diyeceğim ona...”

Çocuk: “Beni de götür, anne, n’olur...” diye yalvardı.

“Yo Gaute! Herkes seni her şeyden habersiz bir çocuk sanmalı. Hep oyun oyna, evde mümkün olduğu kadar neşeli görünmeye çalış. Babana yapacağın en büyük iyilik işte budur, anladın mı evladım?”

Naakkve ile Björgulf ağır ağır tepeye çıkıyorlardı. Küçücüküler ama düşünceli, heyecanlı bir hâlleri vardı.

Kristin kendi kendine: “Bunlar daha iyiden iyiye çocuk, diyordu, çünkü biraz tasalanınca hemen annelerinin yanına sığınıyorlar. Ama erkeklik çağına da epey yaklaşmış sayılırlar: Çünkü imkân bulurlarsa annelerini avutmaya, korumaya çalışacaklar.”

Ellerini çocuklarına uzattı ama ikisi de fazla bir şey söylemediler.

Biraz sonra hep birden tepeden indiler. Kristin ellerini, büyük oğullarının omuzlarına koymuştu.

Bir ara sordu:

“Niye bakıyorsun öyle yüzüme, Naakkve?”

Çocuk kızarıp başını çevirdi, hiç cevap vermedi.

Naakkve o zamana kadar annesinin vücutça nasıl olduğuna hiç dikkat etmemişti. Yıllardan beri babasını öbür erkeklerle kıyaslamaya alışmıştı: Babası daha yakışıklıydı. Onda, daha çok, lider bir adam edası vardı. Annesi ise sadece dünyaya yeni yeni çocuklar getiren bir anneydi. Bu çocuklar kadınların ellerinde büyüyerek kardeşler topluluğunun hayatına, kavgalarına, arkadaşlığına katılıyorlardı.

Annesi eli açık, daima vermeye hazır bir kadındı, hemen hemen bütün kötü şeylere bir çare buluyordu. Ocaktaki ateş neyse bu çiftlikte de annesi oydu. Husaby toprakları nasıl yıllık mahsulü taşıyorlarsa, annesi de bu aile yuvasındaki hayatı kendi içinde taşımaktaydı. Ahır nasıl ineklerle öküzlerin, atların kokusunu taşırsa;

evlerindeki hayat, sıcaklık da annesinin kokusunu taşı-maktaydı. Naakkve annesini hiçbir zaman başka kadın-larla kıyaslamayı aklından geçirmemişti...

Ama, bu akşam birdenbire bir şeyin farkına varıver-mişti:

Annesi mağrur, edalı, güzel bir kadındı. Keten baş örtüsünün altında geniş, beyaz alınlı, kaşlannın sakın kemerleri altında mavi gözlü, iri göğüslü, eli ayağı düz-gün bir kadındı o. Vücudunun belden yukarısı, bir kılıcın ağzı gibi dimdikti.

Yalnız, annesi ona: “Niye bakıyorsun öyle yüzüme, Naakkve?” dediği zaman bunları nasıl söyleyebilirdi annesine?

Onun için, yüzü kıpkırmızı olduğu hâlde, sessiz sessiz yürüyor, annesinin bir elini de ensesinin üzerinde hisse-di-yordu.

Gaute de Björgulf'un peşi sıra yürüyordu. Eliyle anne-sinin kuşağını tutmuştu. Gaute ikide bir ayağına basıyor diye, Björgulf söylenmeye başladı. Derken itişmeye, bir-birlerine dirsek vurmaya başladılar.

Anneleriyse, ciddi yüzünden bir gülümseme geçer-ken, onları susturup kavgalarını yatıştırdı: Evet, evet, oğulları çocuktular henüz...

Kristin'in gözüne bütün gece uyku girmediydi. Munan göğsünün üzerinde uyuyordu. Lavrans da annesiyle duvar arasına yatmıştı.

Genç kadın, kocasının durumu hakkında bir fikir edin-meye çalışıyordu.

Bu işin pek de tehlikeli olabileceğini sanmıyordu. Eski Başyargıç Erling'le Kral'ın yeğenleri Jon'la Sigurd da vatana, Kral'a ihanet suçundan kovuşturmaya uğramış-lardı; öyleyken, eskisi kadar gözde olmamakla beraber yine de hepsinin işleri tıkrındaydı. Kimse, onların kolları-na bile dokunamamıştı.

Erlend de Düşes Ingebjörg'e hizmet etmek isterken bazı kanunsuz işler yapmış olmalıydı. Son yıllarda bu yüksek hısmıyla dostça münasebetlerde bulunmuştu şüphesiz. Hatta Erlend'in ona bir iki defa kanuna aykırı şekilde yardımlarda bulunduğunu, bu yardımların gizli tutulması gerektiğini Kristin biliyordu. Bu işin üstünden beş yıl geçmişti. Erlend o sıralarda Düşes'i görmeye Danimarka'ya gitmişti.

Düşes Ingebjörg'ün işini Erling ele almıştı. Düşesin Norveç' teki emlakini ona geri verdirmek istiyordu. Yalnız, Kral'la arası açıldıktan sonra Erling belki Düşes'e Erlend'i tavsiye etmiş, ya da Düşes'in kendisi babasının yeğenlerine doğrudan doğruya müracaat etmiş olabilir-di. Erlend belki de bu işlerle uğraşırken bazı dikkatsizlikler yapmış olabilirdi...

Yalnız, Kristin Sundbu'daki kendi hısımlarının, yani dayısı Trond'un oğullarının nasıl olup da bu işe kanştıklarına akıl erdiremiyordu.

Fakat, eğer Erlend bu işte biraz fazlaca işgüzârlık göstererek Kral'ın da annesi olan Düşes'e hizmet etmekten ileri gitmediyse, bu işin sonunda Kral'la barışıp anlaşacağı muhakkaktı.

Vatana, Kral'a ihanet... Bundan, daha önce bahsedildiğini de duymuştu. Mesela babasının gençliğinde, evlerinde hep Audun adlı bir adamın sözü geçerdi. Bu Audun, o zamanki Kral Haakon'un bütün askerlerini Fransa Kral'ına satmıştı. Bin iki yüz harp teknesi donatıp Fransa Kralı'nın yardımına gitmeyi vadetmişti ona. Buna karşılık Fransa Kralı'ndan yedi ton altın alacaktı.

Yalnız, Audun'un neden dar ağacına asılıp idam edildiği Norveç halkına hiçbir zaman açıkça anlatılmamıştı. Kristin'in babası bu işlerden bahsedilmesini sevmezdi. Hatta çiftliğinde, Audun hakkındaki şarkıların söylenmesini bile yasak etmişti.

Sonra Audun'un oğlu memleketten gitmişti. Gidip Fransa Kralı'nın hizmetine girdiği söyleniyordu. Aalhus şövalyesinin torunları olan Gyrid ile Signe'yi ise

büyük babalarının seyisi alıp idam yerinden çok uzaklara götürmüştü. Bunlar memleketin dağlık bir bölgesinde yoksul köylü kadınlar gibi ömür sürmekteydiler.

Bereket versin Erlend'le Kristin'in kızları olmamıştı. Yalnız Kristin bu gibi şeyleri düşünmek bile istemiyordu. Erlend'in işinin, eski Başyargıç Erling'in ya da Kral'ın yeğenleri Jon ile Sigurd'un işlerinden daha kötü bir hâl çaresine bağlanabileceğini akli hiç almıyordu...

Şimdi Kristin de Husaby'nin, bütün Norveç'in en güzel çiftliği olduğuna inanmış bulunmaktaydı...

Gidip Sunniva'nın kocası, Kral'ın da haznedarı olan Herr Baard'ı bulmaya karar verdi.

Haznedar Kristin'e daima iyi davranmıştı. Sonra vaktiyle Yargıç Olaf da iyi davranmıştı ona. Yalnız, Nidaros'taki ev yüzünden çıkan davada Yargıç Olaf aleyhte karar verdi diye Erlend öyle işler yapmıştı ki... Sonra Olaf, Erlend'in Margret'i ayarttı diye elini kestiği Haakon'un karısının vaf-tiz babasıydı. Bu iş de ona pek dokunmuştu!

Erlend'in de Kristin'in de kalabalık bir aileleri vardı ama hiç yakın hısımları yoktu. Munan Baardsön'ün yıldızı kararmıştı artık. Ringerike'de kendisine vazife verildiği zaman birtakım yolsuzluklar yapmıştı.

Sonra, bir alay çocuğu vardı. Bunların hepsinin ilerisini sağlama bağlamaya uğraşıyordu. (Munan'ın kendi karısından dört, metreslerinden de beş çocuğu olmuştu). Ayrıca karısı Fru Katrine'nin ölümüne de çok üzül-müştü.

Herr Baard'la Fru Aashild'in de çocukları vardı. Yalnız, bu çocukların bir kısmı memleketin uzak bölgelerinde, bir kısmı da İsveç'te oturuyorlar, Erlend'i az tanıyorlardı. Hem zaten Herr Baard'ın ölümünden beri Erlend bu aileyle dostluğu pek ileri götürmemişti.

Kristin'e gelince; onun da baba tarafından hısmı olarak yalnız üvey amcasının oğlu Ketil, bir de yine üvey amcasının büyük kızıyla evlenmiş olan Sigurd vardı. Amcasının ortanca kızı dul kalmış, en küçük kızı ise manastıra girmişti. Kristin'in Sundbu'daki erkek hısımlarının dördü de bu işe karışmış görünmekteydiler.

Erlend'in en yakın akrabası, kardeşi Gunnulf'tu. Kristin'in en yakın akrabası ise, kız kardeşiyle evlendikten sonra, Simon olmuştu.

O sırada küçük Munan uyandı, ağlamaya başladı. Kristin yatakta dönüp çocuğu da öbür yana geçirdi.

İşler bu kadar karışıkken çocuğu Nidaros'a götürmezdi. Belki de yavrucağı bu gece son defa koynuna alıyordu! Hâbuki böyle minimini bir oğlanı koynuna almak ne hoş şeydi!..

Ya Erlend'in hayatı tehlikedeyse!.. Tanrı da biliyordu ki ona ihsan ettiği bu yavrular yüzünden bir tek gün sabırsızlık göstermemiş, ona bir tek defa isyan etmemişti. Yoksa, süt kokan böyle minik bir ağızdan son defa mı öpüyordu?

5

Kristin şehre geldiğinin ertesi akşamı Kinal Sarayı'na gitti. Etrafındaki birçok taş binaya bakarken: "Erlend'i ne yaptılar burada acaba?" diyordu.

Zihnini en çok kurcalayan, Erlend'in ne hâlde bulunduğu değil de bu işlerin içyüzüydü. Yalnız, haznedarı aradığı zaman, onun şehirde olmadığını, seyahate çıktığını söylediler.

Yakıcı bir güneş altında gemiyle yaptığı uzun yolculuktan sonra gözleri yanıyordu. Şişen göğsünde biriken sütler ise memelerine ağnlar veriyordu. Evdeki hizmetçilerle uşaklar yatmış oldukları için Kristin bütün gece uymadı, odada bir aşağı, bir yukarı dolaştı durdu.

Ertesi sabah kendi uşağı Haldor'u saraya gönderdi. Haldor dönüp geldiği zaman üzgün, bitkin bir hâli vardı... Amcası Ulf da Holm Manastırı'na gitmek üzere hazırlanırken, fiyordda tutuklanmıştı. Haznedar ise hâlâ seyahatten dönmemişti.

Bu haber de Kristin'i pek korkuttu. Ulf geçen yıl Husaby'de kalmamış, bölge yargıcı olan Erlend'in yardımcısı sıfatıyla Skjolvikstad'da oturmuştu. Bu kadar insanın karıştığı bu mesele, ne biçim bir işti böyle?

Kristin'in aklına kötü kötü şeyler geliyordu, uykusuz geçirdiği o geceden sonra çok rahatsız, çok yorgundu.

Üçüncü günün sabahında Haznedar Herr Baard hâlâ seyahatten dönmemişti. Kristin'in kocasına yollamak istediği bir haber de ona kadar ulaşamamıştı.

Bir ara gidip manastırda kayını Gunnulf'u bulmayı düşündü ama cesaret edemedi. Evlerinin büyük odasında yan kapalı gözlerle durmadan dolaşıyor, dolaşıyordu.

Zaman zaman uykusu gelir gibi oluyordu ama yatağa uzanır uzanmaz öyle bir korkuya tutuluyor, öyle rahatsızlanıyordu ki hemen uyanıp kalkıyor, yine yürümeye başlıyordu.

Saat öğleden sonra tam üçü geçmişti ki kayını Gunnulf onu görmeye geldi.

Kristin ona doğru koştu:

"Erlend'i gördün mü, Gunnulf?" diye sardı. "Suçu neymiş?"

"İnan ki, Kristin, haberler kötü. Erlend'in yanına kimseyi sokmuyorlar. Hele biz keşişleri, hiç. Rahip Olaf'ın da Erlend'in tasarılanndan haberi olduğunu sanıyorlar. Olaf manastırdan ödünç para almış. Bütün rahipler yemin ediyorlar: 'Biz manastırın mühürünü basarken, onun bu parayı ne yapacağını bilmiyorduk' diyorlar. Olaf'ın kendisi ise hiçbir izahta bulunmak istemiyor..."

"Peki ama, ne var? Yoksa Düşes İngebjörg mü sürükledi Erlend'i bu işe?"

Gunnulf cevap verdi:

"Ama, görünüşe göre, asıl onlar Düşes'in yardımını elde etmek için onun üzerinde büyük baskı yapmışlar. Erlend'in baharda dostlarıyla bir olup Düşes'e yolladığı mektubun müsveddesini birisi görmüş. Bu mektup ellerine geçmiş değil şüphesiz, ama Düşes'i tehdit edip mektubu elde edebilirler. Mektubun müsveddesini de bulmuş değiller, ama Düşes'in verdiği cevaptan ve Borgar'ın üzerinde buldukları Aage'nin mektubundan,

Erlend'in ve onun bu işteki arkadaşlarının Düşes'e öyle bir mektup yolladıkları anlaşılıyordu. Şurası açıkça anlaşılıyor ki Düşes, küçük oğlu Haakon'u Norveç'e göndermekten çekinmişti. Ama ona şöyle demişler: "Bu işler nasıl sona ererse ersin, Kral Magnus çocuğa hiçbir kötülük yapamaz. Alt tarafı Haakon onun kardeşidir. Eğer Norveç tahtına çıkamazsa durumu eskiden neyse yine öyle olacaktır. Yalnız, bu adamlar onu muhakkak tahta çıkarmak için mallarını da canlarını da fedaya hazırlamış."

Kristin uzun müddet sustu.

Sonunda: "Anlıyorum," dedi, "iş sandığımdan daha önemliymiş. Hatta Kral'la Herr Erling ve Jon ile Sigurd arasındaki işten de daha önemliymiş..."

Gunnulf boğuk bir sesle: "Evet," dedi, "Erlend'le Haf-tor deniz yoluyla Björgvin'e gitmeyi tasarlamışlar. Ama sonradan Kalundborg'a gidecekler, küçük Prens Haakon'u alıp Norveç'e getireceklermiş. O sırada da Kral Magnus memleket dışında bulunacağından anlıyorsun ya?.."

Gunnulf biraz sonra da ilave etti:

"Yakında yüz yıl olacak... Norveç büyüklerinden biri daha böyle bir işe girişmiş, Kral'ın bir düşmanını tahta çıkarmayı denemişti..."

Kristin gözlerini hayretle açmıştı, ama, Gunnulf onun yüzünü göremiyordu.

Genç kadın biraz sonra düşünceli düşünceli: "Evet," dedi, "son defa böyle bir tehlikeyi göze alanlar, Erlend'le senin dedelerinizdi... Ama, o sefer benim Gjesling ailesinden olan dedelerim Kral Skule'nin tarafını tutmuşlardı."

O sırada gözleri, Gunnulf'un merakla parıldayan gözlerine ilişti. Ateşli bir eda ile devam etti:

"Gunnulf, ben aciz bir kadını. Kocam birtakım adamlarla böyle işler konuşurken kulak bile kabartmadım.

Kendisi bana böyle şeylerden bahsetmek istediği zamanlar ise dinlemiyordum onu. Hem, Tanrı da bilir ya, bu önemli konuları anlamaya gücüm yetmiyordu.

Ama, ne kadar aklı kısa olursam olayım, ev idaresiyle çocuk bakımından başka şeye aklım ne kadar ermezse ermesin, şunu iyi biliyorum ki bu işin ta Kral'a kadar aksedip sonra tekrar bizim memlekette patlak vermesi için çok zaman lazımdı.

Sonra, bir şeyi daha anladım: Benim çocukluğum sıralarında, yani memleketin başında ihtiyar Kral Haa-kon'un bulunduğu devirlerde halkın yaşama şartları bugünküne göre çok daha iyiydi. Kocam..."

Sözünün burasında Kristin çabuk çabuk, titrek titrek birkaç defa soluk aldı. "Kocam çok büyük bir işe girişmiş, bu memleketin ileri gelenlerinden hiçbiri böyle bir işe girişemez. Bunu anlıyorum şimdi..."

Gunnulf ellerini kavuşturdu. Sesi bir mırıltı hâlini aldı:

"Burası doğru, dedi, çok büyük bir işti bu. Birçokları da Erlend'in bunu suya düşürmesinden ötürü ona dehşetle kızıyorlar..."

Kristin bir çığlık kopararak ayağa kalktı. Yaptığı bu ani hareket yüzünden memelerinde, kollarında hissettiği ağrı, bütün vücudunu ter içinde bıraktı.

Haşın ve ateşli bir tavırla: "Suçlu olan Erlend değil." diye bağırdı. "Asıl suçlu olanlar, onu bu işe sürükleyenlerdir... İşte onun felaketine bu sebep oldu..."

Birdenbire ellerini önündeki iskemleye dayayıp diz çöktü. Ateş gibi yanan, umutsuzluk dolu yüzünü kaynağına çevirdi:

"Bak, Gunnulf, dedi, ben onun on üç yıllık karısıyım, sen de kardeşisin. Erlend'in hapiste, hayatının da belki tehlikede olduğu böyle bir anda ona yüklenmemiz doğru olmaz..."

Gunnulf'un yüz çizgileri titriyordu. Diz çökmüş duran genç kadına baktı:

“Tanrı Erlend’i sana bağışlasın, Kristin,” diye dua etti.

Zayıf ellerini ovuşturuyordu. “Tanrı Erlend’in hayatını da bağışlasın. Sonra ona öyle hayat şartları versin ki kocana gösterdiğin bağlılıktan ötürü o da seni mükâfalandırmak imkânını bulsun.

Tanrı bu felaketi senin, çocuklarının başından uzaklaştırsın...”

Kristin hâlâ diz üstü durduğu hâlde doğruldu; kayının gözlerinin ta içine baktı:

“Böyle konuşma, Gunnulf,” dedi. “Benim, Erlend’in işleriyle uğraşmam iyi olmadı. Erlend hakkında en ağır hükmü veren sen oldun: Sen ki onun vazgeçilmezi, Tanrı’nın bir hizmetkânydın!” Gunnulf’un solgun yüzü daha da sararmıştı:

“Ben hiçbir zaman Erlend hakkında onun hak ettiğinden daha sert hükümler vermedim ki,” dedi. “Dünyada ondan fazla sevdiğim tek insan yoktur. İşte bunun içindir ki Erlend sana karşı fena davrandığı zaman o değil ben suç işlemiş, bunun vebalini o değil ben çekecekmişim gibi oluyordum.

Sonra ortada Husaby Çiftliği var. Erlend aynı zamanda benim de olan soyumuzu tek başına devam ettirecektir. Babandan kalan mirasın büyük kısmını ben ona bıraktım. Sonra senin çocukların benim en yakın kan hısımlarımdır...”

Kristin: “Bir kere, Erlend bana karşı fena davranmış değil” dedi. “Çünkü benim de ondan kalır yerim yok ki!”

Gunnulf da genç kadınla aynı anda ayağa kalkmıştı. Gitmek için kapıya doğruldu.

Kristin onu elinden yakaladı:

“Yok, yok, Gunnulf, dedi, beni bırakıp gitme böyle.

Ben senden iyilik gördüm. Öğütlerinle beni hep doğru yola sevk ettin. Sonra, bana Erlend’in lehinde de konuştun. Erlend’i sevdiğini, ailenin şerefi saadeti için konuşmakta olduğunu biliyordum.

Ama Erlend'den sert bir eda ile bahsetme. Kul kusursuz olmaz. Hangimizin kusuru yok ki? Babam Erlend'i severdi. Çocuklar da babalannı seviyorlar. O bana rahat, şerefli bir hayat sağladı.

Evet, Husaby güzel yer. Oradan ayrılmadan önceki son akşam, öyle güzeldi ki... Güneşin batışı çok ihtişamlıydı. Erlend'le ben orada çok güzel, çok tatlı günler geçirdik. Ne olursa olsun o benim kocamdır, ben de... ben de onu seviyorum..."

Gunnulf artık bırakmaz olduğu bastonuna iki eliyle dayanarak: "Kristin, dedi, batan güneşin kızılığıyla... şimdi yüreğinde hatıraları yaşayan sevginin üzerine hiçbir şey kurma. Şimdi sen kocanın hayatı için tasa duymaktasın. Tanrı yardımcın olsun, Kristin. Kocanın başına gelen bu felakete dayanmak kuvvetini versin sana..."

Kristin: "Ben de bundan başka şey yapmıyorum ki, görüyorsun..." dedi.

Gunnulf hep o solgun, titrek hâliyle başını elleri arasına aldı:

"Eve gidip de bakayım bir," dedi. "Orada kafamı daha iyi toparlayabilirim. Erlend için de senin için de ne yapabilirim, bir düşüneyim. Tanrı kurtarsın onu bu badireden. Kristin, sanma ki Erlend'i sevmiyorum ben..."

Yalnız, Gunnulf çıkıp gittikten sonra Kristin işlerin daha da sarpa sardığını hisseder gibi oldu. Hâlâ odada ellerini kavuşturup ovuşturarak, hafif iniltiyle çıkararak bir sağa, bir sola dolaşıyordu. Hizmetçilerden hiçbirinin yanına gelmesine izin vermedi.

Gece geç vakit avluya birtakım atlılar girdiler. Evin kapısı açıldı. Sirtında yol paltosuyla içeriye iri yarı bir adam daldı. Kılıcını sürüyüp mahmuzlarını şıkırdatarak Kristin'e doğru ilerledi.

Kristin eniştesi Simon'u karşısında görünce hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başlayıp ona doğru koştu. Simon onu kucaklayıp bağrına bastığı zaman da acı bir çığlık kopardı.

Simon onu bıraktı.

Kristin elleri Simon'un omuzlarına, alını da göğsüne dayalı olduğu hâlde, durdu. Hiç durmadan hıçkırıyordu.

Simon onu yavaşça belinden tuttu:

"Tann aşkına ağlama böyle, Kristin!" dedi.

Sert, ılık sesinde, üstünden çıkan canlı erkek kokusunda bile bir çeşit güvenlik edası vardı. Bu koku terden, yolların tozundan, attan, meşin paltodan gelmekteydi.

"Tanrı aşkına kendine hâkim ol, diye devam etti, ümidi, cesaretini kaybetmen için vakit daha çok erken. Bir çare bulunur elbet, merak etme!"

Kristin çabucak kendini toparladı:

"Kusura bakma dedi. "Pek acınacak bir hâldeyim. En küçük oğlumu emzirirken birden yola çıkıverdim de ondan..."

Simon bu son üç gün içinde onun başına gelenleri öğrendi. Sonra Kristin'in hizmetçisini çağırdı:

"Bak, kızım, dedi, hanımın çocuğunu emziremediği için çok rahatsız. Onun bu hâline çare bulacak bir kadın yok mu buralarda?"

Aksi gibi hizmetçi, toy bir genç kızdı. Erlend'in evinde bekçilik eden adamın ise kansı ölmüş, adamcağız iki yetişkin, evlenmemiş kıızıyla baş başa kalmıştı.

Bunun üzerine Simon şehre adam gönderip bir kadın hekim çağırttı.

Kristin'e de: "Sen git yat biraz, sancıların azıcık geçince ben gelir konuşurum seninle..." dedi.

Kadın hekimin geleceğini beklerlerken Simon'la uşağı bitişik odada yemek yediler.

Beri yandan da Simon, yandaki odada soyunmakta olan Kristin' le konuşuyordu:

"Sundbu'da olup bitenleri duyar duymaz ben bir yandan, Ramborg öbür yandan yola çıktık. İvar'la Borgar'ın kanlarını yalnız bırakmıyalım dedik. İvar'ı Mjös Kalesi'ne götürmüşler, Baavard'ı da, memleketten ayrılmayacağına dair kendisinden söz aldıktan sonra, serbest bırakmışlardı.

Borgar'la Guttorm'un kaçtıklarını söylüyorlardı. Jon havadis almak için Raumsdal'a gitmişti, buraya da bir haber yollayacaktı. Ben Husaby'ye öğle üzeri vardım ama çok kalmadım. Çocukların hepsi iyiler. Yalnız Nakkve ile Björgulf: 'Enişte, nolur bizi de götür!' diye çok yalvardılar."

Akşam geç vakit Simon Kristin'in yatağının kenarına oturduğu zaman genç kadın huzura, rahata kavuşmuştu. Büyük acılardan sonra gelen o tatlı yorgunluğa kendini bırakmış, eniştesinin şişman, esmer yüzüne, insanın içine işleyen gözlerine bakıyordu. Simon'un gelmesi onun için büyük bir manevi destek olmuştu. İşin teferruatını öğrendiği zaman ciddileşti ama yine de Kristin'e ferahlatıcı sözler söyledi.

Kristin'in gözü bir ara Simon'un belinde taşıdığı geyik derisinden kemere ilişti. Kemerin yassı bakırdan, gümüş kaplama bir tokası vardı. Üzerinde "Ave Maria" kelimelelerinin ilk harfleri olan A ile M görölüyordu. Kemerde ayrıca yaldızlı gümüş kakmalı, kabzası iri necef taşlarıyla süslü bir hançerle eski püskü bir sofraya bıçağı da asılıydı. Bu bıçağın boynuzdan sapı çatlamış olduğu için ince bakır telle tutturulmuştu. Ta Kristin'in çocukluğundan beri babası Lavrans bunları belinde taşırdı.

Kristin Simon'un bunları ne şartlar altında ele geçirdiğini hatırlıyordu. Lavrans ölümünden biraz önce damadına tören günleri taktığı yaldızlı kemerini vermek istemişti:

"Ayrıca gümüş de veririm sana, kemerin üzerine istediğin kadar toka yaptırırsın..." demişti.

Hâlbuki Simon ille bu kemeri istemiş, Lavrans da: "Karışmam, zararlı çıkarsın sonra..." demişti.

Ama, Simon: "Hiç olmazsa şu hançer para eder ya..." deyince kaynanası Ragnfrid gülümsemişti:

"Bıçağı unutma ha..." demişti. "O da çok para eder..."

O zaman odadakilerin hepsi birden gülüşmüşlerdi:

“Evet, evet, demişlerdi, hepsi bir yana, bıçağı elden kaçıрма!”

Bu bıçak yüzünden babasıyla annesi hep kavga ederlerdi: Ragnfrid, bu eski, külüstür bıçağı Tanrı'nın her günü kocasının belinde görmekten utanıyordu âdeta...

Lavrans her seferinde: “Nafile nefes tüketme, kancığım, diyordu, imkânı yok ayıramazsın beni sevgili bıçağımdan...”

Sonra da ilave ediyordu:

“Hem, ne istiyorsun bu bıçaktan yahu? Onu hiç sana çektim mi ki? Sonra, öyle kesindir ki suyu bile keser o!”

Kristin yavaşça: “Bu bıçak benim, olsun isterdim...” dedi.

Simon cevap verdi:

“Evet, biliyorum. Ama, benim olduğu için o kadar memnunum ki! Dünyanın parasını verseler yine de satmam onu.”

Sonra, gülerek Kristin'in bileğini yakaladı. Bıçağı onun elinden aldı. Simon'un tombul, ufak tefek, ılık kuru elleri vardı. İnsana tatlı tatlı değiyordu bu eller.

Biraz sonra da Kristin'e: “Tanrı rahatlık versin,” dedi, ışığı alıp büyük odaya geçti.

Kristin onun dua etmek için diz çöktüğünü, çizmelerini çıkardığını duydu. Biraz sonra da vücudunun bütün ağırlığıyla yatağa girdiğini işitti. Sonra derin, tatlı bir uykuya daldı.

Ertesi gün çok geç uyandı.

Simon çikalı birkaç saat olmuştu.

Uşaklar: “Giderken, hanım evde otursun, merak etmesin, dedi,” dediler.

Simon ancak öğleden sonra saat üçte döndü.

Kapıdan girer girmez: “Erlend'den selam getirdim sana, Kristin,” dedi. “Konuşabildim onunla.”

O anda Kristin'in yüzünün nasıl kaygı dolu bir şefkatle canlanıp gençleştiğini, tatlılaştığını gördü. Sonra devam etti:

"Pek fazla bir şey konuşamadık. Çünkü beni Erlend'in yanına götürən adam da odada kaldı. Görüşmeyi Yargıç Olaf'ın aracılığıyla yapabildim. Çünkü ölen karım Halfrid'in hısmıdır o. Erlend sana çok selam gönderdi. Çocukların da gözlerinden öpüyor. Hepinize dair bir yığın soru sordu. Ama, en çok: 'Gaute ne yapıyor?' dedi hep. Herhâlde birkaç güne kadar sana da izin verirler, gidip görürsün. Erlend çok sakın. Başına gelen işlerden hiç korkmuş görünmüyor."

Kristin: "Keşke ben de gelseydim seninle bugün, dedi, herhâlde görebilirdim onu."

Simon: "Pek sanmam," dedi. "Beni onunla konuşturdular ama yalnız olduğum için. Ama, senden önce birisi gidip gördü ya. Senin için onu görmek daha kolay olacaktır muhakkak. Erlend'i sarayın doğusundaki kulede bir odaya yerleştirmişler. Küçük bir oda ama derebeylerini hep buraya alırlarmış. Ulf'u zindana koymuşlar galiba. Haftor'a gelince, o başka bir odada olsa gerek."

Sonra da Kristin'in tahammül derecesine dikkat ederek, Simon bu iş hakkında şehirde söylenenleri de ihtiyatlı, ölçülü bir şekilde anlatmaya başladı. Meselenin mahiyetini Kristin'in de anlamakta olduğunu görünce, işin ciddi olduğunu ondan saklamadı:

"Konuştuğum herkes; Erlend arkasında derebeylerle onların adamlarından büyük bir kısmı olmadan böyle bir şeye cesaret edemez, etse bile bunu o kadar ileriye varıramaz, diyorlar, dedi. "Derebeylerin birçoğu işlerin gidişatından memnun olmadığına göre, Kral da onların elebaşısına karşı sert tedbirler almaktan çekinir. Bana öyle geliyor ki, Kral, Erlend'le barışma çarelerini araştırıyor olmalı."

Kristin alçak sesle sordu:

"Peki, eski Başyargıç Erling'in bu işlerdeki rolü ne?"

"Onu kimse doğru dürüst bilmiyor. Herkesi merak içinde."

Yalnız bir şey vardı ki Simon onu ne Kristin'e ne de konuştuğu başka kimselere söylemişti:

Erlend'in arkasında, ona bu kadar tehlikeli bir işte yardım için canlarını, mallarını tehlikeye atmak üzere söz vermiş birçok kimse bulunacağına Simon ihtimal vermiyordu. Hem bu adamlar Erlend'i başlarına reis seçmeye pek yanaşmazlardı. Çünkü bütün öbür derebeyleri, Erlend'e fazla güvenilemeyeceğini biliyorlardı.

Gerçekten Erlend, Düşes İngebjörg'ün, onun tahta hak iddia eden oğlunun hismiydi. Son yıllarda sözü geçerliği artmış, iyice tanınmıştı. Savaş işlerinde tecrübesiz sayılmazdı; sonra, peşine taktığı askerleri davasına inandırmayı, onları kumanda etmeyi bilirdi.

Erlend, gerçi hayatı boyunca yanlış işler yapmamış değildi ama, sırası gelince akıllı uslu, uygun, ölçülü şekilde konuşmasını bilirdi. Bütün bunlar, vaktiyle başına gelenlerin onu zamanla ihtiyatlı yaptığı düşüncesini uyandırıyordu.

Simon'a göre işler şöyle cereyan etmiş olmalıydı: Ötekiler Erlend'in tasarılarını öğrenince onu ileriye atmışlardı. Yalnız, onların, bütün işi Erlend'in omuzlarına yıkıp da kendileri ortadan çekilecek kadar sağlam sözleşmelere girişmiş olduklarını pek sanmıyordu.

Simon Erlend'in de bu cüretinin cezasını çekeceğini anlamışa benzediğini görmüştü.

Gülümseyerek: "Ne yapalım, diyordu, bir çare bulacağız bu işlere..."

Zaten yabancı bir kimsenin yanında da pek fazla konuşmak istememişti.

Yalnız, Simon'un asıl şaştığı şey, bacanağıyla yaptığı konuşmanın onu bu kadar heyecanlandırmış olmasıydı. Erlend'in hâli gözünün önüne geliyordu.

Kuledeki odası daracıktı. Erlend onu yatağının üstüne oturtmuştu. Bu yatak bir duvardan öbürüne dayanıyor, odanın yarısını kaplamış bulunuyordu.

Erlend çok sakindi. Gözlerinde korkudan da, umuttan da eser yoktu... Başındaki türlü türlü kadın maceralarını tasfiye ettikten sonra kuvvetli, sakin, erkekçe bir eda edinmişti.

Ne var ki, daha tatbik edilmeden suya düşen bu cüretli tasanları yapmaya Erlend'i yine kadınlar, yine aşk sevk etmişti. Yalnız o, bunları düşünür görünmüyordu. En tehlikeli bir karara girişip de kaybetmiş, bunun sonuçlarına da mertçe, erkekçe katlanmayı göze almış bir adam hâli vardı onda...

Bacanağını görünce duyduğu minneti nasıl da hayretle, neşeyle belirtmişti.

Simon ona: "Beraberce kaynatamızın baş ucunda durup beklediğimiz geceyi hatırlıyorsun, değil mi, Erlend?" diye sormuştu. "Biz el ele vermiştik. Lavrans da kendi elini bizimkilerin üstüne koymuştu. Bundan sonra hep kardeş olacağımızı hem ona hem de birbirimize vadetmiştik."

O zaman Erlend'in yüzünde bir gülümseyiş belirmişti:

"Evet, dedi, ama kaynatam senin, benim yardımımıza hiç muhtaç olmayacağını düşünüyordu herhâlde."

Simon: "Hayır, dedi, o benim sana değil de, senin bana yardım edebileceğimi düşünmüş olmalı." Erlend de cevap vermişti:

"Lavrans sağduyu sahibi, akıllı bir adamdı. Şaşacaksın ama seni de seviyordu, biliyorum bunu."

O zaman Simon şöyle düşünmüştü:

"Acayip şey ama, doğru bu,"

Şu Erlend'de şeytan tüyü mü vardı ne? Simon onun hakkında bir alay şey biliyordu. Sonra bacanağı kendisine birçok iş yapmıştı, öyleyken Simon yine de ona sevgi duymaktan kendini alamıyordu.

Sonra, Erlend Kristin'den haber sormuştu.

Simon: "Geldiğim zaman onu hasta buldum." demişti. "Senin için de çok meraklanıyordu. Ama, Yargıç Olaf'tan söz aldım: Haznedar Baard dönünce ona söyleyecek. Kristin'in gelip seni görmesi için izin alacak."

Erlend âdeta korkmuş: “Aman, demişti, sakın sıhhati düzelmeden gelmesin buraya!” Sonra da sakallan uzamış, yüzü, kız gibi kıpkırmızı olmuştu. “Tek korktuğum şey onun beni ziyareti, Simon. Bana öyle geliyor ki onu görmeyi içim götürmeyecek.”

Biraz sonra yine sakinleşmişti:

“Biliyorum; demişti, Kristin bu yıl dul kalırsa sen onu yalnız bırakmazsın. Sonra, Lavrans’tan kalan mirasla Kristin de çocuklar da aç yoksul kalmazlar. Gidip Jörund’a yerleştiği zaman sana da yakın olur”

Başyargıç Herr Ivar Ogmundssön, eylülün haftasında Nidaros’a geldi. Nordenfjeld dolaylarında, Kral’ın sadık tebaasından on iki kişilik bir jüri seçildi. Erlend Niklaussön’ü bunlar yargılayacaklardı. Başyargıcın kardeşi olan Finn Ögmundssön de savcılık görevini yerine getirecekti.

Yalnız, yaz aylarında bir hâdise olmuştu: Tevkif edilenlerden Haftor kendini öldürmüştü. Bu işi de her mahpusa yemek yerken kullansın diye bırakılan küçük bir bıçakla yapmıştı. Hapse girmek, Haftor’u deli gibi etmişti.

Erlend bu havadisi öğrendiği zaman Simon’a: “Eh, demişti, Haftor ağzından laf kaçırarak diye telaşlanmaya sebep kalmadı artık.”

Ama, yine de Haftor’un ölümüne çok üzülmüştü.

Simon yahut Kristin Erlend’in yanındayken, arada bir gardiyanın bir iş için dışarıya çıktığı oluyordu. İkisi de anlıyorlardı ki Erlend’in tek düşüncesi bu davadan suç ortaklarını ele vermeden sıyrılabilmekti. Zaten bir gün bunu Simon’a da açıkça söyledi.

Kendisiyle beraber bu suikastı hazırlayanlara: “Siz hiç merak etmeyin,” demişti. “İşleri öyle idare edeceğim ki mesele meydana çıkarsa ortada yalnız ben görüneceğim. Zaten şimdiye kadar bana güvenen hiç kimseye kalleşlik etmedim.”

Simon Erlend'e baktı. Berrak mavi gözlerinde hiçbir gölge yoktu. Bunu söylerken hakikatin ta kendisini söylediği besbelliydi.

Zaten Kral'ın adamları da, Möre'den Greip ve Torvard adlı iki kardeş bir yana, Erlend'in suç ortaklarından hiç kimseyi ele geçirememişlerdi.

Bunlar: "Erlend'in hiçbir kötü niyeti yoktu," dediler. "Yalnız, Düşes İngebjörg'ün oğlu genç Prens Haakon Norveç'te büyütölüp yetiştirilsin istiyordu. Düşes'e de bunu bildirmişti, o kadar. Sonra da baştakiler Kral Magnus'a, üvey kardeşine Norveç tahtını verirse bunun çok faydalı bir şey olacağını anlatacaklardı."

Borgar, Guttorm kardeşler ise hapsedildikleri Veöy Şatosu'ndan kaçmışlardı. Kimse bunların bu işi nasıl becerdiklerine akıl erdirememişti ama, herkes Borgar'ın bu işte bir kadından yardım gördüğünü sanmaktaydı. Çünkü Borgar oldukça yakışıklıydı, çapkın bir çocuktı.

Sundbu'dan tevkif edilenlerden İvar, hep Mjös Kalesi'nde hapis tutulmaktaydı. Haavard'a gelince; kardeşlerinin onu bu işlere pek karıştırmadıkları anlaşılmaktaydı.

Adalet Divanı Kral Sarayı'nda toplandığı sıralarda Başpiskopos da kendi sarayında bir kurul toplamıştı, Simon'un pek çok tanıdığı, dostu vardı. Onun için, Kristin'e havadis getirecek durumdaydı. Herkes Erlend'in sürgüne gönderileceği, malına mülküne Kral'ın el koyacağı düşüncesindeydi.

Erlend'in kendisi de böyle düşünüyordu. Cesaretini kaybetmemişti. Danimarka'ya sığınmayı tasarlıyordu. Norveç'teki durum dolayısıyla gözü pek, silah kullanmasını bilen bir adam için her zaman istikbal var demekti.

Sonra Düşes İngebjörg, Kristin'i bir hısım olarak muhakkak iyi karşılayacak, ona saygı göstermekte kusur etmeyecekti. Çocuklarla, Simon meşgul olacaktı ama, Erlend iki büyüğü yanında götürmeyi daha uygun buluyordu...

Bütün o günlerde Kristin şehirden bir gün bile ayrılmamıştı. Çocuklarını görmemişti. Yalnız, bir akşam

Naakkve ile Björgulf atla, yalnız başlarına eve gelmişlerdi. Anneleri onları birkaç gün yanında alıkoydu. Sonra da Rassvold'daki Fru Guana'nın evine gönderdi.

Bunun böyle olmasını Erlend istemişti. Hem zaten, Kristin de çocukların yanlarında kalmalarını istemiyordu. Akıllarına türlü türlü şeyler gelecekti. Annelerine bir alay soru soracaklar, o da onlara olup bitenleri anlatmaya çalışacaktı.

Hâlbuki Kristin Husaby'de geçirdiği evlilik yıllarıyla ilgili bütün düşünceleri, hatıraları zihninden uzaklaştırmaya çalışıyordu. O kadar dolgun geçmişti ki bu yıllar, şimdi ona büyük bir ferahlık veriyorlardı. Nitekim insan yüksek bir yerden denizdeki dalgalara da baksa, onları sakın gibi görmez mi? Zaten birbirlerini kovalayan dalgalar birliğin, ölmezliğin timsalidir. Hayat da Kristin'in ruhunda yıllar boyunca dalgalarını böyle birbiri ardına yuvarlayıp durmuştu.

Kristin yine gençlik yıllarındaki hâline benzer bir duruma düşmüş bulunuyordu. O zaman da Erlend'in olmaktan başka şey düşünmemiş, bu uğurda herkese, her şeye karşı durmuştu. Şimdi de Kral Sarayı'nda Erlend'in hapis yattığı odaya gidip yatağın kenarında kocasıyla yan yana durduğu, onunla sakın, soğukkanlı bir eda ile konuştuğu zaman, yine kocasını görmekten, ona bir an önce kavuşmaktan başka bir şey düşünmüyordu.

Bazen kısacık bir an yalnız kaldıkları oluyordu. O zaman birbirlerinin kollanna atılıyorlar, ateşli ateşli öpüşüp kucaklaşıyorlardı.

Kristin boş vakitlerinin büyük bir kısmını da kilisede dua etmekle geçiriyordu:

“Yüce Tanrım, sen kocamı kurtar. Onu bana, çocuklanma bağışla!” diye dua ediyordu.

Eylül sonlarına doğru Adalet Divanı toplanıp Husaby Derebeyi Erlend Niklaussön hakkındaki kararını bildirdi.

Divan Erlend'in Kral'a, memlekete, millete ihanet ettiği; halkı Kral'a karşı ayaklandırmak, Norveç'e yabancı bir ordunun askerlerini sokmak istediği sonucuna varmıştı.

Bütün bunlardan dolayı Erlend'i suçlu bulan Divan üyeleri, buna benzer işlerdeki örnekleri de göz önüne alarak, Erlend'i ihanetle suçladılar. Bunun ise idama kadar yolu vardı.

Oturumda bulunanlardan Herr Arne hemen Erlend'in evine gelip Simon'la Kristin'i buldu.

Erlend kendisine yorulan bu suçu reddetmeye kalkışmamış, neler tasarladığını da açık, kesin olarak anlatmıştı. Bütün amacı, Kral Magnus'un Norveç Krallığı'nı küçük üvey kardeşi Haakon'a vermesini sağlamaktan ibaretti.

Arne: "Erlend çok güzel konuştu," diyordu. "Kral bu son yıllarda Norveç'te pek az oturdu. Yetkilerini kullanacak, adaleti yerine getirecek temsilciler tayin etmekten hep kaçındı. Köylüler bu yüzden büyük güçlükler içinde kıvranıyorlar.

Sonra, Kral, Skanya'yı kendi topraklarına katmaya kalkıştı. Sözünü en çok dinlediği kimseler ise millet parasını har vurup harman savuran, bilgisiz, cahil kimselerdir. Halk bu yüzden nizama aykırı olarak fazla vergi vermekte, sefaletе düşmektedir. İstenilen parayı verdiği zaman da halk, kendisinden artık yeni yardımlar, olağan üstü paralar istenileceğinden emin olmamaktadır..

Sonra, Norveçli şövalyeler İsveçlilere göre daha az hakka, hürriyete sahip olduklarından, daima onlardan aşağı durumda bulunmaktadırlar. Bu şartlar altında da genç, toy Kral Magnus'un yalnız ve yalnız İsveç derebeylerini dinleyip onların söylediklerini yapmasına hiç şaşmamalı, çünkü İsveç şövalyeleri daha zengindir. Dolayısıyla, gerekirse Kral'ı silahlı adamlarıyla desteklemek bakımından elinde daha fazla imkân vardır."

Erlend şöyle devam etmişti:

"Ben de benim gibi düşünen arkadaşlarımla da milletin her sınıfının bu konuda ne düşündüğünü çok iyi biliyorduk.

Onun için, Krallık tahtına, ölen Kral Haakon'un çok yakın hısımları olan bir kimseyi aday gösterdiğimiz zaman, herkesin bizi tasvip edeceğini anlamaktaydık. İşte bunun içindir ki milletin birlik olarak Kral Magnus'u, üvey kardeşini tahta aday göstermeye zorlayacağı sonucuna vardık.

Genç Kral adayı, üvey kardeşi Kral Magnus'la sulh içinde, kardeşçe münasebetler kuracağına and içecek, Norveç'e eski millî sınırlarını yeniden kazandıracak, memlekette kanunlarla örf ve âdetleri eski geleneklere uygun olarak savunacak, köylüyle şehirlinin haklarını, hürriyetlerini koruyacak, Krallığa yabancıların girip sokulmalarını önleyecekti.

Biz bütün bu tasarladıklarımızı Kral Magnus'a barışçı yollarla bildirecektik. Hem zaten, kanunları çiğneyerek hüküm sürmeye kalkışan bir Kral'ı tahtından indirmeye Norveç'te köylülerin de derebeylerinin de hakkı vardır."

Ulf'un İskoçya'ya yaptığı yolculuk hakkında sorulan suale de Erlend şöyle cevap vermişti:

"Amacımız şuydu: Şayet genç Prens Haakon, Tanrı nasip eder de bu ülkeye Kral olursa, dış memleketlerin ona karşı dostluk göstermelerini sağlamaya çalışacaktık. Bütün bu işlere Norveçli olarak kanşanlar arasında, hapisteyken kendini öldüren Godöylü Haftor'la Sundbulu Trond'un oğulları olan üç delikanlı, bir de Hattenberg ailesinden Greip'le Torvald vardı."

Arne'ye göre, Erlend'in sözleri herkese pek dokunmuştu. Yalnız, Erlend sözlerinin sonunda kilise adamlarından da yardım umduklarını söylemiş, sonra Kral Magnus'un ilk gençlik yılları hakkında dolaşan söylentilerden bahsetmemişti. Arne'ye göre Erlend bunu yapmakla ustalıklı hareket etmemişti.

Nitekim Başpiskoposun temsilcisi bu sözlere şiddetle itiraz etmiş; "Başpiskoposumuz daha bu mevkiye gelmeden önce de şimdi de Kral Magnus'a karşı, onun sofuca duygularından ötürü, derin bir sevgi beslemektedir," demişti.

“Herkes Kral hakkında dolaşmakta olan söylentileri unutmak arzusundadır. Zaten kendisi Namur Kontu’nun kızıyla evlenecektir. Bu dedikodularda en ufak gerçek payı bulunsaydı, Kral böyle bir evlenmeyi tasarlamazdı.”

Simon Nidaros’ta bulunduğu müddetçe Arne ona çok büyük yakınlık göstermişti. Sonra yine Arne, Erlend’in verilen karara usul bakımından itiraz edebileceğini söyledi.

Kanuna göre Erlend’e karşı ancak kendi rütbesinde birisi tarafından kovuşturma açılabilirdi. Hâlbuki Herr Finn’in rütbesi Erlend’den küçüktü. Onun için, kararın bozulmasını sağlamak mümkündü. Erlend’in mahkûm olabileceği en büyük ceza ise ancak sürgün olabilirdi.

Erlend’in, memleketin yararına olacak idare şekli hakkındaki sözlerine gelince; mahkeme onu dikkatle dinlemişti. Yalnız, Kral’ın rüştünü ispat etmesine kadar işleri vasilik sıfatıyla birisinin idare etmesi lazımdı. Bunun kim olacağını da herkes biliyordu.

Bunları söylerken Arne parmaklarını kır sakalının içinde dolaştırıyor, göz ucuyla Simon’a bakıyordu.

Simon alçak sesle sordu:

“Ondan söz edildiği pek duyulmadı, dedi, geçen yaz başvurulmamış mıydı ona?”

“Hayır. Hem zaten; ben Kral’ın gözünden düştüm. Sonra, bu işlere de karışmak istemem, diyor. Yıllar var ki evinden dışarıya adım atmıyor. Akşama kadar karısının gevezeliklerini dinliyor. Söylendiğine göre kızları da anaları kadar güzel, yine onun kadar budalaymışlar.”

Erlend, hakkında verilen kararı sakın, soğukkanlı bir eda ile dinlemiş, girerken olduğu gibi çıkarken de Adalet Divanı üyesi olan derebeylerini aynı rahat, zarif tavırla selamlamıştı.

Kristin'le Simon ertesi gün gelip kendisiyle konuştukları zaman sakın, neşeli bir hâli vardı. Arne de onlarla beraber gelmişti.

Erlend: "Ben Arne'nin sözünü dinlemek niyetindeyim," dedi. "Hem zaten, şimdiye kadar Kristin'i Danimarka'ya götürmek imkânını bulamamıştım." Bunu söylerken bir kolunu karısının beline doladı. "Sonra, onunla yola çıkıp gezmeyi o kadar isterim ki!"

O sırada yüz çizgilerinden bir ürperti geçti. Orada duran, kendilerine bakan iki erkeğe aldırış etmeksizin, Kristin'in solgun yanağından ateşli ateşli öptü.

Kristin'in eşyasını Jörund Çiftliği'ne taşımak için Simon, Husaby'ye gitti.

Baldızına: "Çocukları da bizim oraya gönder istersen." dedi.

Kristin: "Olmaz, dedi, çocuklarım kovulmadıkça, babalannın çiftliğinden ayrılmayacaklar."

"Ben senin yerinde olsam, işlerin o raddeye varmasını beklemem. Çocuklar daha küçük. Bu işleri kavrayacak yaşa gelmediler. Onları teyzeleri Ramborg'a misafir gidiyorlarmış gibi bize yollasan daha iyi olmaz mı?"

Erlend de bu işte Simon'a hak verdi.

Sonra, yalnız ikiz kardeşlerin, İvar'la Skule'nin enişte-leriyle beraber gitmeleri kararlaştırıldı. Kristin, henüz çok küçük olan Lavrans'la Munan'ı o kadar uzak yola göndermeye cesaret edemiyordu.

İki oğlunu da Nidaros'a getirmişlerdi ama Kristin Munan'ın kendisini tanımadığını görmüştü. Buna çok üzülmüş, hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı. Hâlbuki Simon onun, Nidaros'a geleliberi bir tek damla gözyaşı döktüğünü görmemişti. Şimdiyse: "Munan beni tanımadı!" diye katıla katıla ağlıyordu.

O çocuğu göğsüne bastırırken, Munan da tepinip debelenerek sütninesini istiyordu. Bu arada küçük Lavrans annesinin kucağına çıkıp boynuna sarılmış, Kristin'i ağlar görünce o da ağlamaya başladı.

Kristin en küçük iki oğlunu yanında alıkoydu. Gaute Simon'la birlikte gitmek istememişti. Kristin, babasının tutuklanması sırasında birtakım işlere kanşan bu çocuğun, omuzlarında, yaşına göre çok büyük bir yük taşıdığını düşünerek onu uzaklara göndermeyi doğru bulmadı.

Çocukları şehre Sira Eiliv getirmişti. Gidip kardeşini görmek için Başpiskopos'tan izin istedi. İzni de kolaylıkla aldı.

Kristin'e: "Şehirde bu kadar çocukla kalmak doğru değil," dedi. "Bunların hepsine bakmak mesele. Onun için, istersen kardeşimi ziyarete giderken Naakkve ile Björgulf'u da alıp götüreyim."

İkizler Simon'la beraber yola çıkmışlardı. Ertesi sabah Kristin çocuklarıyla, Eiliv'le beraber kıyıya indi.

Biraz sonra Tautra Manastırı'na gidecek olan gemi yelkenini açtı. İki oğluyla Eiliv'i de alıp yola çıktı.

Kristin dönüşte kiliseye uğradı. Eve dönmeye kendinde kuvvet buluncaya kadar dua etti. Sonra eve geldi. Akşam, Lavrans'la Munan yatıp uyuduktan sonra oturup bir yandan iplik eğirirken, öbür yandan yatma zamanı gelinceye kadar Gaute ile konuştu.

6

Erlend kasım sonlarına kadar Kral Sarayı'nda kaldı. O sırada bir haberci gelip mektuplar getirdi. Bunda Erlend'e bir geçiş vesikası verilmesi ve kendisini Kral kabul edeceğinden, derhâl alınıp getirilmesi isteniyordu. O yıl Kral Noel Yortusu'nu Baagahus'ta geçirecekti.

Bunun üzerine, Kristin büyük bir korkuya kapıldı. Erlend kendisini darağacına bile sürükleyecek olan bir suçla itham edilerek hapse atıldığı zaman, genç kadın çok büyük bir gayretle sakin görünmeye çalışmıştı. Hâlbuki şimdi onu alıp kim bilir ne için çok uzaklara götüreceklerdi...

Kral hakkında herkes birbirini tutmaz şeyler anlatıyordu. Sonra, saray çevresinde Erlend'in hiçbir dostu yoktu.

Baagahus Kalesi'ne kumandan tayin edilmiş olan İvar, Erlend'in ihanetinden bahsederken çok sert sözler söylemişti. Sonra Erlend'in kendisi hakkında söylediği ileri geri sözleri duyarsa çok kızacaktı.

Erlend'in keyfi yerindeydi. Ama Kristin ne de olsa, yakında ayrılacakları için onun yine de üzüldüğünü sezmekteydi. Şu da var ki, uzun zaman hapiste kalmak Erlend'i yormuştu. Onun için, uzun bir yolculuğa çıkacağından memnun görünüyor, başka bir şeye de aldırımıyordu.

Üç günde her şey hazırlandı, Erlend de Herr Finn'in gemisine binip yola çıktı.

Simon kendi işlerini yoluna koyup Noel'e doğru Nidaros'a geleceğini söylemiş, Kristin'e: "O zamana kadar beklenmedik bir şey olursa bana bir haber yollayıver... Hemen kalkıp gelirim," demişti.

Kristin de Simon'u görmek için yola çıkmaya karar verdi. Oradan Kral'ın kalmakta olduğu Baagahus'a gidecek, onun ayaklarına kapanarak kocasını affetmesini isteyecekti. Erlend'in hayatını kurtarmak için nesi var, nesi yok hepsini vermeye razıydı.

Erlend Nidaros'daki evini satmıştı. Kristin'in şimdi oturmakta olduğu ev de bu arada Nidarholm Manastırı'na satılmıştı ama manastırın başrahibi Kristin'e sevgi, saygı dolu bir mektup yazarak, evde istediği kadar oturabileceğini ona bildirdi.

Kristin şimdi yine o evdeydi. Yanında bir hizmetçi kızla, mahkemede kendisine yükletilecek bir suç bulunamadığı için serbest bırakılan Kâhya Ulf, bir de onun yeğeni Haldor vardı.

Kristin yapacağı yolculuk için Ulf'a danışmak istedi ama Ulf biraz çekingen davranıyordu. Bu mevsimde Dofrinleri aşmak epeyce çetin olacaktı. Dağlara çok kar yağmıştı çünkü. Yalnız, Kristin'in ne kadar kaygılı ve merakta olduğunu görünce o da onun tasarısını destekledi.

Fru Gunna iki küçüğü Raasvold'a, kendi yanına aldı ama Gaute annesinden ayrılmak istemedi. Zaten Kristin de çocuğu gözünden uzak bırakmak istemiyordu.

Dofrinelere geldikleri zaman hava o kadar berraktı ki Ulf'un tavsiyesine uyarak atlarını dağdaki bir kulübeye bırakıp yollarına kayaklarla devam ettiler. Kristin çocukluğundan beri kayak yapmamış olduğu için, erkeklerin var güçleriyle ona yardım etmelerine rağmen, çok büyük güçlüklerle yol alabiliyordu.

O gün dağda pek az yol alabildiler. Kayın ağaçlarının örttüğü bir yamacın eteğini siper alıp kendilerine karların içinde bir sığınak yaptılar.

Toftar'a vardıkları zaman orada kiralık atlar buldular. Vadiye doğru indikleri zaman hava yağmura çevirdi. Formo Çiftliği'nin avlusuna girdiklerinde gece bastıralı epey olmuştu.

Rüzgâr evin her köşesinde uğulduyor, ırmak homurdanıyor; dağdan gökgürültüsünü, ıslığı andırır sesler geliyordu. Avlu çamurlu bir batağa dönmüştü. Atların nal sesleri bile duyulmuyordu. Yortu arifesi olan bu cumartesi gecesi çiftlikte hiçbir hayat eseri yoktu sanki. Ne insanlar ne de köpekler onların gelişlerinin farkına varmış gibi görünüyordu.

Ulf elindeki mızrakla evin kapısına birkaç defa vurdu. Bir uşak gelip kapıyı açtı.

Hemen onun arkasında, sofada iri boyuyla Simon durmakta idi. Kucağında bir çocuk vardı. Havlayan köpekleri geri çekiyordu.

Baldızını görünce bir çığlık kopardı. Çocuğu yere bırakıp Kristin'le Gaute'yi içeriye aldı. Bir yandan da, yağmurdan sıırıslam olmuş mantolarını çıkarıyordu.

Salon sıcaktı ama düz, basık tavanlı bir yer olduğundan hava boğucu bir hâl almıştı. İçerisi pek kalabalıktı. Her köşeden insanlar, köpekler çıkıyordu.

Kristin o sırada iki oğlunun sevinçli yüzlerini gördü. Hemen kalkıp annelerini biraz acayip bir tavırla selamladılar.

O zaman Kristin, tam yiyip içmekte olan bir topluluğun ortasına düşmüş olduklarını anladı.

Zaten salonda her taraf darmadağındı, Kristin her adım atışında ceviz kabuklarına basıyordu. Yerler hep kabuk doluydu. Kristin yürüdükçe bunlar ayaklarının altında çatırdayarak kırılıyordu.

Simon uşaklarla hizmetçileri savdı. Salondaki insan, çocuk, köpek kalabalığından büyük bir kısmı dışarıya çıktı. Misafirler komşulardı.

Simon bir yandan Kristin'in anlattıklarını dinlerken öbür yandan da çıplak, kıllı göğsünün üstünde açık kalmış olan gömleğini ilikledi.

Özür dilerken: "Çocuklar soktular beni bu kılığa..." dedi. "Berbat bir hâldeyim. Kemerim çarpılmış, ellerim, üstüm başım kirlenmiş. Yüzüm is içinde kalmış. Saçlarım toz toprak içinde..."

Biraz sonra iki hizmetçi gelerek Kristin'le Gaute'yi, Ramborg'un kalmakta olduğu binaya götürdüler.

Orada da soba yanıyordu. Hizmetçiler hemen koşup bir mum yaktilar, yatağı yaptılar. Kristin'le Gaute ıslak elbiselerini çıkarırken onlara yardım ettiler. Bu arada başka hizmetçiler de odaya yiyecek, içecek getirmişlerdi.

O sırada içeriye Simon girdi. Kendisine çeki düzen vermiş, Kristin'in görmeye alışık olduğu şekilde, şık bir kılığa girmişti. Küçük kızını elinden tutuyordu. İvar'la Skule de yanındaydılar.

Kristin Ramborg'dan haber sordu.

Simon: "Sundbu'daki Helga ile Dagny var ya," dedi. "Babaları onları almaya gelmişti. Ramborg'a, Hadi gel, seni de bize götüreyim, dedi. O da gitti. Belki kışı orada geçirecek. Şubat sonlarına doğru bir çocuk bekliyor... Gitmesinde bir mahzur görmedim. Hısımlarıyla daha iyi vakit geçirir."

Kristin sordu:

"Peki, evi kim çekip çevirecek?"

“Ramborg burada olmuş, olmamış bunun bir farkı yok. Çünkü daha çocuk sayılır. Onun hiçbir zaman ev işleriyle uğraşıp yorulmasını istemedim ben.”

Simon Kristin’in niçin yola çıktığını öğrenince: “Ben de gelirim seninle beraber,” dedi. “Kral’ın kaldığı Baagahus şehrinde benim de, babamın da birçok tanıdığı, hısımları var. Onun için sana herhâlde faydam dokunur sanıyorum.”

Oraya gidince vaziyeti bir kolağan ederiz. Senin gidip Kral’a çıkmanın doğru olup olmayacağını sorar, öğreniriz. Ben üç, dört güne kadar yol hazırlıklanmı tamamlarım, olmaz mı?”

Ertesi gün beraberce gidip Romund Çiftliği’nde Rahip Sira Erik’i ziyaret ettiler. Çok ihtiyarlamıştı zavallı. Kristin’i büyük bir sevgiyle karşıladı, başına gelenlere çok üzül-müş göründü. Sonra da Kristin’le Simon, Jörund’a gittiler.

Binalar değişmemişti. Odalarda hep aynı yataklar, aynı sıralar, aynı masalar vardı. Burası artık Kristin’in çiftliği olmuştu. Görünüşe göre oğulları burada büyüyecekler, Kristin de burada ömür sürüp hayata burada gözlerini yumacaktı.

Yalnız, bu eve hayat verenlerin annesiyle babası olduğunu o zamana kadar hiç bu kadar yakından hissetmemişti. Kendi aralarında kavga etmişler, sevişmişler, yine de etraflarına hep iyilik, yardım, sükûn, güven saçmışlardı.

Kristin heyecanlı, kederliydi. Onun için, Simon’un kendi işleri, çiftliği, çocukları hakkında anlattıklarını dinlerken yoruldu. Simon ona bütün gücüyle yardım etmeye hazırdı ama Kristin bunu doğru bulmuyordu.

Simon boyuna anlatıyordu:

“Asıl mesele, doğacak çocuğun oğlan olması. Biz Ramborg’la evleneli neredeyse altı yıl olacak ama bir tek çocuğumuz oldu.”

Kristin ne de olsa Erlend'le kendisinin başına gelenler yüzünden Simon'un kendi saadetini unutmamasını isteye-
mezdi. Simon'la beraber olmak Kristin'de acayip bir
duygu uyandırıyor. Evinde eniştesinin o kadar neşeli,
kendinden emin bir hâli vardı ki!..

Simon kızının adını Ulvhild koymuştu. Kristin kızın bu
adı alınca kendi kız kardeşine benzeyeceğini; onun gibi
sarışın, ince, beyaz tenli olacağını sanmıştı. Hâlbuki
Simon'un kızı tombuldu. Elma gibi yanakları, kiraz gibi
dudakları vardı. Mavi gözleri cıvı cıvıldı, babasının genç-
liğindeki gözlerini hatırlatıyordu. Saçları ise kumral, kıvrı-
cıktı.

Simon bu canlı, sevimli çocuğu pek seviyor, onun
gevezelikleriyle pek övünüyor.

Şaka olsun diye: "Aman, ne çirkin, sıkıcı kız bu!" diyor,
sonra koltuklarından yakalayıp havada döndürüyordu.
"Onu dağdaki cinler, periler getirdiler de annesinin yanı-
na, beşiğe bırakıverdiler galiba. Onun için bu kadar çir-
kin. Şimdi anladım!"

Simon'un vaktiyle hizmetçisinden edindiği kızı Arn-
gjerd güzel değildi ama sevimli, akıllı bir kıza benziyordu.
Babası nereye giderse onu da yanında götürüyordu.
Sabahtan akşama kadar kızın becerikliliğini anlata anla-
ta bitiremiyordu.

Kız Kristin'e bir gün sandığını göstermiş, Kristin de
onun çeyizi için hazırladığı, dokuyup diktiği bütün eşyayı
hayranlıkla seyretmişti.

Simon uzun uzun Arngjerd'e bakıyor: "Onu iyi,
namuslu bir adamla evlendirdiğim gün, kendimi dünya-
nın en bahtiyar adamı sayacağım," diyordu.

Hem az masraf olsun hem de yolculuk uzun sürmesin
diye, Kristin yanına hizmetçiyle uşak almadı. Yalnız Ulf
onunla geliyordu.

Kristin'le Ulf atla yola çıktılar. Yanlarında Simon'la en
genç, açığız uşaklarından ikisi vardı.

Oslo'ya geldikleri zaman Simon'un ilk öğrendiği haber Kral'ın Norveç'e gelmeyeceği oldu. Noel Yortusu'nu Stokholm'da geçirecekti herhâlde.

Erlend Akersnes Kalesi'ndeydi. Kale kumandanı da yerinde olmadığı için yeni bir emre kadar hiç kimsenin Erlend'le görüşmesi mümkün değildi. Yalnız, yargıç yardımcısı, Erlend'e karısıyla bacanağının şehre geldiklerini haber vermeyi vadetmişti. Simon'la Kristin'e karşı da çok nazik davrandı.

O sırada Kristin'in amcasının oğlu Ketil de Kristin'in geldiğini duymuş, onu Skog'a davet için gelmişti. Kristin, Erlend bu durumdayken yortu sırasında hiçbir gezinti, ziyaret yapmayacağını bildirdi. Simon'un Skog'a gitmesi için ısrar etti ama o da gitmek istemedi.

Kristin'le eniştesi vaktiyle nişanlı oldukları sırada Simon'un annesiyle babasının kendisini davet etmiş oldukları çiftliğe inmişlerdi. Yalnız, şimdi başka bir bina da kalıyorlardı.

Noel gecesini Kristin, Nonnester Kilisesi'ndeki ayine gitmek istedi:

“Rahibeler çok güzel ilahi okurlar,” dedi.

Bunun üzerine, beşi birden kiliseye gittiler.

Gece sakin, yıldızlı, güzeldi. Akşamüstü biraz kar serpelemiş olduğu için etraf epey aydınlıktı. Çanlar çalmaya başlayınca her yandan bir alay insan kiliseye akın etmeye başladı.

Simon kalabalıkta kaybolmasın diye Kristin'i elinden tutmak zorunda kaldı. Arada bir göz ucuyla onu süzüyordu.

Kristin bu sonbahar çok zayıflamıştı ama yüzünde genç kızlık yıllarını hatırlatan şefkatli, sakin bir ifade belirmişti. Simon ona baktıkça, nişanlı oldukları sırada Noel'i geçirmek için kendi evlerine misafir gelmiş olan Kristin'i hatırlıyordu...

Yortu günleri geçtikten sonra Kristin, Niannester Manastırı'na gitti. Başrahibeyle kendisi manastırdayken

orada bulunup hayatta kalmış olan rahibeleri görmek, onlara saygılarını sunmak istedi.

Onun için, kısa bir an manastırın konuşma odasında kaldı. Sonra kiliseye girdi, rahibeler onu nezaketle karşıladılar. Yalnız Kristin kendisinin onlar için, burada bir yıl okumuş bir yığın genç kızdan ayrı bir şey olmadığını fark etti. Rahibeler Kristin'in evleninceye kadar başından geçen maceraları belki de öğrenmişlerdi ama bunları bildiklerini hiç belli etmediler.

Kristin'in Nonneseter'de geçirdiği bu bir tek yıl onun hayatında çok büyük bir yer tutmuştu ama manastırın hayatı için hiçbir önemi yoktu!

Yeni başrahibeyle rahibeler Kristin'e: "Sizin, kocanızın selameti için dua ederiz biz, merak etmeyin..." dediler.

Kristin rahibeleri daha fazla rahatsız etmemesi gerektiğini düşündü, manastırdan çıkıp kiliseye geçti.

Orada koronun okuduğu ilahileri dinlerken kızlık yıllarını hatırladı. Sonra gidip o zamanki Başrahibe Fru Groa'nın mezarı başına diz çökerek dua etti.

Yine yortulardan sonra Munan gelip Kristin'i buldu:

"Buraya geldiğini yeni duydum," dedi. "Erlend'i görebilmeniz güç olacak herhâlde. Çok sıkı muhafaza altında. Ben bile onu görmek için izin alamadım."

Munan gittikten sonra Ulf güldü:

"Sanmıyorum ki Erlend'i görmek için fazla ayak diremiş olsun o," dedi. "Zaten esmayı üstüne sıçratmaktan o kadar korkuyor ki, imkân bulsa Erlend'den üç günlük yola kaçar!"

Munan iyiden iyiye ihtiyarlamış, zayıflamış, saçları dökülmüştü. Şişman vücudunun derisi porsumuş, yer yer sarkıyordu. Skogheim'de oturuyordu. Yanında nikâh dışı edindiği kızlarından biri vardı. Fakat bu üvey kardeşleri babalannın yanında bulundukça meşru, gayrimeşru hiçbir çocuğu kendisini görmek istemediğinden, Munan bu kızını başından savmak için epey uğraşmıştı. Haşin, cimri, kötü dilli bir kadındı o. Yalnız Munan'ın onu sepetlemeye bir türlü eli varmıyordu.

Nihayet, yılbaşından epey sonra, yargıç yardımcısı, Simon'la Kristin'in Erlend'i görmeleri için izin alabildi. Simon da yine baldızını bu iç parçalayıcı buluşmada yalnız bırakmadı.

Burada işler Nidaros'takine göre çok daha sıkı tutuluyor, Erlend'in kale askerlerinden kimse yokken ziyaretçilerle konuşmasına izin verilmiyordu.

Erlend yine eskisi gibi sakindi ama Simon bu hâlin onu yıpratmaya başladığını anladı.

Erlend hiç şikâyet etmiyor, aksine: "Çok iyi bakıyorlar burada bana," diyordu. "Hatırlımı sayıyorlar, ne istersem veriyorlar. Yalnız, soğuktan biraz rahatsız oluyorum. Odamda ocak yok. Sonra, temizlik de pek yolunda değil. Neyseki bitlerle uğraşa uğraşa vaktin geçtiğinin farkına varmıyorum!"

Kristin de sakindi. Hem o kadar sakindi ki Simon onun kendisini tamamen bırakıvereceği anı kaygıyla bekliyordu.

Kral Magnus ise İsveç'te atla, uzun, keyifli bir yolculuğa çıkmıştı. Öyle ki kendisinin şimdilik Norveç'e gelmesine, Erlend'in durumunda da bir değişiklik olmasına ihtimal yoktu.

9 Eylül günü Kristin'le Ulf, Nonneseter Kilisesi'ne gittiler.

Dönüşte ırmağın üzerindeki köprüyü geçtikleri zaman Kristin piskoposun evinin yanındaki hana doğru gitmeyecek sağa, Sanct Klementus Kilisesi'ne doğru yöneldi, sonra kiliseyle ırmak arasındaki dar sokaklardan ilerlemeye başladı.

Hava kapalıydı. Buzlar da bir an için erimişti. Bu yüzden mantolarının etekleriyle ayakkabıları ıslanmış, ırmak kıyısındaki sarımtırak çamurdan ağırlaşmıştı.

Tepenin yamacındaki topraklar üzerinde ilerlerken bir an göz göze geldiler. Ulf sessiz sessiz gülümsedi.

Dudaklarını büzdü. Gözleri derin bir kederle doluydu. Kristin'in yüzündeyse acayip bir gülümseyiş vardı.

Çok geçmeden tepenin üstüne çıktılar. Altlarındaki eve o kadar yakındılar ki, evin arkasındaki domuz ahırının kokusu onlara kadar geliyordu. İki iri domuz yavrusu, kül rengi bir çamurun içinde oynaşmakla meşguldü.

İrmak, dar bir şeridi andınıyordu. Sulan kurşuni, çamurluydu. İçindeki buz parçaları birbirlerine çarparak akıp gidiyor, harap evlerin temellerine sürtünüyordu.

Onlar orada dururlarken aşağıdaki evden çıkan bir kadınla bir erkek, gidip domuz ahırının etrafındaki parmaklığa dayanarak hayvanları seyretmeye başladılar. Erkek elindeki, baston gibi kullandığı, küçük bir baltanın sapıyla domuzlardan birinin sırtını kaşdı.

Bu adam Munan Baardsön'dü. Yanındaki kadın da Brynhild Flyga.

Munan başını kaldırınca Kristin'le Ulf'u gördü. Ağzını açmış bakarken Kristin onu neşeli neşeli selamladı.

Munan gülmeye başladı:

"Gel de bir bira iç," diye seslendi. "Hava pek berbat, baksana..."

İkisi de bahçe kapısına doğru ilerlemeye başladılar.

O sırada Ulf: "Brynhild Flyga artık han işletmiyor, dedi, içki satmaktan da vazgeçti. Başına bazı işler geldi. Bir ara ölüm tehlikesi bile atlattı ama Munan onu kurtardı. "Bir daha kanunsuz işler yapmaz, ben kefilim ona, dedi.

Sonra Brynhild Flyga'nın oğulları da büyüyüp önemli mevkilere geçtiler. Oğullarının hatın için kadın bu gibi kirli işlerden elini eteğini çekti. Karısının ölümünden sonra Munan yine Brynhild'le buluşmaya başladı. Sık sık evine gidip geliyor."

Munan onları evinin kapısında karşıladı.

Bıyık altından gülererek: "Dördümüz de akraba sayılırız." dedi. Hafif tertip çakırkeyifti. "Sen iyi bir kadınsın, Kristin. Sofusun, onurlusun. Brynhild de artık namuslu,

saygıdeğer bir kadın oldu. Sonra, benden iki çocuk doğurduğu zaman henüz evli değildim... Bu iki çocuk oğullannın en iyisi çıktı. En çok onları seviyorum.”

Brynhild Flyga hâlâ güzeldi. Yalnız tenini acayip bir sarılık kaplamıştı.

Kristin: “Teni de nemli herhâlde,” diye düşünüyordu.

Kadının evi derli topluydu. İkram ettiği yiyecekler, içecekler nefisti. Tabak çanağı tertemiz, güzeldi.

Munan devam etti:

“Oslo’da işim olduğu zaman buraya uğruyorum. Brynhild oğullarından haber bekliyor çünkü. Burada onunla dereden tepeden konuşuyoruz. Brynhild bana yemek hazırlayıp bira ikram ediyor. Vaktiyle Skogheim’de evimi o idare ettiği zamanki gibi tıpkı...

Zaten evde oturunca hep aklıma ölen karım geliyor. Onun için, biraz ferahlayayım diye, atıma atladığım gibi buraya geliyorum...”

Ulf bir elini çenesine dayamış, Kristin’e bakıyordu. Genç kadın söylenenleri dinler, cevaplarını verirken çok sakindi. Sanki Trondhjem dolaylarında zengin bir çiftlik sahibinin evine misafir gitmiş gibi, çok terbiyeli, kibar davranıyordu.

Brynhild Flyga, Kristin’e: “Sen Erlend’le buraya geldin ama sonradan onunla nikahlandın,” dedi. “Şimdi meşru, şerefli bir eş oldun. Ama ben ömrüm boyunca bir yosma olmaktan ileriye gidemedim. Üvey annem vaktiyle beni bu adama sattı. Ama, ona hemen teslim olmadım. Isırdım, tırmaladım. Beni kendisine kul edinceye kadar, yüzünde epey tırmık yarası taşıdı...”

Munan inler gibi: “Bunları anlatmaya ne lüzum var şimdi..” dedi. “İstemeseydin seni bıraktırdım, giderdin. Ama ben yaklaşırken, yaban kedisi gibi üzerime saldırdın sen...”

Ulf gülümsedi.

Munan devam etti;

“Sonra sana karşı çok iyi hareket ettim. Ne istedinse verdim. Çocuklarımla durumuna gelince, Kristin’in oğullarından daha iyi durumdadır onlar. Erlend’in zavalıları ne hâle soktuğunu düşündükçe içim paralanıyor. Tanrı yardımcıları olsun zavallıların!

“Bana kalırsa bir anne için hayatta “eş” olmaktan daha değerli şeyler de vardır. Aile durumun elverişli olsaydı seni nikâhla da alırdım, kaç defa söyledim bunu. Şimdiye kadar hiçbir kadını senin kadar sevmemişim. Hâlbuki bana karşı uysal, iyi davranmadığını sen de bilirsin.

Ha, bir de rahmetli karımı sevdim! Kristin, bizim oradaki kilisede karım Katrine ile kendim için bir mezar yaptırdım. Evliliğim için de her gün Tanrı’ya şükürler ettim. Doğrusu hiçbir erkek benim kadar mesut olmamıştır.”

Munan içini çekti, biraz da ağladı.

Biraz sonra Ulf: “Eh, gitme zamanı geldi artık,” dedi.

Dönüşte Kristin’le Ulf tek kelime konuşmadılar.

Hanın kapısı önüne geldikleri zaman Kristin Ulf’a elini uzattı:

“Hoşça kal, Ulf,” dedi. “Sen hısımdan da ileri bir arkadaşsın benim için...”

Ulf alçak sesle cevap verdi:

“Bir işe yarayacağını bilsem, dedi, sana da, Erlend’e de olan sevgim yüzünden seve seve darağacına ben giderdim!”

Gece yatma zamanından biraz önce Kristin büyük odada Simon’la yalnızdı. Durup dururken o gün nereye gittiğini, orada neler konuştuğunu eniştesine anlattı.

Simon bir iskemleye oturmuş, acayip bir dikkatle genç kadının yüzüne bakmaktaydı. Tek kelime söylemiyor, tombalak yüzünün tek çizgisi kıpırdamıyordu.

Sonra Kristin, bir gün demir atölyesindeyken babasına Bryruhild Flyga’nın evine gittiğini anlattığını da Simon’a söyledi. Babasının kendisine verdiği cevabı da anlattı.

Simon yine öyle kılı kıpırdamadan duruyordu.

Aradan biraz zaman geçtikten sonra: “Bunca yıldır tanışıyoruz seninle.” dedi. “Tek istediğim şey de babana bunları anlatmamandı. Ama bak, dilini tutamamışsın, babana bu acıyı tattırmaktan kendini alamamışsın...”

Kristin’in her yanı titriyordu:

“Evet ama ne yapayım...” dedi.

Sonra: “Ah Erlend, Erlend!..” diye inledi.

Onun bu çığlığını duyunca Simon ayağa kalktı.

Kristin ileriye doğru atılmıştı. Hıçkırıkları arasında bir sağa, bir sola sallanarak titriyor, Erlend’in adını söyleyerek inlemeye devam ediyordu. Başını Simon’un kolları arasına gizlemişti.

Simon telaşlanmıştı:

“Aman yarabbi!” dedi, “Kristin, sakın ol biraz!..”

Bir yandan da genç kadının kollarını tutup onu yatıştırmaya çalışıyordu.

Kristin bütün ağırlığıyla kendini Simon’a bırakıp onun boynuna sarıldı.

Bir yandan da hüngür hüngür ağlayarak: “Erlend, Erlend...” diye inliyordu.

Simon Kristin’i göğsüne bastırdı; yalnız, onun bunu fark bile etmediğini anladı:

“Kristin, kendine hâkim ol...” dedi.

Zavallı öylesine ağlıyordu ki tek başına ayakta duracak hâli yoktu.

O zaman Simon onu kollarına alıp, ayaklarını yerden kesti, bir an için kemiklerini kırarcasına kucakladı. Sonra da götürüp yatağına yatırdı.

Yeniden: “Tanrı aşkına kendine hâkim ol...” diye yalvardı.

Sesinde hem acı hem de biraz korku gibi bir hâl vardı. Ellerini Kristin’in yüzüne koydu.

Kristin onu bileklerinden yakalayıp; ona doğru sokuldu: “Simon... Simon!..” dedi. “Kurtar onu!”

“Görüyorsun, elimden geleni yapıyorum, Kristin... Ama sen kendine hâkim ol artık!”

Sonra birden kapıya doğrulup dışarıya çıktı. Kristin'in hizmetçisini çağırdı.

Hizmetçi gelince: “Çabuk, dedi, git hanımın yanında dur...”

Kızcağızın gitmesiyle geri gelmesi bir oldu:

“Hanım yanında kimseyi istemiyor...” dedi.

Hâlinden çok korkmuş olduğu belliydi.

Simon başıyla “peki” diye bir işaret yaptıktan sonra ahıra gitti. Kendi uşağıyla Ûlf gelip hayvanlara yem verinceye kadar orada kaldı. Onlarla biraz konuştuktan sonra Ûlf'la beraber eve gidip büyük odaya girdi.

Kristin ertesi gün eniştesinin yüzünü pek görmedi.

Öğleden sonra, kocasına götüreceği bir elbiseyi dikmekle meşguldü ki Simon koşa koşa içeriye girdi ama ona bir şey söylemedi, yüzüne de bakmadı. Heybesini açıp gümüş bir kupa çıkararak içine şarap doldurdu. Sonra dışarıya çıktı.

Kristin de kalkıp onun peşi sıra gitti.

Kapının önünde bir adam vardı, atını dizginlerinden tutmuş, duruyordu. Simon parmağından bir altın yüzük çıkarıp kupaya atarak, yeni gelenin sağlığına içti.

Kristin işi anlamıştı. Sevinçle bağırdı:

“Bir oğlun oldu ha, Simon?”

Simon: “Evet” dedi.

Haberci kendisine verilen gümüş kupayla yüzüğü kemerine yerleştirirken, Simon onu omuzlarından tutup kucakladı. Sonra da baldızını belinden yakalayıp fırl fırl döndürdü. O kadar sevinçliydi ki Kristin de dans edermiş gibi ellerini Simon'un omuzlarına koydu.

O zaman Simon bir kahkaha kopardı, Kristin'i dudaklarından öptü.

Kristin neşeli neşeli: "Eh, dedi, artık Formo'da senin soyunu devam ettirecek birisi var şimdi..."

"Evet, Tanrı'nın izniyle, var."

Kristin: "Akşam duasına kiliseye gidecek miyiz?", diye sordu.

Simon: "Yok, yok, dedi, bu akşam canım yalnız kalmak istiyor..."

Akşam Kristin'e: "Eski Başıyargıç Erling var ya, dedi, Aker'deki çiftliğine geliyormuş. Yarın sabah kalkacak gemide bir yer buldum. Gidip Erling'le Erlend'in durumunu konuşacağım."

Kristin bir şey söylemedi. Bu işi aralarında pek çok konuşmuşlardı ama bir sonuca varamamışlardı: Acaba Erlend'in tasarılarından Erling'in haberi var mıydı?

Simon: "Erling'e danışalım bakalım, diyordu, senin Kral'a çıkman doğru olur mu, olmaz mı?"

Kristin: "En iyisi İsveç'e gitmek," dedi. "Sen de gel benimle. Kral'ı orada görmeden, babamın sözü geçer hısımlarını bulalım. Bize bu işte yardım etsinler..."

Sonra birden: "Yok, yok, dedi, sen çok büyük bir müjde aldın şimdi, enişte. Onun için bu Aker yolculuğundan vazgeç de Ringheim'e git, orada Ramborg'la oğlunu gör."

Simon da bu sözleri işitince gevşemişti. Kristin zihninden geçenleri anlamasın diye başını çevirmek zorunda kaldı.

Biraz kendine hâkim olunca: "Asıl sana, Erlend'e faydalı olmam lazım," dedi. "Oğlumu biraz geç görsem de zararı yok. Tanrı bile hoş görür bunu..."

Ertesi gün gidip karısına ve oğluna çok kıymetli, çok güzel hediyeler aldı. Doğum sırasında Ramborg'un baş ucunda bulunan kadınlar için de hediyeler aldı.

Kristin yeni doğan yeğenine annesinden kalma gümüş bir kaşık hediye etti. Kız kardeşine de çocukken

babasının vermiş olduğu altın kaplama kalın gümüş zinciri, onun ucundaki, içinde kutsal emanetler bulunan haçı gönderecekti.

Ertesi gün Simon gemiyle yola çıktı.

Akşam gemi fiyortlardaki bir adayı siper ederek demir attı. Gemi tembel tembel akıp giden dalgalara uyarak hafif hafif sallanırken, Simon yere birkaç parça çuha serip üstüne deriden bir torba koydu. Sonra da bunun içine girip yattı.

Yüzünü gökyüzüne çevirmişti. Gemi sallandıkça yıldızlar kaybolup sonra yeniden meydana çıkıyorlardı. Su geminin teknesine değdikçe “lık, lık!” diye sesler çıkıyor, arada bir buz parçaları da gelip geminin bordasına çarpıyordu.

Simon soğuşun her an biraz daha içine işlediğini hissettikçe buradan âdeta hoşlanıyordu. Ona sükûnet vermekteydi bu durum...

Yalnız, şimdi işlerin karıştığını da düşünmekteydi:

Bir oğlu vardı artık. Bu oğlanı, kızlarından çok seveceğini sanmıyordu. Ne de olsa kızlar başkaydı. İkisi de ona koştukları, gülüp oynadıkları, gevezelikler ettikleri zaman Simon neler hissetmiyordu ki! Onları kucağına aldığı zaman yüzüne ipek gibi saçlarının değdiğini hissediyordu.

Şu var ki, evlenince soyunun adı, çiftliği, malı mülkü, dünyadan geçerken bıraktığı iz yabancı bir aileye gidecekti. Ama şimdi, Tanrı izin verir de yaşayıp büyürse oğlu, Formo Çiftliği'nde, babasının yerine geçecekti. Simon ömrü boyunca namuslu, dürüst bir insan olmuştu ya, onun oğlu da öyle olacaktı elbet.

Sonra, Simon Erlend'in işini düşünmeye başladı. Kristin'le hep böyle aynı çatı altında kalamazdı. Gerçi bir kötülük yoktu bunda ama nihayet o da vaktiyle Kristin'le nişanlı kalmıştı. Bu yolculuk sayesinde hem baldızından uzaklaşmış oluyordu hem de belki iyi bir sonuç elde edilecekti.

Yalnız Kristin'in yapacağı teşebbüs iyi netice verecek miydi acaba? Erling'le Kral arasında münasebetler şu sıralarda pek gergindi. Erling hatırlıydı, itibarı yerindeydi ama Erlend'i savunarak Kral Magnus'u daha fazla öfkelenlendirmek ister miydi bakalım? Böyle yapmakla belki de Erlend'in tasarılarından kendisinin haberi olduğunu açığa vurmuş olacaktı.

Erlend'in bu tasarısı, Sunniva'nın evindeyken kaybettiği bir mektup yüzünden meydana çıkmıştı. Erling de bu işe karışmış, memlekete küçük bir Kral gelince yeniden iş başına geçmeyi istemiş olsa bile, Erlend'in tarafını tutmayı isteyecek miydi acaba?

Simon Erlend'le, Kristin'le beraber olduğu sıralarda işin bu tarafını hemen hemen hiç hatırına getirmemişti. Ama aslında, çılgınca hareketleriyle hem kendisini hem de kendisiyle birlik olan zavallı birtakım adamları tehlikeye atmış olan Erlend'di; yalnız, ne de olsa, her çareye başvurarak Kristin'le kocasına yardım etmek gerekiyordu.

Aker'e ertesi akşam geç vakit geldi.

Kendisini çiftlik kâhyalarından biri karşıladı, hemen uşaklar gönderdi. Bunlardan birisi Simon'un atlarını aldı. Öbürü de Simon'un seysisini alıp uşakların yattığı yere götürdü.

Simon da üst katta, Herr Erling'in içki içmekte olduğu odaya çıktı.

Daha Simon merdivenleri çıkarken Erling kapıda göründü.

Misafirine oldukça terbiyeli bir tavırla "Hoş geldiniz!" dedikten sonra onu içeriye aldı.

Odada Manvik'ten Stig'le Erling'in oğlu Bjarne bulunmaktaydı.

Uşaklar hemen Simon'un paltosunu aldılar; ona yiyecek, içecek getirdiler. Simon, odadakilerin, kendisinin oraya neden geldiğini anlayamamış olduklarını sezmekteydi. Onun için, üçü de çekingen duruyorlardı.

Bir ara Stig sordu:

“Haŋgi rüzgâr attı seni buralara, Simon?”

“Evet, buralara pek gelmedim ama şimdi yengem Kristin’le Oslo’dayım. Hani şu, Erlend Nikulaussön’ün karısı...”

O zaman herkes sustu.

Sonra Erling kibar bir tavırla sordu:

“Kristin nasıl? Senin hanımın, kız kardeşlerin de iyidirler umarım? “

Simon teşekkür etti. O da Erling’in karısıyla kızlarının hatınnı sordu. Sonra Stig’den Mandvik’te olup bitenler, oradaki eski komşular hakkında havadis aldı.

Stig hem Simon’un ölen karısı Fru Halfrid’in hem de Erling Vidkunssön’ün uzaktan hısmıydı. İki yıl kadar önce Kral’la arası açıldığı zaman Skidu yargıçlığından da Tunsberg Kalesi kumandanlığından da ayrılmak zorunda kalmıştı:

“Mandvik’te hâlimden pek şikâyetçi değilim ama karım öldü. Sonra, çocuklarım da yok,” dedi.

Simon, Stig’i eski kansının zamanından tanıyordu ama, Erling’i ancak iki üç defa görmüştü. O zamandan beri Erling biraz yaşlanıp şişmanlamıştı ama zarif bir hali vardı. Yine de genç ve dinç görünüyordu. Kızıl çalan sarı saçları kırışınca yüzüne daha kibar bir eda gelmişti.

Erling’in oğlu Bjarne’yi ise Simon ilk defa görmekteydi. Gür, siyah kıvrık saçları, iri siyah gözleri, muntazam burnu, narin, uzun boyu, geniş omuzlarıyla Bjarne, yakışıklı bir gençti. Yalnız, bir ara sofracı mumların yerini değiştirdiği zaman Simon, Bjarne’ nin boynunda sıracı izleri gördü.

Odanın içi sıcaktı ama Bjarne’nin sırtında bir harmani vardı. Bunun kukuletasını ikide bir başına kaldırıyordu. Simon’un gözü hep bu harekete takılıyordu. O yana bakmak istemedi ama sinirlenmekten de kendini alamadı.

Dereden tepeden konuşuldu. Yenilip içildi.

Sonunda Erling Simon'a: "Yolculuk sizi yormuştur herhâlde..." dedi.

Stig de: "Bu akşam bizde yat istersen," dedi.

Simon, böylece, söylemek istediği şeyin geri kaldığını görünce bayağı sevindi: Çünkü Aker'de geçirdiği bu ilk akşam onun için hiç de iç açıcı olmamıştı.

Ertesi gün meseleyi Erling'e açtığı zaman o da ona aşağı yukarı Simon'un beklediği gibi bir cevap verdi:

"Kral Magnus hiçbir zaman benim sözlerime fazla aldırış etmemiştir," dedi. "Daha çocukluğundan beri Kral'ın kafasında şu fikir yer etmiştir: Hele bir büyüyeyim, şu Erling'in söylediklerine hiç aldırmayacağım.

Sonra benimle, benden yana olanlarla Kral arasında bir anlaşmazlık çıktı. O gün bugün ne Kral'dan, ne de etrafındakilerden bir haber aldığım var. Erlend'in işinden Krala bahsedersen, bu onun lehine olmaz sanırım.

"Sonra memlekette birçok kimse benim Erlend'i bu işte şu veya bu şekilde desteklediğimi sanıyorlar. Hâlbuki, sen ister inan, ister inanma, ben bir şeyler hazırlandığını hiç mi hiç bilmiyordum. Bu iş başka şekilde meydana çıksaydı, bu sivri akıllı gençler tasarladıklarını yapıp başaramasalardı, ben aracılık yapmak teklifinde bulunacaktım. Ama, işler o şekilde olup bitti ki şimdi ortaya çıkamam artık. O zaman herkes benim tavşana kaç, taziya tut dediğimi anlamış olur.

Bence, Simon, senin yapacağın iş gidip Haftor'un oğulları Jon'la Sigurd'u bulmaktır. Bunlar Kral'ın yeğeni olurlar. Aralarında soğukluk da yok. Bana öyle geliyor ki, Erlend'in arkasındaki gizli kimseler daha ziyade bu Haftor'un oğullarına yakın olan kişilerdir.

Sonra, Kral yazın Norveç'te evlenecek, belki bu vesileyle düşmanlarına karşı cömert davranmak ister. Anne-si Düşes İngebjörg'le Kraliçe Isabelle de düğüne gelecekler. Annen vaktiyle Kraliçe Isabelle'nin nedimelerindendi. Sen Kraliçe Isabelle'ye ricada bulunabilirsin.

Erlend'in karısı da Kral'ın nişanlısına yahut Düşes İngebjörg'e başvurarak onların aracılığını isteyebilir."

Simon: "Galiba en iyisi, Kristin'in bu işte gidip Düşes İngebjörg'e ricada bulunması olacak..." dedi. "Zaten Düşes'te şeref duygusu namına ufacık bir şey olsa, Erlend için çoktan harekete geçmesi lazım gelirdi. Ama, ben bunu Erlend'e söylediğim zaman o güldü: 'Adam sen de! dedi, onun kendi derdi başından aşkın. Hem, oğlu Kral olmayacak diye şimdi pek de kızgındır her-hâlde,' dedi."

7

Simon ancak baharda gidip kansıyla oğlunu alarak Formo Çiftliği'ne götürdü. Sonra bir ara Formo'da kalıp kendi işleriyle uğraştı.

Kristin Oslo'dan ayrılmak istememişti. Çocuklarını çok özlemişti ama bu mühim anlarda onları görmek için Oslo'dan ayrılmak işine gelmiyordu. Onun için, çocuklarını mümkün olduğu kadar aklına getirmemeye çalışmaktaydı. Başına gelenlere karşı koyuyor, sakın, cesur görünüyor, yabancılarla konuşup onların tesellilerini, öğütlerini can kulağıyla dinliyordu.

Yine de aklı fikri Erlend'de yalnız ve yalnız Erlend'deydi. Bunun dışında zaman zaman çocuklarını düşünüyor, onların her hâli gözlerinin önünde canlanıyordu.

Sira Eiliv de ona bir mektup gönderip oğulları hakkında haberler yazmıştı. Kristin bunları Erlend'e bildirmişti. Bunun dışında karı koca çocuklarının pek bahsini etmiyorlardı. Kristin arada bir Erlend'e ya giyecek ya hoşlandığı bir yiyecek götürüyordu.

Erlend ona: "Geçen seferki ziyaretinden beri nasılsın?" diye soruyor, sonra el ele verip yatağın üstünde oturuyorlardı. Bazen onları bu küçük, pis, ağır kokulu odada biraz yalnız bıraktıkları da oluyordu. O zaman sessiz, ateşli bir kucaklamayla birleşiyorlardı. Dışarıdan, Kristin'in hizmetçisinin kale nöbetçileriyle gülüştüğünü işitiyorlar ama aldırıyorlardı.

Erlend elinden alınınca da kendisine geri verilince de Kristin'in artık çocuklarını düşünmesi, gündelik yaşayışında Erlend'den başka işlerle de meşgul olması gerekecekti. Görüşmeleri için kendisine verilen zamandan bir saatini bile kaybetmek istemeyen. Kristin, Nordenfjeldde bıraktığı dört çocuğunu yeniden görünce duyacağı hoşnutluğu düşünmek bile istemiyordu. Bir gün Simon ona dedi ki:

“İstersen ben yalnız başıma Husaby'ye gideyim de Arne ile beraber malının mülkünün hesabını yapayım. Senin menfaatlerini korumak için gereken tedbirleri alayım. Kral Magnus Erlend'in mallanna el koymakla zengin olmayacak. Çünkü Erlend'in, Kral'dan fazla borcu var. El altından böylece edindiği paraları Danimarka'ya, İskoçya'ya, İngiltere'ye yolladı.”

Simon eylül ortalarına doğru Oslo'ya döndüğü zaman Erlend'in durumunda hiçbir değişiklik olmamıştı. Yalnız, Kristin'in de Erlend'in de ne kadar bitkin bir hâlde bulunduklarını görünce âdeta korktu.

Tam iş zamanı çiftliğini bırakıp Oslo'ya kadar geldiği için ikisi de ona teşekkür ettiler. Sonra bu sıralarda herkes Tunsberg'e akın etmekteydi. Çünkü Kral Magnus orada nişanlısını bekliyordu.

Birkaç gün sonra Simon da Tunsberg'e gitmek için bir gemide yer tuttu. Sekiz gün sonra bir tacirle beraber yola çıkacaktı.

Bir sabah genç bir uşak geldi.

Simon'a: “Hemen Sanct Halvard Meydanı'na gidin,” dedi. “Yargıç yardımcısı Olaf orada sizi bekliyor.”

Olaf pek heyecanlıydı:

“Yargıç Tunsberg'e gitmişti, dedi, kalede ben vardım. Dün gece kaleye birtakım derebeyleri geldiler, bana mektuplar gösterdiler, üzerlerinde Kral Magnus'un mührü vardı. ‘Erlend meselesiyle ilgili bir soruşturma yapacağız,’ dediler. Ben de Erlend'i karşılanna çıkardım.

Üçü de yabancıydı. Fransızdılar galiba. Dillerini pek anlamadım çünkü. Ama, o sabah sarayın papazı onlarla Latince konuşmuştu. Bu adamlar Kral'la evlenecek genç kızın hısımları olsalar gerek. Erlend'i sıkı bir sorguya çektiler. Yanlarında bir işkence sehпасıyla bunu kullanan adamlar da vardı.

Bugün Erlend'i odasından çıkarttırmadım, iyice muhafaza altına aldirttim. Bütün mesuliyet bana ait. Çünkü bütün bu işler kanuna aykırıdır. Böyle usullere Norveç'te hiç rastlanmış değildir."

Bunları duyunca Simon hemen bir at tedarik etti. Olaf'la beraber Akersnes'e gitmek için yola koyuldu.

Olaf yol arkadaşının kasılmış yüzüne kaygıyla bakıyordu. Arada bir Simon'un yüzü kızarıyordu. Bazen kendi de farkında olmaksızın birtakım öfkeli hareketler yapmaktaydı. Bindığı at ona alışık olmadığı için şahlanıyor, Simon'a güç itaat ediyordu. Olaf: "Bakıyorum, kırgınsın galiba, Simon..." dedi. Simon da ne düşündüğünü iyice bilmemekteydi. O kadar heyecanlıydı ki bazen nefesi kesilir gibi oluyordu. Utanç duymaktaydı âdeta: Nasıl olur da birtakım yabancılar gelip Erlend gibi silahsız, kendini koruyamaz bir adamın üstünü arayabilirler, orasını burasını yoklayabilirlerdi, ona işkence edebilirlerdi?

Simon'a böyle bir hareket, bir kadının ırzına geçmekle birmiş gibi geliyordu. Öç almaya susamış hâldeydi, kan dökmeye can atıyordu. Bu memlekette hiç böyle şey görülmüş değildi. Norveçli asilzadeler buna ses çıkarmazlarsa işler tamam demekti! Nihayet Akersnes'e geldiler, kaleye girdiler. Simon, Erlend'le karşılaşınca onun başına gelenlerden ötürü duyacağı utancı düşündükçe, içi burkuluyordu.

Nihayet yargıç yardımcısı Olaf, Erlend'in hücresinin kapısını açtı.

Erlend yere uzanmış, eğrilemesine, odanın bir köşesinden öbür köşesine yatmıştı. O kadar boyluydu ki ancak bu şekilde uzanmak imkânını bulabiliyordu.

Yer pislik içindeydi. Erlend biraz otun üzerine birkaç giyecek eşyası serip onun üzerine yatmıştı. İçi kürklü, koyu mavi harmanisini boynuna kadar çekmişti. Saçı sakalı uzamış, birbirine karışmış hâldeydi.

Sakallarının arasından görünen dudakları kansızdı. Yüzü kireç gibi bembeyazdı. Zayıflıktan burnu irileşmişti âdeta. Terle ıslanmış kırsaklarını tutam tutam arkasına atmıştı. Çukura kaçmış şakaklarının her birinde, sanki oraya bir şey yapıştırılmış, bastırılmış gibi, morumtırak birer leke vardı.

Erlend iri mavi gözlerini ağır ağır, güçlkle açtı. Gelenleri görünce gülümser gibi oldu.

Acayip, anlaşılmaz bir sesle: "Otur, bacanak," dedi. Başını çevirerek boş karyolayı gösteriyordu. Sonra: "Evet, dedi, son görüşmemizden beri yeni şeyler gördüm, öğrendim..."

Olaf, Erlend'e doğru eğildi:

"Bir istediğin var mı?" diye sordu.

Cevap alamadı. Çünkü Erlend'in konuşacak hâli yoktu.

Onun üzerine, Erlend'i örten paltoyu kaldırdı. Erlend'in sırtında bez bir donla param parça bir gömlek vardı. Kollar, balçakları şiş, çürük içindeydi.

Simon bu hâli görünce irkilmekten kendini alamadı:

"Vah, Erlend, vah! Bu da mı gelecekti başına?" diye düşündü.

Beri yandan Olaf bir bez parçasını suya batırmış, Erlend'in kollarıyla bacaklarını ovuyordu. Paltoyu tekrar Erlend'in üstüne örtünce mahpus bunu, hiçbir yerini açıkta bırakmayacak şekilde, yine çenesine kadar çekti.

Sesi onun değildi sanki. Kansız dudaklarıyla gülümsemeye çalışarak kesik kesik konuştu:

"Evet, dedi, gelecek sefer daha da beter olacak. Ama, korkmuyorum... Kimse de korkmasın... Benden... Bu türlü usullerle... hiçbir laf alamazlar..."

Simon, Erlend'in doğru söylediğini anlıyordu. Gerçekten de işkenceyle ondan hiçbir söz alınamazdı. Erlend fevri olarak, önünü ardını düşünmeyerek her işi yapabiliirdi, her sözü söyleyebilirdi; ama şiddet karşısında kılı bile kıpırdamazdı.

Simon Erlend hesabına utanç duyuyordu ama Erlend'in kendisi bu işe aldırıldığı yoktu. Cellatlarına kafa tuttuğu, işkencelerine dayandığı için memnundu bile.

Kendisinden daha kuvvetli irade gösteren biri karşısında Erlend'in hemen eli ayağı tutulurdu. Korktuğu zaman ise çok zalim bir hâl alabilirdi. Bu zulmü gösterenlerin kendisinden daha zayıf hasımlar olduklarını anladığı için de bunlara var gücüyle karşı koymaktaydı.

Bir ara, dirseğine dayanıp doğrulmak istedi. Duyduğu acı yüzünden hafifçe inleyerek yere düşüp bayıldı.

Olaf'la Simon ellerinden geldiği kadar uğraşıp onu ayıltmaya çalıştılar.

Baygınlık geçtikten sonra Erlend gözlerini araladı.

Daha ciddi bir eda ile: "Anlıyorsunuz, değil mi, Kral Magnus'un eli altında tutamadığı zaman güvenmemesi gereken insanların kimler olduğunu?.." dedi. "Sonra buradaki bütün bu kargaşalık, bu hoşnutsuzluk..."

O zaman Olaf tehdit dolu bir sesle:

"Kral hoşnutsuzluğu böylece bastırmak istiyor," dedi.

Bunun üzerine, Erlend daha alçak, daha hafif bir sesle cevap verdi:

"Ben bu işi o şekilde idare ettim ki, dedi, başıma gelenlere pek az kimse önem verecek... İyice biliyorum bunu..."

Simon'la Olaf'ın yüzleri kızardı. Simon Erlend'in bu işin farkında olmadığını sanıyordu. O güne kadar hiçbir zaman Sunniva'dan bahsetmemişlerdi.

O zaman Simon umutsuz bir tavırla bağırdı:

"İyi ama Erlend, sen bu işte o kadar saçma, o kadar ihtiyatsız bir şekilde kendini ele verdin ki..."

Ne vardı kemerinde mektubu saklayacak? Üzerinde o kâğıt varken Sunniva'nın evine gidecek?"

"İnan bana, nasıl yaptım bu işi, şimdi ben de bilmiyorum.

Ama o karının okur yazar olduğu nereden aklıma gelirdi? Tamamen cahil görünüyordu o..."

Yeniden gözleri parladı, tekrar bayılır gibi oldu.

Bir ara, Olaf dışarıya çıkınca Simon Erlend'e eğildi: "Bacanak, dedi, Erling'in de bu işte parmağı var mıydı?"

Erlend başıyla hafif bir işaret yaparak "hayır" dedi. Sonra hafifçe gülümseyerek devam etti:

"Tanrı bilir ya, hayır! Biz diyorduk ki... Ya bizden yana olmaktan korkar... Ya da herşeyi kendi çekip çevirmek ister. Ama, bana bir şey sorma, Simon... Kimseye... bir şey... Söylemek istemiyorum... Böylece de, ağzımdan laf kaçırmış olmam..."

Erlend birdenbire karısının adını mırıldandı.

Simon ona doğru eğildi. Erlend'in: "Kristin'i buraya getir," diyeceğini sanıyordu.

O, çabuk çabuk: "Kristin'e bu olan bitenleri söyleme..." dedi. "Kral'ın emri varmış, onu kimseyle konuşturmuyorlar, dersin. Munan'ın evine, Skogheim'e götür onu... Anlıyorsun ya... Kral'ımızın bu yeni... Fransız, yahut Mağrubi dostları... Beni söyletmek için her şeye başvuracaklar... Bu işlerin söylentileri şehirde yayılmadan al götür onu Oslo'dan, Simon!"

Simon: "Olur," dedi ama bunu nasıl başarabileceğini pek bilemiyordu.

Erlend bir ara gözlerini kapadı.

Sonra: "Bu gece... dedi, büyük oğlumuzu doğurduğu geceyi hatırladım... O da o zaman benim şimdiki hâlimden daha iyi değildi... Bir avazı yerde, bir avazı gökte fer-yat ediyordu. Onlara dayandı o... Hem de saadetimiz için... Tam yedi defa... Eh, ben de dayanabilirim pekâlâ..."

Simon ses çıkarmıyordu. Hayatın böyle gizli, üzüntülü, sevinçli taraflarını görmekle duyduğu tiksintinin Erlend farkında değil gibiydi. Simon hayatın iyi yanını da, kötü yanını da arkadaşlarının sarhoş edip geneleve götürdükleri toy bir çocuk kadar merakla, aynı güvenle, aldırmazlıkla seyrediyordu.

Erlend sabırsızlandı. Başıyla ona bir işaret yaptı:

“Bu sinekler... Tanrı kahretsin onları! Öyle rahatsız ediyorlar ki beni...”

Simon başlığını çıkarıp sinekleri kovdu. Bunlar laciverde bakan bir renkteydiler. Gürültülü şekilde vızıldayarak bir bulut hâlinde havaya dağıldılar. Sersemleyip yere düşenleri Simon ayağıyla ezdi.

Yalnız, bunun bir işe yarayacağı yoktu. Çünkü duvardaki pencere açıktı. Geçen kış oraya üzerinde cam bulunan bir tahta parçası çakılmıştı ama o zaman da odanın içi zifiri karanlık oluyordu.

Simon yine sinekleri kovalamakla meşguldü ki yargıç yardımcısı Olaf, yanında bir rahiple çıkageldi.

Papazın elinde bir bardak vardı. Bardağın içindekini Erlend'e içirirken, onu ensesinden tutarak kaldırıp öylece tuttu. Bardaktaki şeyin bir kısmı Erlend'in sakalına, boynuna döküldü. Papaz bu dökülenleri bir bezle silerken Erlend çocuk gibi uslu uslu duruyordu..

Simon içinde bir şeylerin kaynaştığını hissediyordu. Kulaklarının altında, boynunun damarları durmadan zonklamaktaydı. Kalbi ise düzensiz, acayip şekilde çarpıyordu.

Kapıdan, bir an, yerde paltonun altında yatmakta olanı uzun vücuda baktı. Erlend'in yüzünden şimdi bir hummanın ateşi geçmeye başlamıştı. Yarı açık gözleri çakmak çakmak yanıyordu. Bacanağına bakarken gülümseyişi pek zavallı, pek biçareydi. Hâlbuki nasıl da genç, neşeli bir eda ile gülümserdi o!

Ertesi gün Simon'un eski karısından yana hısmı olan Stig, misafirleri Erling ve oğlu Bjarne ile sabah kahvaltısı etmekteydi.

O sırada avluda bir atın nal sesleri işitildi. Biraz sonra kapı birden açıldı, Simon onlara doğru koştu. Yüzündeki terleri gömleğinin koluyla sildi. Baştan ayağa çamur içindeydi.

Masa başındaki üç kişi kalkıp ona doğru ilerlediler. Yarı hayret, yarı selam karışık sözler söylediler:

"Hayrola, Simon..." dediler. "Hoş geldin... Bu ne hâl böyle?.."

Simon onlara selam vermedi. İki eli yere dayalı kılıcının kabzasında, öylece ayakta durdu:

"Çok acayip haberlerim var size..." dedi. "Erlend'i işkence sehпасına germişler... Kral'ın yolladığı yabancılar mı bunlar..."

Onu söyletmek için yapmışlar bunu..."

Odadakiler Simon'un etrafını aldılar. Stig sordu:

"Erlend bir şeyler söylemiş mi?"

Aynı anda da hem o hem de Bjarne Erling'e dönmüşlerdi. Simon uzun bir kahkaha kopardı.

Sonra Bjarne'nin kendisine uzattığı iskemleye oturdu. Delikanlının verdiği bira bardağını alıp kana kana içti.

Erling sert bir sesle sordu:

"Ne var böyle gülecek, Simon?"

Simon öne doğru eğildi, elleri çamur içinde kalmış poturuna dayalıydı. Kendini tutamıyor, hâlâ kesik kesik gülüyordu:

"Stig güldürdü beni..." dedi. "Biz hepimiz asilzadeyiz, öyle sanmıştım ki kendi eşitiniz olan birisinin böyle bir muameleye uğradığını duyunca öfkelenerek, böyle şey olur mu hiç diyecektiniz.

Kanun bu işler hakkında ne diyor, pek bilemem. Kral'ın emirleri karşısında da boynum kıldan incedir. 'Savaş!' der, savaşırım, 'Barış!' der, barışıyorum. Bunun dışında da kendi çiftliğimde oturup işim gücümle uğraşıyorum.

Amma Erlend davasında işlenen kanunsuzlukları da görmemezlikten gelemem. Erlend'i kendi eşitleri olan derebeyler sorguya çekip yargıladılar. Hangi kanuna dayanarak ölüme mahkûm ettiler onu? Bilemem. Sonra da ona dediler ki: Biz sana bir geçiş, izni verelim. Git hışmın Kral'ı gör. Onunla barış, kendini affettir."

Yine de ondan sonra belki bir yıl Erlend, Akersborg Kalesi'nde mahpus tutuldu. Kral ise bu zamanın büyük kısmını yabancı memleketlerde geçirdi. Kendisine birkaç mektup yollandı ama hiçbir sonuç çıkmadı bunlardan...

Şimdi bakıyorum, Kral birkaç delikanlıyı kaleye göndermiş. Bunlar Norveçli değil, Kral Sarayı ile de ilgileri yok; geliyorlar, Erlend'i görülmemiş, işitilmemiş usullerle sorguya çekiyorlar.

Hâlbuki Erlend derebeyidir. Bambaşka hukuk kurallarına tabidir. Üstelik, Norveçlidir. Memlekette barış hüküm sürerken Erlend'in hışımları da Tunsberg'de toplanmışlar, Kral'ın evlenmesini kutluyorlar... Siz ne dersiniz bu işlere, Herr Erling?.."

"Simon, durumu çok açık, çok güzel anlattın.

Bana kalırsa Kral'ın yapacağı üç şey var: Ya Nidaros'ta verilen hükmü tatbik ettirir; ya yine derebeylerinden yeni bir mahkeme kurarak davayı gözden geçirir, onu sürgüne mahkûm ettirip kanuni süre içinde kendi memleketinden çıkmasını sağlar; üçüncü, sonuncu şık ise Erlend'i affedip onunla barışmasıdır. Bence Kral'ın yapacağı en akıllıca iş de bu olur.

Şimdi bu iş bana o kadar açık görünüyor ki bunu Tunsberg'de yapılacak toplantıda kime anlatsanız size hak verecek, sizden yana olacaktır. Jon'la Sigurd da Tunsberg'deler. Erlend hem onlarla, hem Kral'la hışımdır. Sonra Ogmund'un oğulları da bunda saçma bir haksızlık olduğunu anlayacaklardır.

Ama, önce Kral'ın saray nazırına başvurup şehirlilerden bir kurul toplanmasını sağlamaya çalışsanız çok iyi olur. Bunlar hiç kimsenin sözüne uymazlar, bu işi ele almak için hepsi de biçilmiş kaftandır..."

“Peki, sizinle hısımlannız da benimle beraber gelseniz...”

“Vallahi, Bizim bu şenliklere gitmeye niyetimiz yok!”

“Evet ama, Jon’la Sigurd gençtir, ötekileri ise siz daha iyi tanıyorsunuz. Bunlar Kral’ın gözüne girdikleri için nüfuz sahibi olmuş kimselerdir. Sizin karşınızda bunların lafı mı olur? Bu memleketteki nüfuzunuza yıllardan beri hiçbir derebeyi sahip olmamıştır. Arkanızda öyle eski aileler var ki bu memleket halkı onların fertlerini tek tek tanır.

Bunların hepsi acı, tatlı günlerde bu memlekete hizmet etmişlerdir. Hiçbirinin dedeleri, sizinkilerle kıyaslanabilir mi?

Sizin bana verdiğiniz öğütleri yerine getirmek uzun zamana bağlı. Fransız asilzadeler Oslo’dalar. Tuttukları işi kolay bırakacağına benzemezler. Çünkü açıkça görülüyor ki, Kral, Norveç’i yabancı memleketlerin usullerine göre idare etmek istemektedir. Oralarda Krallar kendi keyiflerine göre, her istediklerini yaparlar. Hele Kral derebeyleri arasında taraftarlar bulup bunlarla öbür derebeylere karşı cephe aldı mı karşısında duracak kimse yoktur.

Yargıç yardımcısı Olaf, Erlend’in çilesine son vermek için bir mektup yazdı, bunu bulabildiği genç birtakım asilzadelere verip gönderdi. Piskopos da bir mektup yazacağına söz verdi...

Ama, bu karışıklığa, bu kavga gürültüye ancak siz gidip Kral Magnus’la konuşarak son verebilirsiniz.

Siz bu memleketteki nüfuzlu derebey ailelerinin en büyük temsilcilerinden birisiniz. Kral pekâlâ bilir ki sizin bir işaretinizle biz hepimiz ayaklanıveririz...”

Bunun böyle olduğunu pek görmedim şimdiye kadar. Bacanağını da çok ateşli bir şekilde koruyorsun, Simon...

Ama, anla ki, şimdilik böyle bir teşebbüse girişmek benim için imkânsızdır. Buna girişirsem herkes şöyle diyecek: Hımm... Erlend’e işkence yapıldı ya... Şimdi Erling onun ağzından lâf kaçıracağından korktu da aracılıkta bulunuyor...”

Bir müddet herkes sustu. Sonra Stig yeniden sordu:
“Peki, Erlend bir şey söylemiş mi?”

Simon: “Yok canım! Merak etme... Hiçbir şey söylememiş. Söyleyeceği de yok herhâlde...” dedi. Sonra yine Herr Erling’e döndü:

“Erlend sizin hısmınız...” dedi. “Aranızda dostluk, arkadaşlık var... Bütün bunların hatırı için...”

Erling iki üç defa içini çekti:

“Simon.” dedi, “Erlend’in ne yaptığını iyice anlamış mıydın sen? Krallığı İsveç’ten ayırmak istiyordu o... Bu idare şekli şimdiye kadar hiç denenmemişti. Yıllar geçtikçe bu yüzden memleketimiz güçlükler, rahatsızlıklar içinde kıvranıyor... Erlend eski şekli yeniden kurmak istiyor. Biz de biliyoruz ki memleket bu sayede refaha, saadete erişecek. Bu, cüretli, akıllıca bir teşebbüstür...”

Ama, Erlend’den sonra hiç kimse de böyle bir şey yapmaya kalkışmayacaktır artık... Erlend böyle hareket etmekle, Düşes Ingebjörg’ün Knut Porse’den doğan çocuklarının da işini bozmuş oldu. Artık Kral’ın ailesinden, etrafında halkın toplanacağı kimse kalmamış oluyor.

Ama, sen diyeceksin ki, Erlend tasarladığı işi başarsaydı da Düşes Ingebjörg’ün oğlunu İsveç’e getirip tahta çıkarsaydı, ben de onunla birlik olurum. Evet... Bu gençler Kral’ı buraya getireceklerdi ama iş bu kadarla kalacaktı. O zaman durumu düzeltmek için tecrübeli, gün görmüş insanların da işe karışmaları gerekecekti.

İşte, işin içyüzü budur, bunu da çekinmeden söyleyebilirim. Tanrı da bilir ya, şu son on yıl içinde, menfaat sağlamak şöyle dursun, kaygıyla, zorlukla, didinmelerle geçirdiğim bu zaman içinde malımdan mülkümden de kaybettim... Ama, memlekette bunu anlamış olan birkaç kişi var ya, bu bile beni memnun etmeye yeteri!”

Sonra da masanın üstüne bir yumruk indirdi:

“Şunu da anlaman gerekir, Simon: Memleketimiz için bu kadar büyük tasarılar hazırlayan, herkese refah,

saadet sağlamayı düşünen bir adam, bu tasanlarını yazdığı kâğıtlan, gidip de bir yosmanın yatağında unutmaz... Böyle yaptığı anda da vaktiyle Audun Hestakorn nasıl bir muamele gördüyse, o da aynı muameleyi görmeyi hak etmiş olur!”

Sonra daha sakın bir sesle devam etti:

“Ama yanlış anlama, Erlend’in kurtulmasını ben de istiyorum. Anlattığın şeylerden çok üzülüyorum. Beni dinlersen, bu işte peşine takılacak birçok kimse bulabilirsin sen. Ama, ben durup dururken, hiç çağrılmadan gidip de bu iş için Kral’la konuşmaya kalkışırsam, size uzun boylu faydam dokunabileceğini de pek sanmam.”

Simon ayağa kalktı. Yüzünde bezginlik vardı.

Stig ona doğru gidip ellerini omuzlarına koydu:

“Dur, gitme,” dedi. “Yemeği beraber yiyeceğiz. Yalnız, konuşmamız bitinceye kadar ben içeriye kimseyi bıraktırmadım.

Biraz ye, iç, sonra uyu da kendine gel.”

Simon teşekkür etti:

“Yok, yok, dedi, hemen gitmeliyim. Yalnız, sen söyle de bana bir at versinler. Benimki çok yorgun çünkü. Sonra, uşağımı da gece burada misafir etsinler. Dün gece bana yetişemediği için ondan ayrılmak zorunda kaldım. Bütün geceyi at sırtında geçirdim.

Yolu bulurum sandım ama, iki üç defa da yanlış yollara saptım.” Stig: “Canım, dedi, yarına kadar kalsan ne çıkar sanki. Ben de gelirim seninle beraber. Hatta belki Tunsberg’e kadar götürürüm seni.”

Simon istemedi:

“Artık burada kalmama sebep yok,” dedi. “Ama, gelmişken kiliseye kadar gidip Halfrid’in mezarını da bir ziyaret edeceğim.”

Bitkin vücudunda kanı kaynıyor, kulakları uğulduyordu. Yüreği parçalanırcasına çarpmaktaydı. Neredeyse yere yıkılacakmış sanıyordu kendini. Yarı uykuda bir hâli vardı.

Yine de sakın bir sesle: “Siz de gelmez misiniz mezara kadar, Herr Erling?” diye sordu. “Halfrid sizi çok sever, sayardı...”

Erling’in yüzüne bakmadı ama onun kasıldığını hissetti. Bununla beraber, kanayan kalbinin kulaklarında yarattığı uğultu arasında Erling’in berrak, nazik sesini duydu:

“Memnuniyetle gelirim, Simon... Yalnız, hava bozuk.”

Sonra kılıcını taktı, sırtına kalın bir palto aldı. Erling hazırlanıncaya kadar Simon taş kesilmiş gibi hareketsiz durdu. Sonra yola çıktılar.

Dışanda sonbahar yağmuru bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Denizden öylesine koyu bir sis yükselmekteydi ki iki at boyu ilerisini görebilmek imkânsızdı.

Kilise pek uzak değildi. Simon gidip papazın evinden anahtarı aldı, sonra içeriye girip Erling’in biraz ilerisinde, kansının mezan başında diz çökerek dua etti.

O zaman karısının kederli yüzü hatınna geldi. Ne şartlar altında öldüğünü içi burkularak hatırladı:

Halfrid ömrü boyunca hep bir çocuk anası olmak istemişti. Şimdi o da zavallı yavrusu da toprağın altındaki tabutun içinde son uykulannı uyuyorlardı...

Sonra o gün Akersnes’ten döndüğü zaman, Kristin’in hâlini de hatırladı:

Kristin haberi daha önce öğrenmişti. Yüzü solgundu ama sakindi. Simon onun yüzüne bir tek defa bakabilmiş, sonra bakışlarını hep başka yana çevirmişti.

Kristin şimdi neredeydi, ne yapıyordu acaba... Handa mıydı, kocasının yanına mı gitmişti? Yoksa onu Skogheim’e mi götürmüşlerdi?..

Simon’un fazlasını yapmaya gücü yetmezdi. Sonra, kaybedecek vakti de yoktu...

Erling de Simon’un yanına diz çökmüştü. Düzgün, renksiz yüzünde hiçbir ifade yoktu. Avuçlarını bitıştirdikten sonra ellerini göğsü üzerine koymuştu.

Zaman zaman sakın, tatlı bir hareketle haç çıkanyor, sonra ellerini yine göğsü üzerinde kavuşturuyordu.

İkisi de aynı anda kalkıp kiliseden çıktılar. Stig'in evinden ayrılalıdan beri tek kelime konuşmamışlardı. Simon da şimdi ne olup biteceğini bilmiyordu.

Kilisenin kapısını yine kilitledi. Erling Simon'un önü sıra mezarlar arasından ilerliyordu.

Mezarlığın parmaklıklı kapısı üzerindeki sundurmanın altında durdu. Simon da onun yanına geldi. Şarıl şarıl yağan yağmur altında yeniden yola koyulmadan önce biraz beklediler.

Erling sakın, soğukkanlı bir eda ile konuşuyordu ama, Simon onun içinde yer edip kaynayan büyük, derin öfkeyi sezmekteydi, onun yüzüne bakamıyordu.

Nihayet: "İlahi, Simon!" dedi. "Nereden de geldi aklı-na beni bu işlere karıştırmak?"

Simon cevap vermedi.

Erling devam etti:

"Beni tehdit ederek mi istediğini yaptırmak istiyorsun, yoksa? Olup bitenler hakkında yalan yanlış bazı şeyler işitmişsin, beni de bunlarla ilgili sanıyorsun. Evet, böyle şeyler olmadı değil, ama sen herhâlde çok küçüktün o zaman..."

Yavaş yavaş öfkeleniyordu. Simon başını salladı:

"Erlend'in pırlanta gibi bir karısı, yedi tane nur topu gibi oğlu var. Belki onlara acırsınız diye düşünmüştüm."

Erling Simon'a baktı. Cevap vermedi. Mezarlığın duvarında birikmiş otları, yosunları, yolmakla meşguldü.

Simon tıkanacaktı neredeyse. Boyuna diliyle dudaklarını ıslatıyordu. Devam etti:

"Bu işte ne düşündüğümü kendim de pek bilmiyorum, Herr Erling. Ama bu arada size Erlend'in karısını da hatırlatmak istedim. Bütün bu son yıllarda olup bitenlere o, Tanrı'dan başka kimsenin yardımı, tesellisi olmadan, tek başına göğüs gerdi. Siz de iyilik yapmak istersiniz sanmıştım. Çünkü iyilik yapmak elinizde, biliyorum bunu."

Ama madem yardım etmek istemiyorsunuz, ne yapayım. Yalnız, şunu bilin ki zavallı kadın kederinden neredeyse ölecek... Ben ona elimden gelen her yardımı yapacağıma söz verdim..."

Erling kapının sütunlarından birine dayandı. Tekrar söze başladığı zaman yüzü her zamanki gibi sakindi:

"Kristin'i pek az gördüm ama, pek beğendim. Güzel, vakur bir kadın," dedi. "Dediğim gibi Simon, öğütlerimi yerine getirirsen muhakkak yardım görürsün..."

Bir ara, birbirlerinin yüzüne bakmaksızın, öylece durdular. Erling kopardığı yosunlardan bir topak yapıp attı. Sonra yağmurun altında yürüdü.

Simon yerinden kımıldamamıştı.

Erling, sisin içinde birkaç adım attıktan sonra durdu, sabırsızlandığını gösteren bir işaret yaptı.

Kiliseye gelirken olduğu gibi hiç konuşmaksızın dönüş yolunu tuttular.

Stig'in çiftliğine hemen hemen varmışlardı ki Herr Erling: "Peki, Simon Andressön, dedi, istediğini yapacağım. Yalnız yanna kadar müsaade et bana. Yann da dördümüz birden yola çıkanz."

İkisi de bir şey söylemeksizin, birbirlerine bakmaksızın eve girdiler...

Ertesi gün yol hazırlığına başlamışlardı. Simon'un değişecek elbisesi yoktu. Onun için Stig ona elbise vermek istedi.

Simon elbiselerine şöyle bir baktı. Uşağı bunlan temizleyip fırçalamıştı ama yağmur altında, at sırtında yaptığı uzun yolculuktan sonra elbiseler pek düzgün bir hâlde değildi. Ellerini göbeğine vurdu:

"Ben çok şişmanım, Stig," dedi. "Sonra, oraya da eğlenceye gitmiyorum ki..."

Nihayet Erling, oğlu ve Stig yanlarında iyi giyinmiş, tepeden tırnağa silahlı on tane uşak olduğu hâlde, atlarına binip yola çıktılar...

Simon'un yanında bir tek uşak vardı:

“Keşke daha gösterişli bir kıyafetle, daha kalabalık bir maiyetle yola çıksaydım!” diyordu.

Formo'da koskoca bir çiftlik sahibi olan Simon, eski kayınlannın yanında, başı sıkışınca onlardan yardım istemiş yoksul bir çiftlik sahibi gibi yolculuk yapmak istemiyordu. Yalnız, buna pek aldırdığı da yoktu. Dünden beri o kadar yorgun ve bitkindi ki artık teşebbüsünün vereceği sonuca ilgi bile duymuyordu.

Simon, Kral Magnus hakkında dolaşan çirkin söylentilere hiçbir zaman inanmaz görünmüştü. Erkek erkeğe yapılan biraz açık saçık şakalara katlanamayacak kadar kaba sofu değildi ama herkesin birtakım karanlık, çirkin günahlar hakkında fısıldadığı şeyleri duydukça bayağı rahatsız oluyordu.

Kendisinin de sadık bir bendesi olduğu Kral hakkında bu söylentileri dinlemenin, bunlara inanmanın uygunsuz bir iş olacağı düşüncesindeydi.

Yalnız, genç Kral'ın karşısına çıkınca şaşırmaktan kendini alamadı.

Kral Magnus'u çocukluğundan beri görmemişti. Onda biraz kadınca, gevşek, sinirli bir taraf bulacağını sanıyordu. Kral gayet yakışıklı bir delikanlıydı. Genç, ince, narindi ama erkekçe, Kralca bir eda vardı onda.

Saçları sarı, parlaktı. Başı, yüzünün çizgileri düzgündü. Saçlarının uçları itina ile kıvrılıp lüle hâline sokulmuş, geniş boynunun etrafına saçılmış bulunmaktaydı. Yüzünde kibar, iradeli bir ifade vardı. Teni körpeydi. Kırmızı yanakları açık havadan, güneşten hafifçe esmerleşmişti. Gözleri maviydi. Bakışlarında ise açık kalpli bir hâl vardı.

Adamlarını kendinden emin, sevimli, kibar bir tavırla selamladı. Sonra Erling'i kolundan tutup ötekilerden biraz uzağa götürdü, geldiği için teşekkür etti.

Bir müddet beraber konuştular. Erling onunla bir mesele hakkında hususi şekilde görüşüp bazı maruzatta bulunacağını söyledi. Kral'ın hizmetkârları bir iskemle getirip tahtın önüne koydular. Öbür üç kişiye, yani Simon'la Stig'e, Bjarne'ye de salonun biraz gerisinde iskemleler gösterdikten sonra dışarıya çıktılar.

Simon sarayda nasıl davranılacağına dair daha gençliğinde öğrendiği bütün âdetleri, tavırları hemen hatırlayıp benimseyivermişti. Stig'den de koyu kahverengi bir elbise alıp giydiği için dış görünüş bakımından öbürlerinden pek farklı değildi. Kendini bir rüya âleminde sanıyordu.

Kral ayağa kalkınca, o da ötekilerle birlikte ayağa kalktı.

Kral genç ve taze bir sesle: "Sevgili hısımlarım, dedi, şimdi Danimarka'da bulunan genç prens benim kardeşimdir. Ama, biz hiçbir zaman onunla aynı sarayda yaşamayı düşünmedik. Aynı adamlar ikimize birden hizmet edemezler. Zaten Erlend'in de bunun mümkün olabileceğine inanmış olduğunu sanmıyorum.

Ama, Erlend bir zamanlar hem kardeşim Haakon'a sadık kalmış hem de benim hükümetimde vazife almıştı. Adamlarım arasında Haakon'a hizmet etmek isteyenler varsa, bunlar benim hizmetimden çıkıp onun sarayında başlannın çaresine bakmakta serbesttirler. Yalnız, ne olabilirler orada? İşte bunu Erlend'in ağzından öğrenmek istiyorum."

"O hâlde, Efendimiz, bu hususta Erlend'le görüşüp anlaşabilirler. Vaktiyle kendisinin getirilip huzurunuzda çıkarılmasını irade buyurmuştunuz. Şimdi de bu vaadinizi tutmak, hısmınızı huzurunuzda kabul buyurmak lütfunda bulunursanız..."

"Şüphesiz, sizin olduğu kadar benim de hısımdır o. Herr İvar ona bir geçiş müsaadesi almak için benden izin istedi ama Erlend buna karşı ettiği sadakat yeminine saygı göstermedi, aramızda hısmılık olduğunu hatırlamadı ?" Kral sözlerinin burasında hafifçe gülümseyerek Erling'in kolundan tuttu, "Öyle görüyorum ki hısm, akraba

bu memlekette, tam o meşhur atasözüne uygun olarak hareket ediyorlar: Hani 'Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğin..' deriz ya, tam onun gibi.

Ama, ben Tanrı hakkı için, nişanlımın güzel hatırı için, hısmım Erlend benimle başmak isterse, cömert davranmak istiyorum : Hayatını, malını mülkünü bağışlayacağım ona. Memlekette oturmasına da izin vereceğim. Ama, gidip de yeni efendisi Prens Haakon'un yanında oturmak isterse, kanunun gerektirdiği mehilleri de ona vereceğim. Hatta, suç ortakları olan bütün öteki kimselelere de aynı lütufta bulunacağım.

Yalnız, bunların kimler olduğunu, bu Norveç ülkesinde adamlarımdan hangilerinin efendileri olan bana karşı hizmette kusur ettiklerini bilmek isterim.

Siz ne dersiniz, Simon Andressön? Babanız büyük babamın sadık bir bendesiydi. Siz de ihtiyar Kral Haakon'a şerefle hizmet ettiniz, bunu biliyorum. Ama, bu soruşturmaları yaptırmakta da haklı değil miydim?"

Simon ilerleyip Kral'a yeniden selam verdi:

"Efendimiz, dedi, fikrim şudur ki bu ülkenin kanunlarına, geleneklerine uygun olarak adaletle saltanat sürdüğünüz müddetçe, kimlerin hükümdarlarına karşı kanunsuz davranıp ihanet etmeye kalkıştıklarını öğrenmek istemeyeceğinize de eminim.

Halk, dedelerinizin koydukları kanunlarla âdetleri sizin de bozmak istemediğinizi gördüğü anda, bu ülkede hiç kimsenin kargaşalık çıkarmak aklından bile geçmeyecektir.

Yalnız, henüz pek genç olan Efendimizin iki Krallığı birden sağduyuyla, tam hâkimiyetle idare edeceğinden şüphe etmiş olanlar, bu şartlar altında seslerini çıkarmayacaklar, daha iyi duygular besleyeceklerdir."

O sırada Erling de söze karıştı:

"Aslı aranırsa, Efendimiz, dedi, bu memlekette size karşı baş kaldırmayı düşünmüş tek bir adam yoktur..."

“Öyle mi? Şu hâlde, meseleyi daha yakından incelersek, siz Erlend’in alçakça, haince hareket etmediği fikrindeisiniz demek.”

Bir an için Erling cevap vermek ister göründü ama, konuşan Simon oldu:

“Siz bizim Kralımızsınız, Efendimiz. Herkes sizden kanuna her kim karşı gelirse, onu kanun yoluyla cezalandırmanızı bekler. Yalnız, Erlend’in yakasını bırakmadığınız takdirde, sizin de kim olduklarını pek bilmek istediğiniz başka birtakım kimseler meydana çıkacaktır. Başka birtakım kimseler de bütün bu işlerin başından sonuna kadar nasıl sevk ve idare edildiğini bilmek isteyeceklerdir. Çünkü bu iş bu kadarla bitmiş sayılamaz. Bunun üzerinde daha çok tartışmalar yapılacaktır. Nitekim, Efendimiz Erlend gibi tanınmış, çok iyi aileden birine karşı tehditlerini uygulamaya kalkışırsa bunun derhâl farkına varılacaktır.”

Kral kıpkırmızı olmuştu.

Birden: “Ne demek istiyorsunuz, Simon Andressön?” dedi.

O zaman Erling’in oğlu Bjame söze kanştı :

“Yani Simon şunu demek istiyor, Efendimiz. Kanunun hırsızlardan, haydutlardan başkasına bahşettiği kolaylıklar niçin Erlend’e de bahşedilmedi diye halkın aklına bir düşünce gelirse, bundan Efendimizin hoşuna gitmeyecek neticeler çıkabilir. O zaman halk, ihtiyar Kral Haakon’un başka torunları bulduğunu da hatırlayabilir...”

O anda Erling ani bir hareketle oğlundan yana döndü, öfkelenmiş görünüyordu.

Kral sert bir eda ile sordu:

“Peki, vatan hainleri de haydut sayılamaz mı sizce?

Bjarne cevap verdi:

“Bir vatan haini tasanlarını gerçekleştirirse, ona vatan haini, haydut denmez artık.”

Bir müddet hepsi sustular.

Sonunda Erling: “Efendimiz, dedi, Erlend’e ne ad verilirse verilsin, sizin sırf onun için kanunu çiğnemekliğiniz doğru olmaz...”

“Halkın bana karşı ne şekilde sadakat göstermek niyetinde olduğunu ben anlamak imkânını bulamazsam, o hâlde kanunun bu noktasının değiştirilmesi lazımdır.”

“Evet ama böyle bir değişiklik yapılmamıştır ki siz de buna uygun şekilde hareket edebilesiniz. Yoksa, halka karşı keyfî bir harekette bulunmuş olursunuz. Halk da Krallannın keyfî hareketlerde bulunmalannı hiçbir zaman hoş görmemiştir.”

Erling bu sözleri hırçın bir tavırla söylemişti. Kral çocukça bir tavırla gülümsedi:

“Ama beni destekleyecek şövalyelerim, sadık kölelerim var, ne dersiniz Simon?” dedi.

“Şunu derim ki Efendimiz, bu desteğe her zaman için güvenilemez. Nitekim halk tabakaları Kral’ı şövalyelerle asilzadelere karşı desteklemek kudretinden mahrum olduğu zaman, o şövalyelerle asilzadelerin Danimarka’da, İsveç’te Kralları’na karşı nasıl hareket ettiklerini hep biliyoruz.

Şayet Efendimizde böyle birtakım düşünceler yer ettiyse, beni vazifelerimden affetmelerini rica edeceğim. Bu şartlar altında alelade bir köylü gibi yaşamayı daha iyi bulurum.”

Simon kadar sakın, o kadar düşünceli bir eda ile konuşmuştu ki, Kral önce onun söylediğini anlamamış göründü. Sonra güldü:

“Bir tehdit mi bu, Simon Andressön? diye sordu, yani gerçekten de beni... düelloya mı davet etmek istiyorsunuz? Eldiveninizi yüzüme mi atmak niyetindesiniz yoksa?”

Simon yine aynı sakın sesle cevap verdi:

“Nasıl isterseniz öyle olsun, Efendimiz,” dedi.

Kemerine sokmuş olduğu eldivenlerini de çıkarıp eline aldı.

Bunun üzerine Erling'in oğlu Bjarne ona doğru eğilerek eldivenleri elinden kaptı.

Sonra gülerek eldivenleri havaya kaldırdı. Bunlar kaba saba, eskip üskü süvari eldivenleriydi :

"Efendimiz, dedi, güveylik eldivenler değil bunlar ki ucuzca satın almaya değsin. Bu çeşit eldivenlerden arzu buyurduğunuz takdirde size bunlardan hem ucuza hem de pek çok getirecek olan bulunur elbet."

O sırada Erling bir çılgılık kopardı. Ani bir hareketle genç Kral'ı bir yana, öbür üç kişiyi bir yana itmek ister göründü. Sonunda üç kişiyi kapıya doğru itti:

"Efendimizle yalnız başıma konuşmak istiyorum..." dedi..

Simon, Stig, Bjarne bir müddet şatonun avlusunda, daha sonra dışanda, dağ yolunda dolaştılar. Hiçbiri tek kelime söylemiyordu.

Stig'in canı sıkılmış bir hâli vardı. Yalnız, başından beri olduğu gibi hep susuyordu. Bjarne ise bıyık altından gülmekle meşguldü.

O sırada Erling'in seyisi geldi:

"Efendim size haber yolladı" dedi. "Gitsinler, beni handa beklesinler, diyor. Atlarınız da şatonun avlusunda." dedi.

Bunun üzerine üçü de gidip handa oturdular. Olup bitenlerden pek söz açmaya yanaşmıyorlardı. Söz nihayet döne, dolaşa, köpeklere, av için kullanılan aladoğanlara geldi.

Sonunda, akşama doğru da Stig'le Simon birbirlerine kadın hikâyeleri anlatmaya başladılar. Stig bu çeşitten bir alay hikâyeye biliyordu. Anlattıklarının çoğunu Simon da hatırlamaktaydı ama ikisi de yine kahkahalarla gülüyorlardı.

Zaman zaman Simon'a, üzerinde oturduğu sıranın yaylandığı gibi bir his geliyordu. Biraz korkmuyor değildi ama ne olup biteceğini anlamaya da pek cesaret edemiyordu.

Bjame ise sessiz sessiz gülüp şarap içmekte, elma yemekte, her zaman yaptığı gibi paltosunun kukuletasıyla oynamaktaydı. O da bir iki hikâye anlatıyordu. Berbat şeylerdi bunlar; o kadar cinaslı, kinayeliydiler ki Stig ne olduklarını anlayamıyordu.

Bjarne: “Bunları bir papaz anlattı bana” diyordu.

Nihayet Erling çıkageldi. Oğlu babasının paltosunu almak için hemen ilerledi.

Erling öfkeyle delikanlıya doğru döndü; paltosunu çıkarıp çocuğun kollanna attı. Sonra da tehlikenin geçtiğini gösterir bir şekilde gülümsedi.

Simon’a: “Gözün aydın, Simon Andressön!” dedi, “Erlend yakında karısına, çocuklarına kavuşacak. Sen de eskisi gibi onunla yine çiftlik komşusu olacaksın.”

Erlend Niklaussön on beş gün kadar sonra serbest bırakıldı.

Simon yanında iki uşağıyla Erlend’in kâhyası Ûlf olduğu hâlde, gidip onu Akersnes’ten aldı.

Bir hafta önce esmiş olan sert rüzgâr ağaçlarda yaprak bırakmamıştı. Kuru bir soğuk vardı. Atlann nalları altında yerden tok bir ses çıkıyordu. Atla şehirden döndükleri zaman yerler kırağıdan bembeyazdı. Kar yağacağı benziyordu. Gökyüzü kapalıydı. Hava karanlıktı, soğuktu.

Erlend kalenin avlusuna çıktığı zaman Simon onun topalladığını, ata binerken de biraz kasılmış, beceriksizce hareket ettiğini gördü. Rengi sapsarıydı. Sakalı, saçları kesilmiş, taranmıştı. Gözlerinin altı çürümüşü. Sakalının maviye çalan gölgesiyle, yüzünün alt kısmı daha da solgun görünmekteydi. Yalnız, bol lacivert elbisesiyle paltosunun içinde yine de şıktı.

Yargıç yardımcısı Olaf’la vedalaşırken hapiste kendisini koruyup yemeklerini getirmiş olanlara bahşişler verdi.

Onda hapisten çıkan bir adam değil de, bir düğünde bulunduktan sonra etrafındakilerle vedalaşan bir kalan-tor hâli vardı.

Atla yaptıkları yolculuğun ilk kısmında üşümüş gibi duruyordu. Birkaç defa titrediği görüldü. Sonra yüzüne biraz renk geldi, bakışları canlandı. Yavaş yavaş diriliyor gibiydi. Simon Erlend'in muhakkak ki dokuz canlı olduğunu düşünüyordu.

Hana vardıkları zaman Kristin avluda kocasına doğru ilerledi. Simon onlardan yana bakmak istemedi ama sonunda kendini tutamadı.

Kan koca birbirlerinin ellerini sıktılar; sakın, berrak bir sesle bir iki söz söylediler.

Çiftliğin bütün uşaklarının gözleri önünde olup biten bu karşılaşmada kendilerini tutabildiler. Yalnız, yüzleri kızardı, bir an için bakışıp gözlerini yere eğdiler.

Sonra Erlend kansını elinden tuttu, şehirde bulundukları müddetçe kalacakları odaya doğru ilerlediler.

Simon ise o güne kadar Kristin'le kalmış olduğu eve doğru ilerledi.

Merdivenin son basamağına ayak basmıştı ki dönüp acayip bir sesle: "Erlend, istersen gel de bir iki lokma bir şey ye," dedi. "Sen de gel, Ulf!"

Kristin de durmuş, arkasına bakmak için hafifçe yan dönmüştü. Çok genç, ince bir hâli vardı. Oslo'ya gelişinden beri baş örtüsünü başka bir biçimde bağlamaya başlamıştı. Onun evleneliden beri baş örtüsünü bağlamayı âdet ettiği biçimi, burada yalnız halk kadınları kullanıyorlardı: Başörtü bütün yüzü çepeçevre sardıktan sonra uçları çaprazlama arkaya doğru dökülmekteydi. Böylelikle boyun tamamen örtülmüş oluyor, başörtü de yanlarda, ensede kıvrımlar meydana getiriyordu.

Trothjem'de bağını bu şekilde örtmek bir nevi sofuluk gösterisi sayılmaktaydı. Kilise adamları bile boyuna: "Evli kadınlara yakışanı, edep, hayaya uygun olanı budur" diyorlardı.

Kristin herkesin bakışlarını kendi üzerine çekmemek için, güney şehirlerinde yaygın olan modaya uymuştu: Baş örtüsünü saçlarının üzerine örtüp arkaya doğru salıveriyordu. Böylelikle alnındaki saçlarla boynu, omuzları görünmekteydi. Saç örgülerini başının üstüne topladığı için bunlar baş örtüsünün kenarından görülmemekteydi.

Simon onun bu baş biçimini daha önce de görmüş, bunun ona yakıştığını sezmişti. Yalnız, bunun ona ne kadar genç bir eda verdiğini henüz fark etmemişti. Kristin'in gözleri ise yıldızlar gibi ışıltılıydı.

Öğleye doğru bazı kimseler Erlend'e bir merhaba demek için geldiler. Bunlar arasında Skog'dan Ketil Markus Torgeirsson de vardı. Akşama doğru da yargıç yardımcısı Olaf'la Sanct Halvard Kilisesi'nin iki papazı Sira Ingolf'la Herr Guttorm da geldiler.

İki papaz geldikleri sırada incecikten kar yağmaya başlamıştı. Herkes papazlarla uşaklarının üstlerini başlarını temizlemek için harekete geçti.

Erlend'le Kristin de Herr Guttorm'un üstünü temizliyorlardı. Ara sıra birden kızanveriyorlar, papazla şakalaşıyorlardı. Bazen gülecekleri tuttu mu sesleri titrek, çekingen bir hâl alıyordu.

Simon ancak akşam epey içki içti ama, sarhoş olmadı. Yalnız, biraz çakırkeyif olmuştu. Etrafında söylenen her şeyi kelimesi kelimesine anlıyordu, ötekiler ise hemen gevezeliğe başlamışlardı. İçlerinden hiç biri Kral'ı sevmemekteydi.

O sırada geçen bir olay Simon'u pek tiksindirdi:

Herkes bağıra çağıra konuşmakla meşguldü. Ketil biraz bönce bir adamdı. Kaynı Markus'un da zekâdan yana ondan kalır yeri yoktu. Olaf dürüst, akıllı bir adamdı ama kısa görüşlü, basit düşünceliydi.

İki papaza gelince; Simon onları da pek açığöz, zeki bulmuyordu. Hepsi Erlend'i dinliyorlar, o ne derse haklı buluyorlardı.

Vakit geçtikçe Erlend kendine gelmeye, o yaramaz, uçan, şakacı tavırlarını yeniden takınmaya başlıyordu. Kristin'in elini alıp dizine koymuş, parmaklarıyla oynamaktaydı.

Omuzları birbirine değecek şekilde oturmuşlardı. Kristin'in yüzü ateş gibi kıpkırmızıydı. Gözlerini Erlend'den ayıramıyordu.

Erlend bir kolunu karsının beline doladığı zaman Kristin'in dudakları öylesine titredi ki, ağzını güçlükle kapalı tutabildi...

O sırada kapı açıldı. İçeriye Munan Baardssön girdi.

Erlend onu görünce güldü, karşılamak için doğruldu: "İşte, dedi, "koca öküz geldi!"

Munan bozularak durdu:"

"Enteresan!" dedi. "Başına gelenlere hiç aldırmaz görünüyorsun, Erlend!"

"Ne yapayım yani? Oturup ağlayacak değilim ya!"

"Senin gibi adam görmedim ben! Başına ne geldiyse hep kendi yüzünden geldi."

"Ona ne şüphe! Cehenneme bile gitsem gam yemem. Çünkü oraya da kendi yaptıkları yüzünden gideceğim..."

Kristin bunun üzerine yavaşça, ama çılgınca güldü.

Simon masanın üstüne eğildi. Başını ellerinin arasına aldı. Ötekiler onu sarhoş olmuş da sızmak üzereymiş sanırlarsa, belki rahat bırakırlardı.

Her şey beklediği gibi olup bitiyordu. Kristin bile öyleydi: Bu bir sürü erkeğin arasında tek kadın olduğu hâlde yine utangaç, sakın, tatlı, kendinden emin bir hâli vardı.

O zaman Simon şöyle düşündü:

"Kristin beni aldattığı zaman da böyleydi. O sırada masum muydu, yoksa iki yüzlü mü davranıyordu?"

Yok, yok, böyle olamazdı bu. O zaman kendinden bu kadar emin değildi. Sakin görünüyordu ama aslında değildi...”

Yalnız, Erlend denen adam onu büyülemişti... Onun uğruna kendini ateşe bile atmaktan çekinmeyecekti. Nitekim nişanlıyken Simon'u da Erlend yüzünden çiğneyip geçmişti...

Bir ara Simon kendi kendine: “Saçmalıyor muyum ne?” dedi.

Kristin daima kendi bildiğini okuyan bir kadın olmuştu. Başka şey düşündüğü yoktu. Karı kocayı bırakmalıydı ki eğlenip neşelensinler. Ona neydi bundan? Diyelim ki Erlend'in yedi oğlu daha olmuştu da Lavrans'ın mirasının yarısı bu yüzden on dörde bölünecekti, bu da kimin umurundaydı?

Simon çocuklarından yana kaygı duyacağını pek sanmıyordu: Kansı Ramborg, ablası Kristin kadar sık doğurmuyordu ama buna karşılık Simon, arkasında kudretli, zengin bir soy bırakacaktı.

Ama zaten bu da ona vızgeliyordu bu akşam. Acaba biraz daha içse miydi? Yalnız, içkinin kendisine pek tesir etmediğini görüyordu. Şu hâlde başını kaldırması, konuşulanlara belki onun da katılması gerekecekti.

Munan alaylı bir tavırla Erlend'e: “Herhâlde Başbakan olabilirim ben, diye düşünüyorsun kendi kendine...” dedi.

Erlend gülerek cevap verdi:

“Yo! Başbakanlığı sana ayırmıştık, biliyorsun...”

“Tanrı aşkına söylediklerine dikkat et biraz!”

Bunun üzerine herkes gülmeye başladı,

Erlend kalkıp Simon'un yanına giderek omuzuna dokundu:

“Uyuyor musun, bacanak?” dedi.

Simon başını kaldırdı. Erlend elinde bir bardakla onun karşısındaydı:

“Haydi, Simon, dedi, karşılıklı içelim seninle, ölümden kurtuldum ya, sana borçluyum bunu... Sonra kurtulduğuma da seviniyorum elbet! Kardeş gibi davrandın bana karşı... Sen olmasaydın öbür dünyayı boylamıştım muhakkak... O zaman kanım dul kalır, sen de onu alırdın!..”

Simon irkildi. Bir an bakiştılar... Erlend'in sarhoşluğu dağılıvermiş, benzi uçmuştu. Dudakları derin bir solukla hafifçe aralandı...

Simon Erlend'in eline bir yumruk indirince bardak düştü, içindeki içki yerlere dökölüp saçıldı. Sonra Simon ayağa kalkarak çıkıp gitti.

Erlend olduğı yerde dikilmiş duruyordu. Ne yaptığını kendi de bilmeden, eliyle bileğini, elbisesinin ön kısmına sildi... Etrafına bakındı.

Ötekiler olup bitenin farkına varmamışlardı. Ayağının ucuyla bardağı masanın altına itti. Biraz bekledi, sonra o da bacanağının peşi sıra dışarıya çıktı.

Simon merdivenin alt başındaydı. Uşağı atlan ahırdan alarak dizginlerinden tutmuş, getiriyordu. Erlend yanına geldiğı zaman Simon hiç kımıldamadı.

Erlend: “Simon, dedi, affet beni... Ne dediğimi bilmiyordum...”

“Şimdi biliyorsun ya...”

Simon hafif, titrek bir sesle konuşuyordu. Erlend'in yüzüne bakmıyordu, kayıtsız bir hâli vardı.

Erlend sıkılmıştı, etrafına bakmıyordu. Ay soluk bir leke gibi, bir bulut perdesinin ardından hayal meyal seçilmekteydi. Toz hâlinde yağın karın sert taneleri havada uçuşuyordu.

Erlend soğuktan titredi. Uşağı, atlara bakarak yorgun bir sesle sordu:

“Nereye... Nereye gidiyorsun?”

Simon ters ters cevap verdi:

“Gidip başka bir handa kalacağım. Burada kalmaktan hoşlandığımı sanmazsın herhâlde...”

Erlend birden boşandı:

“Simon! Senden bu sözü duymamak için varımı yoğunu verirdim...”

“Ben de öyle?..”

O sırada kapı açıldı. Kristin elinde bir fenerle dışarıya çıktı. Eğilerek ışığı aşağıya doğru tuttu. Berrak bir sesle sordu:

“Orada mıydınız siz? Ne yapıyordunuz dışarda?”

Simon gülerek ona baktı:

“Hani saray mensupları: Gidip bir bakayım, atlar ne hâlde? derler ya... Ben de atlar ne hâlde diye bakıyordum.”

Kristin neşeli bir şaşkınlıkla: “Ama, ahırdan çıkarmışsın onları?” dedi.

“Evet, öyle! Malum ya, sarhoştum. Bir sarhoştan da ne beklenir!?”

Kristin yine neşeli neşeli: “Hadi, gel içeriye!” diye bağırdı.

“Peki. Şimdi geliyorum.”

Kristin içeriye girdi.

Simon da uşağına: “Atları ahıra götür” diye seslendi.

Sonra Erlend'e döndü, o ise taş kesilmişti sanki.

Simon: “Ben birazdan geleceğim, Erlend,” dedi. “Karılanımızın başı için, hiçbir şey olmamış gibi davranalım emi?”

Kapı yine açıldı. Misafirler birbirlerinin peşi sıra dışarıya çıkıyorlardı. Kristin de onların yanındaydı. Hizmetçisi feneri tutuyordu.

Munan Baardssön güldü:

“Epey geç oldu, dedi, bu gençler de yatmak isterler herhâlde...”

Simon ahıra gitti. Uağına bir Şey söyleyecekti ama, yolda ne diyeceğini unuttu. Bir an ahının kapısında durup sisler arasında ışıldayan aya, daha sık taneler hâlinde yağmaya başlayan toz gibi kara baktı.

Jon’la Ulf da dışarıya çıkıp ışığı söndürdüler. Sonra  birden, geceyi geçirecekleri eve doğru yollandılar.

“Erlend! Erlend! Erlend!”

Odalarının kapısı kapanıp yalnız kaldıkları zaman Kristin böyle söyleyerek kocasının kollarına atıldı. Kocasına sokuluyor, sürtünüyordu. Yarı açık dudaklarını ona doğru uzatmıştı.

Birden korkuyla sordu:

“Nen var, Erlend? Niçin yle kederli duruyorsun?..”

Sonra kocasının başını elleri arasına aldı:

“Söylesene, Erlend?” dedi.

Erlend kollannı karısının beline dolayarak bir ara öylece durdu. Sonra hafif bir hıkırıkla onu bağrına bastı.